

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YAŞAMI BOYUNCA SABRİ ÖZCAN SAN'IN EĞİTİM, KÜLTÜR VE SİYASİ
FAALİYETLERİ

EDUCATION, CULTURE AND POLITICAL ACTIVITIES OF SABRİ ÖZCAN
SAN THROUGHOUT HIS LIFE

MURAT ANDIÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

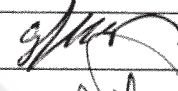

YRD. DOÇ. DR. GÜRKAN FIRAT SAYLAN

GİRESUN / 2017

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 14.04.2017 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ANDIÇ'in "Yaşamı Boyunca Sabri Özcan San'ın Eğitim, Kültür ve Siyasi Faaliyetleri" başlıklı tezini incelemiş olup aday 18.05.2017 tarihinde, saat 11:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Yrd. Doç. Dr. Gürkan Fırat SAYLAN	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN	

ONAY

.../.../2017

Doç. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yaşanı Boyunca Sabri Özcan San’ın Eğitim, Kültür ve Siyasi Faaliyetleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/06/2017

Murat ANDIÇ

ÖN SÖZ

Gümüşhane'nin yetiştirdiği önemli şahsiyetlerden biri olan Sabri Özcan San, yaşamı boyunca eğitim, kültür ve siyaset alanlarında aktif faaliyetler içerisinde bulunmuştur. Sabri Özcan San, gerek memleket sevgisiyle gerekse bilgi birikimiyle her zaman rehber olmuş, herkesin hürmetini kazanmış önemli bir şahsiyettir.

Sabri Özcan San'ın Gümüşhane tarihine, gelenek-göreneklerine ve kültürel değerlerine ilişkin önemli eserler kaleme alması, yakın dönem siyasi hayatta izler bırakmış bir şahsiyet olması şehir tarihinde bu denli önemli bir yere sahip olmasındaki etkenlerden olmuştur. Kendisi ile ilgili olarak günümüze kadar akademik mahiyette herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması, bugün çoğu insanın ismini bilmemesi, Gümüşhaneli hemşehrilerinin ise ismini bilip, yaşamı boyunca gerçekleştirdiği faaliyetleri bilmemesi bir eksiklik olarak görülmüştür. Dolayısıyla Sabri Özcan San'ın hayatının bilimsel bir çalışma olarak ele alınması ve isminin gerek ülkemize gerekse Gümüşhane'ye kazandırılması bu çalışmanın temel amaçlarından olmuştur.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde Sabri Özcan San'ın aile soyu, eğitim ve öğretim hayatı, memuriyet hayatı, kültür ve basın-yayın faaliyetleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci ve son bölümünde ise Sabri Özcan San'ın siyasi fikir ve kanaatleri, siyasi faaliyetleri tüm boyutları ile ortaya çıkarılmıştır. Bu kapsamda dönemin önemli siyasi gelişmelerine de değinilmiştir. Yine bu bölümde Sabri Özcan San'ın yaşamının son dönemine ve vefatına değinilmiştir.

Çalışmanın "Sonuç" adını taşıyan son kısmında çalışma bölümlerinden hareketle elde edilen sonuçlar sıralanmıştır.

Bu çalışmada "Yaşamı Boyunca Sabri Özcan San'ın Eğitim, Kültür ve Siyasi Faaliyetleri" tarih ilminin araştırma ilke ve metotlarına göre araştırılmıştır. Bu kapsamda TBMM X. ve XIII. Dönem Milletvekilleri Albümü, TBMM Zabıt Cerideleri, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgeleri, telif eserler ile Milli Kütüphane, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Gümüşhane ilindeki yerel gazete arşivleri tetkik edilmiştir. Ayrıca, Sabri Özcan San'ın yaşayan aile fertleri ile görüşülmüştür.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada beni büyük bir konukseverlik ile karşılayan ve sorularımı içtenlikle cevaplayan Sabri zcan San'ın oğlu Ercan San'a, Sabri zcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'a, Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Sayın Mahmut Oltan Sungurlu'ya ve Kuşakkaya gazetesi Yayın Yönetmenliği görevini yürüten Sayın Turan Tuğlu'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca değerli bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ve çalışmalarım dışında da her zaman her konuda yardımcı olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gürkan Fırat Saylan'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Son olarak çalışmalarım süresince bana özveri ile katlanan ve destek olan aileme şükran borcumu ifade etmek isterim.

Murat ANDIÇ

Giresun 2017

ÖZET

YAŞAMI BOYUNCA SABRİ ÖZCAN SAN'IN EĞİTİM, KÜLTÜR VE SİYASİ
FAALİYETLERİ

ANDIÇ, Murat

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gürkan Fırat Saylan

Mayıs, 2017

Sabri Özcan San, 1912 yılında Gümüşhane’de doğmuştur. Rusların I. Dünya Savaşı esnasında 19 Temmuz 1916’da Gümüşhane’yi işgali, kendisinin çocukluk günlerini etkileyen en önemli gelişmelerden birisi olmuştur.

Rusların geri çekilmesiyle 1919 yılında eğitim ve öğrenim hayatına başlayan Sabri Özcan San, ilk ve ortaokulu Gümüşhane’de tamamlamış, ardından Trabzon Muallim Mektebi’nden mezun olmasıyla birlikte Gümüşhane’de öğretmenlik mesleğine başlamıştır. 1937 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde bir yıllık öğrenim görmesiyle birlikte tekrar Gümüşhane’ye gelerek, milletvekili seçildiği 1954 yılına kadar mesleki hayatını icra etmeye devam etmiştir.

Sabri Özcan San’ın siyasi faaliyetlerine başlaması 1946 yılında Gümüşhane’den bağımsız milletvekili adayı olarak seçimlere katılmasıyla olmuştur. Kendisi her ne kadar bu seçimlerde başarılı olamasa da 1954 yılında Demokrat Parti’den, 1965 yılında ise Adalet Partisi’nden Gümüşhane milletvekili olarak seçilmiştir.

Mesleki ve siyasi çalışmalarının yanı sıra çeşitli kurumlarda ve derneklerde üyelikleride bulunan Sabri Özcan San, milletvekilliği görevinin ardından kaleme aldığı eserleri ile ön planda olmuştur.

Emeklilik günlerini Ankara’da yazarlık yaparak geçirmekte olan Sabri Özcan San, 5 Şubat 1997’de vefat etmiş, cenazesi Ankara Cebeci Asri Mezarlığı’na defnedilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Birinci Dünya Savaşı, Gümüşhane, Gazete, TBMM

ABSTRACT

EDUCATION, CULTURE AND POLITICAL ACTIVITIES OF SABRİ ÖZCAN
SAN THROUGHOUT HIS LIFE

ANDIC, Murat

Giresun University

Institute of Social Sciences

Department of Elementary Education, Master's Thesis

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Gürkan Fırat Saylan

May, 2017

Sabri Özcan San was born in Gümüşhane in 1912. During the First World War invasion of Gümüşhane by Russians on July 19, 1916 was one of the most important developments affected his childhood.

Sabri Özcan San, who started his education life in 1919 with the retreat of the Russians, completed his primary and secondary school education in Gümüşhane and then started his teaching career in Gümüşhane after graduated from Trabzon Muallim Mektebi. In 1937, after one year education in Gazi Teachers School and Education Institute he came back to Gümüşhane and continued his profession until 1954 when he was elected a member of parliament.

Sabri Özcan San's political activities began in 1946 when he participated in the elections as an independent parliamentary candidate from Gümüşhane. Although he was not successful in this election, he was elected Democrat Party parliament member in 1954 and in 1965 he was elected Gümüşhane parliament member from the Justice Party.

In addition to his professional and political works, Sabri Özcan San, who had memberships in various institutions and associations, has become a front-runner with his works he wrote after his parliament membership.

Sabri Özcan San, who spent his retirement days in Ankara as an author, died on February 5, 1997, and his funeral was buried in Ankara Cebeci Asri Cemetery.

Keywords: First World War, Gümüşhane, Newspaper, TBMM

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VIII
TABLOLAR DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**SABRİ ÖZCAN SAN'IN YAŞAMININ İLK DÖNEMLERİ İLE KÜLTÜR VE
BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ**

1. SABRİ ÖZCAN SAN'IN YETİŞTİĞİ ORTAM.....	10
1.1. Sabri Özcan San'ın Soyuna	10
1.2. Sabri Özcan San'ın Çocukluk Günleri.....	14
2. SABRİ ÖZCAN SAN'IN AİLESİ.....	17
2.1. Sabri Özcan San'ın Eşi ve Çocukları	17
2.1.1. Fatma Fahamet San İle Olan Evlilikleri.....	17
2.2. Sabri Özcan San'ın Çocukları.....	18
2.2.1. Ercan San	18
2.2.2. Erdal San	19
2.2.3. Lutfiye Betül San	19
3. SABRİ ÖZCAN SAN'IN EĞİTİM HAYATI	20
3.1. Sabri Özcan San'ın İlkokul Yılları.....	20
3.2. Sabri Özcan San'ın Ortaokul Yılları.....	23
3.3. Sabri Özcan San'ın Trabzon Muallim Mektebi Yılları.....	24

3.4. Sabri Özcan San'ın Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Yılları	25
4. SABRİ ÖZCAN SAN'IN MEMURİYET VE MESLEK HAYATI.....	30
4.1. Sabri Özcan San'ın Görev Yaptığı Okullar	30
5. SABRİ ÖZCAN SAN'IN KALEME ALDIĞI ESERLER.....	37
5.1. Âşık Hicranî	37
5.2. Rusların Gümüşhane İlini İşgali	38
5.3. Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler	40
5.4. Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları	41
5.5. Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane Sancağı	42
5.6. Siyaset Dünyamızdan.....	43
5.7. Cenap Şahabettin'in Avrupa Mektupları	44
5.8. Vadideki Gümüşhane	45
6. BİR GAZETECİ OLARAK SABRİ ÖZCAN SAN	46
6.1. Sabri Özcan San ve Gümüşeli Gazetesi	46
6.2. Sabri Özcan San ve Demokrat Gümüşhane Gazetesi	47
6.3. Sabri Özcan San ve Kuşakkaya Gazetesi.....	48
7. SABRİ ÖZCAN SAN'IN ÜYELİK YAPTIĞI KURUMLAR VE DERNEKLER	49

İKİNCİ BÖLÜM

SABRİ ÖZCAN SAN'IN SİYASİ FAALİYETLERİ VE YAŞAMININ SON DÖNEMLERİ

1. TEK PARTİ DÖNEMİNDE SABRİ ÖZCAN SAN.....	53
1.1. Cumhuriyetin İlanı Sonrası Türkiye'de Siyasi Hayat	53
1.2. Sabri Özcan San'ın Siyasi Fikir ve Kanaatleri	56
1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Politikaları Karşısında Sabri Özcan San'ın Siyasi Duruşu	58
2. ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATTA SABRİ ÖZCAN SAN	61
2.1. 1946 ve 1950 Seçimlerinde Sabri Özcan San	61

2.2.1954 Seçimleri ve Sabri Özcan San'ın DP'den Meclis'e Girmesi	64
2.3. Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekili Olarak Meclisteki Faaliyetleri ..	66
2.4. 1957 Seçimleri ve Sabri Özcan San	78
2.5. 1960 Darbesi ve Sabri Özcan San	80
2.5.1. Sabri Özcan San'ın Darbeye Bakışı	80
2.6. 1961 Seçimleri ve Sabri Özcan San	87
2.7. 1965 Seçimleri ve Sabri Özcan San'ın AP'den Meclis'e Girmesi	93
2.7.1. Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem Milletvekili Olarak Meclisteki Faaliyetleri	95
3. SABRİ ÖZCAN SAN'IN YAŞAMININ SON YILLARI.....	122
SONUÇ	126
KAYNAKÇA.....	128
EKLER.....	135
FOTOĞRAFLAR.....	151
ÖZGEÇMİŞ	161

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AP	: Adalet Partisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
DP	: Demokrat Parti
HP	: Hürriyet Partisi
İLESAM	: İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MKP	: Milli Kalkınma Partisi
M.Ö.	: Milattan Önce
MP	: Millet Partisi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	: Ve Diğerleri
YTP	: Yeni Türkiye Partisi

TABLolar DİZİNİ

Tablo-1: 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	63
Tablo-2: 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	65
Tablo-3: 2 Mayıs 1954 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları	66
Tablo-4: 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	78
Tablo-5: 27 Ekim 1957 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları	79
Tablo-6: 15 Ekim 1961 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	92
Tablo-7: 15 Ekim 1961 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları	92
Tablo-8: 10 Ekim 1965 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	94
Tablo-9: 10 Ekim 1965 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları	94

GİRİŞ

Gümüşhane ve çevresinin tarih öncesi çağları ile ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Bölgenin prehistoryası ve arkeolojisi üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda Gümüşhane yöresinin Paleolitik ve Neolitik Çağ'a ait herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Bölgenin tarih öncesi çağlar içerisindeki en erken bulguları, Geç Kalkolitik Çağ'la başlamış ve yine yörede yapılan arkeolojik araştırmalarda, bölgede Eski Tunç Çağ'a dair kanıtlar bulunmuştur.¹

Anadolu'nun en eski tarihi çağları hakkında en fazla yazılı kaynak bırakan Hitit İmparatorluğu'na ait anarlarda (yıllık) dahi Gümüşhane ve çevresi hakkındaki bilgi sınırlıdır. Hitit İmparatorluğu'na ait yazılı vesikalarda Gümüşhane ve çevresini içine alan Kuzey Anadolu Bölgesi'nin "Hayaşa-Azzi Ülkesi" olarak adlandırıldığını ve bu ülke sınırları içinde yaşayan sakinlerinin de "Hayaşalılar" olarak çağrıldığı yine bu Hitit kaynaklarında belirtilmiştir.²

M.Ö. 9. yüzyılın Van dolaylarına kurulmuş olan Urartu Krallığı, Medler tarafından tamamen ortadan kaldırılıncaya kadar bölgedeki en büyük otorite olmuştur. Ancak Urartu Krallığı'nın Doğu Karadeniz'e dolayısıyla Gümüşhane ve yöresine ulaştığını ve egemenliği altına girdiğini gösterir herhangi bir tarihi kayıt ve arkeolojik kanıt bulunmamaktadır. M.Ö. 8. Yüzyıla gelindiğinde ise Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Kimmerler ve bir süre sonrada bir başka atlı göçebe grubu olan İskitler bölgeye hâkim olmuştur.³

M.Ö. 550 yıllarına doğru Anadolu'yu egemenliği altına alan Persler, İran'dan Orta Anadolu'daki Kapadokya'ya kadar uzanan coğrafyada satraplıklar⁴ oluşturmuşlardır. Sayıları 23-30 arasında değişen eyaletlerin başına getirilen genel vali statüsündeki satraplıklardan 19. satraplık, Gümüşhane Satraplığı'dır.⁵

Makedonya Kralı Büyük İskender'in Pers İmparatorluğu'na son vermesi üzerine (M.Ö. 331) Gümüşhane yöresi Makedonyalıların idaresine geçmiştir. Roma,

---

¹ Süleyman ÇİĞDEM, *Eskiçağ'dan Ortaçağ'a Gümüşhane*, Gümüşhane 2012, s.28-29.

² Bayram NAZIR, Kemal SAYLAN, *Gümüşhane Tarihi*, Gümüşhane 2016, s.15.

³ ÇİĞDEM, *Eskiçağ'dan Ortaçağ'a Gümüşhane...*, s.33-35.

⁴ Satrap: Perslerde il yönetici, vali. Bkz. Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük, C.II*, Ankara 1988, s.1265.

⁵ Mehmet ÖZMENLİ, *"Eskiçağ'da Gümüşhane ve Bayburt"*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1996, s.55-56.

Makedonya, Pers mücadelesine sahne olan bölgenin bu karışık durumunu gören Hazar Hanları bölgeyi zapt ederek, Peçenek oymaklarını yerleştirmeye başlamıştır. Fakat Türk hakimiyeti kısa sürmüş, bölge tekrar Pers-Bizans mücadelesine sahne olmuştur. Perslerin tarih sahnesinden çekilmesiyle birlikte Karadeniz Satraplığı'nın bulunduğu bölgede M.Ö. 302-301 tarihlerinde Pontus Krallığı kurulmuştur.⁶

Gümüşhane yöresi Pontus Krallığı'nın ardından Roma İmparatorluğu'nun ve daha sonrada Doğu Roma'nın (Bizans) sınırları içerisinde yer almıştır. 7. yüzyılın sonları ile 8. yüzyılın başlarında yöreye Araplar gelmiş ve şehir Müslümanlarla Bizanslılar arasında birkaç defa el değiştirmiştir. Gümüşhane ve çevresi Emevi Emiri Abdulmelik'in eline geçmiştir. Ardından Abbasiler'in hâkim olduğu bölge, daha sonra Bizanslıların yönetimine geçmiştir.⁷

Selçuklu hükümdarı Tuğrul Bey döneminde Bizanslılara karşı kazanılan zaferden sonra Gümüşhane ve çevresi geçici de olsa Türklerin elinde kalmıştır. 1071'de Malazgirt Savaşı kazanılmasından sonra Kelkit ve Gümüşhane, Mengücekler'in kurdukları Erzincan imaretine bağlanmıştır.⁸

1228 tarihinde Trabzon Rumlarının Moğol istilasından sonra Suğdak şehrini yağmalamaları, Karadeniz'de Türk tüccar ve gemilerini soymaları ve Sinop'a baskın yapmaları üzerine Gümüşhane yöresi, II. Gıyaseddin Keyhusrev ve Mubarizeddin Ertokuş kumandasındaki Anadolu Selçuklu Devleti kuvvetleri tarafından ele geçirilmiştir. Moğol istilası sırasında ise Anadolu'nun birçok yeri gibi Gümüşhane yöresi de Moğol hâkimiyetine girmiştir. Moğolların saltanat kavgasına düşerek kuvvetlerini kaybettikleri sırada ise yöre Celayirliler'in idaresine geçmiştir.⁹

XIV. yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde ise yöre, Eretna Beyliği'nin hâkimiyetini tanımıştır. Ardından Akkoyunlular, Karakoyunlular, Kadı Burhaneddin orduları yıllarca birbirleriyle savaşmışlardır. 1467 yılında bölgeye Akkoyunlular hâkim olmuştur. Akkoyunlu hâkimiyeti 1473 yılında Fatih Sultan Mehmet'in

⁶ Kemal SAYLAN, **Gümüşhane: İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih (1850-1918)**, İstanbul 2014, s.17.

⁷ Haldun ÖZKAN, Hüseyin YURTTAŞ, **Ortaçağ'dan Günümüze Gümüşhane**, Gümüşhane 2012, s.20-21.

⁸ ÖZKAN, YURTTAŞ, **Ortaçağ'dan Günümüze Gümüşhane...**, s.21.

⁹ SAYLAN **Gümüşhane: İdari Tarih...**, s.20.

Otlukbeli Savaşı'nda Uzun Hasan'ı yenilgiye uğratmasıyla son bulmuş, bu tarihten sonra Gümüşhane ve yöresinde Osmanlı hâkimiyeti başlamıştır.¹⁰

Gümüşhane, bir ara Safevi egemenliği altına girmişse de 1514 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından kesin olarak ele geçirilmiş ve Osmanlı topraklarına katılmıştır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Kadirbeyoğlu, Eskicioğulları vb. Müslüman Türk aileler getirilerek şehir merkezi ve çevresine yerleştirilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman, İran Seferi sırasında (1534) Harşit Vadisi'nden geçerken gümüş madenlerinin bulunduğu Canca yöresinin imar edilmesini emretmiştir. Günümüzde eski Gümüşhane olarak anılan bu bölgeye birçok evin yapılmasının yanında bir de Süleymaniye Camii yaptırılmıştır.¹¹

Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde 1647 yılındaki Gümüşhane için; *“Burada olan gümüş madeni hiçbir diyarda yok idi. Şehre o zaman Gümüşhane denilmiş ise de; Defterhane-i Âli Osman'da ‘Canha’ yazılmıştır. Şehir halen Osmanlılar elinde olup, 70 kadar kimi terk olunmuş, kimi işler gümüş madenleri vardır. Gümüşhane şehrinin gümüş damarları 7 koldan, kol kalınlığında damarlar olup, hepsi kurşunsuz halis cevherdir.”* şeklinde bir ifade kullanmıştır. Evliya Çelebi'nin bu ifadelerinden hareketle “Gümüşhane” adının halk arasında, “Canca” adının ise resmi kayıtlarda kullanıldığı söylenebilir.¹²

Evliya Çelebi ile hemen hemen aynı dönemde Gümüşhane'yi görmüş olan Kâtip Çelebi, *“Cihannüma”* adlı eserinde şunları söylemiştir:

*“Vadi-i Rank (Harşit Vadisi olacak) Urla, bir güzel kazadır. Yakınında gümüş olmağla ‘Gümüşhane’ dahi derler. Bir iki saatlik maden uzak olmağla hâlâ maden yakınında bir büyük ve bakımlı kasaba ihdas olunmuştur.”*¹³

¹⁰ ÖZKAN, YURTTAŞ, *Ortaçağ'dan Günümüze Gümüşhane...*, s.21.

¹¹ Murat YÜKSEL, *Gümüşhane Kitabeleri*, İstanbul 1997, s.22-23; *Cumhuriyetin 50. Yılında Gümüşhane:Gümüşhane 1973 İl Yılığ*, Ankara 1974, s.1.

¹² *Gümüşhane 1973 İl Yılığ*..., s.1; Sabri Özcan SAN, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları*, Ankara 1990, s.33.

¹³ SAN, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları...*, s.33. Gümüşhane ile ilgili bölüm yazılmadan önce Kâtip Çelebi vefat etmiş, eserin geri kalan bölümünü İbrahim Müteferrika tamamlamıştır. Muhtemelen İbrahim Müteferrika, Gümüşhane ile ilgili bölümü yazarken başka kaynaklardan yararlanması kendisini Gümüşhane adıyla ilgili yanlış bir bilgiye götürmüştür. Bu nedenle Cihannüma'da yer alan “Urla” ifadesinin yanlış olması kuvvetle muhtemeldir. Bkz. SAYLAN, *Gümüşhane:İdari Tarih...*, s.14.

Gümüşhane'deki maden ocakları, IV. Murat zamanında (1623-1640) en canlı dönemini yaşamıştır. III. Mustafa zamanında (1757-1774) su dolan maden ocaklarını tekrar işletmek amacıyla Fransa'dan aletler getirtilmişse de sonuç alınamamıştır. Bir ara kapanan ocaklar 1839 yılında yayınlanan bir hatt-ı hümayunla tekrar işletmeye açılmıştır. Ocaklar, mülki amirin tayin ve padişahın onayı ile atanan ve Matah Efendi denilen kişilerce yönetilirdi. 1894'te ustabaşı ve madencilerin imtiyazlarının feshedilmesi sonucu madenciler burayı terketmiştir.¹⁴

Trabzon Salnameleri, Gümüşhane'nin idari, sosyal, ekonomik yapısına ilişkin bilgiler içeren en önemli belgelerden biri olma özelliği taşımaktadır. 1309 (1891) tarihli Trabzon Salnameleri'ne göre Gümüşhane Sancağı'nın merkezi olan Gümüşhane Kasabası, 3702 haneye ve 17.790 nüfusa sahiptir. Gümüşhane Sancağı, Gümüşhane, Torul, Kelkit ve Şeyran kazalarından ibarettir. Gümüşhane'nin nefis meyve ağaçlarından oluşan bahçeleri ile ünlü olup, meyvelerin tadının ve güzelliğinin herkesçe kabul edildiği belirtilmiştir. Canca Köyü'nde alçı madeni, Fillim Dağı denilen dağda ise kömür madeni izlerine rastlandığı belirtilmiştir.¹⁵

1320 (1904) Trabzon Salnameleri'ne göre Gümüşhane Sancağı'nın nüfusu 89.240'u Müslüman, 31.422'si Rum ve 1767'si Ermeni'den ibarettir. Köyleriyle birlikte Gümüşhane Kasabası'nda 51 camii ve mescit, 3 medrese, 2 tekke, 69 mektep, 34 kilise ve manastır, 1 Hükümet Dairesi, 1 kışla, 3407 ev, 109 han, 3 hamam, 423 dükkân, 101 fırın, 117 değirmen, 3 gazino, 3 hotel, 81 kahve bulunmaktadır. Gümüşhane ve çevresinde birçok yaylanın var olduğu ve bunlardan en ünlüleri Yağmurdere, Gavurdağı, Köse, Hur, Şurut Dağı ve Tandırlık yaylaları olduğu belirtilmiştir. Yağ, peynir, yün, deri gibi hayvan ürünlerinin ihraç edildiği ve Şeyran ve Kelkit kazalarında yünden kilim ve seccadeler yapıldığı kaydedilmiştir.¹⁶

Osmanlı Devleti hâkimiyeti boyunca Gümüşhane yöresi iki kez Rus işgaline uğramıştır. Bu işgallerden ilki 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı döneminde gerçekleşmiştir. Doğu Anadolu'yu işgal eden Rus kuvvetlerinin ilk hedefi, bu işgallerini Trabzon'a kadar genişletebilmek ve Erzurum-Trabzon arasındaki stratejik konumu nedeniyle Gümüşhane'yi ele geçirmek olmuştur. Nitekim Ruslar, 27

¹⁴ YÜKSEL, *Gümüşhane Kitabeleri...*, s.23.

¹⁵ Sabri Özcan SAN, *Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane Sancağı*, Gümüşhane 1992, s.41-42.

¹⁶ SAN, *Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane...*, s.103-104.

Ağustos 1829'de Gümüşhane'ye girmişlerdir. General Simoniç idaresindeki Rus kuvvetleri, mevcut durumda Gümüşhane'yi savunmanın ve buradaki askerin ihtiyaçlarını karşılamamanın zor olması nedeniyle ederek Gümüşhane'yi boşaltmıştır. Rusların bölgeyi boşaltması üzerine Osmanlı askerleri Gümüşhane'ye girerek bölgeyi düşman işgalinden kurtarmıştır. Bu işgal Gümüşhane'de sadece 56 gün, Bayburt'da ise 50 gün sürmüştür.¹⁷

I. Dünya Savaşı döneminde meydana gelen ikinci işgalde ise Ruslar, 7 ile 13 Temmuz 1916'da Bayburt ile Mamahatun'u, 23 Temmuz'da Gümüşhane'yi ve 25 Temmuz'da da Erzincan'ı ele geçirmiştir.¹⁸ Rusların 1. Plaston Alayı, Osmanlı Ordusu'nun 34. Tümeni'nin çekilmesiyle boşalan yerleri ele geçirerek Gümüşhane ili Merkez ilçesine bağlı köylerden Pirahmet'e kadar hiçbir engelle karşılaşmadan ilerlemiştir. Pirahmet'de de önemli bir direnişle karşılaşmayan Ruslar, 19 Temmuz 1916'da Tekkeköy'e girmişlerdir. 20 Temmuz'da 4 taburluk bir kuvveti Gümüşhane üzerine sevk eden Ruslar, 1 taburluk kuvvetini Kozana'dan güneye, bir alaylık bir kuvvetini de Kızılköy'den güneye indirerek Gümüşhane'yi işgal etmişlerdir.¹⁹

Rusya, Gümüşhane, Kelkit ve Erzincan'ı işgal ederek Anadolu'nun içlerine yeni bir taarruz için stratejik üstünlük sağladığı gibi, Erzurum'a karşı yapılması muhtemel büyük bir Türk taaruzunu da imkân haricinde bırakmıştır.²⁰

Rus kuvvetleri karşısında direnmeye çalışan Türk birlikleri Harşit Deresi boyuna çekilerek burada bir savunma hattı oluşturmuşlardır. Rus ordusu karşısında çekilip dağılan birliklerin Harşit Vadisi'nde derlenip toparlanmasında Giresunlu Osman Ağa'dan yararlanılmıştır. 1917 yılı başlarında Rusların bölgeye saldırıları sürerken Osman Ağa, Harşit Vadisi'nde 700-800 kişilik mevcuduyla Ruslara karşı çarpışmıştır. Ruslar, Harşit Vadisi üzerindeki Türk savunmasını kıramaması üzerine bütün gücüyle Tirebolu kasabasına saldırmışlardır.²¹

İşgallerden sonra III. Türk Ordusu ile Ruslar arasında cephe Karadenizde Harşit Ovası boyunca ve Gümüşhane-Kelkit-Erzincan çizgisinin batısında tespit

¹⁷ SAYLAN, **Gümüşhane:İdari Tarih...**, s.21-22; SAN, **Gümüşhane Kültür Araştırmaları...**, s.51.

¹⁸ Yusuf Hikmet BAYUR, **Türk İnkılabı Tarihi, C.III/3**, Ankara 1983, s.65.

¹⁹ Mehmet BİLGİN, **Rus İşgalinde Trabzon Direnişi**, Trabzon 2008, s.97-98.

²⁰ Akdes Nimet KURAT, **Türkiye ve Rusya**, Ankara 1990, s.296.

²¹ Ayhan YÜKSEL, "Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Giresun", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S.17, Güz 2014, s.59-60.

edilmiştir. Ruslar yorgunluk, ulaştırma imkânsızlıkları ve kış mevsiminin yaklaşması sebebiyle daha ileri gidemez bir duruma gelmişken, III. Türk Ordusu'nda ise hareket kabiliyeti kalmamıştır.²²

7 Kasım 1917'de Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte Rus ordusunun durumu daha da kötüye gitmiştir. Rus birliklerinden 200.000 asker cepheleri terk ederek Kafkasya'ya geçmiştir. Aralık ayına gelindiğinde ise cephede yalnızca 40.000 asker kalmıştır.²³

Bolşevik Devrimi'nin ardından Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 18 Aralık 1917'de imzalanan Erzincan Mütarekesi ile iki ülke arasındaki savaş durumu sona ermiş ve Ruslar, Gümüşhane ile birlikte Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde bulunan bütün birliklerini geri çekmişlerdir. Ancak Osmanlı Devleti'nin doğu sınırında savaşın sona ermesi, fiiliyata geçmemiştir. Çünkü cepheden çekilmeye başlayan Rus askerlerinin yerini, Ruslar tarafından teşkilatlandırılıp, silahlendirilen Ermeni birlikleri almaya başlamıştır.²⁴

Esasında bu işin senaryosu daha önceden hazırlanmıştır. Sovyet hükümeti ve özellikle bu hükümette yer alan Bolşevik Ermeniler, Rus birlikleri cepheden tamamiyle çekilmeden, Ermenilerin bu bölgede idareyi ele almalarını istemişler ve buraların Türklere geri verilmesine engel olmayı tasarlamışlardı. Böylece, Ermenilerin beklediği fırsat ellerine geçmiş oluyordu. Sözde Ermeni iddialarına göre; 1915'de Türkler daha önce kendilerini katletmişlerdi ve şimdi Türklere öd alma zamanıydı. Nitekim Ermenilerin Bunun üzerine Erzincan Mütarekesi'ni geçersiz sayan Osmanlı Devleti, III. Ordu'yu harekete geçirmiştir. III. Ordu, Bitlis'den

²² BAYUR, **Türk İnkılâbı Tarihi...**, s.65. İşgallerin ardından Rusya, Gümüşhane'de iki bildiri yayınlamıştır. İlk bildiri de, bundan sonra Rus yasalarının uygulanacağı, yasalar karşısında din ve millet farkı gözetmeden herkesin eşit muamele göreceği belirtilmiş, kimsenin mal ve can kaygısına düşmeden evine ve işlerine dönmesi istenmiştir. Fakat bu sözlerin gerçeğe dönüşmesi mümkün olmamıştır. Rumlar ve Ermeniler, Türklerin aleyhindeki faaliyetlerinde Ruslardan destek görmüşlerdir. İkinci bildiri de ise, askerlik çağı gelmiş olup da Osmanlı Ordusu'na katılmamış ya da katılıp da içerde kalmış olanlardan adlarının ve yerlerinin bildirilmeleri muhtarlardan istenmiş, bu bildiriye uymayan muhtarların idam edilecekleri de özellikle belirtilmiştir. Bkz. Sabri Özcan SAN, **Rusların Gümüşhane İlini İşgali**, İstanbul 1993, s.29.

²³ **Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi: Osmanlı Devri, Birinci Dünya Harbi, İdari Faaliyetler ve Lojistik, C.X**, Ankara 1985, s.407.

²⁴ SAN, **Rusların İşgali...**, s.29; Gürkan Fırat SAYLAN, "**Piroğlu Fahrettin (Erdoğan) Bey: Cenübi Garbi Kafkas Hükümeti Hariciye Nazırı**", Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2003, s.41.

Tirebolu'ya kadar olan bütün cephede altı koldan ileri harekâta geçerek, 7 Şubat'ta Kelkit'i, 13 Şubat'ta Erzincan'ı, 19 Şubat'ta Bayburt'u, 22 Şubat'ta Nenehatun'u (Tercan) ve 24 Şubat'ta Trabzon'u, 12 Mart'ta Malazgirt, Hınıs, Erzurum'u, 16 Mart'ta Köprüköy ve Tortum'u, 24 Mart'ta da Oltu'yu Ermeni kuvvetlerinden kurtarmıştır.²⁵

, çeşitli bahanelerle doğuda giriştikleri katliamlar özellikle Erzincan Mütarekesi'nden sonra artarak devam etmiştir.²⁶

Daha önce ifade edildiği üzere Gümüşhane ve çevresi, tarihsel süreçte işgallere uğramış ve çeşitli devletlerin himayesine girmiştir. İki kez de Rus işgaline maruz kalması Gümüşhane şehrinin eski yerleşim yerini, ekonomik ve sosyal hayatını sarsmıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra kent, bulunduğu eski yerinden bugünkü yerine taşınarak yeniden kurulmuştur.²⁷

Milli Mücadele yıllarında Gümüşhane, 10 Şubat 1919'da kurulan Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin faaliyet alanı içerisinde bulunmuştur. Cemiyetin 23 Şubat 1919'da Trabzon'da bir kongrede toplanması için çalışmalar yürüten Kadirbeyzade Zeki Bey, bu kongrede cemiyetin Gümüşhane delegesi olarak seçilmiş ve ikinci başkanlığına getirilmiştir. Cemiyetin kuruluş Trabzon ahalisinin bölge üzerindeki karanlık emellere karşı Türk ve Müslüman halkın haklarını korumak amacıyla giriştikleri teşkilatlanma faaliyetlerinin en anlamlısı ve en etkili olmuştur. Mahalli amaçla kurulmuş olmasına rağmen, Milli Mücadele'ye önemli katkılar sağlamıştır.²⁸

23 Temmuz 1919'da toplanan Erzurum Kongresi'ne Gümüşhane'den Kadirbeyzade Zeki Bey (Gümüşhane ve Torul mümessili olarak), Kelkit'den Müftü Osman Nuri Efendi ve Şiran'dan Müftü Hasan Fahri Efendi katılmıştır. Kongrenin açılış ve kapanış dualarını Şiran delegesi Müftü Hasan Fahri Efendi yapmıştır.²⁹

Kongrenin ilk günü yapılan oylama ile kongre başkanlığına seçilen Mustafa Kemal Paşa, yazdığı bir mektup ile Hasan Fahri Efendi'ye teşekkür etmiştir.

²⁵ **Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi...**, C.X, s.492.

²⁶ SAYLAN, **Piroğlu Fahrettin (Erdoğan) Bey...**, s.41.

²⁷ YÜKSEL, **Gümüşhane Kitabeleri...**, s.23.

²⁸ Sabahattin ÖZEL, **Milli Mücadelede Trabzon**, Ankara 1991, s.62.

²⁹ Yücel ÇİL, **Erzurum Kongresi'ne Katılan Delegeler**, Erzurum 2015, s.181; Haluk SELVİ, **Milli Mücadelede Erzurum (1918-1923)**, Ankara 2000, s.109.

Mustafa Kemal Paşa'nın yazmış olduğu 9 Ağustos 1335 (1919) tarihli mektubu şu şekildedir:

“Şiran Müftüsü Hasan Fahri Efendi Hazretlerine

Erzurum Kongresi'nin açılışı ve kapanışı dolayısı ile buyurduğunuz çok düzgün Arapça ile amaca uygunuz konuşmanız Derneğimizce pek değerli anılar arasında saklanacaktır. Bulunacağınız yerlerden de güzel düşüncelerinizin doldurduğu mektuplarınızı almakla övüneceğim.

Ulu Tanrı hayırlı gezilerinizi kolaylaştırsın. Âmin.”³⁰

Bütün bu gelişmeler devam ederken 26 Ekim 1919-25 Aralık 1919 tarihleri arasında Bayburt'ta dini karakterli bir ayaklanma çıkaran Şeyh Eşref'in³¹ hareketi, Gümüşhane'yi de yakından etkilemiş, fakat fazla büyümeden bastırılmıştır.³²

Gümüşhane ahalisi, gerek 1920 yılı başlarında Mebusan Meclisi için yapılan seçimlere, gerekse bu meclisin dağılmasıyla Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerine iştirak ederek yeni idarenin ülke çapında otoritesini tesis edebilmesi için üzerlerine düşeni layıkıyla yapmıştır. Ardından ise Gümüşhane

³⁰ Mustafa ONAR, **Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları, C.I**, Ankara 1995, s.120.

³¹ Bayburt kazasına bağlı Hart Nahiyesi'nde (Aydıntepe) Eşref adında bir şeyhin, halka şilik telkinlerinde bulunduğunu duyan Bayburt Müftüsü ve din adamları, bir heyet oluşturarak şeyhi sorgulamak amacıyla davet etmiştir. Şeyh davete uymayınca, mahalli hükümet elli kişilik bir birlik göndermiştir. Bu duruma iyice öfkelenen şeyh, müritleriyle birlikte saldırıya geçerek, birliği silahları ve cephanesi ile ele geçirmiş, bazı er ve subaylar esir, bazıları da şehit edilmiştir. Sorunun kan dökülmeksizin anlaşma yoluyla çözüme kavuşturulması gayesiyle, şeyhe din adamları ve yüksek rütbeli subaylardan kurulu bir heyet gönderilerek, hükümete boyun eğmesi için öğütler verilmiştir. En son Erzurum Kadısı Başkanlığı'nda gönderilen heyetin ricasını da kabul etmeyen Şeyh Eşref, bir taraftan bu heyete bir ultiatom verirken, bir taraftan da köylere gönderdiği bildirimlerle aldattığı halkın kendisine katılmasını sağlayarak isyan etmiştir. Bayburt'a gelerek 9. Tümen Komutanı görevini üstlenen Yarbay Halit Bey, 25 Aralık 1919'da, yeterince kuvvetle Hart'ta bulunan Şeyh Eşref'e karşı harekete geçmiştir. Başına topladığı asilerle ve bazı müritleri ile birlikte, karşı koymaya karar vererek topçu ve piyade birlikleri ile çatışan ve çarpışma sonucunda, kendisine kurşun geçmeyeceğini iddia eden Şeyh Eşref ile oğulları ve bazı müritleri öldürülmüş ve Hart teslim alınmıştır. Bkz. Kemal ÇELİK, “Milli Mücadele'de İç İsyanlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S.40, Kasım 2007, s.587-588.

³² Abdullah SAYDAM, “Milli Mücadelede Gümüşhane”, **Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane**, Ankara 1991, s.100.

Sancağı, 20 Nisan 1924 tarihli “Teşkilat-ı Esâsiye Kanunu”nun 89. maddesi gereğince vilayet halini almıştır.³³

Gümüşhane tarihi incelendiğinde şehir, tarihsel süreç içerisinde değerli şahsiyetler yetiştirmiştir. Nitekim Sabri Özcan San da mesleki, siyasi ve yazın hayatıyla şehrin yetiştirmiş olduğu bu önemli isimlerden birisi olmuştur.

---

³³ SAYDAM, “**Milli Mücadelede Gümüşhane...**”, s.10; Ercüment KURAN, “Cumhuriyet Devrinde Gümüşhane’nin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Gelişmesi”, **Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane**, Ankara 1991, s.23.

BİRİNCİ BÖLÜM

SABRİ ÖZCAN SAN'IN YAŞAMININ İLK DÖNEMLERİ İLE KÜLTÜR VE BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ

1. SABRİ ÖZCAN SAN'IN YETİŞTİĞİ ORTAM

1.1. Sabri Özcan San'ın Soy

Gümüşhane'nin önde gelen ailelerinden Mehmet Sâni Zadelere mensup olan Sabri Özcan Bey'in aile soyu Karamanoğulları Beyliği'nin tanınmış hükümdarı Mehmed Sâni Bey'e kadar uzanmaktadır. Gümüşhane'deki bu aile ile Orta Anadolu'nun güneyinde hüküm süren Karaman Aşireti arasındaki bağlantı ise şu şekilde gelişmiştir:

1402-1423 yılları arasında Karamanoğulları Beyliğini yürüten Mehmed Sâni Bey'den sonra beyliğe oğlu II. İbrahim Bey geçmiş,³⁴ yaklaşık kırk yıl süren hükümdarlığının ardından vefatıyla birlikte Karaman ili, oğulları Pîr Ahmed ile İshak Beyler arasında paylaşılmıştır. Ancak çok geçmeden İshak Bey, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'dan yardım alarak Pîr Ahmed Bey'e sefer düzenlemiş, Pîr Ahmed Bey de Fatih Sultan Mehmed Han'a iltica etmek zorunda kalmıştır. Osmanlıların yardımıyla İshak Bey'i mağlup eden Pîr Ahmed Bey, Karaman Beyliği'nin tamamını idaresi altına almış, bu arada Uzun Hasan'a sığınan İshak Bey ise aynı yıl vefat etmiştir (1465).³⁵ Ancak bundan sonra Pir Ahmed Bey, kardeşi Kasım Bey ile de beylik mücadelesine girmek zorunda kalmış, bu mücadelesinden de galip gelince, daha önce Osmanlılara terk etmiş olduğu Akşehir ve Beyşehir'i geri almak istemiş, aynı zamanda Akkoyunlularla ve Venediklilerle ittifak yapmıştır.³⁶ Bu gelişmeler üzerine Fatih Sultan Mehmed Han Karamanoğulları üzerine harekete geçerek Konya'yı almış, bu sefer de Pir Ahmed Bey, Uzun Hasan'a sığınmış, hatta

---

³⁴ Erdoğan MERÇİL, **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**, Ankara 1993, s.304-305.

³⁵ İshak Bey'in vefat tarihi ile ilgili çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Nitekim Faruk Sümer, İshak Bey'in 1465'de, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, 1487'de, Karamanoğulları'nın tarihi üzerine bir eser kaleme alan Cumaali Bayram ise; 1468'de vefat ettiğini ifade ediyor. Karşılaştırmak için Bkz. Faruk SÜMER, **"Karamanoğulları", İslâm Ansiklopedisi, C.XXIV**, Ankara 2001, s.458; İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1984, s.34; Cumaali BAYRAM, **Karamanoğulları Tarihi**, Ankara 2016, s.269.

³⁶ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, **Osmanlı Tarihi, C.II**, Ankara 2006, s.89, 93.

Osmanlı Devleti ile Akkoyunlular arasında yapılan Otlukbeli Savaşı'na da (1473) katılmıştır.³⁷ Pir Ahmed Bey'i çok seven Uzun Hasan, kendisine Bayburd arazisini dirlik olarak vermiştir. Burada uzun yaşayamayan Pir Ahmed Bey ağır bir hastalık neticesinde 1474 yılında vefat etmiş, naşı Gümüşhane-Erzurum karayolu üzerinde, kendi ismi ile anılan Pir Ahmet Köyü'ne defnedilmiştir. Günümüzde hâlâ ayakta bulunan türbesi, kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre 1550'de inşa edilmiştir.³⁸

Diğer taraftan Sabri Özcan Bey, Akkoyunlulara yaptıkları bu hizmetlerden dolayı Uzun Hasan tarafından Pir Ahmed Bey'e ve İshak Bey'in oğullarına Gümüşhane'nin günümüzdeki Yeniyol (Meyhazer), Pirahmet, Tekke, Kızılköy (Çamlıca) ve Özcan Mahallelerinin yurt olarak verildiğini iddia etmekte ve İshak Bey'in oğullarından büyüğü olan Hamza Ali'nin Kızılköy'de kendi adını alan Hamzalı Mahallesi'nde, ikinci kardeş Pir Ali'nin de yine aynı köyde kendi adı verilen Pirlî Mahallesi'nde, küçükleri olan Kurt Ali'nin de Özcan Mahallesi'nde, halkın Kürdali ya da Kürdaloğlu dediği yerde yerleşmiş olduklarının rivayet edildiğini belirtmektedir.³⁹ Yine kendisine göre kökleri Gümüşhane'nin Kızılköy'üne dayanan San Ailesi'nin de soyu, adı geçen kardeşlerden büyüğü olan Hamza Ali'den gelmektedir.⁴⁰

Sabri Özcan Bey'in babası Esat Bey, annesi ise Fatma Lütfiye Hanımdır. Fatma Lütfiye Hanım, köylüleri tarafından fakirler annesi olarak tanınmaktadır. Babasını beş yaşındayken kaybeden Sabri Özcan Bey, babasının kolunda ve sırtında şarapnel parçaları bulunduğunu, esmer ve orta boylu olarak hatırladığını söylemiştir.⁴¹ Babasının bir subaya yardım ettiğini ve o günden sonra bir daha geri gelmediğini belirterek o döneme ilişkin şunları ifade etmiştir:

“Babamın yakını olan bir subay nedense Gümüşhane’de Rus işgali içinde kalmış, çıkamamış ve bu yüzden saklanmış durumdadır. Babam, bu subaya çarşaf

³⁷ Salim KOCA, **Anadolu Türk Beylikleri Tarihi**, Ankara 2012, s.57-58.

³⁸ UZUNÇARŞILI, **Anadolu Beylikleri...**, s.34; BAYRAM, **Karamanoğulları Tarihi**, s.290.

³⁹ Sabri Özcan SAN, “Gümüşhane Müstakil Sancağı’ndaki Mahalleler, Aileler, Efsaneler, Hikâyeler”, **Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane**, Ankara 1991, s.137-138; Ancak İbrahim Hakkı Uzunçarşılı, Karamanoğulları beylerinden İshak Bey'in yalnızca İbrahim adında bir oğlu olduğunu belirtiyor. Bkz. UZUNÇARŞILI, **Anadolu Beylikleri...**, s.34.

⁴⁰ SAN, “**Gümüşhane Müstakil Sancağı...**”, s.137-138.

⁴¹ Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'dan alınmıştır.

giydireyor, kılık değiştiriyor, eşeği önüne katıyor. Rusların kuşkusunu çekmeden Tersun Dağı'nı aşarak şiran'a varıyorlar. Subay, Türk ordusuna katılıyor. Babam için gidiş o gidiş. Bir daha da dönüyor."⁴²

Sabri Özcan Bey'in, Mehmet, Hamit, Mahmut, Münire ve Leyla adlarında beş kardeşi vardır.⁴³ En büyük ağabeyi Mehmet, I. Dünya Savaşı'nda Sarıkamış Muharebesi'ne katılmış ve orada şehit düşmüştür.⁴⁴

Hamit ve Mahmut Bey kardeşler, Daltaban'daki⁴⁵ dükkânlarını 1917 yılında Rus işgali altındayken açmışlardır. 1919 yılında Hamit Bey, Kurtuluş Savaşı'na katılmış, dükkânın sorumluluğunu on beş yaşındaki Mahmut Bey'e bırakmıştı. Genç yaşında Mahmut Bey, gece geçen at kervanlarına bir şeyler satmak için dükkânda yatıp kalkmıştır. Bütün tatil günlerinde onun dükkânı hep açık olmuştur.⁴⁶

Hamit Bey, Kars'ta Yedek Subay talimęâhına katılarak Rusça dil kursunu bitirmiş ve Kâzım Karabekir Paşa'nın karargâhında görev almıştır. Ermeni Savaşı'na yer alan Hamit Bey, Gümrü'ye kadar gitmiştir. Terhis olup memleketine döndüğünde dükkânını bıraktığından çok daha ilerlemiş halde bulmuştur. Hamit Bey, kardeşleriyle birlikte bütün işlerini yetmiş sene aralarında hiçbir ihtilafa düşmeden yürütmüşlerdir. Öyle ki San kardeşler, bir zamanlar Gümüşhane'nin tek tüccarı olmuşlardır.⁴⁷

Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San, o günlere dair şunları ifade etmiştir:

"Hamit Amcam 17 yaşında asker olmuştur. Değişik cepheelerde uzun yıllar savaşmış ve çok çileler çekmiştir. Ermeni Harbi'nden dönünce geri hizmette çalışan kimselerde İstiklal Madalyası görmüş ve bu yüzden de kendi, hak ettiği madalyayı reddetmiştir. Amcam askerdeyken kalabalık ev halkının geçimini ise tek başına ve zor şartlar altında çalışan babam üstlenmiştir."⁴⁸

⁴² Sabri Özcan SAN, **Vadideki Gümüşhane**, (Hazırlayan: Ali Ülkü Özener), Gümüşhane 2014, s.193.

⁴³ Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın oğlu Ercan San'dan alınmıştır.

⁴⁴ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.185.

⁴⁵ Eski Gümüşhane şehrinin bugünkü yerine taşınmasından önce şehir merkezinde bulunan tek çarşı Daltabanlı, Hacıemin ve Bağlarbaşi sentleri arasında yer alan Daltaban Çarşısı idi. Daltaban Çarşısı, halk arasında Camiönü, Daltaban ya da Daldabanni olarak da bilinmektedir. Bkz. SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.5.

⁴⁶ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.18.

⁴⁷ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.18,72-73.

⁴⁸ Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'dan alınmıştır.

Sabri Özcan Bey, “*Rusların Gümüşhane İlini İşgali*” eserinde yine o günlere dair şunları aktarmıştır:

“...Sonradan ‘Mahmutlar’ diye anılan ‘San’ların mağazalarının ilk kuruluşu bu sırada Daltaban’dadır. Tarih, 1917. Bu dükkândan Ermeni olan bir Rus askerinin bir fund (Rus ağırlık ölçüsü) elma aldığını, parasını vermediğini, arkasından Hamit ağabeyimin teraziden bir fundu kapıp Ermeni’nin beline indirdiğini ve karakolluk olduklarını hatırlarım.”⁴⁹

Hamit ve Mahmut Beyler, tüccarlığın yanı sıra siyasetle de ilgilenmişlerdir. Hamit San, Gümüşhane’de Demokrat Parti İl Başkanlığı, Mahmut San ise yine Gümüşhane’de Adalet Partisi İl Başkanlığı yapmıştır.⁵⁰

Sabri Özcan Bey, tifo hastalığına yakalanan annesi Fatma Lütfiye hanımdan 1328 (1912) yılında ikiz olarak doğmuştur. İkiz kardeşi olan Sabriye, iki ay kadar yaşayabilmiştir.⁵¹ Sabri Özcan San, anılarında o günlere ilişkin şunları söylemiştir:

“Kapı komşumuz ve akrabamız Şerife Hatun rüyasında görmüş; bana “Sabri”, ikizime “Sabriye” demişler. İkiz kardeşim benden önce doğmuş. O hemen ömrünü bana vermiş, ölmüş. Annemin on bir çocuğu olmuş. İçlerinde Kızılköy’de doğan yalnız biz ikizlermişiz. Diğer kardeşlerimin hepsi eski şehirdeki, eski Gümüşhane’deki evimizde doğmuşlar. Ailem kışın eski şehirde, yazın Kızılköy’de otururlarmış; onun için benim de nüfus kâğıdında doğum yeri Camii Kebir (Süleymaniye Mahallesi) Hane No: 107, Cilt: 1 Sayfa: 55 olarak yazılıdır.”⁵²

Yakın dostlarından Turan Tuğlu’ya gönderdiği 25 Şubat 1993 tarihli mektubunda asıl doğum tarihinin 25 Şubat 1912 olduğunu belirtmiştir. O dönemde ailesi, gelenek gereği daha geç askere gitmesi için normal yaşından iki yaş küçük yazdırmışlardır. Böylece Sabri Özcan Bey’in doğum tarihi 1330 (1914) olarak kütükte kayıt altına alınmıştır.⁵³

Ortaokul döneminde, kütükteki kayıta 1330 (1914) olan yaşını kendi isteğiyle mahkemede dört yaş büyülterek 1326 (1910) olarak değiştirmiştir.⁵⁴

⁴⁹ SAN, *Rusların İşgali...*, s.61.

⁵⁰ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.73.

⁵¹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185.

⁵² Bu bilgiler Sabri Özcan San’ın ağabeyi Mahmut San’ın kızı Prof. Dr. Ayla San’dan alınmıştır.

⁵³ Turan TUĞLU, *Gümüşhane’de İz Bırakanlar*, Gümüşhane 2013, s.108.

⁵⁴ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

1.2. Sabri Özcan San'ın Çocukluk Günleri

Yukarıda ifade edildiği gibi Osmanlı Devleti hâkimiyeti boyunca Gümüşhane yöresi iki kez Rus işgaline uğradı. Bunlardan ilki 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı döneminde, ikincisi ise I. Dünya Savaşı esnasında meydana gelmiştir.⁵⁵

Kendisinin çocukluk günlerini etkileyen en önemli hadise; Rusların I. Dünya Savaşı esnasında 19 Temmuz 1916'da Gümüşhane'yi işgalleridir. Nitekim Ruslar Gümüşhane'yi işgal ettikleri zaman dört yaşında olan Sabri Özcan Bey, Rus işgalini bugünkü gibi hatırladığını ifade etmiştir.⁵⁶

Rus işgali tehlikesiyle köylerinden göç etmeye hazırlanan Sabri Özcan Bey ve ailesi, ellerinde olan iki inekten birini keserek ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Eşyalarını toparlayarak yola çıkan köylüler pek uzaklaşmamıştı ki yolların tutulmuş olması nedeniyle köylerine geri dönmüşlerdir. Aradan geçen birkaç gün sonra köylüler evlerine beyaz bayrak asmaya başlamışlardır. Babası Esat Bey, düşmana teslim anlamına gelen bu beyaz bayrağı asmak istememiştir.⁵⁷

Genç yaştaki oğlu Mehmet'i Sarıkamış Harekâtı'nda, bir damadını Allah-u Ekber Dağı'nda, bir damadını da Van'da şehit veren Balkan gazisi Esat Bey, işgalden bir gün evvel komşularına: “*Gelin komşular, çoluk çocuğu vuralım, dağa çikalım, vuruşa vuruşa ölelim.*” demiştir.⁵⁸ Sabri Özcan San, babasının o gün böyle çıkışta bulunmasının sebebini şöyle açıklamaktadır:

*“...Balkan'da yediği şarapnel parçası sırtında işliyor. Kolu sakat, bir oğlu, iki damadı, bir kardeşi Rus kurşunu ile şehit, kafası, kalbi, akli, fikri oç almada, içi hınç dolu, içi intikam ateşiyle yanıp tutuşan bir adam. Nasıl Ruslara bayrak çeksin, el kaldırsın, 'Teslim' desin? Evlat acısı, yurt, acısı, erkeklik duygusu, namus anlayışı buna engel. 'Vuralım çoluk çocuğu, çikalım dağa, vuruşa vuruşa ölelim.' diye tutturması bu yüzden...”*⁵⁹

Rus işgalleri ülkenin birçok yerinde olduğu gibi Gümüşhane'ye de ölümü, açlığı ve sefaleti beraberinde getirmişti. Öyle ki Sabri Özcan Bey, işgal yıllarını andığı bir hatırasında; “*Ağabeyimin dükkânında 'Karasakız' denilen bir zift kütlesi*

⁵⁵ SAN, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları...*, s.33.

⁵⁶ SAN, *Rusların İşgali...*, s.54.

⁵⁷ SAN, *Rusların İşgali...*, s.55.

⁵⁸ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185.

⁵⁹ *Kuşakkaya*, 22 Şubat 1974, No.675, s.2.

*vardı. Küplerin içlerini sırlamada kullanılırdı. Ayrıca iyi geldiği düşüncesiyle elde ve ayaktaki çatlakların üzerine de eritilerek konurdu. Dükkâna giren birçok kimse o karasakızdan bir parça koparır, açlığını gidermek için ağzına atardı... Fırınlardan önünde kızlı erkekli sekiz on kadar yalınayak, yırtık giyimli çocuklar hiç eksik olmazdı. Elinde ekmek fırından çıkan müşterinin arkasından hepsi birden yarışircasına koşar, parmaklarının ucuyla işaret ederek; 'bu kadarcık dayı, bir pırtık emice' diye boyun bükerek, yalvarırlardı.'*⁶⁰ derken bir başka hatırasında da yaşanan sefaletle şu ifadelerle dikkat çekiyor:

*"...Rusların atlarına yedirmek için ayçiçeği posasından prese edilmiş, adına da kormit dedikleri bir çeşit yemleri vardı. Halk, kaşar peyniri tekerleği biçimindeki bu kormitleri baltaların arkasıyla ya da balyozlarla döver, un ufak eder, yerdı. At gübreleri içinden arpa seçerek yıkayıp kurutan ve sonra el değirmenlerinde çekerek un haline getirip yiyenler çok olmuştur..."*⁶¹

Rusların Gümüşhane'yi işgali ile üzerine Sabri Özcan Bey ve ailesi de komşularıyla birlikte Çamlıca Ormanı'na saklanmışlardı. Kendisi, yaşadıkları o acı dolu günleri ilişkin bir anısında, aile büyüklerinin ormanda ateş yanmayacağına, duman çıkmayacağına, ses olmayacağına, çocukların ağlamayacağına ve ağlayan çocuklar susturulamıyorsa öldürüleceğine karar verdiklerini ifade ederek, ailesinin ve köy halkının içinde bulunduğu çaresizliğe dikkat çekmiştir.⁶²

O dönemde komşularından biri olan Kazıkkoparanolu (Ural) Osman Ağa'nın kuytu bir dere içine çekilmiş olan altı atı çekip götürülmüştür. O esnada Osman Ağa'nın aniden silahına sarıldığını ve komşular tarafından durdurulduğunu aktaran Sabri Özcan Bey, Osman Ağa'nın hırsından ve öfkesinden gözyaşı döktüğünü ve o gözyaşlarının sebebinin çok sonra anladığını ifade etmiştir.⁶³

Sabri Özcan Bey ve ailesi, 15 gün kadar dağlarda saklandıktan sonra evlerine geri dönmüşlerdir. Ardından daha güvenli olması nedeniyle Yeşildere Köyü'ne göç

⁶⁰ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.11.

⁶¹ SAN, *Rusların İşgali...*, s.60.

⁶² SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185.

⁶³ SAN, *Rusların İşgali...*, s.57.

etmişlerdir. Kendisi yine bir anısında; bir gün oturdukları eve iki saltat (Rus askeri) geldiğini ve evlerini dağıtıp birkaç eşyalarını aldıklarını ifade etmiştir.⁶⁴

Ruslar, Gümüşhane'yi işgal ettiği o dönemde, hiç çıkmayacak gibi yol yapımına girişmişlerdir. Günümüzde hâlâ Gümüşhane köylerinde “*Ruslardan kalan yol*” sözü yaygındır. Bu yollarda halkı çalıştırır, para ve yiyecek verirlerdi. Alışverişin de normale dönmesiyle birlikte Rumların yanında Türkler de kendi dükkânlarını açmaya ve alışverişlerini yapmaya başlamışlardır. Açılan mağazalardan biri de San ailesinin açmış olduğu dükkândır. Rusların Gümüşhane'de 19 ay kaldıktan sonra geriye çekilmeye ve ambarlarının kapılarını açmaya başlamıştır. Ruslar'ın bu ambarları Rumlara değil Türk bekçilerine bıraktıklarını söylemiştir. Bu bekçilerden biri de Sabri Özcan San'ın ağabeyi Hamit Bey olmuştur. Kapıların halka açılmasıyla kadın, erkek, genç, çocuk ambarlara akın etmiştir. Çay, şeker, pirinç, darı, peksimet, yatak vb. erzakları almışlardır.⁶⁵

Kendisinin yaşadığı savaş acıları, diğer yaşlıları gibi sadece çocukluk dönemiyle sınırlı kalmamıştır. Gençlik yıllarında da yaşadığı aynı acıları ifade ederken: “*...Diyorum ki bugün bile huh! desem, nefesim barut kokar. Çünkü ben Balkan Savaşı'nda doğdum. Birinci Dünya Savaşı'nın, Rusların Gümüşhane'yi işgallerinin acılarını yaşadım. Kurtuluş Savaşı'nda gözlerimiz cami duvarına asılan ajans haberlerindeydi. II. Dünya Savaşı'nda yoklukları, yoksulları gördüm. Zaman zaman Almanların, zaman zaman Rusların ülkemize ha girdi, ha girecek diye korkular içinde uykusuz geceler, aylar, yıllar geçirdim. Çocukluğumda oynadığım silahtı, fişekti, baruttu. Ruslardan kalma tek mermi atan bardinga tüfeğimizin kullanılmış mermilerini alır, kapsüllerini çıkarır, yeni kapsül takar, barut doldurur, silaha sürerdim. Tüfek ağır olduğundan kaldıramadığım için dipçiği yere dayar, tetiğe basar, keyiflenirdim.*” diyen Sabri Özcan Bey, zor geçen bu çocukluk

⁶⁴ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185; *Rusların İşgali...*, s.57.

⁶⁵ SAN, *Rusların İşgali...*, s.61-62. Sabri Özcan San, Gümüşhane'nin Rusların Türkistan Alayları tarafından işgal edildiği için içlerinde Tatarlar, Özbekler, Tacikler, Kazaklar gibi pek çok Türk olduğunu dikkat çekmiştir. Ermenilerin kendilerine daha fazla fenalık edememelerinin sebebinin de bu alay içerisindeki Türk asıllı Rus askerlerinden yüz bulamamış olmalarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Bkz. SAN, *Rusların İşgali...*, s.58.

günlerinin ardından Rusların geri çekilmeleriyle birlikte eğitim ve öğrenim hayatına Gümüşhane’de başlamıştır.⁶⁶

2. SABRİ ÖZCAN SAN’IN AİLESİ

2.1. Sabri Özcan San’ın Eşi ve Çocukları

2.1.1. Fatma Fahamet San İle Olan Evlilikleri

Fatma Fahamet Alanç, İstanbul Çapa Kız Muallim Mektebi’nde öğrenimini tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra okuldan üç arkadaşı ile birlikte Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu’nda öğretmenlik görevine başlamıştır.⁶⁷ Daha öncede ifade edildiği üzere 1931 yılında Trabzon Muallim Mektebi’nden mezun olup, Torul ilçesindeki iki aylık geçici görevinin ardından Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu’nda göreve başlayan Sabri Özcan San’ın F. Fahamet Alanç ile tanışması bu dönemde gerçekleşmiştir.⁶⁸

Ekim 1934’de Erzincan’da vatani görevini tamamlayan ve Gümüşhane’de öğretmenlik görevine devam eden Sabri Özcan San, Ağustos 1935’de rahatsızlığı nedeniyle tedavi görmek için Erzurum’a gitmiştir. Ağabeyinin de yanına gelmesi ile oradan ağabeyi ile birlikte Sarıkamış’ı ve çok merak ettiği Selim Köyü’nü gezmişlerdir. Kars gezisinin ardından Erzurum’a ve oradan da Gümüşhane’ye geçmiştir.⁶⁹

1936 yılına gelindiğinde ailesine evlenmek istediğine dair bir mektup vermiştir. Ancak ağabeyi, evlilikten ziyade kardeşinin istikbalini düşünmektedir ve evliliğine sıcak bakmamıştır. Nitekim 3 Ağustos 1936’da Sabri Özcan Bey ile Fahamet Hanım’ın nikâhları Gümüşhane Belediyesi’nde kıyılmıştır. Nikâh törenine sadece Sabri Özcan’ın annesi ve iki hanımefendi iştirak etmişlerdir.⁷⁰

Nikâh töreninin ardından önceden de değinildiği üzere Gazi Eğitim Enstitüsü sınavları için Ankara’ya giden ve sınavlarda başarılı olamayıp Gümüşhane’ye geri dönen Sabri Özcan San, Fatma Fahamet San ile 5 Kasım 1936’da dünyaevine

⁶⁶ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.184-185.

⁶⁷ Bu bilgiler Sabri Özcan San’ın ağabeyi Mahmut San’ın kızı Prof. Dr. Ayla San’dan alınmıştır.

⁶⁸ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

⁶⁹ Kazım ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM X. Dönem 1954-1957), C.II*, Ankara 2000, s.359-360; Sabri Özcan SAN, *Anılarım*, (Hazırlayan: Ali Ülkü Özener), Ankara 2013, s.171.

⁷⁰ SAN, *Anılarım...*, s.172.

girmiştir.⁷¹ Sabri Özcan San ile ömür boyu evli kalmış olup üç çocukları vardır. Fatma Fahamet San, Ankara'da 31 Ocak 2008'de vefat etmiştir. Cenazesi Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'nda bulunmaktadır.⁷²

2.2. Sabri Özcan San'ın Çocukları

2.2.1. Ercan San

Ercan San, San çiftinin ilk çocukları olup, 15 Ağustos 1937'de İstanbul'da doğmuştur. Önceden de ifade edildiği gibi o dönemde Beşiklise Köyü Etem Aykut Okulu'nda görevli olan Sabri Özcan San, okulların tatil olmasıyla birlikte enstitüsü sınavlarına girmek için 14 Ağustos'da Ankara'ya gitmiştir. Çocuğu olduğunu dönüş yolunda İstanbul'a eşinin yanına gelirken öğrenmiştir.⁷³

İlk ve ortaokul öğrenimini Gümüşhane'de, liseyi Ankara Atatürk Lisesi'nde tamamlayan Ercan San, lise öğreniminin ardından Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde yükseköğrenimini tamamlamıştır. 1965-1967 yılları arasında vatani görevini yaparak, 1958 yılında gazeteciliğe başlamıştır. Çeşitli gazetelerde muhabir ve istihbarat şefi olarak çalışan Ercan San, 1968 yılında TRT'ye geçmiştir. TRT'de 1984 yılı Ağustos ayına kadar Parlamento Haberleri Müdür Yardımcısı, Parlamento Haberleri Müdürü, Haber Dairesi Başkanı, İnceleme ve Araştırma Kurulu Üyesi olarak görevlerini üstlenen Ercan San, daha sonra Hürriyet gazetesinde Ankara Haber Müdürü olarak görev almıştır.⁷⁴

1987 ile 1992 tarihleri arasında Anadolu Ajansı Genel Müdür Yardımcılığı görevinde bulunan Ercan San, Anadolu Ajansı'nda bir süre danışman olarak görev yapmıştır. Mayıs 1994'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Üyeliği'ne seçilerek bir süreliğine burada Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Basın Şeref Kartı sahibi olan Ercan San, emekli öğretmen Çiğdem hanım ile evlidir. Mustafa Burak adında bir oğlu ve birde erkek torunu vardır.⁷⁵

⁷¹ SAN, *Anılarım...*, s.171-172.

⁷² Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'dan alınmıştır.

⁷³ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.311; *Anılarım...*, s.175.

⁷⁴ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.311.

⁷⁵ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.311-312.

2.2.2. Erdal San

San çiftinin ikinci çocuğu olan Erdal San, 25 Mayıs 1942’de Gümüşhane’de doğmuştur.⁷⁶ Elektrik mühendisi olan Erdal San, TRT Dış Yayınlar Daire Başkanlığı Teknik Müdürlüğü’nden emekli olmuştur.⁷⁷

Çocukluk döneminde başlayan el sanatlarına olan ilgisi Erdal San’ı değişik nesnelere çeşitli objeler üretmek gibi hobilere yöneltmiştir. Yelkenli teknelere olan merakı nedeniyle de amatör yat kaptanlığı ve deniz telsizi operatörü ehliyeti almıştır. 1994 yılında profesyonel yelkenci olan arkadaşı aracılığıyla maket tekne çalışmalarına ilgi duymaya başlamıştır. İlk tecrübesi olarak Jolie Briese adındaki Fransız teknesinin maketini yapan Erdal San, ustalık dönemi çalışmasında ise bir dönem Mustafa Kemal Atatürk’ün ikametine ayrılan “*Savarona*” yatının maketini yapmıştır. Erdal San, bu çalışmasını 2005 yılı Kabotaj Bayramı’nda Ulaştırma Bakanlığı’nın sergi salonunda ve farklı mekânlarda sergileme imkânı bulmuştur.⁷⁸

2.2.3. Lütfiye Betül San

San ailesinin son üyesi olan Lütfiye Betül San, 1 Ocak 1948’de Gümüşhane’de doğmuştur. Öğrenimini Ankara’da tamamlamıştır. TRT Türkiye’nin Sesi Radyosu’nda uzun süre program yapımcısı olarak çalışmıştır. Her zaman gururlandığını söylediği öğretmen bir anne ve edebiyatçı bir babanın yetiştirdiği Betül San’ın edebiyata olan ilgisi çok eskilere dayanmaktadır. Şiirlerinden bazılarını 2002 yılında çıkardığı “*Su Gibi*” adlı şiir kitabında toplamıştır.⁷⁹

Lütfiye Betül San’ın bazı şiirleri bestelenmiş olup başta TRT olmak üzere birçok radyo ve televizyon kanalında yayınlanmıştır. 2006 yılında Ata’nın besteleyip yorumladığı “*Sen Olsan*” adındaki şiirin aranjesi Tolga Sunter tarafından yapılmıştır. “*Bu Ayrılık Seni Beni Bitirir*” (2010), “*Gözlerim Yollarda, Belki Dönersin*” (2010), “*Beni Artık Bırakma*” (2010) adındaki şiirleri Yunanlı şarkıcı Alex Karathanu tarafından Türkçe olarak da seslendirilmiştir.⁸⁰

⁷⁶ SAN, *Anılarım...*, s.1.

⁷⁷ Bu bilgiler Sabri Özcan San’ın ağabeyi Mahmut San’ın kızı Prof. Dr. Ayla San’dan alınmıştır.

⁷⁸ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.276.

⁷⁹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.283.

⁸⁰ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.283.

3. SABRİ ÖZCAN SAN'IN EĞİTİM HAYATI

3.1. Sabri Özcan San'ın İlkokul Yılları

Sabri Özcan Bey, Rusların Gümüşhane'yi işgalleri sırasında, bahçelerinde atları otlatan Rus askerinden Rusça öğrenmeye başladığını ve Rusların 19 ay kadar kaldıkları dönem içerisinde epeyce Rusça konuştuklarını ifade etmiştir.⁸¹

Eğitim ve öğrenim hayatı böyle bir ortamda, önceden de ifade edildiği üzere ailesiyle birlikte göç ettikleri Yeşildere Köyü'nde başlamıştır. Bu sıralarda dört yaşında olan Sabri Bey, köy camisinin yanındaki küçük bir odada çocuklara ders veren camii imamının derslerine katılmıştır. On beş gün içinde okuma-yazmayı öğrenme başarısını göstermiştir. Bu başarısı için bir dua töreni de düzenlenmiştir. Bir Cuma namazından sonra dualarla birlikte Sabri Özcan Bey'in boynuna yeşil ipek bir mendil bağlandı. Rusların geri çekilmesinin ardından Sabri Özcan Bey, 1919 yılında Daltaban'da ilkokula başlamıştır.⁸²

İlkokul yıllarında öğretmenin ders işleme tekniğiyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

“El, il, ol, kal, fil, bal, em, im, om, mama, mala ile cila yap, fanila al verme. Nuri yalan yazmaz. Dün odun aldı.’ İptidai Mektebi'nin İhtiyat sınıfında (ilkokulun birinci sınıfı) okuduğum, şimdiki deyimle alfabe kitabından aklımda kalmış olanlardır. Kurtuluş Savaşı'nın içindeyiz. Kitap falan yok. Bir sınıfta ya bir kitap bulunabiliyor ya da iki. Onlarda çoğu zaman birbirlerinin aynısı değildir. Hoca öğreteceği şeyleri tahtaya yazar, bize okur ve okutturdu. Hep bir ağızdan bağıra bağıra öyle bir coşkunlukla okurduk ki kırık dökük de olsa belki de aklımda bunlar onun için kalmıştır. Bu yöntem öyle pek de yabana atılır gibilerden olmasa gerek. Görürsünüz, duyarsınız, söylersiniz, yazarsınız. Gözde, kulakta, dilde, kalemde tekrar. Âhenk birliğinin verdiği zevk de öğrenmeye yardımcı üstelik. Hoca bununla da kalmaz, tahtada öğrendiklerimizi deftere geçirir ve yazıp yazmadığımızı kontrol ederdi. Sonrada bir kâğıt parçasının ortasından bir kelime büyüklüğünde bir yuvarlak açar, defterlerimizin üstünde gezdirerek aradan görünen kelimeleri bize okuturdu. Bu suretle metini anlamadan, bellemeden ezberlememize engel olurdu.”⁸³

⁸¹ SAN, *Rusların İşgali...*, s.58.

⁸² SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185.

⁸³ *Kuşakkaya*, 21 Aralık 1973, No.659, s.2.

Devamında ise ilkokul döneminde zor şartlar altında eğitimlerine devam ettiğini belirterek, öğrencilerin kalem, kitap, kâğıt, defter, giyim konusunda yaşadıkları sıkıntıları ve zorlukları dile getirmiştir.⁸⁴

Sabri Özcan San'ın zor bir çocukluk dönemi geçirdiğini dile getiren Prof. Dr. Ayla San, sözlerinin devamında şunları söylemiştir:

“5 yaşında babasını kaybetmiştir. Babasız kalmanın acısını ömür boyu çektiğini dile getirmektedir. Çocukken, muhtemelen savaş stresi altında kaldığı için karanlıktan korktuğunu yazmıştır. Çocukluğunda oyuncaklarının silah, fişek, barut olduğunu yazmaktadır. 6-7 yaşındayken Ruslar'ın evlerini bastığını anlatmaktadır. Kısacası; varlık ve yokluk günlerini daima annesiyle hatırladığını, yıkılan duvarları annesinin onardığını dile getirmiştir. Pencerelerinde cam çerçeve olmadığı için ay ışığında ders çalışmıştır.”⁸⁵

İlkokul ikinci sınıfta iken Kâzım Karabekir Paşa'nın Gümüşhane'yi ziyaret ettiğini belirten Sabri Özcan Bey, Kâzım Karabekir Paşa'nın bu ziyarette kendilerine öğrettiği iki şiir olduğunu vurgularak, öğretmiş olduğu ilk şiirle ilgili olarak şunları dile getirmiştir:

*“Ya istiklâl, ya ölüm
Vatanım, Milletim, Sancağım, evim
İstiklâlsiz yoktur yerim.
Zincir vurulur mu Türk'ün boynuna?
Varlığım fedadır vatan yoluna.
Biz tarihin Türk dediği yüce milletiz.
Hür yaşar, hür ölür, nurlu ümmetiz.’*

Aradan yarım yüzyılı çok aşkın süre geçti. Bu marşın sözlerinde yanlışlık yapmış olabilirim. Yazanı kimdir? Bestesi kime aittir? Bilmiyorum. Ama bugün bile o coşku ile söyleyeceğim bu marşın sözlerini de, bestesini de bize Rahmetli Kâzım Karabekir Paşa'nın bizzat kendisi öğretmişti...”⁸⁶

⁸⁴ **Kuşakkaya**, 21 Aralık 1973, No.659, s.2.

⁸⁵ Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'dan alınmıştır.

⁸⁶ **Kuşakkaya**, 25 Mayıs 1979, No.1207, s.3. Sabri Özcan San, 12 Şubat 1988 tarihli Kuşakkaya Gazetesi'nde kaleme aldığı yazısında, bu şiirin yazarının ve bestecisinin Kâzım Karabekir Paşa olduğunu ifade etmiştir. Bkz. **Kuşakkaya**, 12 Şubat 1988, No.1781, s.2.

Sabri Özcan San, Kâzım Karabekir Paşa'nın öğretmiş olduğu ikinci şiirle ilgili olarak şunları kaleme almıştır:

"...Göğüslerimizde çaprazlamasına kırmızı bezler üzerine 'Ya istiklâl, ya ölüm' yazılı bandlarımızla Paşa'yı karşıladık. Hele Rus işgalinden yeni kurtulmuş Gümüşhane'de Ermenilerin yaptıkları zulümlerle kafalarız dolu biz çocuklar için Kâzım Karabekir Paşa, bir efsane kahraman idi..."

Paşa giysilerine imrenerek baktığımız çocuklarını sıraladı. Bizi de karşısına aldı. Sözlerinin kendisine ait olduğunu sonradan öğrendiğimiz:

'Türk hiç yılar mı? Türk hiç yılar mı?

Türk yılmaz, Türk yılmaz,

Cihan yıkılsa Türk yılmaz.'

nakarathı ikinci marşı orada, oracıkta ayak üstü bize ezberletti, öğretti.⁸⁷

Zor bir dönemde doğup, savaş yıllarının yoklukları ve kıtlıklarıyla mücadele edildiği dönemde büyüdüğünü belirtmiştir. Rus yağmalarıyla da son kalan neleri varsa onları da kaybettiklerini vurgulamış ve Kurtuluş Savaşı'nın böyle bir yokluk içinde başladığının altını çizerek devamında ise şunları kaleme almıştır:

"...Şimdi bütün millet, bütün Anadolu, büyük, küçük hepimiz, bir tek şey istiyor, bir tek şey için gayret ediyor ve dua ediyoruz: Kurtuluş... Her yokluğa, her fedakârlığa razıdır millet. Yeter ki şu 'Yunan gâvuru' çıksın topraklarımızdan. Bütün gözler ufuklarda bu ümidi, bu ümit pırıltısını, bu umut ışığını arıyor. Her ailede bir babanın, bir ağabeyinin, bir oğulun, bir sevgilinin yolları bekleniyor. Secdegâhlarda dualar 'Kurtuluş' için, gidenlerin geri dönmesi için. Bütün güvenler bir temennide buluşuyor 'Allah'ıma emanettir Kemal'im..."⁸⁸

Cumhuriyet'in ilanına ilişkin bir anısında ise, o zamanlar beşinci sınıfta olduğunu, Daltaban'da toplanan halkın nutuklar söylediğini ve şenlikler yaptıklarını

⁸⁷ **Kuşakkaya**, 25 Mayıs 1979, No.1207, s.3. Sabri Özcan San, o günden sonra bu marşın okullarında 'Bayrak' şiirleri olduğunu belirterek, o zaman daha 'İstiklâl Marşı'nın yazılmadığının altını çizmiştir. Her sabah sıra ile bir öğrencinin bayrak tutarken, bir diğerrinin 'Ya istiklâl, ya ölüm' diye başlayan bu marşı söyleyerek derslere girdiklerini belirten Sabri Özcan San, bu törenin dikkatli yapıldığını, iki kişi geç kaldığı takdirde birine bayrak tutturulup, diğerrine ise marş söylettirilip derslere öyle alındığını vurgulamıştır. Son olarak bu marşı evde, okulda, yolda ağızlarından hiç düşürmediklerini ve ağabeylerinin göğüslerine silinmez kalemle 'Ya istiklâl, ya ölüm' yazdırdıklarını belirtmiştir. Bkz. **Kuşakkaya**, 25 Mayıs 1979, No.1207, s.3.

⁸⁸ **Kuşakkaya**, 21 Aralık 1973, No.659, s.4.

aktarmıştır. Kendisi de o gece köyden Daltaban'a gelerek şenliklere eşlik edenler arasında yer almıştır.⁸⁹ 4 Ağustos 1924'e gelindiğinde ise ilkokuldan mezun olmuştur.⁹⁰

3.2. Sabri Özcan San'ın Ortaokul Yılları

Sabri Özcan Bey, Daltaban'da ilkokulu bitirdikten sonra Gümüşhane Ortaokula'na başlamıştır. Ortaokul ikinci sınıfta iken okulları kapanmıştır. Bunun üzerine, arkadaşları ile birlikte Erzincan Askeri Ortaokulu'na başvurmuşlardır. Bu okula kayıt olabilmek sürecine ilişkin yaşadıklarını ise şu şekilde ifade etmiştir:

"-Seni alamayız.

-Neden?

-Yaşın küçük de ondan.

-Ne olacak?

-Yaşımı 1326 (1910) yaptırabilirsen alırsınız, dediler.

*Mahallede iki arkadaşımın babalarını tanık göstererek mahkemeye başvurduğum. Ben aslında 1328 (1912) doğumluyum. Beni eski şehirde Camii Kebir (Süleymaniye) Mahallesi kütüğüne iki yaş küçük yazdırmışlar. Ben mahkemede bu tarihi 1326 (1910) olarak düzelttirerek, kütükteki kayıta göre dört yaş büyüttüm."*⁹¹

Sabri Özcan Bey'in 1912'de doğduğuna dair bilgi veren bir başka kaynaktan, daha önce ismi geçen yakın dostu Turan Tuğlu'ya gönderdiği bir mektuptur. Bu mektupta asıl doğum tarihinin 25 Şubat 1912 olduğunu beyan etmiştir. Önceden de değinildiği üzere o dönemde gelenek haline geldiği için daha geç askere gitmesini isteyen ailesi tarafından doğum tarihi 1330 (1914) olarak yazdırılmıştır. Askeri okula kayıt olmak için tüm işlemlerini tamamladığı sırada Gümüşhane Ortaokulu'nun kapatılmasından vazgeçildi. Böylece gerek kendisine gerekse arkadaşlarına ortaokulu kendi okulunda tamamlama imkânı doğmuştur.⁹²

1928 yılında ortaokul ve liselilere Bakalorya Sınav Sistemi uygulanacağı bildirilmişti. Bu sisteme göre, son sınıfta aynı zamanda okulun üç sınıfının derslerinden sınava girilecekti. Sabri Özcan Bey'in sınıfında o dönemde uygulanan

⁸⁹ SAN, *Anılarım...*, s.163.

⁹⁰ *Kuşakkaya*, 6 Mart 1987, No.1734, s.2.

⁹¹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.185-186.

⁹² TUĞLU, *Gümüşhane'de İz Bırakanlar...*, s.107; SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

sınavlar sonucunda yirmi yedi öğrenciden sadece üçü ortaokulu bitirmiş ve kendisi de bu üç öğrenci arasında yer almıştır. Ancak ileride de bahsedileceği gibi o dönemde Gümüşhane’de lise olmadığı ve Sabri Özcan Bey’in de kalbinden rahatsız olduğu için ailesi onu başka ildeki bir okula göndermek istememiştir.⁹³

Lise öğrenimine zorunlu olarak ara vermesinin ardından günlerini Gümüşhane’de ağabeyinin dükkânında geçirirken Ekim 1928’de ileride detayları ile bahsedileceği üzere yaşanan bir tesadüf üzerine Torul Merkez Ortaokulu’nda Öğretmen Yardımcısı olarak ilk kez öğretmenlik görevine başlayacaktır.⁹⁴

3.3. Sabri Özcan San’ın Trabzon Muallim Mektebi Yılları

Cumhuriyetin ilk yıllarında vilayetlerde bulunan Erkek ve Kız Muallim Mektepleri (İlköğretmen Okulları), il özel idareleri elinde gelişemedikleri için 1 Eylül 1923’de Maarif Vekaleti’ne bağlanıp genel bütçe içine alınmıştır. Sayıları çok fakat öğrencileri az ve öğretimi yetersiz olan bu okullar, sayıca azaltılıp öğrenci mevcudu ve öğretimin niteliği yükseltilmeye çalışılmıştır.⁹⁵

1926 yılına gelindiğinde ise çıkarılan “Maarif Teşkilâtına Dair Kanun” ile okul kuruluş sistemi yeniden belirlenmiş, orta öğretim kurumları Liseler, Orta Mektepler, İlk Muallim Mektepleri, Köy Muallim Mektepleri adıyla şekillenmiştir. Yine bu kanunla birlikte öğretimin ücretsiz olarak verilmesi kararı alınmıştır.⁹⁶

Sabri Özcan Bey, Torul’da öğretmenlik mesleği ile tanışmasıyla birlikte arkadaşlarına, öğrencilerine ve okuluna alışmış durumdaydı. Bundan sonra da aklında öğretmenlik mesleği dışında başka bir meslek bulunmamıştır. Ailesinin liseye göndermek için yaptıkları ısrara rağmen bir yıllık öğretmen yardımcılığı görevininin ardından Trabzon Muallim Mektebi’ne gitmek üzere 30 Eylül 1929’da Torul Merkez Ortaokulu ile ilişkisini kesmiştir.⁹⁷

⁹³ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.186.

⁹⁴ ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.359; SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.186.

⁹⁵ Yahya AKYÜZ, **Türk Eğitim Tarihi: M.Ö. 1000-M.S. 2011**, (21. Baskı), Ankara 2011, s.381.

⁹⁶ Durmuş YALÇIN vd., **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, (9. Baskı), Ankara 2012, s.128.

⁹⁷ SAN, **Anılarım...**, s.163. Sabri Özcan Bey’in Trabzon Öğretmen Okulu’nda örnek aldığı eğitimci; öğretmen arkadaşları ve öğrencileri tarafından çok sevilen okul müdürü Hamdi Kaya idi. Sabri Özcan Bey, öğretmenlik deneyimi görmüş bir öğrenci olarak uygulama derslerinde başarılı olmuştur. Bkz. SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.186.

Trabzon Muallim Mektebi'nde öğrenim gördüğü dönemde Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 1930 yılında yapmış olduğu Trabzon ziyareti ile ilgili olarak anılarında şunları dile getiriyor:

“1930 yılının sonbahar günü idi. Atatürk, Yavuz zırhlısı ile Trabzon'a gelecekti. Onun için Trabzon o gün ayakta idi. Çevreden gelenlerle de sokaklar daha da kalabalıklaşmıştı. Birçok kişi geminin dumanını, direğini daha önce görmenin heyecanını yaşamak için denize hâkim olan Boztepe'ye çıkmışlardı...

Gazi Paşa vapurdan çıktı, alkışlar şiddetlendi, ufuklar çınıladı ve nihayet son basamakta görüldü. Başında fötür şapkası vardı. Halkı şöyle, hafiften bir selamladı ve adeta koşarak otomobiline bindi. İşte ben Atatürk'ü ilk defa böyle görmüştüm. O gün heyecandan bayılabilirdim. Sevinçten insan ağlar mı? Ağlıyor. Benim arkadaşım ağladı hem de ağladığına güle güle ağladı.

İkinci gün Trabzon'da geziyorduk. Mutlu bir rastlama. Gazi Paşa, açık arabada gidiyordu. Bir kenarda durduk. Çok şefkatli bir gülüşle şapkasını kaldırdı bize selam verdi. Sanırım bu keyifli selam gençliğe verilmişti.”⁹⁸

1929 yılında başladığı öğretmen okulundan 1931 yılında mezun olmuştur. Trabzon Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Gümüşhane Valiliği emrine verilmiş ve geçici olarak Torul'a tayin edilmiştir. İki aylık Torul Merkez Ortaokulu görevinin ardından Aralık 1931'de Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu'na nakli gerçekleşmiştir.⁹⁹

3.4. Sabri Özcan San'ın Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Yılları

Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu'nda büyük bir istekle ve heyecanla çalışmaya başlayan Sabri Özcan Bey, askerlik dâhil beş yıl sonra 1936'da Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü¹⁰⁰ sınavlarına girmek için Ankara'ya gitmiş, ancak

⁹⁸ Kuşakkaya, 7 Ağustos 1981, No.1429, s.2.

⁹⁹ ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.359; SAN, *Anılarım...*, s.163.

¹⁰⁰ 1 Mart 1927'de ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla Konya'da bir Muallim Mektebi açılmıştır. Bu okulda yalnızca Türkçe bölümü var olup, 16 öğrenci eğitim görmüştür. Okul 1927-1928 öğretim yılı başında Ankara'ya taşınarak, öğrenci sayısı 45'e çıkarılmış ve bir de Pedagoji Bölümü açılmıştır. Konya'dan Ankara'ya taşınan bu Orta Muallim Mektebi 1929 yılında, yine Ankara'da bulunan Gazi Mustafa Kemal Erkek İlk Muallim Mektebi ile birleştirilerek; Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü adını almıştır. Bkz. AKYÜZ, *Türk Eğitim Tarihi...*, s.386.

girmiş olduğu ilk sınavda başarılı olamamıştır. Gümüşhane'ye dönerek 28 Ekim 1936'da Beşkilise Köyü Etem Aykut İlkokulu'nda öğretmenlik görevine devam etmiştir. 14 Ağustos 1937'de Ankara'ya yeniden giderek bu kez girmiş olduğu sınavda başarılı olmuş, bir yıl süren eğitimini 1938 yılında başarıyla tamamlamıştır.¹⁰¹

Enstitüde geçirmiş olduğu günlerinin birinde Ankara ile ilgili olarak bilgi aktarmış ve sözü Atatürk Orman Çiftliği'ne getirerek, insanların Atatürk'ü görmek umuduyla çiftliği gezdiklerini belirtmiştir.¹⁰² Arkadaşlarıyla birlikte çiftliği gezen Sabri Özcan San, o esnada bir alkışın koptuğunu ve kendilerinin de bulunduğu yer itibariyle Atatürk'ü pek yakından görme imkânları olacağını aktarmıştır. Devamında ise o güne ilişkin şunları kaleme almıştır:

"...Atatürk, etrafına tebessümlü selamlar vererek ilerliyordu. Tam önümüzden geçerken arkadaşımız askerce ve gayet mübalağalı bir esas vaziyet aldı. Topuk vuruşlarının sesine Atatürk döndü ve arkadaşına:

-Sen asker misin çocuk? (dedi. Arkadaş gayet rahat ve çok yüksek bir sesle)

-Askerdim paşam, yeni terhis oldum...

-Nerelisin sen?

-Gümüşhaneliyim paşam.

-Adın nedir?

-Nuri Kazıkoparanoğlu paşam.

-Ne? (Nuri, bu sorunun cevabını anladı ve hiç ara vermeden ekledi)

-Bizimkiler Kafkasya'dan kazıkları kopararak gelmişlerde.

-Senin baban avukat mıydı?

-Hayır Paşam. Benim babam hâkimdi.

(Ben utancımдан bayılacak gibiydim. Nuri, Atatürk'e yalan söylüyordu. Babası avukat da, hâkim de değildi. Geçimini zor sağlayan fukara bir gündelikçi idi. Bu oğlan niye yalan söylemişti? Bu işin altından nasıl çıkacaktı?)

-Baban seni niye okutmadı? (Bizimki, sanki o yalanı kıvırmamış gibi yüzündeki ifadede hiçbir değişiklik olmadan rahatlıkla)

-Ben okumadım paşam.

¹⁰¹ SAN, *Anılarım...*, s.173-175, 178; *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

¹⁰² *Kuşakkaya*, 11 Ağustos 1981, No.1430, s.2.

-Niçin okumadın?

-Kafam yoktu da ondan.

-Bu ne? (Nuri fütursuz)

-O, baştır paşam, içi boştur paşam.

Atatürk, duruşlarına ve ses tonlarına alışık olduğu 'Mehmet'lerinden biriyle karşılaşmıştı. Ben heyecandan şaşırmışım. Bu konuşmadan Atatürk, nasıl bir duygu ile ayrıldı kestirememiştim. Bu çocukla alâkadar olmaları için emir vermiş ve yanındakilerle halkı selamlayarak uzaklaşmıştı. Bizim Nuri ile ilgilendiler. Nuri, başarılı bir polis oldu, komiser oldu ama ömrü uzun olmadı.”¹⁰³ diyerek Atatürk'ü ikinci kez görmesiyle ilgili olarak bu düşüncelerini aktarmıştır.

Yazısının güzel olmaması nedeniyle enstitüde yazı dersinde zorluk çektiğini belirtmiştir. Derslerine çalışırken, oğlu Ercan'ın fotoğrafının önünde durduğunu ve hem oğlu ile konuşup hem de ders çalıştığını ifade etmiştir. Enstitüde sınıfının en yaşlı öğrencisi ve aynı zamanda evli olması kendisini ciddi çalışmalara sürüklemiştir. Enstitüyü bitirme tezinin konusu “Gümüşhane Masalları” idi. Masalları sınıflandırma, inceleme, sonuçlar çıkarma bakımından başarılı bir tez çalışması gerçekleştirmiştir.¹⁰⁴

“Orda Bir Köy Var Uzakta” şiirinin yazarı Ahmet Kutsi Tecer, sorumluluğunda olan Ülkü Dergisi'ndeki öğrencisi Sabri Özcan San'ın mezuniyet tezinden parçalar alarak bu dergide yayınlamıştır. Yine mezuniyet tezinde yer alan “Koca Nene ile Tilki” adlı masalı, 1963 yılında Wolfram Eberdand ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyesi ve aynı zamanda Folklorcu Pertev Naili Boratav'ın kaleme aldığı “Teyben Türkischer Wolks Marchen” adlı eserde, yine aynı tarihte Laurits Bodker, Christina Hol ve G. D'Aranco tarafından yayımlanan “European Folk Tales” adlı çalışmada ve yine Pertev Naili Boratav'ın 1969'da Almanca yayımladığı “Az Gittik Uz Gittik” adlı kitapta yer almıştır.¹⁰⁵

¹⁰³ **Kuşakkaya**, 14 Ağustos 1981, No.1431, s.2. Sabri Özcan San, 1937'de yılbaşı gecesi düzenlendiğini ve o geceye kendisinin de gittiğini belirtmiştir. Gece yarısından sonra Atatürk'ün de geldiğini ifade eden Sabri Özcan San, kendilerini alkışlarla karşıladıklarını söylemiştir. Ancak Atatürk'ün gözlerindeki eski ışıltının olmadığını ayrıca belirtmiştir. Bkz. **Kuşakkaya**, 14 Ağustos 1981, No.1431, s.2.

¹⁰⁴ SAN, **Anılarım...**, s.132; **Vadideki Gümüşhane...**, s.186.

¹⁰⁵ SAN, **Gümüşhane Kültür Araştırmaları...**, s.330; **Vadideki Gümüşhane**, s.186. Sabri Özcan San'ın bitirme tezinde yer verdiği “Koca Nene ile Tilki” adlı masalı, 1938'de Daltaban Çarşısı'nda Hamamcı

Sabri Özcan San'ın "Koca Nene ile Tilki" masalının orijinal anlatımı aşağıdaki gibidir:

"Bir varmış, bir yoğumuş. Bir Ğoca Nene varmış. Bu nenenin bir tek inegi varmış. Bu inegi sağar, sığar, südüni satar geçinirmiş.

Bir gün Ğoca Nene südüni sağmış, külegi götürmüş havlının ortasına ğomuş, işine getmiş. Az sonra gelmiş bahmış ki süd yoh, külek boş. Bir beyle, beş beyle. Allah Allah, demiş bunda bir iş var. Bir sabah gene südi sağdıhdan sora gene götürmüş külegi havlının ortasına ğoymuş, gendi de bir köşiye gizlenmiş. Bi de bahmış ki ne bahzın, bir tilki külege yanaşdı, südi içiy. Haman satırı ğapmış nene, tilkinin ğuyruğuna bir indirmiş, ğoparmış tilkinin ğuyruğuni. Tilki dönmüş Ğoca neniye yalvarmış;

"Nene... nene... ğuyruğimi veer!.." demiş. Nene de:

"Yoooh vermem, kafır, sen benim südümi nasın içersin?" demiş.

Tilki gene: "Nene... nene... ğuyruğumi veer!.." deyin yalvarmış. Nene de merhamete gelmiş:

"Get südümi getir, sana ğuyruğu_un¹⁰⁶ verim." demiş.

Tilki ğoyuna getmiş:

"Ğoyun ğardaş... ğoyun gardaş... bana süd ver, neniye verim, ğuyruğumi alım." deyin yalvarmış, ğoyun da demiş ki:

"Sen get bana ot getir, bende sana süd verim. "Tilki ne_tsin, getmiş çayıra: "Çayır... çayır... Bana ot ver, ğoyuna verim, ğoyun bana süd versin, Neniye verim, ğuyruğumi alım." Çayır demiş ki:

"Get bana ğızlari al getir, üsdümde oynasınnar, ben de sana ot verim." Tilki ğızlara getmiş:

"Ğızlar... ğızlar... n_olursu_uz, gelin çayırdan oynayın. Çayır bana ot versin. Oti ğoyuna verim, ğoyun bana süd versin, südi Neniye verim, ğuyruğumi alım." Ğızlar demişler ki:

"Get bize inci getir, gelek çayırdan oyniyah. "Ne_tsin gorona tilki? Ğalhmış ğuyumçıya getmiş:

Bakkoğlu Ömer Ağa adıyla bilinen ve o zaman 38 yaşında olan küçük eşi Fatma Durak'tan derlenmiştir. Bkz. SAN, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları...*, s.330.

¹⁰⁶ "Koca Nene ile Tilki" adlı masalda bu ve benzeri tüm yazım tercihleri, kelimelerin yöresel dildeki karşılığını sağlamak maksadıyla kullanılmıştır.

"Ğuyumçi ğardaş... ğuyumçi ğardaş... Bana inci ver, götürüm ğızlara verim, ğızlar getsin çayırda oynasınlar, çayır bana ot versin, oti götürüm ğoyuna verim, ğoyun bana süd versin, südi alım, götürüm Neniye verim, ğuyruğumi alım." Ğuyumçi demiş ki:

"Get bana yumurta getir, sana inci verim." Tilki bu sefer de tayuhlara getmiş:

"Pulli pulli tayuhlar... beyle beyle oldi, başıma bu hallar geldi. Gelin bana yumurta verin, götürüm ğuyumçiye verim, Ğuyumçi bana inci versin, götürüm ğızlara verim, ğızlar getsin çayırda oynasınlar, çayırdan ot alım, ğoyuna verim, ğoyun bana süd versin, Neniye verim, ğuyruğumi alım." Tayuhlar demişler ki:

"Get bize lazut (mısır) getir, yumurta vererek. " Tilki tutmuş yolu, gelmiş lazut tarlasına:

"Tarla... Tarla... n_ohursun, n_ohursun. Bana biraz lazut ver, götürüm tayuhlara verim, tayuhlar bana yumurta versin, yumurtayı alım, ğuyumçiye verim, ğuyumçidan inci alım, ğızlara verim, ğızlar getsin çayırda oynasınlar, çayır bana ot versin, ğoyuna verim, ğoyun bana süd versin, Neniye verim, ğuyruğumi alım. Tarla demiş ki:

"Get bana su getir, sana lazut verim." Tilki almış yolu getmiş deriye:

"Dere... dere... bana su ver, tarliya verim, tarladan lazut alım, tayuhlara verim, tayuhlardan yumurta alım, ğuyumçiye verim, ğuyumçidan inci alım, ğızlara verim, ğızlar getsin çayırda oynasınlar, bahçadan ot alım, ğoyuna verim, ğoyundan süd alım, Neniye verim ğuyruğumi alım.

Neyise tilki dereden suyi almış, götürmüş tarliya vermiş, tarladan lazut almış, tayuhlara vermiş, tayuhlardan yumurta almış, ğuyumçiye vermiş, ğuyumçidan inci almış, ğızlara vermiş, ğızlar getmişler, çayırda oynamışlar, çayır ona ot vermiş, oti almış ğoyuna vermiş, ğoyun süd almış, Neniye vermiş, ğuyruğini almış, çıhmış, getmiş. ”¹⁰⁷

Enstitüyü bitirdikten sonra Ekim 1938’de Gümüşhane Ortaokulu’nda Türkçe Öğretmenliği’ne atanmıştır. Bu okulda öğretmen, müdür yardımcısı ve müdür olarak on yedi yıl çalışmıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁷ SAN, Gümüşhane Kültür Araştırmaları..., s.328-330.

¹⁰⁸ ÖZTÜRK, Türk Parlamento Tarihi..., C.II, s.360; SAN, Vadideki Gümüşhane..., s.187.

Ayrıca Sabri Özcan San, milletvekili olduğu X. Dönem’de amacı, Türkiye ile Ortadoğu ülkelerindeki kamu görevlilerin eğitim gereksinimlerini karşılamak olan ve Birleşmiş Milletler ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan anlaşma çerçevesinde 1953 yılında açılan Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne bağlı Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü’nde öğrenim görmüş ve 5693 öğrenci numarası ile 1956 yılında mezun olmuştur.¹⁰⁹

4. SABRİ ÖZCAN SAN’IN MEMURİYET VE MESLEK HAYATI

4.1. Sabri Özcan San’ın Görev Yaptığı Okullar

Sabri Özcan Bey, Gümüşhane Ortaokulu’nu bitirdikten sonra önceden de ifade edildiği üzere Gümüşhane ilinde lise bulunmaması ve kalbindeki rahatsızlığından ötürü ailesinin başka bir şehirde eğitimine devam etmesine izin vermemesi nedeniyle lise eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır. Günlerini ağabeyinin dükkânında geçirdiği esnada Gümüşhane’nin ikinci valisi olan Sait Bey’in aracılığı ile 1928’de Torul Merkez Ortaokulu’nda Öğretmen Yardımcısı olarak göreve başlamıştır.¹¹⁰

Kendisi çok sevdiği öğretmenlik mesleği ile tanışmasını şöyle aktarmıştır:

*“Bir gün ağabeyimin dükkânında Gümüşhane’nin ikinci valisi olan Sait Bey, beni boylu poslu görünce, neden okula gitmediğimi sormuş. Ağabeyim nedenini anlatmış. O zaman öğretmene ihtiyaç varmış ve “Bunu öğretmen yapalım” demiş. Ağabeyimle anlaşmışlar ve ben Torul Merkez Ortaokulu’na Öğretmen Yardımcısı olarak atandım.”*¹¹¹

Yine ilk öğretmenlik mesleğini icra ettiği o günlere dair şunları belirtmiştir:

“Torul’a gidip işe başladığım gün elime otuz yedi lira aylık verdiler. Artık ben on beş yaşındaki çocuk, padişahın zengin olmuştum. Ortaokulun Sabri Efendisi artık Sabri Bey olmuştum. Arkadaşlarım öyle diyorlardı. Arkadaşlarım beni sevdi. Müdürüm bana baba muamelesi yapıyordu. Arkadaşlarıma, öğrencilerime, okuluma öyle bir ısındım ki, gözümde artık öğretmenliğin dışında başka bir meslek yoktu.

¹⁰⁹ Cemal MIHÇIOĞLU, *Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, Ankara 1988, s.8; Kenan SÜRGİT, Nabi DİNÇER, Ülker KÖKSAL, *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Mezunları Hakkında Bir Araştırma*, Ankara 1968, s.162.

¹¹⁰ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

¹¹¹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

Hele o sıralar Reşat Nuri Güntekin'in "Çalığışu" romanını okuyunca bende bu duygu iyice pekişti. Öğretmen okuluna gidip öğretmen olacaktım. Öğretmenliğe romantik bir duygu ile bağlanmışım."¹¹²

Daha öncede belirtildiği üzere Sabri Özcan Bey, öğretmen yardımcılığı yaptığı Torul Merkez Ortaokulu ile ilişkisini kesmiş ve Trabzon Muallim Mektebi'ne gitmiştir. 1929 yılında başladığı eğitimini 1931 yılında tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra asil öğretmen olarak Gümüşhane Valiliği emrine verilmiş ve Eylül 1931'de Torul'a ikinci kez gitmiştir. Torul'da iki ay kaldıktan sonra Aralık 1931'de Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu'na nakli geçici olarak yapılmıştır.¹¹³

Gazipaşa İlkokulu'ndan öğrencisi Zihni Gümüştekin, Sabri Özcan Bey'in öğretmen kimliğiyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Çok değerli ve saygı duyduğum bir öğretmenimdir. Onun bana karşı şefkati, benim ona karşı hürmet ve saygım sonsuzdu. Ondan sonraki yaşantımda da daima onunla irtibat içinde oldum. O da daima beni aradı sordu. Bana göre çok saygın bir insandı. O yeni öğretmen olduğu zaman bizlere; "Ben henüz talebeliğimi unutmadım. Sizlerle kardeş, arkadaş gibiyim." derdi. Çok araştıran, okuyan, soran, irdeleyen ve ülkemize, kentimize birçok eserler kazandıran bir öğretmendi."¹¹⁴

Sabri Özcan Bey, Gazipaşa İlkokulu'ndaki öğretmenlik günlerinin nasıl geçtiğine ilişkin ise şunları söylemiştir:

"...Ben Gümüşhane'de Gazipaşa İlkokulu'nda 18 yaşında genç bir öğretmen, Fevzi Bey, Bayındırlık Müdürlüğü'nde şakacı, güler yüzlü, sevimli, sevilen genç bir mühendis. Akşamüstleri biz dersten çıkarız, o daireden çıkar, okulun bahçesinde çikolatasına voleybol oynardık. Daha çok Fevzi Bey'in takımı kazanırdı... İçinde 100 küçük çikolata bulunan dört köşe, büyük çikolata paketleri galiba 150 kuruştur. Aramızda 10'ar kuruş toplar, parasını öderdik.

Gümüşhane'de kahveden başka vakit geçirecek yer olmadığı, oyun heyecanı, Fevzi Bey'in şakaları ve çikolataların tadı, günden güne seyirci sayılarımızı

¹¹² SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.186.

¹¹³ ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.359; SAN, *Anılarım...*, s.163.

¹¹⁴ İsmail HAYAL, *Gümüşhane Eğitim Tarihi*, Trabzon 2014, s.535.

çoğaltıyor, çikolata paylarını da azaltıyordu. Oyuncular da, seyirciler de günün o saatini iple çekerdi..."¹¹⁵

Gazipaşa İlkokulu'ndaki görevinden muvazzaf askerlik görevini yapmak üzere Haziran 1933'de ayrıldı. 4 ay kadar İstanbul Selimiye Kışlası'nda eğitim gördükten sonra 1 Kasım 1933'de İstanbul Halıcioğlu Yedek Subay Okulu'na girmiştir.¹¹⁶

Yedek Subay Okulu'ndaki talimler nedeniyle zorluk çeken arkadaşlarının parmaklarındaki yüzüklere baktıklarını belirten Sabri Özcan Bey, arkadaşlarının evlerine, çocuklarına, ailelerine duydukları özleme dikkat çekmiştir. Sözü kendi annesine getirerek, annesinin her gece kendisini rüyasında görmek için uyumaya çalıştığını, ancak terazinin diğer kefesinde de vatan ve milletin var olduğunu belirtmiştir.¹¹⁷

Haziran 1934'de Topçu Asteğmen rütbesiyle Halıcioğlu Yedek Subay Okulu'ndan mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından izin günlerini Gümüşhane'de geçirmiş ve bu arada da ağabeyi Mahmut'un düğününe de iştirak etmiştir.¹¹⁸

İzninin ardından kıta hizmetini Erzincan III. Topçu Alayı'nda tamamlayıp Ekim 1934'de terhis olmuştur. Askerlik görevinin ardından Gümüşhane'ye dönerek Beşkilise Köyü Etem Aykut İlkokulu'nda öğretmenlik mesleğini icra etmeye devam etmiştir.¹¹⁹

¹¹⁵ **Kuşakkaya**, 24 Nisan 1987, No.1741, s.2.

¹¹⁶ ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.359-360; SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.187. Sabri Özcan Bey, yedek subay okulundayken Cumhuriyet'in kuruluşunun onuncu yılı münasebetiyle yapılan kutlama hazırlıklarına ve onuncu yıl için yazılan marşın da neşeyle herkesin ağzında bir mırıltı, bir nağme olduğuna dikkat çekmiştir. Askerlik döneminde vatanperverlik kavramının ne olduğunu, babasının ve ağabeyinin vatani kurtarmak için nasıl şehit olduklarını anladığını dile getiren Sabri Özcan Bey, Atatürk'ün varlığı sayesinde Türk'ün kuvvetine karşı koyacak bir kuvvetin olmadığını ayrıca belirtmiştir. Bkz. SAN, **Anılarım...**, s.163-164.

¹¹⁷ SAN, **Anılarım...**, s.165.

¹¹⁸ SAN, **Anılarım...**, s.170; ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.360.

¹¹⁹ ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.360; SAN, **Anılarım...**, s.173-174. Sabri Özcan San, Erzincan'da devam ettiği vatani görevine ilişkin; "*Bölük koğuşunda askerler, toprak zemin üzerinde yatıyorlardı. 49 lira olan maaşımın yirmi iki lirası ile koğuşa tahta döşeme yaptırdım. Komşu Bölük Komutanı, eşitsizlik oldu diye beni Tabur Komutanı'na şikâyet etti. Tabur Komutanı aynı zamanda Alay Komutanı'na vakalet ediyordu. Benim Bölük Komutanımı çağırды, azarladı ve 'Öyleyse bütün Alayın*

1937 yılının Mayıs ayında Beşiklise'deki öğretmenlik mesleğini yerine getirdiği günlerde Atatürk'ün Trabzon'a geleceği haberi üzerine yola çıkmıştır. Zorlu geçen Trabzon yolculuğuna dair şunları söylemiştir:

*"...O zamanlar bagajlar otobüslerin üzerinde olurdu. Bagaja merdivenle çıkılırdı. Gençtim, gözüme kestirdim. Bu merdivene asılıp gidebilirdim. 'Olurdu, olmazdı' tartışmasından sonra 2,5 liramı aldılar ve ben Gümüşhane-Trabzon arasındaki 120 kilometrelik mesafeyi, o merdivene yapışarak böyle aldım. Zigana dağlarının o korkunç dönemeçlerini döne döne, rüzgârları yiye yiye beş saatte Trabzon'a vardım. Vardım ama üç gün ne yaptıysam Atatürk'ü görmenin yolunu bulamadım. Hani çok arzu edilip de elde edememenin insana verdiği bir hüznün vardır. İşte ben bu duygu içinde Gümüşhane'ye döndüm."*¹²⁰

Daha öncede ifade edildiği üzere 1937 yılında enstitü sınavını kazanıp, 1938'de bu enstitüden mezun olan Sabri Özcan Bey, bundan sonra orta muallim mektebi olmuştur. Gümüşhane'ye geri dönerek Gümüşhane Ortaokulu'nda Türkçe öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Burada öğretmen, müdür yardımcısı, müdür olarak on yedi yıl çalışmıştır.¹²¹

Gümüşhane Ortaokulu'ndaki görevi sırasında 10 Kasım 1938'de Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat haberini aldığı o güne dair şunları söylemiştir:

"Gümüşhane'de Halkevi binası yeni yapılıyordu. Halkevi eğreti (geçici) olarak küçük bir dükkâna taşınmıştı. Gümüşhane'de 2 ya da 3 tane olan pilli radyodan birisi de orada idi.

İçeri girdim. Herkes radyoya sokulcak gibiydi. Tanıdığım bir ses; Ankaralı Âşık Ömer (Behçet Kemal Çağlar):

*'Yok, bizlere uyku tünek vay,
Kime bel bağalayak, kime dönek vay,
Vay uğursuz ecel, vay alçak felek vay,
Türklük yüreğini dağlasın gayri,*

Cihanda bizimle ağlasın gayri.' diye feryat ediyordu. Gerçekten Atatürk'e cihan da bizimle ağlamıştı.

---

koşularını döşeme yaptırım.' dedi. Bu binbaşı 1960 Darbesi ile Devlet Başkanı olan Cemal Gürsel'di." demıştır. Bkz. SAN, Vadideki Gümüşhane..., s.187.

¹²⁰ Kuşakkaya, 11 Ağustos 1981, No.1430, s.2.

¹²¹ SAN, Anılarım..., s.175-178; Vadideki Gümüşhane..., s.187.

Atatürk'ün Ankara'da muvakkat (geçici) kabirlerine konulduğu gün Gümüşhane'de yapılan törende konuşma görevi bana verilmişti. Ne konuşacaktım ki, ne konuşulabilirdi ki. Karşımda büyük gerçeği tevekküle kabul edenler, hıçkırıklarını tutmak için göğüslerini tutanlar, kenidini bırakıverenler topluluğu vardı.

Atatürk, o gün bir insandı, öldü. Bugün yenilmez bir fikirdir; yaşıyor."¹²²

Dönemin yerel gazetelerinden olan Gümüşeli'nde yer alan habere göre, Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı münasebetiyle 21 Kasım 1938'de Gümüşhane'de Atatürk'ün hatırasına dair bir saygı töreninin tertip edileceği ilan edilmiştir. İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayacak olan tören, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin okunmasıyla devam edeceği belirtilmiştir. Ardından sırasıyla dönemin Gümüşhane valisi Ferit Nomer, Belediye namına Necdet Gürpınar, Halkevi Temsil Komitesi Başkanı Fahri Akagün ve halk namına da memleket gençlerinden Sabri Özcan San tarafından birer nutuk verileceği ifade edilmiştir. Nutukların sonunda ve tam saat 16.00'da, şehrin her tarafından duyulabilecek şekilde verilecek olan işaretle bir sükût ve saygı duruşu gerçekleştirileceği ve son olarak da Atatürk'ün resminin etrafında hazır bulunan meşaleler derhal ateşlenerek önceden tertip edilen sıra eşliğinde Atatürk'ün resminin önünden saygı geçişi yapılarak törenin sona ereceği duyurulmuştur.¹²³

27 Eylül 1943'de dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Gümüşhane'ye ziyarette bulunmuştur. Sabri Özcan San, birkaç arkadaşıyla birlikte İnönü ile ayrı görüşmek üzere bir randevu talep etmişlerdir. Kendileriyle görüşmek üzere dönemin Gümüşhane Milletvekili Recai Gürleri'nin görevlendirildiğini ifade etmiş ve bu görüşmenin bazı çevrelerce yanlış anlaşıldığını ayrıca belirtmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Gümüşhane Ortaokulu'na da uğradığını belirterek, bu ziyaretle ilgili olarak kaleme almıştır:

"...Birinci sınıfta en ön sırada iyi bir ailenin hurpani (perişan) kılıklı bir çocuğu oturuyordu. Yakalar yağlı ve lekeli, kollar ve paçalar perişan. Ben tuttum bu çocuğu arka sıralardan birine oturttum. Cumhurbaşkanı dersime girdi. Askerler gibi tekmil verdim. Bana ve öğrencilere şöyle bir baktı. 'Devam ediniz' dedi. Nazik adam,

¹²² Kuşakkaya, 14 Ağustos 1981, No.1431, s.2,4.

¹²³ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon No:490.1.0.0., Yer No:1430.728.1; Gümüşeli, 17 İkinci Teşrin (Kasım) 1938, No.341, s.3.

‘Müsaade eder misiniz?’ diye söz aldı. En arkada oturduğum çocuğu kaldırmaz mı? Ben bittim, mahvoldum. Paşa, ne sordu ise çocuk bildi. Sonra bana döndü ve teşekkür edip çıktı... İnönü, okuldan ayrılırken orada hemen bulduğumuz küçük bir el defterine duygularını yazmıştı...’’¹²⁴

Gümüşhane Ortaokulu’nda müdürlük görevinde de bulunan Sabri Özcan San, yokluklar içindeyken bile yılda birkaç kez müsamereler gerçekleştirdiklerini vurgulayarak o döneme ilişkin şunları belirtmiştir:

“...Ben o zaman ortaokul müdürüydüm. Ortaokul imkânlarıyla, Halkevi’nin imkânlarını birleştirir müsamereler düzenledik. Öyle ki, dekorları keser, giysileri evlerden uydurur, sakal ve bıyık gerekirse pamukdan, yünden yapardık. Sahne perdesini kaput bezinden ya da yatak çarşafından uydurur, elimizle açar, kapatırdık. Bu şartlar altında bile başarılı oyuncularımız olmuştur. O zamanı yaşayanlar sanırım ki hatırlarlar. Bu oyunlar da ben de roller almışdır. Burada İstanbul Konservatuari’nda okumuş Remzi Akagün’ü¹²⁵ rahmetle anıyorum. Halkevi’nde çok çalışmalar yapmış, müzik zevkini Gümüşhane’de o yaşatmıştır. Metnini benim yazdığım, bu metni çeşitli bestelere onun uyarladığı ‘Büyücü’ adlı oyun uzun yıllar belleklerde kalmıştır...’’¹²⁶ diyerek dönemin zor şartlarına rağmen gerçekleştirilen etkinliklerin önemini vurgulamıştır.

Gümüşhane Ortaokulu günleri için yine “Anılarım” adlı eserde şöyle denilmektedir:

“Sabri Özcan San, kimseye fiske vurmeyan, tatlı, sert ve çelik gibi tiz sesiyle gösterilen çabaları güç beğenen sıkı bir eğitimci imajı yaratmıştı. Eskilerin “Hüsni Hat” dediği güzel yazı ve kaligrafiye pek ziyade önem verirdi. Türkçe’yi çabuk, yalın

¹²⁴ **Kuşakkaya**, 15 Ocak 1974, No.664, s.2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün Gümüşhane’yi ziyaretlerinin ardından şehirden ayrılırken Gümüşhane halkının göstermiş olduğu misafirperverlik için bir teşekkür konuşması gerçekleştirmiştir. Bkz. **Gümüşeli**, 9 Birinci Teşrin (Ekim) 1943, No.442, s.1.

¹²⁵ Remzi Akagün: 1912 Gümüşhane doğumlu olup, Gümüşhane Merkez Gazipaşa İlkokulu öğretmenlerindendi. Remzi Bey, Halkevi’nin bütün kollarında canla başla çalışmış, Halkevi bandosunun ve orkestrasının yıllarca şefliğini yapmış, Halkevi kütüphanesinin tertip ve tanziminde vazife almış, Halkevi’nin bütün kültürel faaliyetlerini üstün bir başarı ile tertip ve idare etmişti. Bütün Halkeviler arasında derin bir samimiyet tesisine muvaffak olmuş ve Halkevi tarafından çok sevilen bir kişi olmuştur. Bkz. Nazım FIÇICI, **Gümüşhane Halkevleri**, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2013, s.45.

¹²⁶ **Kuşakkaya**, 28 Şubat 1992, No.1984, s.2.

ve en güzel bir biçimde öğretmek için son derece titiz davranırdı. Kelimesi kelimesine ve en inceliklerine dek öğrenip hazmettirmeğe uğraşırdı.”¹²⁷

Sabri Özcan San’ın oğlu Ercan San da, babasının eğitimci yönüyle ilgili olarak şunları dile getirmektedir:

“Babam, Çok iyi bir Türkçe öğretmeni idi. Öğrencileri babamın geldiğini görünce okulda sükût sağılardı. Yardımsever bir öğretmendi. Torul’da muallimlik görevini yerine getirdiği dönemde bir öğrenciye eğitimi için yardımda bulunmuştur. Bu öğrenci, daha sonrasında Fizik alanında profesör olacak olan Behram Kurşunluoğlu’dur.”¹²⁸

Gümüşhane Ortaokulu’nda öğretmenlik görevine devam eden Sabri Özcan San, önceden de ifade edildiği üzere Ağustos 1944’de ikinci kez silahaltına çağrılmış ve Erzincan’da hizmetini tamamlayarak Eylül 1944’de terhis olmuştur.¹²⁹

¹²⁷ SAN, **Anılarım...**, s.255; Sabri Özcan San’ı anlatan bu yazının yazarı bilinmeyen bir kaynaktan alındığı belirtilmektedir. Bkz. SAN, **Anılarım...**, s.255.

¹²⁸ Bu bilgiler Sabri Özcan San’ın oğlu Ercan San’dan alınmıştır. Behram Kurşunluoğlu, 14 Mart 1922’de Çaykara’da doğdu. Kazandığı bir bursla İstanbul Üniversitesi’ne gönderildi ve oradan 1945 yılında mezun oldu. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ nin bir bursu ile İngiltere’nin Edinburgh Üniversitesi’nde astronomi üzerinde çalışmalar yaptı. 1949 yılında Edinburgh’dan lisans derecesi ile mezun oldu. Albert Einstein ve Erwin Schrödinger’in “Birleşik Alan Teorisi” ile ilgili teşebbüsleri onu çok ilgilendirmeye başlamıştı. Einstein ve Schrödinger ile yaptığı mektuplaşmalar kendisini, kendi Birleşik Alan Teorisini teklif etmeye yönlendirdi ve bu konudaki çalışması 1951 yılında ve arkasından da 1952’de doktora tezi yayımlandı. 1952 yılında doktora sonrası çalışmalar için Cornell Üniversitesi’ne (ABD) gitti. 1953 yılında, Princeton Üniversitesi’nde (ABD) bir kollokyum (uzmanlık alanında konuşma) verdi. Einstein’ın da bulunduğu bu üç saatlik toplantıda, Birleşik Alan Teorisi’nin oluşturulması yönündeki coşkusu daha da şekillendi ve hemen hemen bütün yaşamı boyunca kendisini bu konuya adadı. Behram Kurşunluoğlu, Cornell’deki doktora sonrası çalışmalarını 1954 yılında bitirdi ve Miami Üniversitesine ziyaretçi profesör olarak atandı. Bir yıl sonra askerliğini yapmak üzere Türkiye’ye gitti. Türk Ordusunun Genel Kurmayı için danışmanlık görevinde bulundu ve Türkiye Atomik Enerji Komisyonunun kurucu üyesi oldu. 1958 yılında Miami’ye dönerek Miami Üniversitesi’nde fizik profesörü oldu. Yine 1958 yılında Cenevre’deki Birleşmiş Milletler Atom Barış Konferansı’nda Türk delegeliği, 1962 ile 1964 arasında Oak Ridge National Laboratuvarı’nda (ABD) görevlendirilmesi, 1961 yılında Almanya’nın Munich şehrindeki Max Planck Fizik ve Astrofizik Kurumu’nda ve yine 1961 yılında İngiliz Atom Enerjisinin kurulmasındaki görevlendirilmesi gibi etkinlikleri vardır. 1972 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Bilim Ödülünü ve 2000 yılında da Mustafa Kemal Atatürk Cemiyeti ödülünü aldı. Behram Kurşunluoğlu 2003 yılında ABD’de vefat etmiştir. (Web: <http://www.tfv.org.tr/belgeler/behramKursunoglu.pdf>, 15 Ocak 2016’da alınmıştır.)

¹²⁹ ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.360.

5. SABRİ ÖZCAN SAN'IN KALEME ALDIĞI ESERLER

5.1. Âşık Hicranî

Âşık Hicranî¹³⁰ hakkında daha önce iki kitap yayımlanmıştır. İlk basılan kitap, 1949 yılında Kayseri Erciyes matbaasında basılan ve hazırlayanı belirtilmemiş olan “*Erzurum’lu Şair Hicranî ve Eseri*” adlı 68 sayfalık bir kitaptır. Hicranî hakkında basılan ikinci kitap, 1968 yılında İlhan Yardımcı tarafından yazılmış olan “*Büyük Halk Şairi Bayburt’lu Âşık Hicranî*” adlı kitaptır. Sabri Özcan San’ın yazmış olduğu “*Âşık Hicranî*” adlı eseri ise Hicranî hakkında yayımlanan üçüncü eser olma özelliği taşımaktadır. 1987 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları tarafından basılan bu kitap, Hicranî’nin Türk Halk Edebiyatı’na en kapsamlı biçimde tanıtıldığı ilk eser olarak bilinmektedir.¹³¹

278 sayfalık kitabın “Giriş Bölümü”nde, Hicranî’nin ailesi, çocukluğu, tahsili, evlenmesi, karısının ölümü, askerliği, geçimi, hastalığı ve 22 Şubat 1969’da ölümü anlatılmıştır. Kitabın 13-63. sayfaları arasında Hicranî’nin aşka nasıl düştüğü, daha önce gördüğü bir rüya, Hicranî’nin fikir çevresi, Hicranî’nin tasavvufdaki yeri, Hicranî’nin dili ve Hicranî’nin kişilik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Hicranî’nin kendisine ait Celali ve İrşadi’ye nazireleri dâhil 148 kadar şiirine ve Sabri Özcan San’ın bu şiirlerden topladığı beyitlere bir liste halinde yer verilmiştir.

“*Âşık Hicranî*” eserine yapılan yorumlardan bazıları şu şekildedir:

Öğretmen, şair, romancı ve oyun yazarı Yahya Akengin; “...*Sabri Özcan San, “Âşık Hicranî”yi yetiştiren sosyal ve kültürel çevrenin tahlilini yaparak, olaylarla şiirler arasındaki bağları izah ederek; hakkındaki yayınlar, şimdiye kadar mahalli boyutları aşmamış olan Şair’i, layık olduğu takdim çizgisine ulaştırmış bulunuyor...*”¹³² demiştir.

Emekli General Sadır Karakoyunlu, Sabri Özcan San’a gönderdiği 1 Ocak 1988 günlü mektubunda; “... ‘*Âşık Hicranî*’ isimli eseriniz, özellikle şiirlerinin büyük

¹³⁰ Âşık Hicranî, Bayburt’un Çamlıköz Köyü’ndendir. Çamlıköz Köyü’nden, Ameşoğulları’ndan Ahmet Onbaşı’nın beş oğlundan birinin adı İlyas’tır. İlyas’ın Ahmet, Recep, Şevket, Hacı ve Hüseyin adlarında beş oğlu vardır. Bu beş kardeşten dördüncü kardeş olan Hacı, sonradan “Lütf-ü insan”a uğrayıp, Hak Âşık’ı olmuş ve “*Hicranî*” adını almıştır. Bkz. Sabri Özcan SAN, **Âşık Hicranî**, Ankara 1987, s.3.

¹³¹ Sabri Özcan SAN, **Gümüşhane’li Eski Şairler ve Türküler**, Ankara 1990, s.209-210,215.

¹³² SAN, **Gümüşhane’li Eski Şairler...**, s.192.

bir kısmı ‘Âşık’ın ağzından nasıl çıkmışsa, yazıya öyle geçirilmiştir.’ buyuruyorsunuz. Bu, bir gerçeği yansıttığı için daha büyük değer taşımaktadır...”¹³³ demiştir.

Öğretmen, araştırmacı, yazar Mehmet Hoccoğlu; “...Uykunuz bastırca da kitabı okumayı sürdürürsünüz. Göreceksiniz ki, Âşık’ın kullandığı dili, olgun ve derin bilgisiyle kılı kırk yaran yazar, Bayburt çevresinin dil ve ağız özelliklerini belirterek esere ayrı bir güzellik sağlıyor...”¹³⁴ açıklamasında bulunmuştur.

“Gümüşhane ve Bayburt Masalları” kitabının yazarı Prof. Dr. Saim Sakaoğlu; “...Eser bütünüyle, sadece Hicranî’yi değil, bütün yakın çevresini, onu himaye edenleri hatta bunlar arasındaki şair dostlarını da tanıtmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki aziz dostumuz Sabri Özcan San, Hicranî’yi sağlam bir zemine oturtabilmemizi sağlamak için onu sevenlerin dünyasına da girmiş ve oradan aldığı ışıkla yolumuzu aydınlatmıştır...”¹³⁵ demiştir.

Sabri Özcan San, Hicranî’nin âşka nasıl düştüğünü, ilk şiirini ne zaman söylediğine dair şu koşmasını örnek göstermiştir:

“Dokuz yüz otuz bir yeni tarihte
Çektiler koluma bağ göre göre

Rem ile birleşti mızrağ-ı sevdâ

Vurdu bedenime dağ göre göre”¹³⁶

5.2. Rusların Gümüşhane İlini İşgali

Sabri Özcan San’ın kaleme aldığı diğer bir eseri “Rusların Gümüşhane İlini İşgali”, 1987 yılında Gümüşhane Belediyesi Kültür Yayınları’na basılmıştır.¹³⁷

Kitabın “Giriş” kısmında, kısaca Gümüşhane ve yöresinin tarihi üzerine durulmaktadır. Üç bölümden oluşan eserin birinci bölümü, Rusların Gümüşhane’yi işgalleri ve aynı zamanda Ermeniler’in bölgedeki mezalimlerinden bahsedilmektedir.

¹³³ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.201.

¹³⁴ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.203.

¹³⁵ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.211.

¹³⁶ SAN, Âşık Hicranî..., s.13.

¹³⁷ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.194.

Kitabın ikinci bölümünde o günleri yaşayanlardan edindiği hatıralarından oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise 14 şairin Rus işgallerine dair yazmış oldukları şiirlere yer verilmiştir. Eserin son kısmında, “Kaynakça”, “Kişi Adları İndeksi”, “Kavim-Kabile ve Devlet Adları İndeksi”, “Yer ve Bölge Adları İndeksi” yer almaktadır.

Türk Ocakları Eski Genel Başkanı Prof. Dr. Emin Bilgiç, bu eser ile ilgili olarak; “...Gümüşhane Merkez ve ilçelerinde, köylerinde dolaşarak, işgal devrinden hayatta kalanları konuşturup, konuşmalarını birer birer banda alması ve kendince bir terkip meydana getirmiş olması büyük bir gayret ve hizmet eseridir. Onun milli hassasiyetinin ve vatanperverliğinin de delilidir...”¹³⁸ demiştir.

Milli Eğitim Eski Bakanı Prof. Dr. Rıfki Salim Burçak; “...Gerçekten de, Türklere önce acımasızca soykırım uygulayıp, sonra da bunun sorumluluğunu mazlum tarafın üzerine yıkmaya çalışan Ermeniler’e karşı kullanacağımız pek kuvvetli belgeler bu kitapda bol bol mevcuttur. Milletlerarası forumlarda veya Batı ülkelerinin parlamantolarında zaman zaman gündeme getirilen sözüm ona Ermeni kırımına verilecek çok tesirli cevapları, bu kitapda bir arada buluyoruz. “Soykırım nedir?” “İnsan suçunu kim kime karşı işlemiştir?” Meraka düşen herkes Sayın Sabri Özcan San’ın kitabına başvurmalıdır.”¹³⁹ diyerek eserin önemini vurgulamıştır.

Şair, eski idareci, Gümüşhane XIV. Dönem Milletvekili Şinasi Özdenoğlu ise eser ile ilgili olarak; “...Gümüşhane ve ilçelerinin kısa bir tarihçesi ile Bayburt’daki Ermeni mezalimine ve Rus işgaline ilişkin bilgilerden sonra, o günleri yaşamış olanların anıları, yaşamamış olanların yazıları ile Gümüşhane ilinin bu acı serüveni ve kahramanlıkları üstüne yazılmış şiirler izliyor...”¹⁴⁰ demiştir.

Sabri Özcan San, “Ruslar’ın Gümüşhane İlini İşgali” eserinin 123. sayfasında Rus Çarı Petro’nun 1725’de milletine bıraktığı vasiyetnamesinin 9. maddesinde yer alan; “Mükün olduğu kadar Hindistan’a yaklaşınız. Çünkü buraya hakim olan herhangi bir güç, dünyanın gerçek hükümdarı olacaktır. Bunun için bir taraftan Türkiye, diğer taraftan İran aleyhine durmadan savaşlar açmalyız.”

¹³⁸ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.195.

¹³⁹ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.199-200.

¹⁴⁰ SAN, Gümüşhane’li Eski Şairler..., s.215.

hedefini Rusların her zaman gerçekleştirmeye çalışacaklarını belirtmiştir. “Sonuç” kısmında yer verdiği bu vasiyetname üzerine eserini şu sesleniş ile bitirmiştir:

“Ey Türk Gençliği

Bu vasiyetnameyi sen de onlar gibi daima göz önünde bulunduracaksın.

Düşmanlık duygularıyla değil,

Yurdu savunma bilinci içinde tetikte olacaksın.

Gözün hedefte,

Parmağın tetikte... olacak!”¹⁴¹

5.3. Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler

“Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler” kitabı, 1990 yılında Adalet Bakanlığı Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Bu eser, 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 12, ikinci bölümde 7 şair yer alırken, üçüncü bölümde Gümüşhane’nin eski türküleri ve bestelerine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde Sabri Özcan San’ın daha önce yayınlanmış kitapları üzerine düşüncelere yer verilmiştir. Son bölümde ise bir sözlük mevcuttur.¹⁴²

Kendisi kitabın yazılma süreciyle ilgili olarak, ailesinin eski kitapları arasında ceylan derisi kaplı, insan başı arma filigranlı, Avrupa kâğıdından yapılmış 150 senelik bir defter bulduğunu belirtmiştir. Evlerinde çıkan bir yangın sebebiyle elinde yalnızca bu 150 senelik defterin kurtulmuş olduğunu ifade ederek, sözlerine şöyle devam etmiştir:

...Demek ki, kimsenin adını sanını bilmediği bu Gümüşhaneli şairlerin benim elimle gün ışığına çıkma şansları varmış. Bu nasıl olacaktı? Bu, ancak bu şairlerin şiirlerini bir kitapda toplamakla mümkün olurdu. Ben de öyle yaptım. İşte elinizdeki ‘Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler’ kitabımız böyle bir duygu ile yazılmıştır.”¹⁴³

¹⁴¹ SAN, **Rusların İşgali...**, s.123.

¹⁴² **Kuşakkaya**, 4 Mayıs 1990, No.1892, s.1,4.

¹⁴³ SAN, **Gümüşhane’li Eski Şairler...**, s.5-6.

5.4. Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları

Sabri Özcan San'ın “*Âşık Hicranî*”, “*Ruslar'ın Gümüşhane İlini İşgali*”, “*Gümüşhane'li Eski Şairler ve Türküler*” adlı eserlerinin ardından kaleme aldığı diğer bir eseri de “*Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları*”dır.

19 Temmuz 1977'de Kuşakkaya gazetesinde bir söyleşi gerçekleştirmiştir. Bu söyleşide, “*Gümüşhane Ağzı*” adını verdiği bir kitap üzerinde çalıştığını belirtmiştir. Uzun süredir üzerinde çalıştığı bu eserin 300 sayfayı geçeceğini belirten Sabri Özcan San, 30 yılı aşkın bir zamandır bu çalışma ile uğraştığını ifade etmiştir.¹⁴⁴

Sözünü ettiği bu kitap çalışmasının yayınlanması 1990 yılını bulmuştur. O dönem, 300 sayfayı geçtiğini belirttiği bu kitap çalışması, 1990 yılında 632 sayfalık bir eser haline gelmiştir. Kültür Bakanlığı Yayınları tarafından yayınlanan bu kitap, 40 yılı aşkın bir çalışmanın ve deneyimin ürünü olmuştur.¹⁴⁵

Bu kitap, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, giriş kısmı, Gümüşhane'nin coğrafi özellikleri ve tarihçesinden bahsedilmektedir. İkinci bölümde, Gümüşhane yöre ağzlarının incelemesi yapılmış olup, ses bilgisi ve şekil bilgisi yönünden incelemeler mevcuttur. Üçüncü bölümde, yöreye ait masalların, anıların, deyimlerin, fıkraların, atasözlerinin, yeminlerin, tehditlerin, tekerlemelerin ve manilerin kullanılan dil bakımından örneklerine yer verilmiştir. Sabri Özcan San, kitabın son bölümünde ise yöre diline ait sözcüklerin günümüz karşılığını taşıyan anlamlarını bir sözlük oluşturmuştur.

Öğretmen, şair Sebahattin Kömürcüoğlu, Kuşakkaya gazetesinde 21 Haziran 1991 tarihli “Bir Kitap” başlıklı yazısında bu eser için şu sözleri kaleme almıştır:

“...Gümüşhane'mizin tarihi, coğrafyası, gelenek-göreneklere ve her şeyi, her yönüyle ele alınmış, yerel sözcükler, yerel fiil çekimleri bir bir gösterilmiş.

Kitabı okurken kendimi hep memleketimin insanları arasında hissettim. Masalların anlatılışındaki orijinallik beni çocukluğuma götürdü. Onlarda annemin sesini ve soluğunu duyar gibi oldum. Rus istilasını ve bazı töreleri canlandıran ilginç konuşmalar, bizzat yaşlı ve tipik kişilerin ağzından tespit edilmiş.

¹⁴⁴ Kuşakkaya, 19 Temmuz 1977, No.1020, s.2,4.

¹⁴⁵ Kuşakkaya, 14 Haziran 1991, No.2249, s.1.

...Sevgili öğretmenimi, bıkmadan ve usanmadan büyük bir enerjiyle çalışarak Türk kültürüne böyle güzel bir eser kazandırdığı için takdir eder ve kutlarım. Eline, kafasına sağlık. Nice yıllara...”¹⁴⁶

Adalet ve Milli Savunma eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu, Sabri Özcan San’ın birçok değerli edebi eserler yazdığını, ancak en çok önemseydiği eserinin “Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları” adlı kitabı olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁷

Gazeteci, şair İsmail Hayal, “Sabri Özcan San’ın bu eseri yazılmamış olsaydı o günün folklorik özelliklerini belki de görme fırsatımız olmayacaktı.” diyerek eserin önemini vurgulamıştır.¹⁴⁸

5.5. Trabzon Salnameleri’nde Gümüşhane Sancağı

Sabri Özcan San’ın diğer bir kitabı “Trabzon Salnameleri’nde Gümüşhane Sancağı” 1992 yılında¹⁴⁹ Gümüşhane’yi Sevenler Hizmet Vakfı tarafından yayınlanmıştır.

Bu kitabında Trabzon Salnamesi’nin 1870, 1877, 1879, 1891, 1893, 1897, 1900, 1902, 1903, 1904, 1905, 1925 ve 1926 dönemlerine ait il yıllıklardan bilgileri günümüz Türkçe’siyle aktarmıştır.

Gümüşhane’yi idari yönden, nüfus hareketleri yönünden, yerel yönetimler yönünden inceleyen bu eser, ilçelerin, bucakların ve köylerin zirai, ticari, sosyal ve kültürel yönlerden incelemiştir. Eserin sonunda, eserde geçen kelime ve deyimler sözlüğü yer almaktadır.¹⁵⁰

Kendisinin Gümüşhane’de eski yazıyı bilen son kuşağın son kişilerinden birisi olduğunu vurgulayarak, Gümüşhane ile ilgili eski yazıyla yazılmış herhangi bir belgeyi veya eserleri yeni yazıya geçirmeyi ve bunları bir kitap haline getirmeyi Gümüşhane kültürüne bir hizmet olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu tür

¹⁴⁶ Kuşakkaya, 21 Haziran 1991, No.2250, s.1.

¹⁴⁷ Bu bilgiler Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu’dan alınmıştır.

¹⁴⁸ HAYAL, Gümüşhane Eğitim Tarihi..., s.556.

¹⁴⁹ Yayınevi ve yayın tarihi belirtilmeyen kitabın, yayınevi ve yayın tarihini 14 Ağustos 1992 tarihli Kuşakkaya Gazetesi’ndeki “San’ın 5. Eseri ‘Trabzon Salnameleri’nde Gümüşhane Sancağı’ Çıktı” haber başlığı dikkate alarak belirtilmiştir. Bkz. Kuşakkaya, 14 Ağustos 1992, No.2006, s.1.

¹⁵⁰ Kuşakkaya, 14 Ağustos 1992, No.2006, s.1.

çalışmalarda bulunmaktan zevk aldığını belirterek, kitabın yazılmasıyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“...Kitaplığımda 1871 ve 1877 yıllarına ait Trabzon Salnameleri'nin orijinaleri var. Bunlardan “Gümüşhane Sancağı” bölümlerini, yeni yazıya çevirerek 1981'de Kuşakkaya gazetesinde yayımladım. Bu yayın bir hayli ilgi gördü. Bu ilgi bana, bu hizmetin geliştirilip, kitap haline getirilmesi fikrini verdi.

...Çevirirken, asıllarının havasını, özelliklerini korumaya titizlikle dikkat ettim. Doğruluklarına, yanlışlıklarına bakmadan yazı işaretlerine, çizgilerine, süslerine, motiflerine, düzenine dokunmadım. Yalnız sancak ve ilçeler hakkında verilen genel bilgileri, bugünkü dile çevirmeyi gerekli gördüm...”¹⁵¹

Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu, 11 Eylül 1992 tarihli Kuşakkaya gazetesindeki yazısında, bazı köylerin belirtildiği yerlerin doğruluğunun araştırılması gerektiğini belirterek, devamında Sabri Özcan San'ın bu eseriyle ilgili olarak şu ifadelere yer vermiştir:

“...Hocamız, milletvekilliğinden ayrıldıktan sonra, uzunca bir müddet sustu. Şimdi suskunluğunun ardından eserlerini peş peşe Türk kültür hayatına ve Gümüşhane'mize hediye etmektedir. Sırada başka eserlerinin bulunduğunu bilmek ayrı bir haz...”¹⁵²

5.6. Siyaset Dünyamızdan

Sabri Özcan San'ın kaleme aldığı diğer bir kitabı ise, bir taşlama niteliği taşıyan “Siyaset Dünyamızdan” adlı eseridir.¹⁵³ 80 sayfa ve 50 şiirden oluşan bu kitap ile 1950 yılından beri olagelen bazı siyasiler ve siyasi olaylar mizah yoluyla ele alınmıştır.

Kitabın kapağında bir parlamenter şapkasının içerisine kaktüs çiçeğinin yerleştirildiği eserin sonunda “Açıklamalar” başlığı altında 74 kişi, olay, yer ve konuya yer verilmiştir. Eser, ticaretten amacı gütmeksizin, dostlarına, ilgililere ve kuruluşlara armağan edilecek sayıda basılmıştır.

¹⁵¹ SAN, *Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane...*, s.6.

¹⁵² *Kuşakkaya*, 11 Eylül 1992, No.2010, s.2.

¹⁵³ Siyaset Dünyamızdan: Yayın yeri belirtilmeyen kitabın, yayın tarihini 24 Kasım 1995 tarihli Kuşakkaya Gazetesi'ndeki “Özcan San'ın 6. Eseri Yayınlandı” haber başlığı dikkate alarak belirtilmiştir. Bkz. *Kuşakkaya*, 24 Kasım 1995, No.1995, s.1.

Sabri Özcan San, “*Siyaset Dünyamızdan*” adlı hiciv kitabının “Son Söz” başlıklı son şiirinde şu dördlüğe yer vermiştir:

“*Son Söz*

*Şimdiye dek sağa sola çok taş attın şimdi de
Cesaretin varsa Sabri, çat devletlilere bir de
Hele hele ürküt de gör finncancı katırını
Sayan olur sakın sanma babanın hatrını*”¹⁵⁴

5.7. Cenap Şahabettin’in Avrupa Mektupları

Sabri Özcan San’ın bu kitabı, Cenap Şahabettin’in Avrupa gezilerindeki izlenimlerini aktardığı ve Arap harfleriyle yazılmış olan “*Avrupa Mektupları*” adlı eserinin günümüz Türkçesiyle yazılmış şeklidir. Bu eser, Kültür Bakanlığı Yayınları tarafından 1996 yılında yayınlanmıştır.

Kitabın “Önsöz”ünde, Arap harfleri ile yazılmış olan ve birer hazine olan değerindeki atalar mirası kitapların, her geçen gün biraz daha karanlığa gömüldüğünü vurgulayarak, yazısına şöyle devam etmiştir:

“...*Ben de bu düşünce ile Servet-i Fünun Edebiyatımızın ünlü şair ve yazarlarından olan Dr. Cenap Şahabettin’in ölümünün 60. yıl dönümü münasebetiyle “Avrupa Mektupları” adlı kitabını sadeleştirerek bugünkü yazımıza aktardım.*

Bunu yaparken yazarın cümle yapısını, anlatım biçimini korumaya özen gösterdim. Cenap Şahabettin, noktalama işaretlerinin bazılarını bugünkünden farklı kullanmış, ben de ona uydum. Böylece kitabın o günkü havasını korumaya çalıştım...”¹⁵⁵ diyerek Cenap Şahabettin’in bu eseri gibi Arap harfleri ile yazılmış eserlerin önemine dikkat çekmiştir.

Şair, gazeteci Ali Çoşkun Hirik, bu eser ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

“...*Kitabın ilk sayfalarından itibaren kendimizi Avrupa medeniyetini analiz eden cümlelerin içinde buluyor, gezilen Avrupa ülkelerinin tarihini, coğrafyasını, sosyal ve siyasal yaşayışlarını öğreniyor, tarım, ticaret ve sanayideki yerlerini öğreniyoruz. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin savunmaya, bilime, tekniğe verdikleri önemi ve edebiyat, felsefe ve güzel sanatlardaki düzeyleri hakkında fikir ediniyoruz.*

¹⁵⁴ Sabri Özcan SAN, *Siyaset Dünyamızdan*, Basım Yeri Yok, 1995, s.66.

¹⁵⁵ Cenap ŞAHABETTİN, *Avrupa Mektupları*, (Hazırlayan: Sabri Özcan San), Ankara 1996, s.I.

...Bu kitabı, kültürümüze değerli çalışmaları sonucu kazandırarak, San'ın ölümsüzlüğünü pekiştiren ve her fırsatta bir Gümüşhaneli olmalarından ötürü övündüğümüz sayın hocamı gösterdikleri edebi gayret ve performanslarından ötürü tebrik ediyorum...”¹⁵⁶

5.8. Vadideki Gümüşhane

Sabri Özcan San'ın vefatından önce hazırladığı, yayınlanma imkânı bulamayan ve son eseri olan “Vadideki Gümüşhane” adlı kitabının editörlüğünü Ali Ülkü Özener yapmıştır. Eser, 2014 yılında Gümüşhane Valiliği Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

334 sayfalık bu kitapta, Gümüşhane ilinin eski çarşısı olan “Daltaban Çarşısı”ndan, bugünkü Gümüşhane kentinin kurulduğu yeri ve çarşısı hakkında bilgiler mevcuttur. Yine bu eserde, seçilmiş belediye başkanlarının, valilerin, milletvekillerinin, öğretim üyelerinin, sanatçıların özgeçmişlerine yer verilmiştir.

Sabri Özcan San, kitabın “Önsöz”ünde şunları ifade etmiştir:

“Ben, bugünkü Gümüşhane kentinden on yaş daha büyüğüm. Benim asıl doğum tarihim 1912'dir. Hükümet, eski şehirden (Süleymaniye Mahallesi) şimdiki yerine 1922 yılında taşınmıştır. Kentin kurulması da ondan sonra başlar. Ben on yaşından bugüne kadar Gümüşhane'miz hakkındaki birikimlerimi kullanarak ve seksenbeş yaşımın getirdiği çeşitli sorunlarla boğuşarak bu kitabı yazdım. Çok da ilginç oldu. Her Gümüşhaneli bu kitapta kendisiyle ilgili az çok bir şeyler bulacaktır...”¹⁵⁷

Sabri Özcan San'ın oğlu Ercan San, kitabın “Giriş” kısmında, Gümüşhane'nin güzel bahçelerinin blok apartmanlara yenik düştüğünü ifade ederek eserle ilgili olarak şu sözleri kaleme almıştır:

“...Bu kitapta, yenik düşmeden önceki Gümüşhane'yi bulacaksınız. Ayrıca, bu kitap, Gümüşhaneli genç kuşaklar için kaynak olma özelliği taşıyor. Bu yüzden babamın aramızdan ayrıldığı günden bu yana geçen sürede, Gümüşhane'de görev

¹⁵⁶ Kuşakkaya, 7 Şubat 1997, No.2232, s.1.

¹⁵⁷ SAN, Vadideki Gümüşhane..., s.I.

alan, hizmet eden kişilere de yer vermeyi düşündük. Bütünlüğü koruma açısından bunun doğru olduğu inancıyla hareket ettik...”¹⁵⁸

Kitabın editörlüğünü yapan Ali Ülkü Özener, Sabri Özcan San’ın Cumhuriyet’in ilanına ve Gümüşhane ilinin vadideki kuruluşuna, gelişimine gençlik yıllarından itibaren şahit olduğunu ifade ederek, sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

“...Tuttuğu günlüklerin ve biriktirdiği belgelerin değerlendirilmesi sonucunda “Belgesel” diyebileceğimiz bir eser meydana gelmiştir. “Vadideki Gümüşhane” adını verdiği bu kitabı, onun Gümüşhane’ye armağan ettiği son eseridir. Bu eserinde, Daltabanlı semtini, Gümüşhane ilinin gelişimini, Atatürk Caddesi’ndeki çarşığı oluşturanları, seçilmiş belediye başkanlarını, valileri, parlamenterleri ve Gümüşhane’nin yetiştirdiği bazı değerli isimleri bulacaksınız...”¹⁵⁹

6. BİR GAZETECİ OLARAK SABRİ ÖZCAN SAN

6.1. Sabri Özcan San ve Gümüşeli Gazetesi

Gümüşeli gazetesi, Gümüşhane’nin ilk resmi vilayet gazetesidir. 25 Şubat 1929’da çıkarılan, gazete ilk yıllarda haftalık olarak Pazartesi ya da Perşembe günleri neşredilmekteyken, 1940’dan sonra 15 günde bir çıkarılmaya başlanmıştır. Gazetenin yayın yönetmenliğini aynı zamanda sahibi olan Sabri Özcan San yapmıştır. Dönem dönem köşe yazılarını da yazmış olduğu Gümüşeli gazetesi, Gümüşhane halkının aydınlanmasında önemli bir görev üstlenmiş, okunması için bütün köylere kadar gönderilmiştir. Gümüşeli gazetesi Halkevi’ne ait hareketleri ve Halkevi’nden verilen bütün yazıları memnuniyetle ve günü gününe neşrederek Halkevi’ne ait bütün işlerin ifasını adeta kendisine bir vazife saymış, Gümüşhane Halkevi’nin yayın organı gibi görev yapmıştır.¹⁶⁰

Gümüşeli’nin nüshaları Milli Kütüphane’de himaye edilmektedir. Bu nüshalar 1934-1948 yılları arasını kapsamaktadır. Gümüşeli üzerine yapılan incelemelerde daha çok siyasi ve yerel gündem olmak üzere kendisinin yazılar kaleme aldığı görülmektedir. Ayrıca resmi programlarda ve törenlerde konuşmalar gerçekleştireceğine dair haberler yer almaktadır.

¹⁵⁸ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.III.

¹⁵⁹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.V.

¹⁶⁰ FIÇICI, *Gümüşhane Halkevleri...*, s.69.

İlki 1944 yılında olmak üzere kaleme aldığı köşe yazılarından bazıları; “*Gümüşhane Şairleri, Bir Yardım ve Bir Ödev, Kürtün Yollarında, O’nu Anarken, Ekonomi Haftasında, İkincilik Kötü Şeydir, Gazetemizin Yıl Dönümünde, Ormanlarımız, Kız İsteme Âdeti, İlköğretim Davamız, Milli Şefimizi Karşılarken, Toprak Bayramı, Âşık Hicrani, Âşık Cemali, Yol İçin, Sanat Okulunda, Mehmet Akif Gecesi, Tersine Gittik, Çok Acı Bir Kayıp*” şeklindedir.

Yayın hayatını yirmi yıl kadar sürdüren Gümüşeli, daha sonrasında ise özel kişilere satılmıştır. Gazetenin el değiştirmesiyle birlikte adı değişerek “Demokrat Gümüşhane” olmuştur.¹⁶¹

6.2. Sabri Özcan San ve Demokrat Gümüşhane Gazetesi

Daha öncede ifade edildiği üzere Gümüşeli, yirmi yıl kadar yayımlandıktan sonra özel kişilere satılmış, adı da “Demokrat Gümüşhane” olarak değiştirilmiştir. Demokrat Gümüşhane, Hamit Zarbun’un sahipliğinde 8 Aralık 1952’de yayım hayatına başlamıştır. İlk dönemlerinde Pazartesi ve Perşembe olmak üzere haftada iki kez yayımlanan gazete, günümüzde ise yayım hayatına haftalık olarak devam etmektedir.¹⁶²

Gazetenin 1956-1975 yıllarına ait nüshaları Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nde yer almaktadır. 1976-1981 yıllarına ait nüshalarına ulaşamamış olup, 1982 yılından süregelen tüm nüshaları ise Gümüşhane’de gazete binasında muhafaza edilmektedir.

Sabri Özcan San, ilki 1957 yılında olmak üzere dönem dönem Demokrat Gümüşhane’de yazılar kaleme almıştır. Ayrıca gazete nüshaları incelendiğinde kendisi ile ilgili çeşitli haber başlıklarına da rastlanılmıştır. Demokrat Gümüşhane’de kaleme aldığı yazılarından bazıları; “*İran’dan Notlar, Dağ Bir Fare Doğurdu, Ne İstiyorlar, Birazcık İnsaf, Neler Dediler, Belediye Başkanı Değişmelidir, Hızla Sanayileşiyoruz, Lütfullah Bey, Açık Mektup*” şeklindedir.

¹⁶¹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.44.

¹⁶² SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.44,46.

6.3. Sabri Özcan San ve Kuşakkaya Gazetesi

1967 yılında Turan Tuğlu tarafından kurulan “Kuşakkaya” gazetesi 1967-2005 tarihleri arasında haftada iki gün yayım yapmıştır. 2005 yılında itibaren ise günlük olarak yayım hayatına devam etmektedir.

İlki 1968 yılında olmak üzere Kuşakkaya gazetesinde zaman zaman çeşitli konularda köşe yazıları yazan Sabri Özcan San, bu yazıları aralıklarla 1993 yılına kadar sürdürmüştür.

Kuşakkaya gazetesinde genel olarak yerel konulara ağırlık vermiştir. Bu yazılarında “*Gümüşhane Madenleri*”, “*Trabzon Salnameleri’nde Gümüşhane Sancağı*”, “*Tarihte Gümüşhane*”, “*Gümüşhane Eski Milletvekili Zeki Kadırbeyoğlu’nun Politika Anıları*” ve “*Eski Hocalar*” başlıklarını taşıyan yazı dizileri bulunmaktadır. Rusya’nın Gümüşhane ilini işgali, 1990 yılında gerçekleştirilen Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, Gümüşhane’nin önemli değerlerinden olan Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî¹⁶³ ve yurdun dört bir

¹⁶³ Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî, 1813 (1228) yılında Gümüşhane’nin Emirler Mahallesi’nde (bugünkü Eskibağlar Mahallesi) dünyaya gelmiş olup babasının adı Mustafa, dedesinin adı ise Ahmed’dir. On yaşında Trabzon’a giderek Şeyh Osman Efendi ve Şeyh Hâlid Saîdî gibi âlimlerden sarf, nahiv ve fıkıh dersleri almaya başlamış, ağabeyinin askere gitmesi sebebiyle de bir süre babası ile birlikte ticaretle uğraşmıştır. Ailesinin karşı çıkmasına rağmen 1831 yılında İstanbul’a giderek öğrenimine orada devam eden ve bir daha Trabzon’a dönmeyen Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî, burada önce Bayezid Medresesi’nde daha sonra Mahmud Paşa Medresesi’nde tahsil görmüştür. Sultan Abdülmecid’in hocası Hafız Mehmed Emin Efendi ile II. Mahmud’un hocası Abdurrahman Harpûtî gibi devrin önde gelen âlimlerine talebelik de yapmış olan Gümüşhanevî, İstanbul’daki tahsili süresince tasavvufi muhitlerle irtibatını asla koparmamış, bu yolda ilk önce Bayezid Medresesi’nde tdrisi sırasında adı tesbit edilemeyen bir şeyhten el almıştır.

Gümüşhanevî’nin, ömrünün yirmi sekiz senesini kitap çalışmalarına ayırdığı, on altı yıl bizzat tebliğ faaliyetinde bulunduğu, sayıları bir milyonu aşan talebelerinin atıl duran servetlerini bir araya getirerek ortak bir “yardımlaşma ve yatırım fonu” oluşturduğu ve bu yatırımlar sayesinde bir matbaa, yayın evi, içinde on sekiz bin kitabın (bu kitapların, Rus işgali sırasında Leningard Kütüphanesi’ne taşındığı kaydedilmektedir.) bulunduğu dört ayrı kütüphane (bu kütüphaneler için beşer yüz altın vakfetmiş olup, İstanbul, Bayburt, Rize ve Of’tadır.) ve çeşitli vakıflar kurduğunu belirtilmektedir. Gümüşhanevî, ilim, irfan ve iktisat dünyasına hizmetinin yanı sıra askeri alanda da hizmet etmiş, tarihte “93 Harbi” olarak da bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı’nda bizzat cephede savaşarak askere büyük moral desteği vermiştir.

Gümüşhanevî, 12 Mayıs 1894 (1311)’de İstanbul’da vefât etmiştir. Süleymaniye Câmii hazîresinde defnolunmuştur. Gümüşhanevî’nin kabri, Kanunî Sultan Süleyman Türbesi’nin kible duvarına bitişik, yeşil renkli demir parmaklıklarla çevrilidir. Bkz. Muhammet Muhsin KALKIŞIM, Kemal SAYLAN, **Gümüşhane’nin Kültür ve Sanat Hayatından:40 Biyografi**, Gümüşhane 2013, s.18-21.

yanından kendisine gelen mektuplar ve bu mektuplara verdiği cevaplar köşe yazısında yer verdiği diğer yerel konulardan bazılarıdır.

Yine siyaset, sosyo-kültürel ve ekonomik konuların yanı sıra Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar, Kazım Karabekir, Namık Kemal ve diğer önemli şahsiyetler ile ilgili kaleme aldığı yazıları bulunmaktadır. Ayrıca, yazarların ve şairlerin yeni çıkan eserleri hakkında tanıtım amaçlı kaleme aldığı yazıları da mevcuttur. Ayrıca Sabri Özcan San, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın önemi, Ermeni Sorunu ve öğretmen okulları gibi güncel nitelik taşıyan konulara da köşe yazılarında yer vermiştir.

7. SABRİ ÖZCAN SAN'IN ÜYELİK YAPTIĞI KURUMLAR VE DERNEKLER

Siyasi hayatı, yayımladığı eserler ve basın faaliyetleri dışında Sabri Özcan San'ın yaşamında ön plana çıkan hususlardan biri de; çeşitli kurumlarda, derneklerde ve işletmelerde yürüttüğü üyelikleridir. Bu bağlamda kendisinin resmi olarak görev aldığı ilk kurum Gümüşhane Halkevi olmuştur.

1931'de kapatılan Türk Ocaklarının yerine 19 Şubat 1932'de açılan Halkevlerinin en temel amacı, ülkede gerçekleştirilen inkılâpları ve yenilikleri halka benimsetmek, hükümet ile halk arasındaki iletişimi sağlamak ve halkta ulusal bir bilinç oluşturmak şeklinde kendini göstermiştir. Nitekim halkevleri, açılışından kısa bir zaman sonra Türkiye'nin dört bir yanına yayılmış, bu tarihten bir yıl sonra da, Gümüşhane Halkevi 24 Şubat 1933'de coşkulu bir merasimle açılmıştır.¹⁶⁴

Gümüşhane Halkevi'nin ilk başkanlığını Maarif Müdürü Vehbi (Okay) Bey yürütmüştür. Bu sıralarda Gümüşhane Ortaokulu'nda Türkçe Öğretmeni olan Sabri Özcan Bey de, Gümüşhane Halkevi'nin Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi Azalığı ile Temsil Şubesi Azalığı görevlerini üstlenerek, Halkevi'nde çeşitli etkinliklerde bulunmuştur. Temsil Şubesi Başkanı olan Namık Bey'in görevini daha fazla yürütemeyeceği gerekçesiyle görevinden azledilmesi üzerine 15 Mart 1934'te bu şubenin başkanlığına da getirilen Sabri Özcan Bey, bu görevini 1937 yılına kadar

¹⁶⁴ Oğuz TEMİZHAN, “Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.101-102; FİÇİCİ, *Gümüşhane Halkevleri...*, s.1,15.

aralıksız sürdürmüş,¹⁶⁵ kendi yöresinin dil, tarih ve kültür özelliklerine yakinen vakıf birisi olarak Gümüşhane ahalisinin kültür düzeyini yükseltmek adına Halkevi etkinliklerinde adeta bir öncü olmuştur.¹⁶⁶

28 Temmuz 1935’de Başbakan İsmet İnönü, Gümüşhane’ye ziyarete gelmiştir. İnönü’yü karşılamak için Halkevi Başkanı Hicabi Bey¹⁶⁷ ile evlerden topladıkları eşyalar ile Halkevi’ni hazırladıklarını belirten Sabri Özcan San, yemeklerinde evlerde yapıldığını söylemiştir. O zamanlar Gümüşhane’ye gelen büyük misafirler için her zaman böyle bir hazırlık yapıldığını ayrıca belirtmiştir.¹⁶⁸

Sabri Özcan San ve diğer Halkevleri temsilcileri, 23 Nisan, 19 Mayıs ve 30 Ağustos gibi milli bayramlarda nutuklar ve konferanslar vermişlerdir. Gümüşhane Halkevi’nde 1933 yılı içerisinde verilen konferanslardan birisi de Sabri Özcan Bey’in “10 Şubat 1933’deki “İnkılâp Karşısında Gençlik” başlıklı konuşması olmuştur.¹⁶⁹

Yine bir çalışması da, kendisinin kaleme aldığı ve Halkevi’nde sahnelenen “Büyücü” adlı oyunudur. Kaleme aldığı bu oyununa ilişkin anılarında şunları belirtmiştir:

“Sözlerini benim yazdığım, müziğini rahmetli arkadaşım Remzi Akagün’ün uyguladığı ‘Büyücü’ adlı oyunumuzda Sedat Bey’e¹⁷⁰ de rol vermiştik. Oyundaki olay bir sarayda geçecekti. Ama o günkü yokluklar içinde, Gümüşhane’imiz de bir saray dekoru hazırlamak bizim için zordan da zordu. Bu işin altından nasıl çıkacağız, diye düşünüyorduk. Ben o zaman Halkevi Temsil Kolu Başkanı’yım, sorumluluğum vardı, düşünüyordum.

¹⁶⁵ FIÇICI, **Gümüşhane Halkevleri...**, s.37-41, 50.

¹⁶⁶ Bu bilgiler Sabri Özcan San’ın ağabeyi Mahmut San’ın kızı Prof. Dr. Ayla San’dan alınmıştır.

¹⁶⁷ Hicabi Ataç: 1910 (1326) Gümüşhane doğumlu olan Hicabi Bey, 1926’da Gümüşhane Ortaokul mezunu olmuştu. Mesleği çiftçilikti. 1938 yılında CHP’ye üye olmuş, 21 Eylül 1939’da Merkez İlçe Başkanlığı’na, 25 Aralık 1940’da da Vilayet Parti İdare Heyeti Azalığı’na seçilmişti. 04 Şubat 1941’de Gümüşhane Halkevi Başkanlığı’na seçilen Hicabi Bey 1949’da istifa ederek CHP İdare Heyeti Başkanlığı yapmıştı. Bkz. FIÇICI, **Gümüşhane Halkevleri...**, s.20.

¹⁶⁸ **Kuşakkaya**, 15 Ocak 1974, No.664, s.2.

¹⁶⁹ FIÇICI, **Gümüşhane Halkevleri...**, s.37,84.

¹⁷⁰ Sedat Ataman: Ortaokul Fransızca öğretmenliğine Sinop’dan gelmiştir. 45-50 kilo arasında yaşlıca bir adamdı. Çok hareketli, çok canlı, neşeli, şakacı idi... Şiir yazar, piyano çalar, resim yapar, dikiş makinesinin başına oturduğu zaman tıklar tıklar elbise dikebilirdi. Hele bir taklit yapışı vardı ki, artistler onunla yarışamazdı. Bkz. **Kuşakkaya**, 21 Temmuz 1985, No.1649, s.2.

Bir gün Sedat Bey, okula gelmedi. İkinci gün geldi, şeytan şeytan bakıyor gülüyordu. Biz bir şeyler olduğunu sezdik ama çözemedik. Akşam okuldan beraber çıktık. Sedat Bey: 'Hadi Halkevi'nde bir çay içelim.' dedi... Halkevi'ne gittik... Sedat Bey: 'Bir dakika' dedi. Koştı salonun kapısını açtı, fırladı, sahneye çıktı ve perdeyi çekti. Ne görelim, Karşımızda bir saray, sütunlarıyla, kemerleriyle tam bir Selçuklu sarayı. Şaşırdık, heyecanlandık. O gün nasıl büyümlü bir duygu içinde kaldığımı anlatmakta zorluk çekerim. Büyük bir sorunumuz çözülmüştü çünkü. Büyük bir coşku ile: 'Hoca, bir kilo şekeri hakettin.' dedim. Bir kilo şeker o zaman hediyelerin en makbulünden de makbuldü...

Hazırlıklar tamamlandı. Sedat Bey, müzikli oyunumuzda usta artistler gibi rolünü yürüttü. Büyücü kadın, Perihan adında bir öğrencimizdi. Kırk yıllık artistler gibi rol çıkarmıştı. Bu oyun yıllarca Gümüşhane'de söylendi. Hâla bundan söz edenler vardır...¹⁷¹

Bundan sonraki yaşamında da birçok sivil toplum kuruluşlarında ve dernekte aktif olarak görev almıştır.¹⁷² Kendi yöresini çok iyi bilen ve halkının kültür düzeyini yükseltmek için Halkevi etkinliklerine ilişkin girişimci yönü ile bir öncü olmuştur. Kendini ilim yayım hayatındaki çalışmalara adanmış ve yetiştirdiği birçok öğrencisiyle geride çokca eserler bırakmıştır.¹⁷³

Nitekim 10 yıl Kızılay Gümüşhane Şube Başkanlığı yapmıştır. Aynı zamanda 1946 yılından ölümüne kadar geçen sürede Türkiye Kızılay Derneği onursal üyeliğinde ve Gümüşhane Türk Hava Kurumu, Türk Ocakları, Çocuk Esirgeme Kurumu, Verem Savaş Savaş Derneği Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Gümüşhane Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği (1946) ile Öğretmenler Derneği (1949) kuruculuğu ve başkanlığı görevini üstlenmiştir. 1954 yılında ise Ankara'da

¹⁷¹ **Kuşakkaya**, 21 Temmuz 1985, No.1649, s.2. Öğretmen Sabri Bey zamanında Halkevi'nde yapılmak istenilen temsiller için en önemli sorun yer sorunu olmuştur. Halkevi'nde temsiller için 50 kişi alabilecek kapasitede bir mahfil bulunsa bile, temsillere ilgi gösteren halk için yeterli olmamıştır. Bu durum karşısında Halkevi İdaresi, temsilleri geniş halk kitlelerine gösterebilmek için belediye salonunu ve ilk mektep salonunu kiralamış, bunun yanı sıra gerektiği takdirde geniş bir çadır kurularak temsillerin gösterilmesi sağlanmıştır. Bkz. FİÇİCI, **Gümüşhane Halkevleri...**, s.50.

¹⁷² HAYAL, **Gümüşhane Eğitim Tarihi...**, s.557.

¹⁷³ Bu bilgiler Sabri Özcan San'ın ağabeyi Mahmut San'ın kızı Prof. Dr. Ayla San'dan alınmıştır.

Gümüşhane Yüksek Öğrenim Kültür ve Yardımlaşma Derneği'ni kurmuştur.¹⁷⁴ Bu dernek için 1959 yılında Ankara'da bir daire alan ve bu daire dolayısıyla birtakım kişilerin rahatsızlıklarına şahit olmasıyla ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

*“Ankara’da Yüksek Tahsil Talebeleri Yardım Cemiyeti’ne Maltepe’de bir daire aldım. Açılış törenini yaptım. Ayrı ayrı davet etmeme rağmen, mebus beylerden ve CHP’lilerden, hatta talebe olanlardan bile gelen olmadı. Ne anlayıştır! Ben Gümüşhaneli gençler: ‘Bizim de Ankara’da bir yurdumuz var.’ demenin zevkini onlara vermek istiyorum. Onlarda ki kıskançlık! Ne adi his, nasıl politika, yazık bu memleketin haline.”*¹⁷⁵

Gümüşeli’nde kaleme aldığı bir yazısında, eski dönem insanların hayır işlerini çok seven insanlar olduklarını ve bu insanların tek başlarına camii yaptırdıklarını, yol açtırdıklarını, köprü yaptırdıklarını, su indirip sebil yaptırdıklarını vurgulamıştır. Günümüzde bu tarzda yardımsever insanların azlığından şikâyet eden Sabri Özcan San, hayır işlerinin artık dernekler aracılığıyla yapıldığını belirterek, bu derneklere örnek olarak Çocuk Esirgeme, Yardımseverler ve Kızılay’ı örnek göstermiştir. Sözlerinin devamında bu tür derneklerin hayır ve yardım gibi ortak amaçlarının olduğunu ifade etmiş ve yılda bir tek lira verilerek bu tür derneklere üye olunabileceğinin ve bu suretle yardım edilebileceğinin altını çizmiştir. Bunun sadece bir yardım değil, aynı zamanda bir insanlık görevi olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁶

Sabri Özcan San, Türk Parlamenterler Birliği, Demokratlar Kulübü ve Kemalist Atılım Birliği üyeliği yapmıştır. Ayrıca, Türk Dil Kurumu, İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) ve Folklor Araştırmaları Birliği üyeliklerinde de bulunmuştur.¹⁷⁷

¹⁷⁴ TUĞLU, *Gümüşhane’de İz Bırakanlar...*, s.107-108.

¹⁷⁵ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.192; *Anılarım...*, s.181.

¹⁷⁶ *Gümüşeli*, 27 Ekim 1945, No.485, s.1-3.

¹⁷⁷ TUĞLU, *Gümüşhane’de İz Bırakanlar...*, s.108; SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.195.

İKİNCİ BÖLÜM

SABRİ ÖZCAN SAN'IN SİYASİ FAALİYETLERİ VE YAŞAMININ SON DÖNEMLERİ

1. TEK PARTİ DÖNEMİNDE SABRİ ÖZCAN SAN

1.1. Cumhuriyetin İlanı Sonrası Türkiye’de Siyasi Hayat

İnsanların kendilerini yönetecek olanları belirli bir süre için özgürce ve kurallarına uygun bir şekilde belirlemesi süreci olarak tanımlanan seçim, çağdaş demokrasilerde yöneticilerin belirlenmesi ve meşruluk kazanmaları için vazgeçilmez temel kurallarındandır. Seçimin tarihi, çok ilkel ve sınırlı bir şekilde olmak üzere Antik Yunan ve Roma kentlerine kadar uzanmaktadır. Türk siyasi hayatında ilk milletvekili genel seçimleri 23 Aralık 1876’da ilan edilen Kanun-i Esasi’nin yürürlüğe girmesi ile başlayan I. Meşrutiyet döneminde gerçekleşmiştir.¹⁷⁸

I. Meşrutiyet ilan edilmiş, ancak Osmanlı-Rus savaşındaki yenilgi üzerine meclis kapatılmıştır. II. Abdülhamid’in 33 yıllık idaresinde kuvvetlenen Jön Türk hareketi, 1908 Temmuz’unda Sultan’a meşrutiyeti yeniden yürürlüğe koymaya zorlamıştır. II. Meşrutiyet olarak anılan bu dönemde, Anayasa yeniden yürürlüğe konulmuştur.¹⁷⁹ Cumhuriyetin ilanı öncesi dönemi kapsayan genel seçim uygulamaları 1876 Anayasası’nın ilanı ile başlamaktadır. Bu dönemde 1877, 1908, 1912, 1914, 1919, 1920 ve 1923 yıllarında genel seçimler yapılmıştır.¹⁸⁰

1 Nisan 1923 günü seçimin yenilenmesi hakkında çıkan kanun sonrası 8 Nisan 1923’de henüz kuruluşu resmen tamamlanmamış olan “Halk Fırkası”nın programını yayınlanmış ve 9 Eylül 1923’de Mustafa Kemal Paşa’nın başkanlığında resmen kurulmuştur. 1924 ve 1930 yıllarında ise iktidardaki Cumhuriyet Halk Partisi’ne karşı muhalefette yer almak üzere Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası gibi bazı siyasi partiler kurulmuştur. Ancak bu girişimlerin rejim karşıtı hareketlere dönüşme eğilimi göstermesi üzerine bu partiler

---

¹⁷⁸ Kenan OLGUN, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, XXVII/79, Ankara 2011, s.3.

¹⁷⁹ İhsan Burak BİRECİKLİ, “Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet’in İlanı Üzerine Bir İnceleme”, **Akademi Bakış Dergisi**, II/3, Ankara 2008, s.215; Orhan DOĞAN, **Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi**, Ankara 2010, s.10.

¹⁸⁰ OLGUN, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanı...”, s.4.

kapanmış ya da kapatılmıştır. Böylece çok partili yaşama geçiş girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.¹⁸¹

Her seçimde farklı uygulamaların yapıldığı tek partili seçimler dönemi 1927 yılı seçimleri ile başlamış, 1946 seçimlerine kadar devam etmiştir. Bu dönemde TBMM'nin çalışma süresi 1924 Anayasası gereğince 4 yıla çıkmıştır. Tek parti olarak CHP'nin yer aldığı 1927, 1931, 1935, 1939, 1943 seçimlerinde bu 4 yıl kuralına uyulmuştur.¹⁸²

İtalya ve Almanya'da tek parti idarelerinin ortadan kalkması ve Türkiye'nin 24 Şubat 1945'de Birleşmiş Milletler Andlaşması'nı imzalamasıyla birlikte Batı'ya yaklaşması, Türkiye'de tek parti rejimini de bu yönde etkilemiştir.¹⁸³

Ülke içerisinde meydana gelen gelişmeler de çok partili hayata geçişin önünü açmıştır. Ülkenin yönetimini 27 yıl gibi çok uzun bir süre tek başına elinde bulduran Cumhuriyet Halk Partisi yeni bir anayasa (1924 Anayasası), medeni hukuk, ceza hukuku, eğitimin birleştirilmesi, yeni alfabe gibi çalışmalarla çok önemli işlere imzasını atmıştır. Ancak özellikle II. Dünya Savaşı'nın öncesi ve sonrası ortaya çıkan buhranlı yıllarda alınan, Milli Koruma Kanunu, Varlık Vergisi ve toprağa yönelik yasalar köylü, memur ve işçi kesimleri tarafından tepki ile karşılanmıştır.¹⁸⁴

Nitekim İsmet İnönü, verdiği bir beyanatta; *“Tek eksikimiz hükümet partisinin karşısında başka parti bulunmamasıdır.”*¹⁸⁵ diyerek CHP dışında bir partinin varlığına sıcak baktığını ifade etmiştir. Çok partili hayata geçiş kararının alınmasının birlikte kurulan ilk siyasi parti, Nuri Demirağ tarafından 18 Temmuz 1945'de İstanbul'da kurulan Milli Kalkınma Partisi olmuş ise de bu partinin hem iktidar hem de CHP içindeki muhalefet cephesinde önemli bir etkisi olmamıştır.¹⁸⁶

¹⁸¹ Durmuş YALÇIN vd., **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, (11.Baskı), Ankara 2012, s.418; Sina AKŞİN vd, **Türkiye Tarihi:Çağdaş Türkiye (1908-1980)**, C.IV, (6.Basım), İstanbul 2000, s.140,142,147,149.

¹⁸² OLGUN, *“Türkiye’de Cumhuriyetin İlanı...”*, s.13.

¹⁸³ Kemal H. KARPAT, **Türk Demokrasi Tarihi:Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller**, İstanbul 1996, s.127.

¹⁸⁴ Tefik ÇAVDAR, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi:1950'den Günümüze**, (5.Baskı), Ankara 2008, s.16.

¹⁸⁵ **Cumhuriyet**, 2 Kasım 1945, No.7619, s.1.

¹⁸⁶ Tarık Zafer TUNAYA, **Türkiye’de Siyasi Partiler**, C.I, İstanbul 1984, s.632; Şerafettin TURAN, **Türk Devrim Tarihi:Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)**, Ankara 1999, s.218.

Çiftçiye Topraklandırma Kanunu'nun meclisten çıktığı günlerde Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü, Türk siyasi tarihine “Dörtlü Takrir” adı ile geçen, önergeyi CHP parti grubuna vermişlerdir. Bu şahıslar, hazırladıkları takrirle, Milli hâkimiyetin tek tecelli yeri olan TBMM’de hakiki bir denetimin sağlanmasını, demokratik kurumların serbestçe işleyişine engel olan anayasanın halkçı ruhunu kısıtlayan bazı kanunlarında değişiklik yapılmasını ve parti tüzüğünde de yine bu maksatların gerektirdiği değişikliklerin hemen yapılmasını talep etmiştir. Ancak bu takrir, parti grubu tarafından reddedilmiştir.¹⁸⁷

Bu durum üzerine Celal Bayar, Eylül sonunda milletvekilliğinden istifa ederken, bir süre sonra Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü de CHP’den ihraç edilmişlerdir. Dörtlü Takrir sahiplerinin yeni bir parti kurmaları için ortam hazırды ve Demokrat Parti 7 Ocak 1946’da resmen kurulmuştur.¹⁸⁸

DP’nin yanı sıra Türk Demokrat Sosyal Partisi, Toprak, Emlak ve Teşebbüs Partisi ve İşçi ve Çiftçi Partisi gibi 1946’dan 1950 seçimlerine kadar 4 yıllık sürede toplam 23 siyasi parti kurulmuştur.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Cem EROĞUL, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İstanbul 2014, s.13-14. Mayıs 1945’de Hükümet, “Çiftçiye Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocakları Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı”nı meclise sunmuştur. Tasarı, mecliste büyük çalkantılara yol açmıştır. Kurulan geçici komisyonda Adnan Menderes, Cavit Oral, Emin Sazak, Halil Mentеше gibi büyük toprak sahipleri tasarıyı “oldukça zararsız” bir biçime koymayı başardılar. Bunun üzerine, başta Cumhurbaşkanı İnönü olmak radikal toprak dağıtım yasaının çıkartılmasından yana olanlar tasarıya 17. maddeyi eklemişlerdir. Bu madde, kiracılar tarafından işlenen 50 dönüm üzerindeki toprakların kamulaştırılıp yeniden dağıtılabileceği hükmünü kapsamıştır. Söz konusu bu tasarı, Haziran 1945’de mecliste kabul edilmiştir. Bkz. Şevket PAMUK, Çağlar KEYDER, “Çiftçiye Topraklandırma Kanunu Üzerine Tezler”, **Yapıt Dergisi**, S.8, Ankara 1984, s.52,54.

¹⁸⁸ TURAN, **Türk Devrim Tarihi...**, s.219.

¹⁸⁹ Müge TOKGÖZ, **“1950 Seçimlerinin Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecindeki Yeri”**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.137. Bu süreç içerisinde kurulan siyasi partilerden birisi olan ve Mareşal Fevzi Çakmak’ın onursal başkanı olduğu Millet Partisi, DP’den ayrılan veya ihraç edilen 16 milletvekili’nin destekleri ile 20 Temmuz 1948’de kurulmuştur. 1952 yılına gelindiğinde Köylü Partisi, 1954 yılında ise MP’nin devamı niteliğinde olan Cumhuriyetçi Millet Partisi Osman Bölükbaşı başkanlığında kurulmuştur. DP’deki parti içi muhalifler 1955’de ise Hürriyet Partisini kurmuşlardır. İlerleyen süreç içerisinde ise Köylü Partisi CMP ile birleşmiş, HP ise CHP’ye katılmıştır. Muhalefetteki bu toparlanma ülkenin siyasal ve soysal hayatta yeni bir ayrışma sürecine girmesine neden olmuştur. Bkz. Ahmet KARADAĞ vd., **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’de Siyasal Hayat**, Ankara 2013, s.126,234,262.

1.2. Sabri Özcan San'ın Siyasi Fikir ve Kanaatleri

CHP'nin Beşinci Büyük Kurultayı'nın toplantısı münasebetiyle 29 Mayıs 1939'da Gümüşhane'de evler, mağazalar, parti ve Halkevi binaları bayraklarla donatılmıştır. Halkevi'nde toplanan kalabalık kitlesi Kurultay'ın açılış törenini ve nutkunu radyolardan takip etmişlerdir. Akşam saatlerinde ise binalar fenerlerle aydınlatılmış ve Halkevi'nde ayrıca bir toplantı gerçekleştirilmiştir. O dönemde Gümüşhane Halkevi'nin Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi Azalığı görevinde bulunan öğretmen Sabri Özcan San, İstiklal Marşı'na müteakip CHP'nin tarihçesi ve temel prensipleri hakkında bir konuşma gerçekleştirmiştir. Daha sonra Vali vekili B. Mustafa Reşit Tarakçıoğlu toplanan kalabalığa hitap etmiş ve Halkevi bandosunun çaldığı milli havalar ile birlikte toplantı sona ermiştir.¹⁹⁰

Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle 29 Ekim 1939'da ve 29 Ekim 1940'da, Zafer Bayramı münasebetiyle 30 Ağustos 1940'da ve Gençlik ve Spor Bayramı münasebetiyle 19 Mayıs 1941'de gerçekleştirilecek olan resmi törenlerde Sabri Özcan San'ın da nutuklar vereceği Gümüşeli'nde ilanen duyurulmuştur.¹⁹¹

Sabri Özcan San, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıl dönümü münasebetiyle Halkevi'nde yapılan bir konuşmadan hareketle Atatürk'ün komutanlığına, önderliğine ilişkin şu duygu ve düşünceleri ifade etmiştir:

“...Sayın Yurttaşlarım, bir an için Türklerin, sadece Türklerin değil, bütün dünyanın, bütün insanlığın, yüzyıllardan beri ızdıraplar içinde kıvrandığını, açlık, çıplaklık, hastalık, ölüm, istipdat, zulüm gibi tekrar tekrar öldüren felaketlerin pençesinde olduğunu düşününüz. Evet, bir an için böyle düşününüz. Sonra bütün insanlardaki yaşama, nefsi koruma duygusunun bir adamda, tek bir adamda toplanmış olduğunu düşününüz. Bu adamın devlere benzeyen kudretle insanlığı şöyle bir kolundan tutup kaldırdığını farzediniz. Biz bu kudreti gösterenlere kahraman deriz. İşte Atatürk, o kahramanın ta kendisidir.

...O ki, okulundan çıktığı günden sonra bir savaştan öbürüne geçmiş, sınırdan sınıra dolaşmış, hiçbir yerde hiçbir vakit yenilmemiş, bütün bir memleket temelinden çatlarken O, gene galip gelmenin sırrını bilmiş. Yurdun en ümitsiz

¹⁹⁰ **Gümüşeli**, 3 Haziran 1939, No.351, s.3.

¹⁹¹ **Gümüşeli**, 29 Birinci Teşrin (Ekim) 1939, No.361, s.4; 30 Ağustos 1940, No.375, s.4; 29 Birinci Teşrin (Ekim) 1940, No.379, s.4; 15 Mayıs 1941, No.391, s.3.

günlerinde başa geçerek düşmanı vatanın harimi ismetinden kovmuş, hayatıyla destanlar yapan bir adamdır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bu memlekete yaptığı hizmetler, büyük fırtınalı denizlerde sıra dalgalara benzeyen hareketler ve atılışlar silsilesidir. Bunları birer birer sayıp dökmeye ne lüzum var, hepsi ortada. Yaptı. Bize armağan etti, armağanını sonuna kadar koruyacağız.”¹⁹²

Tek parti döneminin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’yü ise şu şekilde tanıtmıştır:

“...İsmet Paşa, Garp Cephesi’nde kumandan, Mudanya’da, Lozan’da diplomat. Hızlı devlerimlerin uygulayıcısı Başbakan. Sonra Cumhurbaşkanı, Milli Şef, II. Dünya Savaşı’nın kan ve ateş kokusu içinde Türkiye’yi bir sükûnet adası halinde tutmayı bilen bir sihirbaz. Ve nihayet 1946 yılında kendi eliyle demokrasiyi ülkemize getiren, geriye kalan ömrünü de onun çilesi ile dolduran bir adam İsmet İnönü...”¹⁹³

İkincilik kelimesini, içlerine ikincilik düştü yahut aralarına ikincilik girdi olarak açıklayan Sabri Özcan San, her ailenin kendi çapında bir geleneği ve kurulduğu günden beri süregelen bir düzeni olduğunu belirterek, o ailelerin arasında ikinciliğin girmesiyle birlikte aile fertlerinin arasında geçimsizliğin başlayacağını ifade etmiştir. Milletlerin de bu şekilde olduğunu, onlarında özel kuruluşlarının ve geleneklerine uygun idarelerinin olduğunu belirtmiştir. Kendi meselelerimizi yine kendi içimizde görüşülüp, tartışılması gerektiğinin altını çizmiştir. Aksi takdirde ikinciliğin milletlerin arasında girebileceğini ve o milleti devirme planı içerisinde olabileceğini ifade ederek sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

“...Milli Şefimiz İsmet İnönü bu noktaya işaret ederek; ‘Millet için en büyük kuvvet, kendi evlâtları arasındaki birlik ve kuvvetidir. Bilhassa nüfusları çok milletlerin henüz insanlık ideali için istikrar bulmamış haris siyasetleri karşısında nüfusları daha az milletlerin başlıca dayanacakları kuvvet, kendi içlerindeki, kendi aralarındaki ayrılıksız beraberlik kuvvetidir.’ diyorlar. Biz bu birlik ve beraberliği

¹⁹² **Gümüşeli**, 10 Kasım 1945, No.486, s.1.

¹⁹³ **Kuşakkaya**, 15 Ocak 1974, No.664, s.2.

elde tuttukça korkacak başka tarafımız kalmaz.”¹⁹⁴ diyerek millet olma bilincinin önemine dikkat çekmiştir.

1946 yılında genel seçimlerde Gümüşhane ili bağımsız adayı olan Sabri Özcan San, yeterli oyu alamamıştır. 1954 yılındaki genel seçimlerde Demokrat Parti’den aday olarak, TBMM X. Dönem Gümüşhane Milletvekili seçilmiştir. 1965 yılındaki seçimlerde ise Adalet Partisi’nden aday olmuş ve XIII. Dönem Gümüşhane Milletvekili olarak TBMM’de görev yapmıştır.¹⁹⁵

Gerek siyasi gerekse sivil hayatında Milli değerlere önem veren ve sahip çıkan bir politikayı benimsemiştir. Askeri darbelere karşı her zaman mesafeli durmuştur. Meclis tutanakları incelendiğinde özellikle de Milli Eğitim başlıkları söz konusu olduğunda her daim eğitimcilerin lehine bir duruş gösterdiğini anlamaktayız. 1960 Darbesi’nin ardından yargılanan ve idam edilen Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu için yaptırılan anıt mezarlar nedeniyle dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ı hürmetle yâd etmiştir.¹⁹⁶

1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Politikaları Karşısında Sabri Özcan San’ın Siyasi Duruşu

Sabri Özcan San, Vistül suyunda abdest alan, Viyana surlarında cenk türküleri atan, Yemen sahrasında at oynatıp, Volga kıyılarında serinleyen atalarımızın o satvet¹⁹⁷ günlerinden geriye elimizde yalnızca her zaman öğüneceğimiz bir tarih kaldığını ifade etmiştir. Sözlerinin devamında ise 23 Nisan 1920 tarihinin önemini şu şekilde açıklamıştır:

*“...Türk istikbalinin evladına bayram olarak hediye edilen 23 Nisan 1920, Sevr Anlaşması ile Türk milletine layık görülen zulüm ve esirliğe isyanın bir iradesidir. 23 Nisan 1920, Türk egemenliğinin kurulduğu ve Türk ulusunun kendi sarsılmaz iradesiyle tarihin gidişini değiştirdiği gündür...”*¹⁹⁸

Çalışmalarına son veren I. TBMM’nin ardından 1923 yılında yapılan seçimler neticesinde II. TBMM 11 Ağustos 1923’de ilk toplantısını gerçekleştirmiştir.

¹⁹⁴ **Gümüşeli**, 12 Ocak 1946, No.489, s.1-3.

¹⁹⁵ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.187; **TBMM Albümü (1920-2010), C.II**, Ankara 2010, s.636.

¹⁹⁶ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.57.

¹⁹⁷ Satvet: Zorlu, sindirici güç. Bkz. TDK, **Türkçe Sözlük, C.II...**, s.1265.

¹⁹⁸ **Gümüşeli**, 23 Nisan 1946, No.496, s..1

Hükümet üyelerini Meclis doğrudan doğruya kendisi seçtiği için parti içindeki grupları belli bir yöne götürmek mümkün olmamıştır. Yeni kurulmuş ve henüz kurumlaşmamış Halk Fırkası'nın yöneticileri, çoğunlukta bulunmalarına rağmen, TBMM'nin hükümeti doğrudan seçmesi nedeniyle bir birliktelik söz konusu olmamıştır. Yaşanan bu sorunlar karşısında Mustafa Kemal Paşa, rejimin adını açıklayarak 'Cumhuriyet'in ilanına karar vermiştir. Bu doğrultuda, 29 Ekim 1923'de TBMM'de yapılan çeşitli görüşmelerden sonra kabul edilen anayasa değişikliği ile "Cumhuriyet" ilan edilmiştir.¹⁹⁹

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilanı ile birlikte anlayışı, sistemi ve idealleri farklı yeni bir devlet kurulmuştur. Sabri Özcan Bey, öğrencilik, gençlik ve öğretmenlik dönemlerinde inkılâp hareketlerine karşı her zaman benimseyici bir tavır sergilemiştir. İlkokul dördüncü sınıf öğrencisi iken Cumhuriyet'in ilan edilmesi münasebetiyle okulunda yapılan kutlamalara dâhil olup tören için toplanan kalabalığa İstiklal Marşı'nı okumuştur.²⁰⁰

Başta giyilen başlıklar konusunda karmaşaya son vermek ve farklılıkları ortadan kaldırmak amacı ile "Şapka İktisası" (giyilmesi, takılması) hakkındaki kanun 25 Kasım 1925'de kabul edilmiştir. Bu kanun ile beraber Türkiye'de tek tip bir şapkanın giyilmesi mecbur kılınmıştır. Sabri Özcan Bey, Şapka Kanunu ile birlikte okulunda şapkayı giyen ilk öğrencilerden biri olmuştur.²⁰¹

Eğitim ve öğretim alanında gerçekleştirilen en önemli inkılâplardan biri de Harf İnkılâbı olmuştur. Mustafa Kemal Paşa, 7-8 Ağustos 1928'de harf inkılâbının yapılacağı haberini vermiştir. Bu değişikliğin okur-yazar sayısını arttırmak açısından elzem olduğunu ifade etmiştir. Hazırlanan alfabe taslağı 1 Kasım 1928'de "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki" adı ile kanunlaşmıştır. Bu kanun ile birlikte tüm yurttaki eğitim seferberliği başlatılarak çeşitli kurslar aracılığıyla halkın yeni alfabeyi hızla öğrenmesi için çalışılmıştır. Sabri Özcan Bey, yeni harflerin öğretilmesi amacıyla Gümüşhane'de açılan yaz kursuna yazılanlar arasında yer almıştır. Yeni alfabeyi çok

¹⁹⁹ OLGUN, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanı...", s.13; Murat YILDIRIM, "Milli Egemenlik Kavramı ve Türkiye'de Seçim Sistemleri", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2001, s.57.

²⁰⁰ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.222.

²⁰¹ DOĞAN, *Atatürk İlkeleri...*, s.298; SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.222.

kısa sürede öğrenmiştir. Bu başarısı kurs öğretmenin de dikkatinden kaçmamıştır. Kurs öğretmeni, gelmediği günlerde yerine bakması için onu görevlendirmiştir.²⁰²

Atatürk inkılâpları içinde sosyal hayata yönelik olanlardan birisi de Soyadı Kanunu ve eski ünvanların kaldırılması olmuştur. 24 Haziran 1934’de kabul edilip yürürlüğe giren “Soyadı Kanunu” ile fertlerin soylarını gösteren adlar taşımaları gerekli görülmüştür. Sabri Özcan Bey’in aile adı Mehmet Sâni Zadelers idi. Aile, adlarını değiştirmek istememişse de sonunda soyadlarının “Sâni Zadelers” ifadesine atfen “San” olmasına karar verilmiştir. Soyadı bulmakta zorluk çekenlere “Aslan, Kaplan, Kurt, Keklik, Atmaca, Doğan, Güneş, Ay, Dağ, Deniz, Çiçek, Çimen, Ağaç, Kıraç” gibi soyadları verildiğini belirten Sabri Özcan San, o dönemde böyle doğa soyadlı aileler Gümüşhane’de pek çok olduğunu vurgulamıştır.²⁰³

Sabri Özcan San, ülkenin soysal yapısı göz önüne alındığında CHP’ye temel olan “Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti”nin kurulmasıyla başlayarak ardı ardına yapılan devrimleri, dünya tarihinde eşine az rastlanır olaylar olarak yorumlamıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün kaleme aldığı yazılarından birisi olan “İlköğretim Davamız” adlı makalesine ilişkin ise; “Çok haklı olarak ‘İlköğretim Davası’ diye adlandırdığımız bu büyük mesele, Cumhuriyet ile başlayan devrimlerimizin harf değişiminden sonra başta gelenidir.” ifadesini kullanmıştır. Gerçekleştirilen tüm inkılâpları muazzam birer hadise olarak değerlendirerek, devrimlerin bu dava karşısında sönük ve yüzeysel olarak kaldığını ifade etmiştir. Bu durumun sebebi olarak şu düşüncelere yer vermiştir:

“...Çünkü onlar daha çok dışa ve şekle aittir. Bu, daha çok benliği ruhu işleyen mimari bir harektir... Mesela tekkelerin kapatılması şüphesiz ki bir tedbirdir. Fakat taassuba ve geri zihniyete kapılmayan aydın insanlar yetiştirmek daha köklü, daha esaslı bir tedbir olur... İlköğretim Davası, yapıcı, yaratıcı ve bilgin bir millet yetiştirme davasıdır...”²⁰⁴

²⁰² DOĞAN, *Atatürk İlkeleri...*, s.293; SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.232.

²⁰³ YALÇIN vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II...*, s.263; SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.227.

²⁰⁴ **Gümüşeli**, 23 Nisan 1946, No.496, s.1; 6 Temmuz 1946, 501, s.1. İsmet İnönü, 1 Eylül 1944’de Ülkü dergisinde yayımlanan “İlköğretim Davamız” başlıklı yazısında, 1943-1944 öğretim yılı sonundaki verilerden yola çıkarak değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre, ilköğretimde en önemli sorunlardan biri devam konusudur. Bunun sebepleri üzerinde duran İnönü, sorunu şöyle tespit etmiştir; “*Karşısında bulunduğumuz zorluk, pasif direnmedir. İlköğretimin kıymetini kendi anladığımız gibi ve kendi anladığımız*

2. ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATTA SABRİ ÖZCAN SAN

2.1. 1946 ve 1950 Seçimlerinde Sabri Özcan San

CHP, bir yandan önce belediye seçimlerini, sonra da genel seçimleri öne alarak muhaleteti hazırlıksız yakalamak istemiştir. DP ise seçimin erken bir tarihe alınmasına tepki göstererek, 26 Mayıs 1946'da yapılan belediye seçimlerine katılmamıştır. 1947 yılı başlarında yapılması planlanan genel seçimler ise 21 Temmuz 1946'da yapılmıştır.²⁰⁵

1946 yılında Cumhuriyet tarihinin ilk çok partili genel seçimleri gerçekleşmiş, bu seçimlerde, 5 Haziran 1946 tarih ve 4918 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanunu" uygulanmıştır. Bu kanunla, 1946 yılına kadar iki dereceli olarak gerçekleştirilen seçimler tek dereceli olmuş, ancak "açık oy ve gizli sayım" uygulaması bu seçimin güvenilirliğine yönelik birtakım tartışmalara yol açmıştır.²⁰⁶

49 ilde seçime giren DP, 465 milletvekilliği için ancak 273 aday çıkarabilmiştir. Seçim sonuçlarına bakıldığında CHP 395 milletvekili, DP 66 milletvekili, bağımsızlar ise 4 milletvekilliği kazanmışlardır.²⁰⁷

Dönemin başında ise "Seçim yurdun her tarafında neticelendi" manşetiyle verilen haberin devamında "391 CHP, 62 DP ve 12 bağımsız seçildi"²⁰⁸ haberleri yapılmıştır.

1946 yılının yazında, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Gümüşhane'ye gelmiştir. Halkevi'nde bir seçim konuşması yaparak, artık serbest milletvekili adaylığının konulabileceğini, hiçbir müdahale olmayacağını ve seçimi kazananın milletvekili olacağını söylemiştir.²⁰⁹ Sabri Özcan San, Gümüşhane ilinden bağımsız aday olarak 1946 seçimlerine katılmıştır. O günlere dair şunları söylemiştir:

ölçüde vatandaşa anlatamıyoruz. Daha fenası vatandaşa anlatacak olan vazifelilere anlatamıyoruz." İsmet İnönü, bunun için bütün görev sahiplerinin her şeyden önce bu konuda çalışmaları gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Birgül BOZKURT, "Türkiye'de 'Milli Şef' Dönemi CHP Politikalarının Eğitim Sistemine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", **Belgi Dergisi**, S.2, Yaz 2011, s.186.

²⁰⁵ M.Serhan YÜCEL, **Demokrat Parti**, İstanbul 2001, s.54-55.

²⁰⁶ YILDIRIM, "Milli Egemenlik Kavramı...", s.194.

²⁰⁷ Süleyman KOCABAŞ, **T.C. Devleti Tarihi 5:Menderes Dönemi (Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yol)**, Kayseri 2011, s.36.

²⁰⁸ **Akşam**, 24 Temmuz 1946, No.9975, s.1.

²⁰⁹ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.187. Sabri Özcan San, İsmet İnönü'nün bu ziyaretine ilişkin; "...Gümüşhaneliler bu hafta bir sevgiliye kavuşmanın mesut heyecanını yaşadılar. Bütün dünya alev alev

“Adaylık için müracaat etme zamanı gelmişti. O zaman Belediye Başkanlığı’na müracaat ediliyordu. Belediye Başkanı Sami Zarbun idi. Amcası Ziya Bey, CHP milletvekili ve adayı idi. Ben de müracaat ettim. Sami Zarbun mırın kırın etti. Vali Fuat Yurttaş, beni makamına çağırdı, iltifat etti. Serbest adaylığımı koyduğum için memnun olduğunu söyledi. Ardından da sıkı sıkı tembih etti. Şehir dışına çıkmayacak, kazalara ve köylere gidip propaganda yapmayacaktım, bildiri yayımlamayacaktım. Serbest adaylık buydu işte!”²¹⁰

Nitekim bu doğrultuda seçimler yapılmış ve seçim sonuçlarına göre Sabri Özcan San, yalnızca 18 oy almıştır. Bu oylarında Yeniköy sandığından çıktığı anlaşılmıştır. Diğer sandık sonuçlarını öğrenmesi ise mümkün olmamıştır.²¹¹

Mahmut Oltan Sungurlu, Sabri Özcan San’ın 1946 milletvekili genel seçimlerine adaylığı sürecine dair şunları dile getirmiştir:

“1946 yılından beri siyasete hevesli olan Sabri Özcan San, 1954-1957 ve 1965-1969 yılları arasında Gümüşhane milletvekilliği yapmıştır. 1946 yılında Gümüşhane bağımsız milletvekili adayı olmuştur. Ancak dönemin şartlarından olsa gerek Sabri Özcan San’ın adı oy pusulasına konulmamıştır. 1946 yılındaki milletvekili seçimlerinde Yeniköy’de bir kadın Sabri Özcan San’ın adı olmadan oy kullanmayacağını belirtmesi üzerine Sabri Özcan San’ın adının da yer aldığı oy pusulasının gelmesiyle kadın, oyunu kullanmıştır.”²¹²

CHP, 1950 yılındaki genel seçimlere hiçbir şey vaat etmeden girmiş ve DP’nin zaferine zemin hazırlamıştır. Uzun bir sürenin ardından iktidar yorgunluğu CHP’de ve idarecilerinde görülmesiyle birlikte, halkın çoğunluğu da, oy çoğunluğuna dayanan yeni bir nizama bayrak kaldırmıştır.²¹³

Seçim kanununda yapılan değişikliğin ardından, 14 Mayıs 1950’deki genel seçimlere, bağımsızlarla birlikte 3 siyasi parti (CHP, DP ve Millet Partisi)

---

yanar, memleketler çöker, kıtalar çatırdarken yurdumuza bir kıvılcım bile deşdirmemek için kanat geren bu yüksek varlığın yüzünü görmek, sesini duymak ve önünde eğilmek özlemleriyle sabah karanlıklarında yollara döküldüler. Köylü kentli, kadın erkek, genç ihtiyar, hepsinin yüzünde aynı sevinç, aynı saadet, aynı hayret ve aynı hürmetin ifadesi vardı...” değerlendirmesinde bulunmuştur. Bkz. **Gümüşeli**, 1 Haziran 1946, No.499, s.1.

²¹⁰ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.187.

²¹¹ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.187.

²¹² Bu bilgiler Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu’dan alınmıştır.

²¹³ Şevket Süreyya AYDEMİR, **İkinci Adam, C.III**, (5.Baskı), İstanbul 1993, s.16.

katılmıştır.²¹⁴ Seçimden bir gün sonra Cumhuriyet Gazetesi'nde “*DP'nin, yurdun birçok illerinde seçimi kazandığı anlaşıldı. DP'nin mecliste 350'ye yakın bir ekseriyet temin edeceği Ankara'dan bildiriliyor, bazı bakanlar seçimi kaybetti*” haberi yer almıştır. Aynı gazetenin 16 Mayıs nüshasında da “*DP 36 ilde tam liste halinde kazandı, 385 milletvekili çıkarması bekleniyor*”²¹⁵ şeklinde bilgiler verilmiştir.

Tablo-1²¹⁶ 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
DP	4.391.694	55,2	416
CHP	3.148.626	39,6	69
MP	368.537	4,6	1
BAĞIMSIZLAR	44.537	0,6	1
TOPLAM	7.953.085	100,0	487

Seçimlerde DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Türk siyasi tarihinde iktidar ilk defa seçim yoluyla el değiştirmiştir.²¹⁷

1950 seçimleri esnasında Gümüşhane Ortaokulu'nda görevli olan Sabri Özcan San, seçim hareketliliğinin gün geçtikçe arttığı günlerde, dönemin Gümüşhane Valisi Ahmet Temiz'in CHP adaylarının seçimi kazanmaları için çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Ahmet Temiz'in kendisine, Gümüşhane'nin tanınmış ailelerinden birine mensup olduğunu ve geniş çevresi münasebetiyle seçimlerde yardımcı olmasını istemiştir. Kendisinin memur olduğunu ve seçim işlerine karışamayacağını belirtmiştir. Vali, sert bir üslup ile, kendisi gibi edebiyatçı olan ve Gümüşhane için bir şans olan Falih Rıfkı Atay gibi bir adayı nasıl desteklemeyeceğini dile getirmiştir.²¹⁸ Sabri Özcan San, o sürece ilişkin anısına şöyle devam etmiştir:

“Benim DP'ye sempatim olduğunu bütün CHP'li hemşehrilerim biliyorlardı. Vali Bey de biliyordu ama yine de ısrar ediyordu. Vali, CHP adaylarının kazanması için öyle ters davranışların içine girdi ki, Bayburt'ta yaptığı bir konuşmada DP'nin

²¹⁴ Erol TUNCER, **1950 Seçimleri**, Ankara 2010, s.160.

²¹⁵ **Cumhuriyet**, 15 Mayıs 1950, No.9255, s.1; 16 Mayıs 1950, No.9256, s.1.

²¹⁶ **Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, Ankara 2012, s.25.

²¹⁷ Ümit ERDOĞAN, “**Demokrat Parti ve 1960 İhtilali**”, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2006, s.15.

²¹⁸ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.132.

milletvekili adaylarını hedef almıştır... 14 Mayıs günü seçimler yapıldı. DP, inanılmaz derecede büyük bir farkla iktidara geldi. Vali ertesi günü, yani 15 Mayıs Pazartesi günü Gümüşhane DP İl Merkezi'ne giderek ilk tebriği yapanlardan birisi oldu. İktidar değişti, vali de değişti."²¹⁹

Seçimlerin ardından 22 Mayıs'ta Cumhurbaşkanlığı'na DP Genel Başkanı Celal Bayar seçilmiştir. Dörtlü Takrir'in imzacılarından Refik Koraltan, Meclis Başkanlığı'na getirilmiş olup Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini ise Aydın Milletvekili Adnan Menderes'e vermiştir. Böylece, 1876 Anayasası ile başlayan süreçte halkın oyu ile iktidar değişikliği noktasına gelinmiştir.²²⁰

2.2. 1954 Seçimleri ve Sabri Özcan San'ın DP'den Meclis'e Girmesi

1954 genel seçimleri, 1950 yılında çıkarılan "Milletvekili Seçim Kanunu"na göre yapılmıştır. 17 Şubat 1954'de "5545 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun" ile düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu düzenlemeler seçimlere yönelik önemli bir değişiklik getirmemiş ve 2 Mayıs 1954 genel seçimlerine mevcut sistemle gidilmiştir.²²¹

2 Mayıs 1954 seçimlerinin sonuçlarıyla ilgili dönemin basınında, "DP 493, CHP 31 ve Cumhuriyetçi Millet Partisi 5 mebus çıkarmasına rağmen CHP muhalefet vazifesine devam edecek", "Muhالیfler DP'nin aldığı ezici çoğunluğu seçim kanununun aksaklığında buluyorlar"²²² haberleri yapılmıştır.

²¹⁹ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.132.

²²⁰ YALÇIN vd., *Türkiye Cumhuriyeti II...*, s.548-550.

²²¹ Hüseyin YILMAZ, "Seçim Sistemleri ve Türkiye", Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2004, s.60.

²²² *Hürriyet*, 4 Mayıs 1954, No.2172, s.1.

Tablo-2²²³ 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
DP	5.313.659	58,4	503
CHP	3.193.471	35,1	31
CMP	480.249	5,3	5
BAĞIMSIZ	56.393	0,6	2
TKP	50.935	0,6	-
TİP	910	-	-
TOPLAM	9.095.617	100,0	541

Sabri Özcan San, 1954 milletvekili seçimlerinde DP Gümüşhane ili milletvekili adayı olmuştur. DP'de Gümüşhane ilinin aday listelerinin oluşturulması için yapılan çalışmalar çetin geçmiştir. Adaylık süreci ile ilgili olarak: "1954 seçimlerinde Demokrat Parti'de çok çetin iki hizip²²⁴ halinde çarpıştık. Bizim hizipten yalnız ben kazandım. Karşı hizip veto ettirmek için çok çalıştı, yapamadı."²²⁵ diyerek adaylık sürecindeki çekişmelere dikkat çekmiştir.

1954 genel seçimlerine ilişkin yürüttükleri seçim mitinglerinden birisi olan Kürtün mitingine dair şunları söylemiştir:

"Biz Kürtün'e gitmeyelim diye Vali Bey (Nail Öktem), yolun en dar yerine karşılıklı iki kompresör koydurmuş, yol kapanmış. Biz bu olayı duyduk. Arkadaşım Halit ZARBUN'la at göndermeleri için Kürtün'e telefon ettik. Bir ciple kapalı olan yere kadar gittik. Yedi tane at gelmiş. Biz, ikisine bindik. Diğerleri arkamızdan Kürtün'e girdik. Meğer bu yedi at CHP'li arkadaşlara gelmiş. O zamanın parasıyla at başına ellişer liramızı aldılar."²²⁶

1954 yılı milletvekili genel seçimlerinde Gümüşhane seçim bölgesinde partilerin aldıkları oy ve oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²²³ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.25.

²²⁴ Hizip: Bir topluluk, bir örgüt içinde inanç ve düşünce bakımından ayrılık gösteren yan tutmaya yönelik küçük topluluk, klik. Bkz. Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük, C.I**, Ankara 1988, s.649.

²²⁵ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.188.

²²⁶ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.137.

Tablo-3²²⁷ 2 Mayıs 1954 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
DP	38.863	50,2	6
CHP	32.778	41,7	-
BAĞIMSIZ	6.263	8,1	-

2 Mayıs 1954 milletvekili seçimlerinde Zeki Başağa, Ekrem Ocaklı, İsmail Hakkı Baykal, Halis Tokdemir, Halit ZARBUN ve Sabri Özcan San, DP'nin listesinden TBMM X. Dönem Gümüşhane Milletvekili olarak seçilmişlerdir.²²⁸

2.3. Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekili Olarak Meclisteki Faaliyetleri

TBMM'de Milli Eğitim (Maarif) Komisyonu'nda çalışan Sabri Özcan San, Turizm Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi kanun teklifi ile, Orman Mühendis Yardımcıları konusunu görüşen geçici komisyonlara seçilmiştir. X. Dönem yasama faaliyetleri dâhilinde iki kanun teklifi, bir takriri, din dersleri konularında bir sözlü sorusu ve Genel Kurul'da farklı konularda birçok konuşması vardır.²²⁹

Sabri Özcan San, 11 Haziran 1954 günü TBMM'de görüşülen "Türkiye ile Pakistan arasında akdedilen Dostane İş Birliği Andlaşması'nın tasdikine dair Kanun" ile ilgili olarak yaptığı konuşmada, Milli Mücadele'nin karanlık günlerinde gönülleri ve kalpleri Türkiye için çarpan, Pakistan Başbakanı'nı ve Pakistan halkını saygı ve selamlarlarını iletmiştir. Aralarında gönül birliği, ruh birliği, kültür birliği ve kader birliği olan bu iki devletin NATO müdafaa cephesi anlayışına uygun olarak tanzim edilen, bu müşterek andlaşmada emeği geçen hükümeti tebrik ederek, Pakistan ile gönül gönüle, el ele verildiği müddetçe bütün dünya müslümanlarının emniyet unsuru olarak kalınacağına altını çizmiştir.²³⁰

24 Şubat 1955'de "Maarif Vekaleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü

²²⁷ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.54.

²²⁸ TBMM Albümü (1920-2010)..., II, s.636.

²²⁹ ÖZTÜRK, Türk Parlamento Tarihi..., C.II, s.360.

²³⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.I, 11 Haziran 1954, Toplantı:1, s.155.

1955 bütçeleri” görüşüldüğü sırada Diyarbakır milletvekili Halil Turgut, köy okulları inşaatı ile ilgili 742. madde hakkında söz alarak açıklamalarda bulunmuştur. Halil Turgut’un ardından söz alan Sabri Özcan San, köy okulları inşaatı için bütçe teklifinde gösterilen 15 milyon lirayı 20 milyon liraya çıkararak Bütçe Encümeni’nin azalarına teşekkür etmiştir. DP iktidarı, bütün iktidarı boyunca hiçbir şey yapmasa bile köylüyü mektep yapma yükünden kurtardığı için Türk idare tarihinde ayrı bir mevki alacağını ifade etmiştir. Halen mevcut 40 bin köyün 20 bininde mektebin olduğunu, okuma çağında olan üç milyon öğrenciden ancak yarısının okulla kavuştuğunu ve bütçedeki imkânlar sebebiyle bu çerçevede tutunmaya mecbur kaldığını belirtmiştir.²³¹

Konuşmasının devamında köylülerden asırlarca her ne istenirse alındığına belirterek, köylünün artık efendi olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu suretle de köylüye yol, mektep, toprak verilerek, köylüyü en azından medeni memleketlerin refah seviyesinin asgerisine ulaşmasının sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.²³²

Sabri Özcan San, “*Siyaset Dünyamızdan*” adlı kitabında 1955 yılı bütçesine dair şu şiiri yazmıştır:

“1955 BÜTÇESİNDE

*Koca Reis kürsüde arz-ı endam etti bugün
Tartışmalar Bütçe Komisyonu’nda bitti bugün
Nedim Ökmen’in²³³ bu nutku canlara yetti bugün
Meclis içinde tek kişi uyumayan kalmadı.
Ben diyorum ki içimden Bakanlık kolay değil
Nedim Örkmen muhtevadır satıhta kalay değil
Mantığın karşısında Sırrı Atalay²³⁴ değil
Muhaliif fikir olup da çürümeyen kalmadı.
Muhalefetin sözcüsü gerçek bir Yetkin²³⁵ idi*

²³¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.V, 24 Şubat 1955, Toplantı:1, s.636.

²³² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.V, 24 Şubat 1955, Toplantı:1, s.636.

²³³ Nedim Ökmen: 1908 yılı Kilis doğumludur. IX., X. ve XI. Dönem Gaziantep Milletvekilliği yapmıştır. Tarım ve Maliye Eski Bakanı’dır. Tok gözlü, güler yüzlü insandı. Bkz. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.67-68.

²³⁴ Sırrı Atalay: 1919’da Hasankale’de doğmuştur. IX. Ve XI. Dönem Kars Milletvekilliği yapmıştır. Adalet Eski Bakanı. DP iktidarının en sert muhaliflerinden olmuştur. Bkz. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.68.

İktidar onlarda iken halimiz bitkin idi
Sözlerindeki ağırlık ihtirası, kin idi
Geçtikleri çimenzardan kurumayan kalmadı.
Suat Başol,²³⁶ Ahmet Bilgin²³⁷ öldürdün bizi, dedi
Ahmet Bilgin sabahleyin sekiz yumurta yedi
Ama gene de ses tonu kısık mı kısık idi
Karşısında uf, puf!.. diye solumayan kalmadı.
Demokrat Parti içinde yiğitler harman idi
Ali Can'ların²³⁸ çıkışı gerçekten yaman idi
İsbat Hakkı Cephesi'nde²³⁹ herkes kahraman idi

²³⁵ Nüvit Yetkin: 1951-1954 yılları arasında Malatya Belediye Başkanlığı yapmıştır. X. ve XI. Dönem CHP'den Malatya Milletvekili seçilmiştir. İsmet İnönü'nün 1963'de kurduğu hükümette 17 Mart 1964-20 Şubat 1965 arasında Devlet Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.645-646.

²³⁶ Suat Başol: 1917 yılında Zonguldak'da doğmuştur. X. ve XI. Dönem'de DP'den Zonguldak Milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.945.

²³⁷ Ahmet Bilgin: 1900 yılında Antakya'da doğmuştur. X. Dönem CHP Milletvekilliği görevinde bulunmuştur. XI. Dönem'de milletvekili seçilemeyen Bilgin, XII. Dönem'de Kırşehirden ve XIII. Dönem'de de Edirne'den milletvekili seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.551.

²³⁸ Ekrem Alican: IX. Dönem Kocaeli Milletvekili olan Ekrem Alican, DP'den, X. Dönem milletvekili olarak seçildi. 1955'de Hürriyet Partisi kurucularından olmuştur. 1961'de Yeni Türkiye Partisi'ni kurmuş ve Genel Başkanı olmuştur. Darbe döneminin ardından XII. ve XIII. Dönem'de de Milletvekili olarak seçilmiştir. 1962-1963 yılları arasında Başbakan Yardımcılığı'nda yapmıştır. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.68-69.

²³⁹ İspat Hakkı: Bir devlet görevlisi aleyhinde yayın yapan basın mensubu, suçlamalarını ispat ettiği takdirde cezadan kurtulması hakkı olarak tanımlanmıştır. Ancak Bakanlar Kurulu Üyeleri bu suçlanan görevliler arasına girip girmedikleri tartışıla gelmiştir. 1947 yılında DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel hakkında suçlamalarda bulunmuş, mahkemeye verilmiş ve mahkeme ispat hakkı tanıdığı için Kenan Öner iddiasını ispat etmiş ve beraat etmiştir. 1955 yılında benzer bir olay olmuştur. O dönemde çıkan "Akis Dergisi" sahibi Metim Toker, Devlet Bakanı Mükerrer Sarol hakkında birtakım suçlamalarda bulunmuştur. Metin Toker, mahkemenin ispat hakkını tanımaması üzerine iddiasını ispat edememiş ve 7 ay 23 gün mahkûm edilmiştir. Sabri Özcan San, benzer iki olay farklı şekilde sonuçlanması üzerine DP'den başta Ekrem Alican, Fethi Çelikbaş, Turan Güneş, Kasım Küfrevi, Cihat Baban olmak üzere 12 kişi DP Grubu'na bir önerge verdiklerini, Bakanların da suçlandıkları zaman suçlayana ispat hakkının tanınmasını istediklerini belirtmiştir. Ancak önerge kabul edilmediğine ve partinin bu seçkin isimlerinin DP'den ihraç edildiğine dikkat çeken Sabri Özcan San, DP'nin yanlış işlerinden birisinin de bu olduğunu belirtmiştir. DP İktidarı'na çok zararlar vermiş olan bir olaydır. DP'nin seçkin kişilerinin partiden

Bu mefkure potasında erimeyen kalmadı.

*Kılıç salladı Çelikbaş²⁴⁰ rüzgara, güne, aya
İspat Hakkı Cephesi'nde giderken kaldı yaya,
Grubunda bir Başkanlık yapmadı doya doya
Arkasından türlü dolap çevirmeyen kalmadı.*

*Çıktı kürsüye vaazetti Bay Abdullah Aytemiz²⁴¹
Bay Bayur'un²⁴² ensesini bulunca biraz temiz
Öyle bir vurdu ki sesi Yayla'da²⁴³ etti akis
Bu arada birçok da çam devirmeyen kalmadı."²⁴⁴*

Bu şiirinde “Koca Reis” olarak nitelendirdiği ismin, Atatürk’ün en yakın mücadeleye arkadaşlarından olan 1889 Divriği (Sivas) doğumlu Refik Koraltan olduğunu ifade etmiştir. Refik Koraltan hakkında ise ayrıca şunları söylemiştir:

“22 Mayıs 1950'den askeri darbe gününe kadar, yani 27 Mayıs 1960'a kadar TBMM Başkanlığı'nda bulunmuştu. Çok güzel ve gürül gürül konuşurdu. İri yarı bir yapısı vardı. Çok temiz yürekli, babacan bir adamdı.”²⁴⁵

Şiirinden anladığımız kadarıyla, devam eden bütçe görüşmeleri esnasında muhaletin eleştirilerine cevap vermek için söz alan Ziraat Vekili Nedim Ökmen’in, aynı sertlikte muhalefete cevap verdiğine değinmiştir. CHP Milletvekili Nüvit Yetkin’in konuşmasındaki sert üsluba ve CHP iktidarında çekilen zorluklara dikkat çekmiştir.

çıkarılmasına, Hürriyet Partisi adıyla ayrı partinin kurulmasına neden olmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.69-70.

²⁴⁰ Fethi Çelikbaş: IX., X. ve XI. Dönem’de Burdur Milletvekili olarak seçilmiştir. Başbakan Yardımcılığı, Ticaret Bakanlığı ve İşletmeler Bakanlığı yapmıştır. Çelikbaş, Hürriyet Partisi’nin kurucularındandır. 1983’de yine Burdur Milletvekili olarak TBMM’de bulunmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.70.

²⁴¹ Abdullah Aytemiz: IX. Dönem Maraş Milletvekili iken, X. Dönem seçimlerinde DP’den Maraş Milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.665.

²⁴² Hikmet Bayur: IV., V., VI. ve VII. Dönem’de Manisa Milletvekilliği yapan Hikmet BAYUR, X. Dönem’de bağımsız olarak, aynı seçim çevresinden seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.651.

²⁴³ Yayla: Ulus’taki TBMM Müzakere Salonu’nda Hükümet’in her dediğini “Evet” demeyen milletvekillerinin oturduğu arka sıralar. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.70.

²⁴⁴ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.8.

²⁴⁵ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.67.

DP Milletvekili Suat Başol'un Meclis kürsüsündeki konuşmasında herkese bir laf attığını, kimsenin ona darılmadığını ve adına da "Orta Reis" denildiğini ayrıca belirten Sabri Özcan San, yine buna benzer bir tartışmanın Suat Başol ile Ahmet Bilgin arasında geçtiğine belirtmiştir. Son olarak mecliste sık sık konuşan, vaizlerin ses tonuyla konuşan ve konuşmalarını çoğaltarak seçmenlerine gönderen DP'den X. ve XI. Dönem Maraş Milletvekili olan Abdullah Aytemiz'e atıfta bulunmuştur. Abdullah Aytemiz'in yine bu tarz bir meclis konuşmasında Manisa Milletvekili Hikmet Bayur'u eleştirisine ve bu eleştirisinin tonuna dikkat çekmiştir.²⁴⁶

Devam eden yasama faaliyetleri kapsamında 27 Şubat 1955'de "İşletmeler Vekâleti ile Petrol Dairesi Reisliği 1955 bütçeleri" görüşmeleri esnasında söz almıştır. Konuşmasında, Gümüşhane'de çok eski zamandan beri maden işletildiğini belirterek, İşletmeler Bakanlığı'nın tarihin ilk zamanlarından son zamanlara kadar işlenmiş bulunan Gümüşhane madenlerini ele alıp tetkik ettirmeleri beyanatında bulunmuştur.²⁴⁷

23 Şubat 1956'da ise "Başvekâlet 1956 yılı bütçesi" görüşmeleri esnasında söz alan Sabri Özcan San, Yunanlıların, Türkiye'yi dünya milletlerine küçük düşürmek maksadı ile bu 6/7 Eylül hadiselerinin Türkler ve Türk Hükümeti tarafından tertib ve tanzim edildiğini ilan ettiklerini belirtmişti. Sözlerinin devamında eski DP'li Muammer Alakant'ın da o günlerde TBMM kürsüsünden, Selanik üslubu ile konuştuğunu belirtmiştir.²⁴⁸

25 Şubat 1956'da TBMM'de görüşülen "Hariciye Vekâleti 1956 yılı bütçesi" kapsamında Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu, söz alarak Türk milletinin Kıbrıs Meselesi, Balkan Antantı ve Yunanistan ile olan meseleler gibi üç önemli sorunu olduğuna dikkat çekmiştir. Sabri Özcan San ise Kıbrıs'daki vatandaşların huzurun ne zaman ve nereden geleceğini heyecanla beklediğine dikkat çekerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

"...Muhterem arkadaşlar, tarih 1878... Abdülhamid yeni tahta geçmiş, zamanın meşhur İngiliz Diplomatı Gladstone'un en hafif manasıyla müsamahası yüzünden Osmanlı-Rus muharebesi çıkmış. Serhadlerimizde Gazi Ahmet Muhtar

²⁴⁶ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.68,70.

²⁴⁷ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.V, 27 Şubat 1955, Toplantı:1, s.941.

²⁴⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.X, 23 Şubat 1956, Toplantı:2, s.584.

Paşa, Ahmet Eyyüp Paşa, Osman Paşa, Abdülkerim Paşa, Süleyman Paşa gibi ünlü kumandanlarımız varken Abdülhamid, Yıldız Sarayı'ndan muharebeleri idare etmeye çalışıyor ve bu yüzden maalesef düşman İstanbul kapılarına kadar gelmiş bulunuyor. Payitaht gidiyor, Sadrazam ve Hariciye Nazırı Saffet Paşa ne kurtarabilirsek kârdır, kabilinden İngiliz elçisiyle bir muahede (antlaşma) yapıyor... ”²⁴⁹

Konuşmasının devamında bu antlaşmanın birinci maddesini açıklayarak, Kıbrıs'ın bu antlaşma ile birlikte geçici olarak ayrıldığını belirtmiştir. İngiltere'nin I. Dünya Savaşı esnasında adayı kendi topraklarına ilhak ettiğini ve Lozan Antlaşması ile bu ilhaka hukuki bir mahiyet verildiğini belirten Sabri Özcan San, sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

Şimdi arkadaşlar, Yunanlılar bugün bizden Kıbrıs'ı istiyorlar. Hangi hakka dayanarak? Adadadaki ekseriyete mi? Bu ekseriyetle tarihi bir ilgileri var mı? Coğrafya yardımcıları mı? Hayır arkadaşlar. Stratejik bakımdan Kıbrıs Türkler'de mi? Onlarda mı? Veyahut da bugünkü statükoyu muhafaza etmekte mi ? Dünya sulhüne hizmet bakımından daha çok ehemmiyetlidir. Bunlar malum. Buna rağmen bir sürü talepler birbirini takip etmektedir. Yunanlılar, Berlin Kongresi'nde gözlerinin Osmanlı topraklarında olduğunu beyan etmişlerdi. 1897'de Gazi Ethem Paşa'nın orduları Atina'ya girmek üzere iken Avrupa Devletleri, “Haç'ın olduğu yere hilal giremez” demişlerdi. Bugün Papas Makarios, gittiği yerlerde devlet reisi muamelesi görüyor. Utanmadan kör bir taassupla dünya hristiyanlarını cihada davet ediyor. Şayet arkadaşlar, İngilizler, Makarios'un taleplerine sempati gösterecekse bizim de mukabil tedbirlerimiz vardır. Bu tedbirlerin başında Lozan Muahedesinin, bugünkü şartların icabına göre yeniden gözden geçirilmesi şarttır ve lazımdır.

Arkadaşlarım, bu, şu veya bu parti meselesi değildir. Bütün bir milletin hayati bir meselesidir. Bu ciheti bilhassa dışişlerinden, basiretli, temkinli ve gerektiği zaman çok cesaretli olan hükümetimizden bilhassa bekliyor millet.

Arkadaşlar, şimdi ben Kıbrıs dağlarından gelen rüzgârlarda Barbaros leventlerinin kokularını alıyorum. Gargı şakırtılarını, 'Allah Allah' seslerini, “Gayret bre yoldaşlar!” naralarını duyuyorum. Kollarımda o leventlerin kuvvetini, yüreğimde onların cesaretini duyuyorum. Ve ben şimdi Kıbrıs'ın göklerinde kurtarıcı Atatürk'ün kurtarıcı ruhunun, Kıbrıs göklerinde pervaz ettiğini görüyor gibi

²⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 25 Şubat 1956, Toplantı:2, s.757.

oluyorum. Kıbrıs Türkleri'ne, Garbi-Trakya Türklerine, on iki ada Türklerine Anayurt'tan selamlar olsun!"²⁵⁰ diyerek Kıbrıs Sorunu'nun parti meselesi olmadığını, bütün bir milletin önemli bir meselesi olduğuna dikkat çekmiştir.

26 Şubat 1956'da "Maarif Vekâleti, Üniversiteler ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1956 yılı bütçeleri" kapsamında söz alan Sabri Özcan San, ilköğretmen okulundan mezun olanlara teçhizat bedeli diye 80 lira bir para verilmesinin az olmasına rağmen, isabetli bir karar olduğunu belirtmiştir. Son zamanlarda ihtiyaca cevap vermek üzere lise mezunlarından da bazı derslerin sınavlarını vermeleri suretiyle ilkokul öğretmeni yapma yoluna gidildiğini belirterek, söz konusu 80 liralık yardımlarda ikilik gösterildiğini ve bu yolla ilkokul öğretmeni olan öğretmenlere seksen lira verilmediğine dikkat çekmiştir. 80 liranın bu gençlerden esirgenmemesi gerektiğini belirtmiştir.²⁵¹

Maarif Vekili Ahmet Özel (Sivas), milletvekillerinin bu ve benzeri taleplerine karşılık olarak kısaca şunları ifade etmiştir:

*"...Öğretmenlik müessesini cazip bir hale getirmek ve kıymetli hocalarımızın sıhhatlerini sağlamak için her türlü tedbire başvuruyuz; vuracağız. Bundan emin olmalarını istirham ederim."*²⁵²

Söz konusu bütçe görüşmelerinin devamında 5210 Sayılı Kanuna göre yapılan köy okulları ile öğretmen ve sağlık memurları evleri yapımı için para ve ayın yardımı kapsamında 20.000.000 lira verilmesini içeren fasıl ile ilgili söz alan Sabri Özcan San, köy okullarına ve öğretmenlerine ayrılan bu bütçe dolayısıyla hükümete teşekkürlerini sunmuştur. Konuşmasının devamında ise daha 16 bin köy okuluna ihtiyaç olduğunu belirterek, müsait olan bazı yerlerde birkaç köyü birleştirmek suretiyle bölge okulu yapılmasını fikrinin Maarif Vekâleti'nce düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁵³

Mecliste devam eden görüşmelerde Sabri Özcan San'ın "Din derslerinin ilkokullarda nasıl bir programa göre okutulmakta olduğuna ve ortaokulların hangi sınıflarında nasıl bir müfredatla tedris edileceğine dair" sözlü سوالinin yanı sıra Hikmet Bayur'un (Manisa) ve Ahmet Gürkan'ın (Tokat) din dersleriyle ilgili

²⁵⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.X, 25 Şubat 1956, Toplantı:2, s.757-758.

²⁵¹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.X, 26 Şubat 1956, Toplantı:2, s.861.

²⁵² **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.X, 26 Şubat 1956, Toplantı:2, s.864.

²⁵³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:X, C.X, 26 Şubat 1956, Toplantı:2, s.868,869.

suallerine ilişkin Maarif Vekili ve Devlet Vekili Cemil Bengü (Ordu), cevap olarak şunları söylemiştir:

“...İlkmekteplerde tatbik edilen din tedrisatında olduğu gibi, ortamekteplerde de din derslerinin, hurafelerden ve batıl inançlardan uzak kalarak dinin ahlâka, iman ve ibadete mütaallik (ilişkin) esaslarını öğretmek vazifesini ifadan başka bir maksat ve gaye taşıyabileceğini düşünmek kabil değildir.

Bu itibarla ortamekteplerde din tedrisatının kabulü ile çocuklarımızın inkılâpçı bir ruhla yetiştirilmeleri meseleleri arasında bir tezaadın mevcudiyetini varit (geçerli durumda olmak) gibi tasavvur etmek asla caiz olamaz ve Sayın Hikmet Bayur’un ifade ettiği endişelere, ilkmekteplerdeki tedrisatta olduğu gibi burada da katî surette mahal yoktur.

Tekrar edelim ki, Sayın Hikmet Bayur’un, ortamekteplerde din tedrisatının kabulü ile cumhuriyet ve inkılâp esaslarına dayanan medeni mevzuat ve müesseselerimizin zedelenebileceği yolundaki endişelerine iştirak etmiyoruz. Hakiki ve samimi mânasında dinin inkılâp ve terakkiye mâni olabileceğini asla kabul etmiyoruz. İlkmekteplerde din tedrisatı yapıldığına göre, bunu ortamekteplerde tekrar etmeye lüzum olmayacağı yolundaki mütalâasını da varit görmüyoruz. Zira, ilkmekteplerde, tabiatıyla çok nâkâfi (çaresizlik, umutsuzluk) kalan din tedrisatının, ortamekteplerde de devam ettirilmek suretiyle, hakikaten kifayetli bir seviyeye ulaştırılmasını lüzumlu saymaktayız.

Bu sözlerimle, ortamekteplerde din tedrisatının kabulüne taraftar olarak, bu tedrisatın programı, müfredatı ve tatbik zamanı hakkında sual vaz’etmiş bulunan Sayın Gümüşhane Mebusu Sabri Özcan San ve Tokat Mebusu Ahmet Gürkan arkadaşlarıma da, cevaplarımı esas itibariyle arz etmiş bulunuyorum. Ayrıca lüzumlu bulacakları izahatı da arza hazırım.”²⁵⁴ şeklinde bir beyanatta bulunmuştur.

Sabri Özcan San, Cemil Bengü’nün vermiş olduğu cevaba teşekkür ederek Türkiye’de bir nesil boyunca laikliğin yanlış anlaşıldığını ve dinsizlik mânasında anlaşıldığını belirtmiştir. Mektep kitaplarında dini uzaktan çağrıştıran kelimelerin çıkarıldığının altını çizerek, bu durumu şu misaller ile açıklamıştır:

“...Mehmet Emin Bey’in, hepiniz bilirsiniz;

‘Ben bir Türküm dinim, cinsim uludur.

²⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 28 Mart 1956, Toplantı:2, s.1343.

Sinem, özüm ateş ile doludur.’ mısraları;

‘Ben bir Türküm soyum, sopum uludur.

Sinem, özüm ateş ile doludur.’ şeklinde değiştirilmiştir.

Süleyman Nazif Bey’in ‘Vatan İçin’, adlı şiirinin üçüncü mısrası;

‘Yerim sensin, göğüm sensin, cihanım, cennetim hep sen...’ mısrası;

‘Yerim sensin, göğüm sensin cihanım, varlığım hep sen...’ şekline sokulmuştur.

Mehmet Akif Bey’in Çanakkale Zaferi kadar şahametli ‘Çanakkale Şehitlerine’ adlı şiirinin;

‘Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker,

Gökten ecdat inerek öpse o pâk alnı değer’ mısralarından sonra gelen;

‘Ne büyüsun, ki kanın kurtarıyor tevhidi

Bedrin arslanları ancak bu kadar şanlı idi.’ beyiti tamamıyla değiştirilmiştir. Çünkü bunda ‘bedir’ ve ‘tevhit’ kelimeleri vardı. Maalesef hakikat budur. Arkadaşlarım, bu muhteşem, bu büyük şiirin muhtelif yerleri makaslanmıştır, fakat şairin bütün ruhunun ve imanının heyecanını toplayıp doldurduğu, son iki mısrası;

‘Ey şehit oğlu şehit isteme benden makber,

Sana ağuşunu açmış, duruyor Peygamber.’ hiçbir mektep kitabında bulamazsınız.”²⁵⁵

Laiklik prensibinin Türkiye’de garip bir mânada tatbik edildiğini söyleyen Sabri Özcan San, bir taraftan tamamıyla dinin ret ve inkâr edildiğini, diğer taraftan tarihi bir geleneğin devamı olan Diyanet İşleri’ni, dini bir müessese olan Evkaf İdaresi’ni kadroları ile, personeli ile, teşkilatı ile, bütçeleri ile devlet kadrosu içinde muhafaza edildiğini belirtmiştir. Ramazanlarda, bayramlarda toplar atılmasının, bayramlarda devlet dairelerini resmen tatil edilmesinin ve resmi dairelerin üzerine devlet bayrağı asılmasının laikliğe aykırı bulunmamasına rağmen, vatandaşın; “Siz, yurttaşlık okutur gibi, tarih okutur gibi, matematik okutur gibi, benim çocuğuma din dersi de okutunuz.” şeklinde bir talebinin laikliğe aykırı bir talep olduğuna dair düşüncenin ortaya çıktığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında ilkokuldaki din dersi kitaplarının içeriği hakkında bilgi vererek, din derslerinde daha çok ahlâkiyetin

²⁵⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 28 Mart 1956, Toplantı:2, s.1345-1346.

okutulmasından yana olduklarını belirtmiş ve din ahlâkiyatının okutulmasının öğrencilere inanma kudreti kazandıracağını ifade etmiştir.²⁵⁶

Son olarak dini aynı zamanda milli hars (kültür) içinde mütalaa edilmesi gerektiğini belirterek, dinli olarak yaşamak millet olarak yaşamamanın en tabîî bir neticesi olduğunun altını çizmiş ve sözlerini şu şekilde tamamlamıştır:

“...Rahmetli Reşit Galip, ‘Müslümanlık ve Türk Dini’ adlı bir tetkik yapmış. Atatürk’e göstermiş. Atatürk, kurşun kalemiyle bu müsveddelerin üstüne; ‘Din milletin bir parçasıdır.’ şeklinde bir not koymuş. Gerçekten de din unsuru içinde olmayan millet tarifi bence noksan bir tarif olur. Her din mutlak surette milletin hususiyetlerinden, harsından bir şeyler alır.

Bir misal: Yahya Kemal İspanya’da iken yurt hasreti, camii hasreti, minare, ezan sesi hasreti duyar. Bu hasretlerini gidermek için mağrîbe (Kuzeybatı Afrika) gider, bir camiye gider. Ne garip? Camii de Yahya Kemal’e İspanya kadar yabancı gelir. Bu gayet tabiidir. Çünkü oradaki ezan sesi, Türk camilerindeki müezzinin ezan sesindeki nağmeler değildir, camiinin mimarisindeki hatlar Türk’ün değildir. Çinilerindeki nakışlar, renkler Türk’ün değildir. Halılarındaki motifler, yazılarındaki çizgiler Türk’ün değildir. Bir fikir adamımızın söylediği gibi; ‘Türk camiisine giren bir insan sadece islâmlaşmaz, Türkleşir de...’²⁵⁷

26 Mart 1956’da TBMM’de “Ordu mensupları ile Emniyet Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayını verilmesi hakkındaki 4367 Sayılı Kanunun 4684 Sayılı Kanun ile değiştirilen birinci maddesinin tâdiline dair kanun”un görüşüldüğü esnada Sabri Özcan ve diğer 60 milletvekilinin imzasıyla TBMM’ye bir teklif sunulmuştur. Tekliflerinde, söz konusu kanun metnine ‘Ç’ fıkrasının ilavesini teklif etmişlerdir. ‘Ç’ fıkrası, jandarmada mecburi uzatmalı hizmetli er, onbaşı ve çavuşlara ayda 75 lira verilmesini kapsamaktadır. Bu teklif, düzeltilerek 50 liraya düşürülmüştür. Maliye Vekili Nedim Ökmen (Manisa) de ilavesi arzu edilen ‘Ç’ fıkrasındaki 50 lirayı hükümet olarak kabul ettiklerini belirtmiştir.²⁵⁸

²⁵⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 28 Mart 1956, Toplantı:2, s.1346-1348.

²⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 28 Mart 1956, Toplantı:2, s.1348.

²⁵⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.X, 26 Mart 1956, Toplantı:2, s.1294.

16 Kasım 1956'da “Denizli Mebusu Baha Akşit’in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun geçici 65. maddesine (L) fıkrası eklenmesi hakkındaki kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları” münasebetiyle söz alan Sabri Özcan San, yurtdışında görev yaparak Türkiye dönen ve mesleğine Türkiye’de devam eden öğretmenlerin sorunlarına dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin, yurtdışında çalıştıkları sürelerinin tanınmasını ve emeklilik sürelerine dâhil edilmesini istediklerini dile getirerek, bu konuda bir takrir sunmuştur.²⁵⁹

26 Şubat 1957’de “Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1957 yılı bütçeleri” görüşmeleri esnasında Sabri Özcan San ve 55 milletvekilinin imzası ile Maarif Vekâleti bütçesinin 427. faslında korunmaya muhtaç çocuklar umumi masrafları dikkate alınarak tasarruf maksadıyla kesilen 450.000 liranın 427. fasla tekrar ilave edilerek ödeneğin 2.500.000 liraya çıkarılmasına dair takrir sunulmuştur.²⁶⁰

Takrir münasebetiyle söz alarak, yurt genelinde bulunan 41 yetiştirme yurdunda 4052 çocuğa bakıldığına dikkat çekerek tasarruf maksadıyla tenzil edilen miktarın iadesinin önemine vurgu yapmıştır. Kendisinin ve diğer 55 milletvekilinin sunmuş olduğu bu takrir mecliste kabul edilmiştir.²⁶¹

8 Mayıs 1957’de İran Parlamentosu’nun davetlisi olarak İran’a giden TBMM Başkanı Refik Koraltan ve beraberindeki heyette Sabri Özcan San da yer almıştır. İran gezisi boyunca defterine notlar almış ve bu notlarında Tahran şehrinin konumundan, caddelerinden ve halkından söz etmiştir. İran Şahı Rıza Pehlevi’nin “Kah-ı Marmari” denilen çalışma bürosuna yapılan resmi ziyarette sarayın gösteriş budalalığının ilginç bir örneği olarak gördüğünü ifade etmiştir.²⁶²

İran halkındaki kültür birliği ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

“...İran’da bir işçinin, bir öğrencinin, bir köylünün mırıltısına dikkat ediniz. Ya Şirazlı Sadî’den, ya Hafız’dan ya da bizim Mevlana’dan bir mesnevi söylüyordur. Onlarda bizim gibi birbirinden tamamıyla ayrı iki edebiyat türü yok.

²⁵⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XIV, 16 Kasım 1956, Toplantı:3, s.77.

²⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XVII, 26 Şubat 1957, Toplantı:3, s.880.

²⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XVII, 26 Şubat 1957, Toplantı:3, s.880,883.

²⁶² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XVIII, 15 Nisan 1957, Toplantı:3, s.173,176; Kuşakkaya, 1 Temmuz 1988, No.1800, s.2.

Bir gece bize 11 yaşında bir çocuk getirdiler. Mevlâna'dan mesneviler okudu. Bu çocuk sabaha kadar Mevlâna'dan parçalar okuyabilir, dediler. Mevlânamız, onlarca o kadar benimsenmiştir...’’²⁶³

17 Haziran 1957’de “İskân Kanunu layihası” görüşmelerinde söz alan Sabri Özcan San, İskân Kanunu’nun 11. ve 12. maddelerine dikkat çekerek, iskân edileceklere verilecek arazi, bina ve arsaların ne suretle temin edileceğini tespit ettiğini belirtmiştir. Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü’nün icabında arazi ıslahına yarıyan vasıta ve malzeme satınalabileceği gibi bu maksatla tesislerde vücuda getirebileceğine dikkat çekerek, ne suretle ve hangi çeşit arazileri ıslah edeceklerini, nasıl ıslah edeceklerini, bunun için ne gibi vasıtalar alacaklarını ve alacakları vasıtaların Karayolları’nın vasıtaları kadar büyük ve ehemmiyetli miktarda olup olmayacağını merak ettiğini belirtmiştir.²⁶⁴

24 Haziran 1957’de TBMM Genel Kurulu’na 1955-1956 yıllarında meydana gelen tabii afetten zarar görenlere yardım yapılmasına dair “Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli vilayetlerinde 1955-1956 yılında tabii afetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki 6746 Sayılı Kanun’a ek kanun teklifi (2/514)” sunmuştur.²⁶⁵

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin envanterinde bulunan silahlar hakkında halkın bilgilendirilmesi amacıyla 18 Temmuz 1957’de Gümüşhane’de ‘Ordu Silah Sergisi’ açılmıştır. Serginin açılış kurdelesini kesen Sabri Özcan San, kahramanlık ve ahde vefa özellikleri ile donanmış Türk evladının elinde, her silah birçok defa kendi kıymetinden üstün bir iş gördüğünü ifade ederek sergiyi açmıştır.²⁶⁶

Sabri Özcan San, milletvekili seçildiği X. Dönem’de 1., 2., 3. ve 4. yasama yıllarında Parlamentolararası Birliği Türk Grubu Azalığı görevinde bulunmuştur.²⁶⁷ Ayrıca 2. 3. ve 4. yasama yılında Maarif Encümeni Azalığı görevinde

²⁶³ Kuşakkaya, 15 Temmuz 1988, No.1802, s.2.

²⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XX, 17 Haziran 1957, Toplantı:3, s.306-307.

²⁶⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:X, C.XX, 24 Haziran 1957, Toplantı:3, s.444.

²⁶⁶ Demokrat Gümüşhane, 22 Temmuz 1957, No.469, s.1.

²⁶⁷ İsmet BİNARK, Türk Parlamento Tarihi (TBMM X. Dönem 1954-1957), C.I, Ankara 2010, s.293,295,298,301.

bulunmuştur.²⁶⁸ Yine X. Dönem’de Umumi Heyeti’nin 3. ve 4. Yasama yılında Türk-Alman Parlamentolararası Dostluk Grubu Azalığı görevinde bulunmuştur.²⁶⁹

Milletvekili seçildiği X. Dönem ile ilgili bir anısında, Sıhhiye’de Osman Turan²⁷⁰ ve Said Bilgiç²⁷¹ ile karşılıklı evlerde oturduğunu vurgulayarak, çok zaman Ulus’taki Meclis binasından evlere, evden de meclise yürüdüklerini ifade etmiştir. Bu münasebetle, yürürken güncel meselelerini konuştuklarını ayrıca belirtmiştir.²⁷²

2.4. 1957 Seçimleri ve Sabri Özcan San

Normal olarak 1958 yılında yapılması gereken seçimler, 11 Eylül’de alınan erken seçim kararı ile bir yıl öne çekilmiş ve 27 Ekim 1957’de yapılmıştır. Bu seçimlerde de seçim kanununda sistemle ilgili bir değişiklik yapılmamıştır.²⁷³

Tablo-4²⁷⁴ 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
DP	4.497.811	48,6	424
CHP	3.825.267	41,4	178
CMP	604.087	6,5	4
HP	321.471	3,5	4
BAĞIMSIZ	1.850	-	-
TOPLAM	9.250.949	100,0	610

27 Ekim 1957 tarihinde yapılan seçimlerde DP, önceki dönemlere göre oy kaybına uğramasına rağmen yine birinci parti olmuştur. Seçim sonuçlarına göre DP’nin milletvekili sayısı 424 olup CHP’nin 178, CMP ve Hürriyet Partisi’nin ise 4’er milletvekili sayısı vardır.

²⁶⁸ BİNARK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.I, s.738,752,770.

²⁶⁹ BİNARK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.I, s.319-320.

²⁷⁰ Osman Turan: 1914 (1330)’de Çaykara’da doğmuştur. X. ve XI. Dönem DP Trabzon Milletvekili olarak seçildi. 1960 Darbesi’nin ardından Bir buçuk yıl cezaevinde kalmıştır. 1964’de Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcılığı’na seçildi. XIII. Dönem’de bu partiden Trabzon Milletvekili olarak seçildi. Bkz. ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.885-886.

²⁷¹ Said Bilgiç: IX. Dönem Isparta Milletvekili olan Bilgiç, X. ve XI.Dönem’de DP’den Isparta Milletvekili seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.403.

²⁷² Kuşakkaya, 27 Ocak 1989, No.1829, s.2.

²⁷³ Sadettin BİLGİÇ, *Türkiye’de Seçimler ve Seçim Kanunları*, İstanbul 1995, s.8.

²⁷⁴ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.25.

Tablo-5²⁷⁵ 27 Ekim 1957 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
CHP	39.416	49,5	6
DP	38.074	47,8	-
HP	1,151	1,5	-
CMP	980	1,2	-

27 Ekim 1957 milletvekili seçimlerinde Sabri Özcan San, DP'den yeniden Gümüşhane milletvekili adayı olmuştur. Ancak, halen geçerli olan çoğunluk sistemi nedeniyle DP, Gümüşhane ilinde 1342 oy farkı ile liste halinde seçimi kaybetmiş ve Sabri Özcan San, milletvekili olarak seçilememiştir. Hüsrev Polat, Sabahattin Kadirbeyoğlu, Ahmet Necmettin Coşar, Nihat Sargınalp, Necati Alp, Avni Karaman, CHP'nin listesinden TBMM XI. Dönem Gümüşhane Milletvekili olarak TBMM'de görev yapmışlardır.²⁷⁶

Dönemin Gümüşhane Valisi Alaettin Sarıalioğlu'nun DP'ye sempati duyduğunu ve 1957 seçim sonuçları DP'nin aleyhine geldikçe Vali Bey'in renkten renge girip terlediğini belirten Sabri Özcan San, sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

"...O sırada Vali Bey'in makamında idik. Bir milletvekili arkadaşım da neredeyse fenalık geçirecekti. Yanımızdaki savcı bana: 'Özcan Bey, bu seçimi sen kaybetmiyor musun; bu ne rahatlık?' demişti. Rahatlığım hem huyumdan hem de talihimden olacaktı ki, Gümüşhane'de o seçimi CHP'li arkadaşlar kazandı. Meğer bu kayıpla biz 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin sonuçlarından kurtarmışız. Yassıada'ya gitmedik."²⁷⁷

TBMM'deki yasama etkinliğine bir süre ara veren Sabri Özcan San, parlamento sonrasında bir süreliğine Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nda Türkçe öğretmenliği görevinde bulunmuştur.²⁷⁸ 1957 seçimlerinin ardından Suni Tahta Fabrikası'nda ve yine o dönem Türkiye'nin en büyük iktisadi devlet teşekkülü olan Karabük Demir-Çelik İşletmesi'nde İdari Meclisi azalığına getirilmiştir.²⁷⁹

²⁷⁵ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.54.

²⁷⁶ SAN, Vadideki Gümüşhane..., s.188; TBMM Albümü (1920-2010)..., C.II, s.716-717.

²⁷⁷ Demokrat Gümüşhane, 7 Ekim 1957, No.491, s.1; SAN, Vadideki Gümüşhane..., s.138.

²⁷⁸ ÖZTÜRK, Türk Parlamento Tarihi..., C.II, s.360.

²⁷⁹ Kuşakkaya, 8 Ağustos 1969, No.210, s.1.

Her ne kadar meclis çatışı altında olmasa da siyasi olayları yakından takip etmeye devam eden Sabri Özcan San, 1959 yılındaki CHP Kurultayı'nda açıklanan "İlk Hedefler Beyannamesi"ni²⁸⁰ koca bir dağın fare doğurmasına benzetmiştir. Yine CHP Kurultayı'nda alınan kararlardan biri olan Şark'ın (Doğu'nun) kalkındırılmasıyla ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

"...CHP'liler neden bahsediyorlar? Biz sekiz senede Şark'a değil 10 milyon, 100 milyonlar sarfettik. Ama iddialar bir bakıma doğru. Biz onlar gibi memleketi Şark, Garp diye ikiye bölmedik. Ve hatta hatta... Ne ise; 'Vatan Cephesi'nin lüzumunu bilmem izah edebildim mi?'"²⁸¹

2.5. 1960 Darbesi ve Sabri Özcan San

2.5.1. Sabri Özcan San'ın Darbeye Bakışı

Daha öncede belirtildiği üzere yasama etkinliğine X. Dönem'den sonra ara vererek bir süre Ankara'da öğretmenlik görevini sürdüren Sabri Özcan San, 1957 seçimleri ardından ülkedeki siyasi ortama ilişkin şu dizeleri yazmıştır:

"MENDERES'E MEKTUP

*"Başvekil'im dön de bir bak sen bizim halimize
Devr-i sabık yaratmamak²⁸² neler eyledi bize
Bu davranış pek tabii gelse de bendenize
Fakat eski müminlerde artık imam kalmadı.*

*Bizim Genel Kurul benzer biraz ashab-ı kehf'e
Rüzgârlı Sokak'da²⁸³ bari kurulsun bir büfe*

²⁸⁰ "İlk Hedefler Beyannamesi" ile CHP, anti-demokratik yasaları kaldırmayı, Anayasayı halk egemenliği, sosyal adalet, hukuk devleti ve sosyal güvenlik esaslarına bağlı kalarak değiştirmeyi, devlet başkanlığını tarafsızlaştırmayı, yasama organının yürütme üzerindeki denetimini fiili ve etkin bir hale getirmeyi, bütün idari tasarrufları yargı denetimine tabi kılmayı vaat etmiştir. Bu beyannamede DP iktidarına yönelik gittikçe artan otoriterlik eleştirilerine karşı, CHP'nin demokrasi ve özgürlükleri merkeze alan muhalif tutumu belirginleşmiştir. Ayrıca 1959 tarihli bu beyanname, CHP'nin çok partili hayata geçişle birlikte inşa etmeye çalıştığı yeni kimliğinin işaretlerini sunma açısından da oldukça önemlidir. Bkz. Mustafa ALTUNOĞLU, **Geçmişin Yüküyle Yenilik Arayışı;CHP'de Lider, Tavan, Taban Analizi**, Ankara 2014, s.25-26.

²⁸¹ **Demokrat Gümüşhane**, 5 Şubat 1959, No.627, s.1; 16 Şubat 1959, No.630, s.1.

²⁸² Devr-i Sabık Yaratmak: Eski defterleri karıştırmak, eski hesapları sormak. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan....**, s.70.

*Muhalefet çoktan koydu bizleri zaten tefe
Bu hay hayda okunacak başka ferman kalmadı.*

*Birtakım kişiler gene kıvırdı Meb'usluğu
Belli olmaz onların hiç düşmanlığı, dostluğu
Anlaşılmaz hangi fikrin arkasından koştuğu
Siyasilerde bugünler ahd-ü peyman²⁸⁴ kalmadı.*

*Sağdan Bölükbaşı²⁸⁵ vurdu soldan da Kasım Gülek²⁸⁶
Tam ortasında bel verdi partide anadirek
Kırk altı ruhuyla²⁸⁷ çıkıp vazifemdir diyerek
Omuz verip kaldıracak bir eleman kalmadı.*

*Bataryayla ateş açtık birden tepti geriye
Sonra tuttuk, suçu yıktık hep Tevfik İleri'ye²⁸⁸
Tertip aldık, adım attık, ileriye, geriye
Kolda kuvvet, bizde takat, dizde dreman kalmadı.*

*Basın hürriyeti dedi, bastılar yaygarayı
Velveleye verdiler de Taşrayı, Ankara'yı
Muhalefet saflarında tuttular ön sırayı
Nadir Nadi,²⁸⁹ Cihat Baban²⁹⁰ ve de Yalman²⁹¹ kalmadı.*

²⁸³ Rüzgârlı Sokak: Ulus'ta bir sokağın adıdır. DP Genel Merkezi bu sokakta idi. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.70.

²⁸⁴ Ahd-ü Peyman: Sözüne sadık. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.71.

²⁸⁵ Osman Bölükbaşı: IX., X. ve XI. Dönem Kırşehir'den milletvekili seçilen Bölükbaşı, XII., XIII. ve XIV. Dönem'de Ankara Milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.553.

²⁸⁶ Kasım Gülek: VI. ve VII. Dönem Bilecik, VIII. Dönem Seyhan, IX. Dönem'de Adana Milletvekili olmuştur. Bayındırlık Bakanlığı yapmış ve Kurucu Meclis Üyesi olmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.71.

²⁸⁷ 46 Ruh: Uzun yıllar tek partili bir rejimin ardından Demokrat Parti'nin getirmiş olduğu ferahlık ve ümit olarak tanımlanmaktadır. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.71.

²⁸⁸ Tevfik İleri: IX., X. ve XI.dönem Samsun Milletvekilliği'nin yanısıra, farklı dönemlerde sırasıyla Ulaştırma, Milli Eğitim, Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı yapmıştır. Yassıada Yüksek Adalet Divanıca Anayasayı ihlal suçlamasıyla müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. Yassıada'dan Kayseri Bölge Cezaevi'ne gönderilmiştir. 31 Aralık 1961'de vefat etmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.760.

²⁸⁹ Nadir Nadi: IX. Dönem Muğla milletvekili olan Nadi, X. Dönem'de DP listesinden serbest aday olarak milletvekili seçildi. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.430.

*Muhtariyet haraları kapladı ufukları
Hâkimler, Doç.lar, Prof.lar ve daha birçokları
İktidarın üzerine yağdırdılar okları
Bu şenliğe katılmayan Yörük Selman²⁹² kalmadı.*

*Ben de sizi kurtaramam, demiş de İsmet Paşa
İhtirasım yoğunluğu bakmıyor yaşa başa
Bizimkiler iki de bir vurdu baltayı taşa
Halk da bir birine girdi, vahşi yaman kalmadı.*

*Güçbirliği²⁹³ dediler de geldiler bir araya
Pusula yanlış gösterdi gemi vurdu karaya
Birtakım ünlü kişiler hep çıktılar daraya
Sığınacak CHP den başka liman kalmadı.*

*Vatan Cephesi²⁹⁴ kurduk da azdırık husumeti
Gene kantarı attırdı İnönü'nün sikleti
Ege Taarruzu²⁹⁵ ile, Meclisteki hiddeti*

²⁹⁰ Cihat Baban: VIII. Dönem İstanbul, IX. Dönem İzmir milletvekilliği yapan Cihat Baban, DP'den X. Dönem İzmir Milletvekili olarak seçilmiştir. Ayrıca XII. Dönem İstanbul ve XIII. Dönem'de de Çanakkale'den milletvekili seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.462.

²⁹¹ Ahmet Emin Yalman: Vatan Gazetesi'nin kurucusu ve başyazarı olmuştur. DP'nin kuruluşundan 1954'e kadar CHP'nin çok sert bir muhalifi olmuştur. 1954'den sonra bu sert muhalefetini DP'ye çevirmiştir. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.72.

²⁹² Selman Yörük: Yassıada Mahkemesi Hâkimler Kurulu Üyesi. Tutuklu DP Milletvekilleri'nin kendisine çok güvendikleri bir hâkimdi. Ancak sonunda düş kırıklığı yarattığı ifade edilmektedir. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.72.

²⁹³ Güç Birliği: 1957 seçimlerinde CHP, CMP ve YTP gibi partiler "Güç Birliği" adıyla bir araya geldiler. İnönü'ye çok zorluk çıkarmalarının ardından bu birlik bozulmuştur. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.72.

²⁹⁴ Vatan Cephesi: Bu girişimi iyi niyetle yapılan bir uygulama olarak nitelendiren Sabri Özcan San, "Vatan Cephesi" girişimini şöyle açıklamıştır: "Örneğin, bir köyde iki büyük ve saygın aile vardır. Bunlar birbirlerine rakip oldukları için, biri diğerinin arkasından gitmemektedir. İki ailenin de DP'yi sevmekte, Adnan Menderes'i takdir etmesine rağmen biri bir partiye oy veriyorsa, diğeri rakip partiye oy veriyordu. Bu durumu bilen DP Genel Başkanlığı, DP teşkilatına girmiş olan ailenin karşısındaki aileye de, "Vatan Cephesi" kurduğunu. Fakat bu oluşum içinde olanların isimleri her akşam Devlet Radyosu'nda bir bir sayılmaya başlayınca insanlar usanma noktasına gelmiş ve nefret etmeye başlamışlardır." demiştir. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.72.

Fırtına oldu da esti, toz ve duman kalmadı.

*Muradı pek âli²⁹⁶ olsun olduğu gibi gene
At da yakışır kılıç da kuşanmayı bilene
Bütçelerde kök söktürdü bu yıl Ferit Melen'e
İçimizde ondan başka bir tercüman kalmadı.*

*Bir tavsiye etsem mi ki bizim Halil ZARBUN'a²⁹⁷
Küfrederken değdirmesin suya yahut sabuna
Zaten o çoktan sermişti bütün ipleri una
Kafasında şimdi artık eski duman kalmadı.*

*Mebus oldular bu sefer baldız, bacanak, damat
Ağır geldiler partiye, kambur oldular fakat
Nerde dayanıp kalacak sevgili Demirkırat
Yarasını onarmaya artık zaman kalmadı.”²⁹⁸*

Bu dizelerle 1957 seçimleri sonrası ve 1960 Darbesi'ne giden yolda siyasi havanın nasıl olduğuna dair ipuçları vermiştir. 1946 ruhunu benimsemiş ve DP'yi yeniden güçlendirecek siyasilerin az olmasından şikâyet etmiştir. 1957 seçimlerinde muhalefetin yapmış olduğu güç birliğinin bozulduğunu belirterek, DP'nin getirmiş olduğu “Vatan Cephesi” uygulamasının aileler arasındaki husumeti arttırdığına dikkat çekmiştir.

Son olarak darbeye giden yolda bazı siyasilerin basın hürriyeti adıyla ülke içindeki ortamı gerdiklerini ifade ederek, bu siyasilerin ardından da bazı öğretim üyelerinin de bu duruma dâhil olduklarını belirtmiştir. DP'nin artık kendisini toparlayacak zamanının kalmadığını ve darbenin yaklaşmış olduğunu ifade etmiştir.

Hükümet, 28 Nisan 1960'da İstanbul'da ve 29 Nisan 1960'da yaşanan olayların yurt geneline yayılmasını engellemek için bu iki ilde sıkıyönetim ilan

²⁹⁵ Ege Taarruzu: Kayseri'deki olaylardan sonra CHP'lilerin yapmış oldukları ve adına da “Ege Taarruzu” dedikleri bir gezidir. Olaylı geçen bir gezi olmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.72.

²⁹⁶ Murat Ali Ülgen: IX. Dönem Konya Milletvekili olan Murat Ali Ülgen, DP'den, X. ve XI. Dönem'de ise Afyonkarahisar'dan Milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.15.

²⁹⁷ Halil ZARBUN: IX. Dönem Gümüşhane Milletvekili olan ZARBUN, X.Dönem DP'den Gümüşhane Milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. ÖZTÜRK, **Türk Parlamento Tarihi...**, C.II, s.363.

²⁹⁸ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.10-12.

etmiştir. Alınan bu tedbirler daha olumsuz bir netice doğurmuş, olaylar abartılarak kulaktan kulağa yayılmıştır, bu da halkı galeyana getirmiştir. Sabri Özcan San, ilan edilen örfi idare günlerinde Ankara'daki siyasi havanın giderek kötüleştiğini vurgulayarak, alınan tedbirlerin bir sonuç getireceğine dair bir umudunun olmadığını belirtmiştir.²⁹⁹

Sabri Özcan San, 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin ardından, Çocuk Esirgeme Kurumu Merkez İdare Heyeti Azalığı ve Karabük Demir-Çelik İdare Meclisi Azalığı görevlerinden alınmıştır.³⁰⁰

Askeri darbelere karşı her zaman mesafeli duran Sabri Özcan San, içinde yaşadığı bazı politik olayları ve bazı siyasileri daha çok mizah yönünden ele alarak yazdığı “*Siyaset Dünyamızdan*” adlı şiir kitabında 1960 Darbesi'nin ardından yapılan Yassıada'daki duruşmalara ilişkin şu düşüncelerini yazmıştır:

“YAKARIŞ

Şöyle candan bir duman var

Egesel'e,³⁰¹ Başol'a³⁰²

Dilerim ki ikisi de Tarık Güryay'dan³⁰³ bula

Niyazımı dergâhında kabul buyursun Mevlâ

Ama neden bu dualar uçup yel olmaktadır?”³⁰⁴

Bu dizelerde darbenin ardından gerçekleştirilen Yassıada Duruşmaları'nda görevli olan Başsavcı Altay Ömer Egesel'e ve Mahkeme Başkanı Salim Başol'a karşı duyduğu öfkesine binayen bu dizeleri yazdığını anlamaktayız.

Yassıada Mahkemeleri'nde davaların devam ettiği günlerde Celal Bayar'ın siyasi duruşuna değinen Sabri Özcan San, Yassıada'daki can pazarında kendisine yakın olması gereken bazı kişilerin can kaygısıyla sapmalar yaparken Bayar'ın bir duruşmada arkasına dönüp eliyle 450 arkadaşını işaret edip sorumluluğu

²⁹⁹ Süleyman KOCABAŞ, *27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yolda Yeşilhisar-Kayseri Olayları (17 Şubat-3 Nisan 1960)*, Kayseri 2010, s.137-139; SAN, *Anılarım...*, s.183.

³⁰⁰ SAN, *Anılarım...*, s.183.

³⁰¹ Altay Ömer Egesel: Yassıada Başsavcısı. Bkz. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.73.

³⁰² Salim Başol: Yassıada İhtilal Mahkemesi Başkanı. Bkz. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.73.

³⁰³ Tarık Güryay: Adı Allah'sız Gardiyan'a çıkan Yassıada Komutanı. Bkz. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.73.

³⁰⁴ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.13.

kabullendiğini vurgulamıştır. Celal Bayar'ın Yassıada'daki bu sözlerinin ardından gururlu bir şekilde sandalyesine oturduğunu belirtmiş ve Bayar'ın bu hareketiyle herkes tarafından takdir edildiğinin altını çizmiştir.³⁰⁵

Sabri Özcan San, Yassıada Mahkemesi'nde görülen "Köpek Davası"na ve "Bebek Davası"na ilişkin şu şiirleri kaleme almıştır:

"KÖPEK DAVASI

*Yüce Mahkeme kuruldu
Büyük bir dava görüldü
Dava konusu bir itti
Mahkeme beraatle bitti.*³⁰⁶

"BEBEK DAVASI

*İhtilâl'in hâkimleri
Daha kimleri kimleri
Bir araya topladılar.
Halkımızın gözbebeği Menderes'i
Küçük düşürebilmenin
Yollarını aradılar.
Bula bula da buldular
El kadar bir ölü bebek
Bu bebeğin katili de
Adnan Menderes'tir, demek
Bunu dünyaya duyurmak
İhtilali meşru kılmak
İçin mahkeme kurdular.
Başol Mahkeme Başkanı
Savcı Menderes düşmanı
Başkan ihtilâlin dostu
Egesel kinini kustu
Radyo ağzını açtı Basın radyoyla yarıştı
Memleketi baştan başa
İhtilalciler dolaştı*

³⁰⁵ Kuşakkaya, 31 Ocak 1975, No.769, s.2.

³⁰⁶ SAN, Siyaset Dünyamızdan..., s.17.

*Kinler kustu, tohum saçtı
Sonunda da ne mi oldu?
Koca dağ bir fare doğurdu.*”³⁰⁷

4 Ekim 1960 gününde Celal Bayar’a hediye edilen bir Afgan tazısının hayvanat bahçesine satılmasından dolayı Bayar ve Eski Tarım Bakanı’nın yargılanması (Köpek Davası) ile ilgili olan ve 31 Ekim’de Adnan Menderes’in yeni doğmuş bir bebeği öldürmek ve bu suça azmettirmek suçlamasıyla (Bebek Davası) ilgili olan davalar görülmüş ve her iki davada beraat ile sonuçlanmıştır.³⁰⁸

Bu dizelerden anladığımız kadarıyla Sabri Özcan San, bu iki davayı da darbeyi meşru kılmak için açılan davalar olarak gördüğünü ifade etmeye çalışmıştır. Yine bu davaların, Adnan Menderes’i ve DP’yi küçük düşürmek, zor durumda bırakmak için açılan davalar olarak nitelendirerek, davaların beraatle sonuçlandığını ayrıca belirtmiştir.

Sabri Özcan San, Yassıada Mahkemeleri’nin devam ettiği o günlerde “Tünel Olayı” iddiasının ortaya atıldığını belirterek o döneme ilişkin şu dizeleri yazmıştır:

“TÜNEL OLAYI

*Birkaç hamal, üç beş işçi
Birkaç bakırcı, kalaycı
Birkaçı da işportacı
Bir araya toplandılar
Düşükleri,³⁰⁹ kurtarmanın
Yollarını aradılar
En kolayını buldular

Ahırkapı’dan girdiler
Denizi altan oydular
Yassıada’ya vardılar*

³⁰⁷ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.18.

³⁰⁸ Levent BÖRKLÜOĞLU, “27 Mayıs 1960 Askeri Madahalesi Sonrası Türkiye’de Ordu-Siyaset İlişkisi (1960-1965)”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2010, s.166.

³⁰⁹ Düşükler, Kuyruklar: 27 Mayıs 1960 Darbesi’nden sonra Yassıada’da tutuklu bulunan DP iktidarının Devlet Başkanı’na, Hükümet Başkanı’na, Milletvekilleri’ne “Düşükler”, DP’ye üye olan herkese de “Kuyruklar” denilerek küçük düşürülmeye çalışılmıştır. SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.73.

*Bereket ki sezdi biri
Vaktinde verdi haberi
Vatan Haini kişiler
Yakalandı birer birer
Hepsi deliğe tıklandı
Vatan bir daha kurtuldu.*³¹⁰

Bazı işçilerin tutuklu DP'lileri kurtaracakları dedikodusuna darbe yöneticilerinin ciddilikle inandıklarını belirten Sabri Özcan San, işçilerin İstanbul'da Sarayburnu'ndan girip denizin altından tünel kazarak Yassıada'da tutuklu bulunan DP'li yöneticileri kurtaracakları iddia edilmiştir. Ardında bu olayla ilgili sandıkları 46 işçiyi Ağır Ceza Mahkemeleri'nde süründürdüklerini ifade etmiştir. Yassıada Komutanı olan Tarık Güray'ın, "*Bir İktidar Yargılanıyor*" adlı kitabında bu olaydan söz ederken; "*Bu söylentilerin en gülüncü şüphesiz DP'lilerin Sarayburnu'ndan Yassıada'ya bir tünel kazacakları ve o yoldan saldıraya geçerek tutukluları kurtacakları martavalı idi.*" dediğinin altını çizmiştir.³¹¹

1960 Darbesi ile tutuklanan Sait Bilgiç, Yassıada Mahkemeleri sonrası verilen hapis cezasını Kayseri Cezaevi'nde çekmiştir. Sabri Özcan San, Bilgiç'i ziyarete giderek, o gün için şunları ifade etmiştir:

"...Hüzünlü gözlerle bana baktı. 'Yaşıyoruz Özcan Bey' dedi. Bu sözlerde, Yassıada can pazarındaki kahredici günlerin ve şimdi içinde bulunduğu günlerin acısı vardı. Benim çaresizlikten içim ciuz! etti, duygunlandım. Birden o, canlanır gibi oldu, eline göğsüne koydu, 'Allah buraya sabır gibi bir hazine yerleştirmiş. Bu hazine bize güç veriyor, acılar daha az tesirli oluyor.' dedi. 'Her zaman rüzgârlar bir yana esmez.' diye de ekledi. Beni adeta teselli ediyordu."³¹²

2.6. 1961 Seçimleri ve Sabri Özcan San

13 Kasım 1960'da 14 MBK üyesi yurtdışına bir nevi sürgüne gönderilip tasfiye edildikten sonra, Aralık ayında MBK üyeleri, kapatılan DP hariç siyasi

³¹⁰ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.19.

³¹¹ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.74.

³¹² *Kuşakkaya*, 27 Ocak 1989, No.1829, s.2.

partiler, meslek teşekküllerinden vb. kuruluşlardan seçilen temsilcilerden teşkil eden Kurucu Meclis oluşturulmuş ve anayasa çalışmalarına başlanmıştır.³¹³

13 Ocak 1961’de siyasal faaliyetler üzerindeki yasakların kaldırılmasıyla birlikte aynı yıl yapılacak genel seçimler için yeni partilerin kurulmasına olanak sağlanmıştır. 11 Şubat 1961’de Adalet Partisi başta olmak üzere 6 yeni siyasi parti Ankara’da kuruluş müracaatları yapmıştır. 13 Şubat’ta da bunlara Yeni Türkiye Partisi’nin de aralarında bulunduğu 5 yeni siyasi parti daha eklenmiştir.³¹⁴

Sabri Özcan San, bu dönemin siyasal gelişmelerini “Siyaset Dünyamızdan” isimli şiir kitabında şu şekilde belirtmiştir:

“DERTLENME

Söz açsam mı şimdi bilmem Reis-i cumhur üstüne

Kurulmuştur bir komite fitne fücür üstüne

Milli Birlik denilse de inanmak mümkün mü ki

Bu çıkarıcı grupta da kanbur kanbur üstüne

Sevinenlerin Partisi YTP’ymiş Ali Can

İhtilalden sonra kurdu onu sürur üstüne

Feyzioğlu,³¹⁵ nabza göre şerbetten söz etmesin

Pek yakında düşecektir umur onun üstüne

27 Mayıs artık çatlak verdi ortadan

Kapatmak için Temelliler sürdü hamur üstüne

Yurda hizmet edenlerin Tanrı takdirkârıdır

Işıl ışıl nûr indirir, hep gece nûr üstüne

Siyasette Apaydın’ın³¹⁶ yolu saptı çıkmaza

³¹³ Süleyman İNAN vd., *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi, (2.Baskı)*, Ankara 2007, s.155.

³¹⁴ Şerafettin TURAN, *Türk Devrim Tarihi:Çağdaşlık Yoluunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980)*, s.66; *Cumhuriyet*, 12 Şubat 1961, No.13.121, s.1

³¹⁵ Turhan Feyzioğlu: 1957 seçimlerinde Sivas, 1961 seçimlerinde ise Kayseri Milletvekili olarak TBMM’de görev yapmıştır. Farklı koalisyon dönemlerde Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevlerinde de bulunmuştur. Bkz. Zühtü ARSLAN, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM XI. Dönem 1957-1960), C.III*, Ankara 2013, s.877.

Bürhan olacağım derken düştü gurur üstüne

*Bölükbaşı gene sık sık vitesten atmaktadır
Seyfi Öztürk'le³¹⁷ geldiler, bak vura vur üstüne.*

*Metin Toker çok ter döktü ihtilal yollarında
Sevinç naraları atsın, çıksın da sûr üstüne*

*Bak gene sapa yollarda dolaştı dilin senin
On para etmezsin Sabri gitsen gâvur üstüne³¹⁸*

Dizelerinde 1960 Darbesi sonrası siyasi ortamdan eleştirel bir dille bahseden Sabri Özcan San, Yeni Türkiye Partisi'nin kurulmasını ve Osman Bölükbaşı ile Seyfi Öztürk arasındaki siyasi çekişmelerini ayrıca belirtmiştir. Son olarak, 1960 Darbesi için ortam hazırlandığına ve bu faaliyetler içinde bulunan şahıslara eleştirilerini yöneltmiştir.

Darbenin birinci yıldönümü olan 27 Mayıs 1961'de yeni anayasa ve seçim kanunu kabul edilmiştir. 1961 Anayasası, 9 Temmuz 1961'de yapılan referandum ile kabul edilmiştir.³¹⁹

1961 Anayasası ile çift meclis uygulamasına geçildi. TBMM, Millet Meclisi ve Senato'dan oluşacaktı. Millet Meclisi, nispi temsil sistemi ile seçilen 450 milletvekilinden oluşurken, Senato, çoğunluk sistemi ile seçilen 150 üye ve Eski Milli Birlik Komitesi üyeleri ile eski Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı tarafından atanacak 15 üyeden teşekkül edecekti. Senato üyesi seçilebilmek için 40 yaşını doldurmuş ve üniversitede okumuş olmak şarttı. Yasalar önce mecliste görüşüldükten sonra Senato'ya gönderilirdi. Bazı özel durumlarda ise ikisi birlikte toplanırdı. Bu iki meclise birden TBMM denmekteydi. Bu yapı ile partinin çoğunluk

³¹⁶ Burhan Apaydın: Yassıada'da Başbakan Adnan Menderes'in avukatı olup, bu yüzden çetin mücadeleler vermiş ve tutuklanmıştır. Davalardan sonra sol düşünceyi benimsemiştir. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.75.

³¹⁷ Seyfi Öztürk: CKMP lideri Osman Bölükbaşı ile kavga etmiştir. Partisinden ayrılarak 15 Ağustos 1965'de AP'ye geçerek Köyişleri, Ulaştırma, Devlet ve Çalışma Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.75.

³¹⁸ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.21-22.

³¹⁹ Feroz AHMAD, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945–1980)**, (Çeviren: Ahmet Fethi), İstanbul 1992, s.172.

diktasının önü kesilmek ve almayı düşünceği radikal kararların engellenmesi amaçlanmıştı. Senato kurulu düzenin garantisi olarak görülmekteydi.³²⁰

Uzun bir aradan sonra yeniden seçim atmosferine giren Türkiye’de yürütülen kampanyalar 27 Mayıs karşıtlığı üzerinden şekillenmiştir. CHP çizgisi dışındaki üç parti özellikle de Adalet Partisi, Menderes taraftarlığını gizleme gereği duymamış ve iktidara gelmeleri hâlinde, 27 Mayıs öncesi ve sonrasındaki eylemlerinden ötürü MBK’dan hesap soracakları izlenimini yaratmıştır. Bu gidişatı engellemeye çalışan MBK, hazırlamış olduğu “Milli Deklarasyon”u seçime katılacak olan partilerin kabul etmesini istemiştir. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi dışındaki bütün partiler kabul ettikleri bu deklarasyonla “DP zihniyetini” diriltmemeyi, bir bütün olarak Atatürk devrimlerini korumayı ve Yassıda Mahkemeleri’nin sonuçlarını etkileyebilecek beyanlarda bulunmamayı kabul etmiştir.³²¹

Sabri Özcan San, o günlerin siyasi ortamını şu dizelerle kaleme almıştır:

“YAKINMA

Acep neden koca millet kula kul olmaktadır?

Acep neden gözyaşları böyle sel olmaktadır?

Tutuşursa alevleri cihanı kaplar bütün

İçi korlanmış ateşin dışı kül olmaktadır.

27 Mayıs sözde bize getirdi hürriyeti

Çıkardı ayağı başa İnönü’nün kudreti

Birden şok geçirdi millet kalmadı benzi beti

Halk Partili dostlarımız ehl-i dil olmaktadır.

İki de bir atak yapan Mucip Ataklı mıdır?³²²

Nuri Başer³²³ hakikaten eli bayraklı mıdır?

Mahkeme karar verecek haksız mı haklı mıdır?

Arkasında resmi, sevil birer kol olmaktadır.

³²⁰ Abdulvahap AKINCI, “Türkiye’nin Darbe Geleneği:1960 ve 1971 Müdahaleleri”, **Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, C.IX/2, Nisan 2014, s.62.

³²¹ William HALE, **Türkiye’de Ordu ve Siyaset:1789’dan Günümüze**, (Çeviren: Ahmet Fethi), İstanbul 1996, s.129-130.

³²² Mucip Ataklı: Milli Birlik Komitesi Üyesi, General. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.73.

³²³ Nuri Başer: 1922 Erzincan doğumlu. 1961 Zonguldak Milletvekili. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.73.

...Bir sitemim olsun benim Sayın Gümüşpala'ya³²⁴
 İnanarak girmemişti zaten büyük dāvaya
 Yuvarlak Masa'da³²⁵ sattı AP'yi bedahvaya
 Ragıp Paşa, Gürsel Paşa'ya³²⁶ kefil olmaktadır.

...Havalar pek lâtif şimdi, bakın Yassıada'da
 Aldık Kubalı'dan³²⁷ fetva gemi yürür karada
 Sıddık Sami Hocamız da³²⁸ destek olur arada
 Bakarsınız üç genç hanım³²⁹ birgün dul olmaktadır.

...İdam sehpaları kurduk astık gerçek kıymeti
 Onulmaz ye'slere soktuk bu günahsız milleti
 Hürriyetlerin üstüne geçirdik de şal örtü
 Geçtiğimiz çimenlikler şimdi çöl olmaktadır."³³⁰

Bu dizelerle Yassıada Mahkemesi'nin kararları ve 1961 seçimleri öncesinde siyasi parti liderlerinin "Yuvarlak Masa"da toplanarak 12 maddelik bildiriye imzalamalarından dolayı eleştiride bulunmuştur. Mahkeme sonuçlarında gelecek olan muhtemel idam kararları için duyduğu endişeyi kaleme alan Sabri Özcan San, idam kararları ve bu idam kararların uygulanması sonrasında duyduğu derin üzüntüyü ayrıca dile getirmiştir.

³²⁴ Ragıp Gümüşpala: Orgeneral Ragıp Gümüşpala 1960 Darbesi'nde küçük bir tereddütten sonra darbeyi benimsemiş ve darbenin Genelkurmay Başkanı olmuştur. Kısa bir süre sonra emekli edilmiş ve bu kırgınlıkla AP'nin kurucusu olarak AP Genel Başkanı olmuştur. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.73.

³²⁵ Yuvarlak Masa: 15 Eylül 1961'de Yassıada kararları açıklanması ve bir ay sonrasındaki genel seçimler öncesinde siyasi partilerin Yassıada kararlarını eleştirmemeleri ve DP'yi övücü sözler söylenmemesi için Milli Birlik Komitesi harekete geçmiştir. Siyasi parti temsilcileri ile 31 Ağustos 1961'de bir araya gelerek Komite'nin hazırladığı 12 maddelik kararı imzalanmıştır. Ardından da bu toplantının adında "Yuvarlak Masa Toplantısı" denilmiştir. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.73-74.

³²⁶ Gürsel Paşa: Darbenin lideri, Devlet Başkanı. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.74.

³²⁷ Hüseyin Nail Kubalı: Amerika'dan özellikle getirilip DP aleyhinde Yassıada da 8 saat tanıklık yapmıştır. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.74.

³²⁸ Sıddık Sami Onar: İstanbul Üniversitesi Rektörü. İhtilâl ortam hazırlayanların başında gelen kişidir. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.74.

³²⁹ Üç Hanım: Yassıada'da idam edilen Başbakan Adnan Menderes'in, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu'nun ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın eşleri. Bkz. SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.74.

³³⁰ SAN, **Siyaset Dünyamızdan...**, s.14-16.

MBK'nın, 15 Ekim 1961'de genel seçimleri yapma kararı alması ile birlikte yurt genelinde gerçekleştirilen seçimlerin sonucuna göre; CHP 173 milletvekili, AP 158 milletvekili, YTP 65 milletvekili, CKMP ise 54 milletvekili kazanmıştır.³³¹

Tablo-6³³² 15 Ekim 1961 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
CHP	3.724.752	36,7	173
AP	3.527.435	34,8	158
CKMP	1.415.390	14,0	54
YTP	1.391.934	13,7	65
BAĞIMSIZ	81.732	0,8	-
TOPLAM	10.141.243	100,0	450

1961 seçimlerinden sonra Türkiye artık bundan sonraki yıllarına damgasına vuracak ve sürekli şikâyet konusu olacak başka bir ilk ile; “Koalisyon Hükümetleri” ile tanışmıştır.³³³

Tablo-7³³⁴ 15 Ekim 1961 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
CHP	32.784	37,8	2
YTP	30.714	35,4	1
AP	23.225	26,8	1

1961 genel seçimlerinde AP listesinin ikinci sırasından aday olarak gösterilen Sabri Özcan San, 1961 genel seçimleriyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

*“1961 seçimlerinde eski demokratlar, Yeni Türkiye Parti’li olmuşlardı. Adalet Partisi’nde aday olmak bir cesaretti. Ben Adalet Partisi’nden adaydım. Listede ikinci olduğum için kazanamadım.”*³³⁵

³³¹ Nuran KILAĞIZ, *Türk Siyasi Hayatında 1965 Seçimleri*, Ankara 2007, s.148.

³³² *TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri...*, s.25.

³³³ İNAN vd., *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi...*, s.155,

³³⁴ *TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri...*, s.54.

³³⁵ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.188.

2.7. 1965 Seçimleri ve Sabri Özcan San'ın AP'den Meclis'e Girmesi

1961 yılı genel seçimlerinin ardından MBK askeri yönetimi hukuki anlamda sona ermiştir. Fakat 21 Ekim 1961'de Harp Akademisi'nde 10 general ve 28 subay, "21 Ekim Protokolü" olarak Türk siyasal hayatında yer alacak olan ve yeni bir askeri darbenin gerekli olduğunu kabul eden bir belge imzalamışlardır. Fakat zamanın Genelkumay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay ve yakın çevresi tarafından benimsenmeyen protokol yürürlüğe konulmamıştır. Buna karşılık parlamentonun açılmasından bir gün önce siyasi parti liderleri komutanların önünde 27 Mayıs'a karşı çıkmayacaklarını, Cumhurbaşkanlığı için Orgeneral Gürsel'in dışında kimseyi desteklemeyeceklerini ve Yassıada mahkûmlarının affını söz konusu etmeyeceklerini belirten bir başka protokole imza atmak durumunda kalmışlardır.³³⁶

Protokolün imzalanmasıyla birlikte 26 Ekim'de MBK Başkanı Cemal Gürsel, Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini 10 Kasım 1961'de en çok oyu alan partinin genel başkanı sıfatıyla İsmet İnönü'ye vermiştir. Böylece Türk parlamento tarihinin ilk koalisyon hükümeti CHP ile AP arasında 20 Kasım 1961'de kurulmuştur. Devam eden süreçte İnönü liderliğindeki koalisyon hükümetleri iki kez daha kurulmuştur. İkinci İnönü Koalisyonu CHP, YTP ve CKMP'nin, Üçüncü İnönü Koalisyonu ise CHP ve bağımsız milletvekillerinin katılımlarıyla oluşturulmuştur.³³⁷ Son koalisyon hükümeti ise bağımsız milletvekili Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında AP, YTP, CKMP ve MP'nin desteğiyle 20 Şubat 1965'de kurulmuş ve bu hükümet seçim hükümeti olarak görülmüştür. Nitekim bu doğrultuda, 10 Ekim 1965'de genel seçimler yapılmıştır.³³⁸

³³⁶ AKŞİN vd, *Türkiye Tarihi...*, s.243-244.

³³⁷ YALÇIN vd., *Türkiye Cumhuriyeti II...*, s.581-584.

³³⁸ KILAĞIZ, *Türk Siyasi Hayatında 1965 Seçimleri...*, s.152.

Tablo-8³³⁹ 10 Ekim 1965 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
AP	4.921.235	52,9	240
CHP	2.675.785	28,7	134
MP	582.704	6,3	31
YTP	346.514	3,7	19
TİP	276.101	3,0	14
CKMP	208.696	2,2	11
BAĞIMSIZ	296.528	3,2	1
TOPLAM	9.307.563	100,0	450

Süleyman Demirel'in liderliğindeki Adalet Partisi, oyların yüzde 52,9'unu almıştır. Seçimlerde 240 milletvekili çıkaran AP, 1960 Darbesi sonrasında kurulan koalisyon hükümetlerinin ardından tek başına iktidar olmuştur.

Tablo-9³⁴⁰ 10 Ekim 1965 Gümüşhane İli Milletvekili Seçim Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
AP	32.983	41,1	2
CHP	23.011	28,6	1
BAĞIMSIZ	18.619	23,2	-
YTP	5.706	7,1	1

10 Ekim 1965 milletvekili seçimlerinde AP'nin listesinden Sabri Özcan San ve Sabahattin Savacı, CHP'nin listesinden Necati Akagün, YTP'nin listesinden ise Ali İhsan Çelikkan TBMM XIII. Dönem Gümüşhane Milletvekili olarak seçilmişlerdir.³⁴¹

Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem milletvekilliği ile ilgili olarak Adalet ve Milli Savunma eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu şunları söylemektedir:

“1965 genel seçimlerinde yeniden milletvekili olmuştur. Bu yasama döneminde aktif bir siyaset izlemiştir. Gümüşhane Valiliği de yapmış olan İlhami Ertem, bu dönemde Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Sabri Özcan San, bu dönemde Milli Eğitim Komisyon Üyeliği'ne seçilmesiyle Gümüşhane'ye hizmetlerin

³³⁹ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.25.

³⁴⁰ TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri..., s.54.

³⁴¹ TBMM Albümü (1920-1980)...., C.II, s.859.

getirilmesini sağlamıştır. Gümüşhane Öğretmen Okulu'na yeni bir bina kazandırılması ve bunun gibi çeşitli okulların yapılmasında katkılar sağlamıştır."³⁴²

2.7.1. Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem Milletvekili Olarak Meclisteki Faaliyetleri

20 Aralık 1965'de TBMM'de görüşülen "Gece öğretimi yapan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğretim üyeleri ile öğretim yardımcılara ve diğer personeline ek ücret verilmesine dair kanun tasarısı münasebetiyle" söz alan Sabri Özcan San, Hükümetin üniversiteye yardımcı olması yolundaki gayreti ile bu kanunun meclise geldiğini belirtmiştir. Ayrıca, gençlerin kabiliyetleri istikametinde onlara eğitim verilecek bir seviyeye çıkmış olunması gerektiğini ve öğrencilerin fakültelere kayıt işlemleri sırasında yaşanan sıkıntılara karşı daha dikkatli olunması gerektiğini vurgulamıştır. Son olarak, üniversitede gece tedrisatı yapan hocaların büyük fedakârlık yaptıklarını ve bu fedakârlıklarının tam karşılığını alabilmeleri gerektiğini ifade etmiştir.³⁴³

11 Nisan 1966'da "Gensoruların kitap şeklinde ve çok uzun yazılmalarının Anayasa'nın verdiği hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu yolundaki konuşmasından sonra verdiği önerge ile Kayseri Milletvekili Feyyaz Köksal'ın bu türlü önergelerin yalnızca sonuç kısımlarının okunmasına dair olan önergesi münasebetiyle" meclis kürsüsüne çıkarak yüzlerce sayfayı bulan gensoruların okunması esnasında meclisteki manzaraya çekmiştir. Konuşmasının devamında ise yüzlerce sayfa tutan bu önergelerin Başkanlık Divanı tarafından özetinin çıkarılarak okunmasını teklif etmiştir. Ancak, gensoru önergesinin son 25 sayfasının kaldığı gerekçesiyle her iki önerge de Başkanlık Divanı tarafından reddedilmiştir. Buna karşılık, benzeri uzunlukta yeni önergeler geldiğinde Divan'ın Genel Kurul'un oyuna sunmak üzere yeniden görüş bildireceğini belirtmiştir.³⁴⁴

20 Haziran 1966'da "Çarşı ve mahalle bekçileri hakkında kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in bekçiler kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu münasebetiyle" söz almıştır. Komisyon'un yemin metnindeki yanlış ifadelere

³⁴² Bu bilgiler Adalet ve Millî Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu'dan alınmıştır.

³⁴³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.I, 20 Aralık 1965, Toplantı:1, s.601-602.

³⁴⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.V, 11 Nisan 1966, Toplantı:1, s.729; 15 Nisan 1966, Toplantı:1, s.886.

vurgu yaparak yemin metninin şu şekilde değiştirilmesi için meclise önermesini sunmuştur:

“Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim gerekçe ile 32. maddedeki yemin metninin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Gümüşane

Sabri Özcan San

Komisyonunda çalışacağım süre içinde vicdan ve kanaatim icaplarına uyarak gerek bekçi teşkilatı, gerek mükellef haklarını bir tutacağıma, bekçi paralarının takdirinde de her hangi bir tarafa eğilim suretiyle görevimi kötüye kullanmayacağıma namusum üzerine söz veririm.” Sabri Özcan San’ın vermiş olduğu bu önerge Meclis Genel Kurulu’nda reddedilmiştir.³⁴⁵

27 Haziran 1966’da TBMM Genel Kurulu’nda “Türkiye’nin kalkınmasında Gümüşane’nin yerine bugünkü haline dair” bir demeci olmuştur. Bu demecinde bir milletvekilinin Hükümet’den Doğu’ya alâka göstermesini temenni etmesini hatırlatarak, bu temenniye gönülden katıldığını beyan etmiştir.³⁴⁶ Sözlerini şu şekilde sürdürmüştür:

“... Türkiye’imizin geri kalmışlıkta çok ünlü bir beldesi Hakkâri ise hemen hemen onun kadar geri kalmış olan bir bölge de Gümüşane’dir. Bu sene, Hakkâri’de kaç kişiye bir doktor düştüğünü bilmiyorum; ama bir Sağlık Bakanı’nın ifadesine göre Gümüşane’de 30 bin kişiye bir doktor düşmektedir. Vakti, şimdi minnet duygularım ile ifade etmek isterim, 27 tane sağlık evi, sağlık ocağı yapılmaktadır. Gönül ister ki, bu binalarla beraber personeli de şimdiden hazırlanmış olsun. Ben bunu tecrübeli bir insanın ihtiyatı ile söylüyorum. Vaktiyle Gümüşane’de 1930’da mahalli imkânlarla, bir hastane yapıldı. 25 yataklı idi bu hastane. O zaman bir doktor bulundu ve hizmete açıldı, davullu, zurnalı törenlerle açıldı. O zaman bu manzarayı karikatürize eden, mizahı seven bir vatandaş;

“Tek doktorlu hastane

İşte sana Gümüşane.” demişti.

³⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.VII, 20 Haziran 1966, Toplantı:2, s.172-173.

³⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.VII, 27 Haziran 1966, Toplantı:2, s.262-263.

Muhterem arkadaşlarım, aradan 36 sene geçti, biz bu hastaneye tek taş ilave etmeden yatak sayısını 75'e çıkardık ve doktor da halen bir tektir. O mizahı seven arkadaşımız o mizahını bugün bile sadakatle tekrar edebilir.

Sayın Sağlık Vekili arkadaşım, kendisine çok hürmet duyduğum çok sayın arkadaşım, Sayın Ahmet Şener'in ithamlarının dışında tuttuğum arkadaşımı tenzih ederek söylüyorum ki, şimdi aklıma geldi, birçok zamandan beri düşünüyordum, ona bir sual sormak istiyordum, fakat utanıyorum sual sormaktan, içinde bulunduğumuz çağdan dolayı utanıyorum. Suali sorabilirsem diyeceğim ki, Gümüşhane ilinin kaza merkezlerinde kaç seneden beri ebe yoktur? Elin adamları gök gemilerinde uzayda fmg atarken bizim Anadolu'da analarımız doğum şehidi olmaktadır. O halde şurada Sayın Sağlık Vekâleti'nin kulağını çınlatmak isterim.

Köy okulları yapımı mevzuunda, Gümüşhane'nin %60 ihtiyacının tahakkuk ettiği gösterilebilir. Fakat bu gerçekte %30 bile değildir. Bugün hâlâ hiç okulsuz köylerimiz 168'dir. Bir tek odalı okulu olan köylerimizin sayısı 105'tir. 21 köyün de okulu haraptır. 17 köyü olan bir nahiyenin yalnız iki köyünde iki adet okul vardır. 17 köyde iki adet okul ve bu nahiyenin civarında kırk kadar köyde okul yoktur. Buraya bir bölge okulu çok münasiptir. Ama bölge okulu yerleri tesbit edilirken Erzincan'a, Erzurum'a, Diyarbakır'a, Malatya'ya, Elazığ'a iki, Sivas'a dört tane, ama Gümüşhane'ye bir tane bile değil. Neden? Gayrı Allah bilir.

Türkiye'mizin en büyük kazalarından biri olan Bayburt'ta lise yoktur. Köy yolları için bir şey söylemeyeceğim. Sayın Köy İşleri Bakanı beni çok iyi anlar, çünkü benim gibi o da dağlık bir bölgenin çocuğudur.

Öteden beri meyvecilikle meşgul olan Gümüşhane'nin elmasının şöhreti yalnız isimle kalmaktadır. Gerçekte yok bu. Çünkü hiçbir zaman Gümüşhane meyveciliğini kalkındırmak için bugüne kadar ciddi bir tedbir alınmamıştır. Bir meyvecilik ekibi yoktur, ziraat dairesi teknik elemanlarla teçhiz edilmemiştir.

Gümüşhane çok yoksuldu, çok fakirdir. Hele Merkez Kazamızda ve Torul'da toprak yoktur. Harşit ise mevcut toprağı aç bir iştiha ile alıp götürmektedir. Bunu Hükümet'den çok yakın alâka ile istirham etmekteyim.

Gümüşhane, adı üstünde, bir maden memleketidir. Evvelce Gümüşhane bir maden mektebi halinde Osmanlı İmparatorluğu'nun maden olan bütün muntakalarına usta gönderirdi. Meselâ Keskin'e, meselâ Akdağ madenine, meselâ

Ergani madenine Gümüşhane'den usta gitmiştir. Hâlâ orada Gümüşhaneli ustalar vardır. Asırlarca Gümüşhane'de madenler işletilmiştir. Hatta Gümüşhane şehrinin bina edilişi dahi bu madenlerinin nedenindedir.

...Evliya Çelebi diyor ki; “kimi âtil, kimi hali faaliyette 70 tane maden ocağı vardır. Bura ocaklarında gümüş ırmaklar gibi akar.” Söz tabii ona ait. Hatta yine seyahatnamenin bir yerinde Yavuz Sultan Selim, Trabzon Valisi iken altın madeni bulmuş, babasına göndermiş, diyor ki; “Beyazıt-ı veli sefahatından Yavuz Sultan Selim'e hil'ati fahireler ihsan eyledi.”

Bir İsveç maden bilgininin iddiasına göre, bütün dünyada ilk maden işletmesi Harşit vadisinde başlamıştır. Hatta Franklin Bouillon Ankara itilâfnamesini imzalarken bizden bir maden imtiyazı istemiş. O zaman tahakkümden yeni kurtulmuş olmanın heyecanı içerisinde çekinmişiz, vermek istememiştir, ısrar etmişler, nereden denmiş, Harşit Vadisi'nden, demişler ve ısrar etmişler. 30 senelik bir imtiyaz almışlar. O zaman bereket versin, yol yok, iz yok. Teknik adamlarını göndermişler, hesaplarını yapmışlar, bakmışlar ki, alacakları hâsıladan, verecekleri fazla, onun üzerine vazgeçmişler.

Hatta Harşit'e çok yakın Kürtün civarında bugün halen bir demir dağ vardır. Bu demir kullanılmak suretiyle mahalli halk bir örs yapmıştır. Bu örs, bugün orada mevcuttur. Şimdi, Bayburt'daki krom madeninin Türkiye'nin en zengin madenlerinden birisi olduğu tevhit edilmiştir.

Gümüşhane'den Tirebolu'ya, denize inen bir yol vardır. Harşit Santrali işletmeye hazır. Maden rezervi istediğiniz kadar.

Şu halde Hükümet'den ve alâkalılardan istirham ediyorum, acaba Gümüşhane'de Torul'da, Bayburt'da, Karadeniz havalisinde 3. Demir-Çelik fabrikalarının kurulması mümkün müdür, değil midir? Bu, etüt edilmiş midir? Bu suretle Doğu Karadeniz ve Gümüşhane halkı da kalkınmış olacaktır.”³⁴⁷ diyerek Gümüşhane ilinin sorunlarına ve maden cevherlerinin önemine dikkat çekmiştir.

24 Nisan 1967'de Meclis Genel Kurulu'nda “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla kimsesiz çocuklara yetiştirme yurtları açılmasına ve çocuk eğitim ve bakımı davasının tezelden çözümlenmesi için tedbirler alınmasına dair” bir demeç vermiştir. 1920'nin 23 Nisan'ını, Büyük Atatürk'ün “*Ya istiklal ya ölüm*”

³⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.VII, 27 Haziran 1966, Toplantı:2, 263-264.

yemini ile mazlum Anadolu'nun yedi düvele karşı koyduğu gün olarak tanımlayan Sabri Özcan San, bu mukaddes direnişin adını ise “Kuvayı Milliye ruhu” olarak adlandırmaktadır.³⁴⁸

Bu ruhun bir kuşaktan öbür kuşağa daha canlı, daha diri, daha da artan bir dinamizm ile devri için çok isabetli bir kararla “Çocuk Haftası” olarak kabul edildiğine ve 23 Nisan'ın aynı zamanda da “Çocuk Bayramı” olduğuna dikkat çekmiştir. Sözlerinin devamında, sadece 7-18 yaş arasında resmi kayıtlara göre 10.000 çocuk mahkeme kararı ile yetiştirme yurtları için sıra beklediğini vurgulayan Sabri Özcan San, yurtlardaki çocuklarında 18 yaşını bitirmesiyle birlikte eğitimsiz ve hazırlıksız olarak toplumun içine salıverildiklerinin altını çizmiştir.³⁴⁹

Başbakan'ın bu konuya el atmasını rica eden Sabri Özcan San, yatırımların en hayırlısı ve dolayısıyla en iktisadi olanının bu olduğunu ifade etmiştir. Gerekirse şimdilik onlarca lise ve ortaokul açmak yerine yetiştirme yurtlarının ve çocuk yuvalarının açılmasına ağırlık verilmesini dile getirmiştir. Son olarak Cumhurbaşkanı'nın bu kimsesiz çocuklara manevi bir baba olmasını rica ederek, işte o zaman çocuk bayramının ifade ettiği mânayı bulacağını altını çizmiştir. Aksi takdirde, bir tarafta giyimli kuşamlı çocuklar, öbür yanda bir lokma ekmek için titreşenler buldukça bu bayramın adının ancak, “Bir Kısım Çocukların Bayramı” demenin yerinde bir ifade olacağını belirtmiştir.³⁵⁰

27 Nisan 1967'de “6234 sayılı Köy Enstitüleri ile ilköğretmen okullarının birleştirilmesi hakkındaki Kanunun 2. maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı” müzakere edilirken Milli Eğitim Komisyonu raporunun esas alınması için TBMM'ye önerge vermiştir.³⁵¹

Önerge ile ilgili olarak söz almış ve söz konusu kanun maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının Milli Eğitim Komisyonu'nda enine boyuna müzakere edildiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin, sınıfın ve okulun dışında da birtakım görevlerinin olduğunu ifade ederek bilhassa köyde çalışan öğretmenlerin köye bir

³⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 24 Nisan 1967, Toplantı:2, s.369.

³⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 24 Nisan 1967, Toplantı:2, s.369.

³⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 24 Nisan 1967, Toplantı:2, s.370.

³⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 27 Nisan 1967, Toplantı:2, s.450.

şeyler göturmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bunun için de, en az bir lise kültürü seviyesinin olması gerektiğini vurgulamıştır.³⁵²

Önergesi ile ilgili konuşmasında son olarak, Milli Eğitim Komisyonu'nun raporunu esas alınmasını, artık öğretmenin elinden tutulması ve öğretmenin daha da itibarlı bir seviyeye çıkması için destek istemiştir.” Meclis Genel Kurulu'ndaki oylama sonucunda söz konusu kanun maddesinin değiştirilmesinde Milli Eğitim Komisyonu raporunun esas alınması kabul edilmiştir.³⁵³

Sabri Özcan San'ın da yer aldığı Milli Eğitim Komisyonu, 21 Aralık 1966 günü “Cumhuriyet Senatosu Bolu üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5965 Sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi” ni tetkik ve müzakere etmiştir. Kanun teklifinin Cumhuriyet Senatosu'nca kabul edilen 1. maddesinin 7. satırındaki “örgün ve yaygın” kelimelerinin fazla olduğu kanaatine varılarak metinden çıkarılmış, diğer maddeler ise aynen kabul edilmiştir.³⁵⁴

Komisyon adına konuşan San, müzakeresi yapılan kanun teklifinin, gezici köy kurs öğretmenlerinin bir süre de şehirlerdeki okullarda görev yapmalarını kapsadığını vurgulamıştır. Bu kanunun daha evvel müzakeresinin yapıldığını ve Anayasa'nın 92. maddesindeki esaslar tam teşekkül etmediği için 93. madde gereğince Cumhurbaşkanlığı tarafından iade edildiğini ifade etmiştir.³⁵⁵

18 Mayıs 1967'de müzakeresi yapılan 5965 Sayılı Kanun ile ilgili olarak söz alan milletvekilleri, 7 yıl hizmet şartının 5 yıla çekilmesini ve 35 yaş olan üst sınırın 40 yaşa çıkarılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Milli Eğitim Komisyonu Sözcüsü San, yedi yılın beş yıla indirilmesi ile hizmetin aksayacağını, asıl ana gayenin zarar göreceğini, köyden bu iki yıllık okullara akın olacağını ve burada hizmetlerin iyi karşılanamayacağını ifade etmiştir. 35 yaşın 40'a çıkarılması ile ilgili olarak da bilig vermiştir. Burada kanunun kabul tarihinden sonra beş yıl, 35 yaş kaydının söz konusu olmadığını, beş sene geçtikten sonra 35 yaş kaydının söz konusu olduğunu vurgulamıştır.³⁵⁶

³⁵² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 27 Nisan 1967, Toplantı:2, s.451.

³⁵³ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVI, 27 Nisan 1967, Toplantı:2, s.453,456.

³⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 15 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.2.

³⁵⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 18 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.247.

³⁵⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 18 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.253.

18 Mayıs'ta müzakeresi devam edilen 5965 Sayılı Kanuna aşağıdaki ibarenin ek 5. madde olarak eklenmesini teklif etmiştir:

*“Gezici köy kurs öğretmenlerinin ilkokuldan sonraki öğrenimlerini yapmakta olan çocuklarına Milli Eğitim Bakanlığına bağlı veya Bakanlığın yardım etmekte olduğu yurtlarda öncelikle yer verilir.”*³⁵⁷

Söz konusu teklifinin kabul edilmesi yönünde beyanda bulunsa da hemen ardından teklifini geri çektiğini açıklamıştır. Bu kanun teklifi mecliste genel oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁵⁸

25 Mayıs 1967'de TBMM'ye Ramazan ve Kurban Bayramı tatil günleri ile ilgili olarak bir teklif vermiştir. Ramazan Bayramı tatilinin arefe günü sabahından başlamak üzere dört gün, Kurban Bayramı tatilinin ise arefe günü sabahından başlamak üzere beş gün tatil olması için teklif sunmuştur. Ancak bu teklif Meclis tarafından kabul görmemiştir.³⁵⁹

29 Mayıs 1967'de meclis çalışmalarıyla ilgili olarak bir önerge sunmuştur. Bu önergesinde, meclis gündeminin yoğun olması sebebiyle müzakerelerin saat 19.30'a kadar uzatılmasını ve Salı günleri de müzakerele devam edilmesini teklif etmiştir. Bu önergesi 31 Mayıs 1967'de meclis gündemine gelmiştir ve üzerinde bir işlem yapılmasına lüzum görülmemiştir.³⁶⁰

1 Haziran 1967'de TBMM'de Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu tasarısının 118. maddesi ile askeri öğrencilerin istifa edememeleri hususu görüşülmüştür. Söz konusu madde ile ilgili olarak başıbozuk bir hayatta askeri mektebe ve disiplin sistemi içerisine giren bir öğrencinin uyum sağlayamaz ise rahatsızlıklar geçirebileceğini ifade etmiştir.³⁶¹ Sabri Özcan San, devamında şunları dile getirmiştir:

“...O kadar ki, onun tahsiline imkân kalmaz. Tazminatını vermek suretiyle ayrılacaktır, buna mâni olmamak lâzımdır. Sonra mademki ruhi bir intibak yapamamıştır bu mesleğe, o takdirde onun meslek hayatında kalmasına da bir sebep

³⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 18 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.261.

³⁵⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 18 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.262, 263, 267.

³⁵⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 25 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.377-378.

³⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 29 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.461; 31 Mayıs 1967, Toplantı:2, s.471.

³⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 1 Haziran 1967, Toplantı:2, s.545.

yoktur. Çünkü ondan bu meslekte artık faydalanmak mümkün değildir. Binaenaleyh, ben yalnız birinci senede değil, tahsil hayatının herhangi bir senesinde intibak edememekten veya başka bir sebepten bir öğrenci ayrılma zarureti duyarısa ayrılabilirdir.”³⁶² diyerek söz konusu kanun maddesini askeri öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmiştir.

12 Haziran 1967’de “Cumhuriyet Senatosu Burdur Üyesi Faruk Kınaytürk ve 9 arkadaşı ile Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir’in, 5434 Sayılı Kanunun 41. maddesinin 3. fırcasının kaldırılması hakkında kanun teklifi raporları” münasebetiyle söz alarak, Maliye Komisyonu’nun raporunu olumlu karşıladığını ve son aldığı maaşta iki sene bekleme mecburiyeti bazı memurları meşru olmayan yollara sevk ettiğine dikkat çekmiştir.³⁶³

Konuşmasının devamında, emeklilik yaşı gelmiş memurların tek maksadının, artık gün doldurmak olduğunu ve bu nitelikte bir memurun artık ne hizmete, ne de devlete bir faydası olmayacağını ifade eden San, bu memurların son aldığı maaşta iki sene bekleme mecburiyetinin olmaması gerektiğini vurgulamıştır.³⁶⁴

Uşak Milletvekili Fahri Uğrasızoğlu ile birlikte 5434 Sayılı Kanunun 41. maddesinin 3. fırcasının kaldırılması için TBMM’ye bir önerge takdim etmişlerdir. Bu önerge ile birliktelik taşıyan diğer önergeler toplu halde oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁶⁵

22 Haziran 1967’de “Ankara Üniversitesi kuruluş kadroları hakkındaki 5239 Sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ile Denizli milletvekili Ziya Niyat Özel’in Ankara Üniversitesi kuruluş kadroları hakkındaki 5239 Sayılı Kanuna ek kanun teklifi” vermiştir ve teklifi kabul edilmemiştir.³⁶⁶

Yine 22 Haziran 1967’de “Hacettepe Üniversitesi kurulması hakkında kanun tasarısı” münasebetiyle TBMM Genel Kurulu’nda söz hakkı almıştır. Konuşmasında devletin pek çok müesseselerinde tatbik edilen 2490 Sayılı Kanun ile ilgili olarak şikâyetler duyduğunu belirterek, bu kanunun artık ihtiyaçlara cevap vermediğini ifade etmiştir. Kurulması gündemde olan Hacettepe Üniversitesi’nin de bu kanun

³⁶² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVII, 1 Haziran 1967, Toplantı:2, s.545-546.

³⁶³ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVIII, 12 Haziran 1967, Toplantı:2, s.430.

³⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVIII, 12 Haziran 1967, Toplantı:2, s.430.

³⁶⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XVIII, 12 Haziran 1967, Toplantı:2, s.434.

³⁶⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 19 Haziran 1967, Toplantı:2, s.9-11.

kapsamında olacağını söyleyerek, bu üniversitenin hevesinin kırılmaması için müzakerelere devam edilmesini istemiştir.³⁶⁷

22 Haziran 1967’de “5441 Sayılı Devlet Tiyatro kuruluşu hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bir maddesinin kaldırılması ve bu kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair kanun tasarısı ile Devlet Opera ve Bale Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu tasarısı hakkında” Adalet Partisi Grubu adına görüşlerini takdim etmiştir.³⁶⁸

27 Haziran 1967’de İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın Milli Eğitim bölümü üzerine görüşlerini açıklamıştır. Anayasanın 50. Maddesinde; “*Halkın eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen ödevlerindedir.*” emrini yerine getirmek için planda tedbirler alındığını belirtmiştir.³⁶⁹

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda şimdiye kadar çok şikâyetçi olunan bir konuya yer verildiğine dile getiren Sabri Özcan San, sadece ilköğretim programları değil, her dereceli öğretim müfredat programlarının bugünkü dünya gerçekleri dikkate alınarak gözden geçirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Derslerin çocukların hafızalarına bir yük olmaktan, bir malûmat yığını olmaktan ziyade, hayata karşılaşılabilecek zorlukları yenecek, onları başarıya götürececek bir nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir.³⁷⁰

Milli eğitimin, milli müdafaa ölçüsünde bir planla ele alınması için zamanın geldiğini ve yine yurt müdafaasının, iktisadi kalkınmanın eğitim ve kültür politikası ile mümkün olacağını dile getirerek, konuşmasını şu şekilde tamamlamıştır:

“...Öğretim, eğitim ve kültür hayatımızın her safhasında ve bütün milli eğitim müesseselerinde çocuklarımıza milli terbiyenin gerektirdiği müspet telkinleri geniş ölçüde yapmak, onları mazimize, milli mefahirimize, Türk büyüklerine, Türk bayrağına bağlı, sağlam seciyeli, yurt uğruna gerektiği zaman tıpkı Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı nesilleri gibi hayatlarını feda da gözlerini kırpmıyacak Atatürk

³⁶⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 19 Haziran 1967, Toplantı:2, s.19-20.

³⁶⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 22 Haziran 1967, Toplantı:2, s.167-171.

³⁶⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 27 Haziran 1967, Toplantı:2, s.427.

³⁷⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 27 Haziran 1967, Toplantı:2, s.427.

*yiğitleri olarak yetiştirmek devlete, milli eğitimcilere, hepimize düşen bir görevdir.*³⁷¹

5 Temmuz 1967’de “Batı-Trakya Türkleri’ne reva görülen baskılara dair” gündem dışı söz talebinde bulunmuştur. Yunanlılar, öteden beri Türk azınlığının milli şuurunu öldürmek için sistemli bir şekilde çalışdıklarını belirterek, Batı-Trakya Türkleri’nin anavatan ile kültür bağlarını kesmek, geleneklerini unutturmak ve Yunanlılar’ın medrese skolâstiği içinde kalmalarını sağlamak başlıca maksatları olduğuna dikkat çekmiştir.³⁷²

Batı-Trakya Türkleri’ne yapılan haksızlıklarla ilgili olarak da şu açıklamayı yapmıştır:

“...Türkler ya sinsin kalsın, ya çıksın gitsinler. Parola bu. Bunun için Türk öğretmenini klasik Yunanca’dan imtihana tabi tutarlar. Bütün Türk okullarından Türkçe kitapları kaldırılır, çocuklara Arap harfleri öğretilir. 1954’de yapılan Kültür Anlaşması’na rağmen dcrshanelerin üzerine Türkçe meselâ birinci sınıf, ikinci sınıf yazılmaz. Öğretmen, çocuklarına sabahleyin meselâ ‘günaydın’ diyemez. Bir okul para koleksiyonunda Türk parası bulundurulamaz.

...Batı-Trakya’da, bilhassa Gümülcine ve İskeçe’de bir Türk bir Türk’e bir tutam toprak satamaz, bir Rum da Türk’e toprak satamaz. Ama Türkler topraklarını Rumlar’a satabilir. Bu toprakları Rumların alabilmeleri için de bankalar Rumlara geniş kredi açmaktadırlar. Batı-Trakya’da Rumlar Türkler’den alışveriş etmez, edemez, ettirilmezler, Yunan memurları Türk esnafına göz açtırmazlar, iki de bir de ceza yazarlar.

*Lozan Antlaşmaları gereğince iki Türk köyü arasında Rum köyü kurulamaz. Ama gelin görün ki, bugün Türk köylerinin arası Rum köyleri ile doldurulmuştur. Bu Rumlar Türkler’in arazilerine, ocaklarına, yayaklarına tecavüz ederler. Bütün bu yıldırma, sindirme tedbirleri Gümülcine ve İskeçe’deki vilayet meclislerinde kurulu komisyonlar tarafından idare edilir.*³⁷³

Konuşmasının sonunda Türkiye’deki Rum vatandaşlarına aynı muamele veya misli ile mukabele edilsin diyemeyeceğini, bu hareketin Fatih torunlarının beğendiği

³⁷¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XIX, 27 Haziran 1967, Toplantı:2, s.429.

³⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XX, 5 Temmuz 1967, Toplantı:2, s.389.

³⁷³ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XX, 5 Temmuz 1967, Toplantı:2, s.389.

bir hareket olmadığını vurgulamıştır. Devamında ise Fatih Sultan Mehmet'in makamı selâti, dergâhı selâti olan Ayasofya'nın, Fatih'in büyük hatırası haline tekrar getirilmesi ve ibadete açılmasını gündeme getirmiştir. Bunun dini olmaktan çok daha ileri milli bir mecburiyet olduğunun altını çizmiştir. Son olarak da, gerekirse Lozan Antlaşması'nın tekrar gözden geçirilerek, İstanbul'un ortasında bir kin, bir intikam, bir Ortaçağ taassubu halinde mihraklanan Patrikhane meselesi halledilmesi gerektiğini ifade ederek konuşmasını tamamlamıştır.³⁷⁴

TBMM'nin tatile girmesiyle birlikte 16 Ağustos 1967'de Gümüşhane'ye ziyarette bulunmuştur. Burada bulunduğu süre zarfında şehirde ve köylerde temaslarda bulunarak vatandaşların taleplerini dinlemiştir. Kuşakkaya Gazetesi'ni de ziyaret ederek, Gümüşhane madenlerinin yetkili bir ekip tarafından etüdünün yapılması işini 1968 yılının programına dâhil ettirdiğini belirtmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda Gümüşhane'ye verilecek yerin tesbiti için Başbakan Süleyman Demirel'in şehri ziyaret edeceğinin sözünü aldığını ifade etmiştir.³⁷⁵

12 Ocak 1968'de görüşülen "Cumhuriyet Senatosu Kastomonu Üyesi Ahmet Nusret Tuna ve 9 arkadaşının, Mustafaoğlu Murat Çalışkan'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair kanun teklifi" münasebetiyle temennide bulunmak üzere söz almıştır:

*"...Geçen Cuma günü Maltepe Camii'nin önünde göğsü madalyalı yetmişlik bir ihtiyarın dilendiğini görünce büyük bir üzüntüye kapıldım. Bunlar bizim medarı iftiharımız olan kahramanlardır. Bugün bu kişilerin sayıları gayet azdır. Hükümetten rica ediyorum; bunları birer birer tesbit etmek suretiyle, öyle teker teker değil de hepsine birden muhtaç olanları seçerek, hizmeti vataniyeden maaş bağlanması mümkündür. Bu cihete gitmek suretiyle bunları tatmin etmek, dilenmekten, dilencilikten kurtarmak bizim de şerefimizle ilgili olduğu için Hükümetten istirham ediyorum."*³⁷⁶ diyerek vatana hizmet madalyasına sahip olan ve bunlar arasında yardıma muhtaç olan kişilerin tespitinin yapılması gerekliliğine dikkat çekmiştir.

15 Ocak 1968'de "Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 9 arkadaşının, "Ateşli silahlar ve bıçaklar hakkındaki 10.07.1953 tarihli ve 6136

³⁷⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XX, 5 Temmuz 1967, Toplantı:2, s.389-390.

³⁷⁵ Kuşakkaya, 18 Ağustos 1967, No.18, s.1.

³⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXIII, 12 Ocak 1968, Toplantı:3, s.285.

Sayılı Kanununun 13. maddesiyle 15. maddesinin ilk fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi” hakkında söz almıştır. Silah taşımamanın Türk’ün şanından olduğunu vurgulayan Sabri Özcan San, sözlerinin devamında; “...Türkiye’de mutlak surette silah suç işlemek maksadiyle saklanmamaktadır. Silah yasağı birçok asayişsizliklere de sebebiyet vermektedir. Yasak olduğu için heves artar. Heves arttığı için asayişsizlik baş gösterir. Benim buradaki temennim, bu kanun münasebetiyle bir gün inşallah öyle bir vasata geleceğiz ki, demin arkadaşımın söylediği gibi, bütün bu yasaklara rağmen hatta ve hatta köylerde makineli silahların da mevcut olduğu düşünülürse bu yasadaki ortadan kalktığı zamanda da, bu miktardan daha fazla olmayacaktır.”³⁷⁷ diyerek düşüncelerini beyan etmiştir.

2 Haziran 1968’de gerçekleştirilecek olan Mahalli Seçimler dolayısıyla AP, 14 Mayıs’ta Gümüşhane’de bir miting tertip etmiştir. Kemaliye Camii önündeki meydana düzenlenen mitingte; AP Milletvekili Sabri Özcan San ve İl Genel Meclisi AP adayları Cemal Alemdaroğlu ve Halil Sülelioğlu halka hitap etmişlerdir. Sabri Özcan San, yine Mahalli Seçimler kapsamında bir köşe yazısı kaleme alarak, mevcut Belediye Başkanı Sabahattin Aytaç’a yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Hükümetin belediyeye gönderdiği paraları, makineleri, imkânları şehrin yararından çok Sabahattin Aytaç’ın kendisine oy verecekleri düşünerek kullandığının ve kendisini partizanlıktan kurtaramadığını belirtmiştir. Aytaç’ın koltuğunu terk edeceğini, bu değiştirme işinin de halkın oylarıyla olacağını ifade etmiştir.³⁷⁸

28 Haziran 1968’de “Milli Eğitim Bakanlığı kuruluş ve kadroları ile merkez kuruluş ve görevleri hakkındaki 2287 Sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 Sayılı Kanuna bağlı kadro cetvellerinde değişiklik yapılmasına dair 02.07.1962 tarih ve 58 Sayılı Kanuna ek kanun tasarısı” görüşüldüğü esnada söz almıştır. Kanun tasarısının getirdiği yeniliklere dikkat çekmiştir. Bu kanun ile ilkokullarda anasınıfları açıldığını, bu anasınıflarına öğretmenler tayin edileceğini belirtmiştir. Bu kanun tasarısının, beslenme diyet teknisyenlerine kadro sağladığını, bu yıl mezun olup yeni hizmete girecek genç öğretmenlere kadro sağladığını ve yine eski öğretmen olup da kadrosuzluk yüzünden terfi imkânı bulamayan öğretmenlere

³⁷⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXIII, 15 Ocak 1968, Toplantı:3, s.321.

³⁷⁸ Demokrat Gümüşhane, 16 Mayıs 1968, No.1574, s.1; 30 Mayıs 1968, No.1578, s.1.

bu kanun sayesinde imkân sağladığına dikkat çekmiştir. Son olarak, böyle bir kanunun tartışma konusu yapılmaması gerektiğini ayrıca vurgulamıştır.³⁷⁹

3 Temmuz 1968’de Meclis Genel Kurulu’nda “Antalya Milletvekili İhsan Ataöv ve 13 arkadaşının, Milli Eğitim Bakanlığı mesleki ve teknik öğretim okulları öğretmenlerinin intibakı hakkında kanun teklifi” görüşülmüştür. Bu kanun teklifinde kendisinin de imzasının bulunduğunu belirtmiştir. Kanun teklifinin kabul edilmesiyle, mesleki ve teknik öğretim arasındaki ikilik ortadan kalkacağını ve büyük bir haksızlığın önlenmiş olacağını dile getirmiştir. Söz konusu kanun teklifi, aynı gün Meclis Genel Kurulu’nda kabul edilmiştir.³⁸⁰

3 Temmuz 1968’de görüşülen “Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Arslan Bora ve 5 arkadaşının, 444 Sayılı Kanunun 1. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi” münasebetiyle söz alarak 1. maddenin 2. fıkrasında yer alan “Her ne nam ile olursa olsun ödenmiş paralar esas borçtan indirilir.” ifadesinin anlaşılır olmadığını belirterek Komisyonca açıklanmasını talep etmiştir.³⁸¹

TBMM’nin tatile girmesiyle birlikte Gümüşhane’ye gelen Sabri Özcan San, şehre yapılması düşünülen Yatılı Bölge Okulu hakkındaki bir soruya cevap vermiştir. Yer tespiti için Gümüşhane’ye gelen heyetin Yatılı Bölge Okulu’nun Gümüşhane merkezinde bir yere yapılmasına karar verdikleri yönünde bir açıklamada bulunmuştur. Gümüşhane ile ilgili çeşitli konularda beyanatta bulunan San, Gümüşhane’nin isteklerini bir liste halinde Başbakan Demirel’e de verdiğini sözlerine eklemiştir.³⁸²

Dönemin Gümüşhane Belediye Başkanı CHP’li Sabahattin Aytaç, Sabri Özcan San’a, milletvekilliği yaptığı dönemlerde Gümüşhane için ne gibi çalışmalar içerisinde bulunduğuna dair eleştirel bir soru yönelmiştir. Sabri Özcan San, 11 Kasım 1968’de Kuşakkaya’da Aytaç’a cevap olarak özetle şunları söylemiştir:

“...Sabahattin Aytaç, kibar (!) bir ifadeyle ‘7 yıl milletvekilliği yapan bu zat Gümüşhane’ye hangi taşı dikmiştir.’ diyor. Öğünmek yaradılışıma uygun değil ama sayayım:

³⁷⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXVIII, 28 Haziran 1968, Toplantı:3, s.480-481.

³⁸⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXVIII, 3 Temmuz 1968, Toplantı:3, s.574-575.

³⁸¹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXVIII, 3 Temmuz 1968, Toplantı:3, s.598.

³⁸² **Kuşakkaya**, 23 Ağustos 1968, No.122, s.1; 27 Ağustos 1968, No.123, s.1.

- 1- İlk eser *Beden Eğitimi Bölge binası,*
- 2- *Tokat vilayetinden Gümüşhane 'ye kaydırduğım Öğretmen Okulu,*
- 3- *Erkek Sanat Enstitüsü binası,*
- 4- *Lise ve bina tahsisatı,*
- 5- *Yetiştirme Yurdu (ilk ve sonraki bina),*
- 6- *Kız Sanat Enstitüsü (bu sene bina programda),*
- 7- *Kürtün Ortaokulu, arsa parasını cebimden verdiğim Şiran Ortaokulu, Kelikt-Şiran yolu, Torul-Manastır ve çit yollarının başlattırılması, Kelkit turistik otellerine kredi sağlanması, İmam-Hatip Okulu, Bayburt Lisesi, Nivene (bugünkü Güluçar Köyü), Köse, Kıvanta (bugünkü Demirözü İlçesi) Ortaokulları ve dernek yoluyla yapılmış birçok ilkokullar,*
- 8- *Ankara'da Gümüşhaneli Yüksek Öğrenim gençlerine yurt olarak kullanılmak üzere bir daire ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bütçe'sine Gümüşhane Yüksek Öğrenim gençleri için özel bir yardım faslı. Bu fasıl ilk defa Gümüşhane için açılmıştır. Sadece bunun bile büyük bir başarı olduğunu sayın hemşehrilerim takdir ederler.*"³⁸³

14 Kasım 1968'de Adalet Partisi Gümüşhane İl Kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongre Başkanlığı'na seçilen Gümüşhane Milletvekili Sabahattin Savacı, delegelere teşekkür ettikten sonra kongrede hazır bulunan Devlet Bakanı Hüsamettin Atabeyli'ye, Erzurum Milletvekili Nihat Pasinli'ye ve Gümüşhane Milletvekili Sabri Özcan San'a da konuşma fırsatının verileceğini ifade etmiştir.³⁸⁴

Diğer partililerin konuşmalarının ardından söz sırası kendisine gelen Sabri Özcan San; "*Ben, kongreleri birazda milletvekillerinin hesap günü sayarım.*" diyerek sözlerine başlamış ve Gümüşhane için yapmış olduğu hizmetleri açıklamıştır. Sözlerinin devamında 1946'dan beri aynı zihniyeti taşıdığını belirterek; "*İhtilalde bir Jandarma Komutanı'nı omuzlarında taşıyanlar aramızda bulunmak mürailliğini*"³⁸⁵ göstermesinler." diye bir tarizde bulunmuştur. San'ın bu sözleri ve partililer arasındaki sert tartışmalar sonrası delegeler arasında bir arbede yaşanmıştır.

³⁸³ Kuşakkaya, 11 Kasım 1968, No.145, s.1,4.

³⁸⁴ Kuşakkaya, 15 Kasım 1968, No.146, s.1.

³⁸⁵ Mürailik: İkiyüzlülük. Bkz. TDK, **Türkçe Sözlük, C.II...**, s.1057.

Diğer delegelerin ve misafirlerin araya girmesiyle birlikte herhangi bir hadisenin yaşanması önlenmiş ve kongre kaldığı yerden devam etmiştir.³⁸⁶

6 Ocak 1969'da görüşülen “Gece öğretimi yapan üniversitelerde öğretim üyeleri ile yardımcılarına ve diğer personele ek ücret verilmesine dair kanun tasarısı”nın görüşülmesi esnasında söz alarak, Atatürk Üniversitesi'nin, Ege Üniversitesi'nin, Trabzon Teknik Üniversitesi'nin ve Orta Doğu Üniversitesi'nin kanunlarında vaktiyle emeği geçenler arasında yer aldığından dolayı mutluluk duyduğunu dile getirmiştir. Orta Doğu Üniversitesi yerleşkesindeki gelişmelere dikkat çekerek, Milli Eğitim Bütçesi'nin raportörü olarak Orta Doğu'ya daha çok imkânlar temin etmenin gayreti içerisine girdiğini belirtmiştir. Son olarak, bu üniversitelerin kapasitelerini iki misline çıkarmak suretiyle müzakerelerde bulunurken Orta-Doğu Üniversitesi'nde esef verici hadiseler cereyan ettiğini ifade ederek; “*Biz, Razgrad Hadiseleri*³⁸⁷ münasebetiyle Bulgar mezarlığına çiçek koyan gençlerimiz.” beyanatında bulunmuştur.³⁸⁸

20 Ocak 1969 tarihinde “Antalya Milletvekili H. Fehmi Boztepe ve 3 arkadaşı ile Muş Milletvekili Kemal Aytaç'ın, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kuruluş ve memurları Kanununa ek, Sıtma Eradikasyonu merkez ve taşra teşkilat ve müesseselerinde çalışan bilûmum memur ve hizmetlilerin intibakları ve sair özlük işleri hakkındaki kanun teklifleri” münasebetiyle söz alarak, sağlık memurlarının ortaokulu bitirdikten sonra dört sene okuduklarını ve buna mütaakıp sağlık memuru olduklarını belirtmiştir.³⁸⁹

Müzakeresi yapılmakta olan bu kanuna mevzu teşkil eden memurların, ilkokulu bitirdikten sonra yalnız bir tek ay kursa tabi tutulurlarını ve ondan sonra memur olduklarını dile getirmiştir. Bu bakımdan ünvanları değiştirilerek, “Yardımcı sağlık memuru” denilmekte olan bu memurlara “Halk sağlık koruyucusu” şeklinde

³⁸⁶ **Demokrat Gümüşhane**, 18 Kasım 1968, No.1627, s.6.

³⁸⁷ 17 Nisan 1933'de Bulgaristan'ın Razgrad kasabasında bir Türk mezarlığına Bulgarlar tarafından yapılmış olan saldırı ve sonrasında tepkisel olarak Türkiye'de yaşananlar ülke ilişkileri bağlamında da değerlendirilmeye değer bir içerikte “Razgrad Hadisesi” olarak adlandırılmıştır. Bkz. Hakan UZUN, “Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, VI/3, Ankara 2009, s.67.

³⁸⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXX, 6 Ocak 1969, Toplantı:4, s.309.

³⁸⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXXI, 20 Ocak 1969, Toplantı:4, s.160.

bir ünvan verilmesini, tahsilleriyle ve hizmetleriyle daha muvafık olduğunu belirterek, TBMM'ye bir önerge takdim etmiştir. Meclis Başkanvekili, söz konusu kanun tekliflerine dair verilen bu önergenin Meclis tarafından oylamaya sunularak kabul edildiğini belirtmiş.³⁹⁰

31 Ocak 1969 tarihinde görüşülen “Arsa Ofisi kanun tasarısı” münasebetiyle meclise bir önerge vermiştir. Ancak bu önerge kabul edilmemiştir. Meclise sunulan bu önerge aşağıdaki gibidir:

“Sayın Başkanlığa

8. maddenin “Hazine, belediye, özel idare ve vakıflar idaresi satışa çıkaracakları arazi ve arsalarının şartnamelerini, ihale gününden en az bir ay önce ilân etmekle görevlidirler” şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

*Gümüşhane Milletvekili
Sabri Özcan San”³⁹¹*

Devam eden kanun tasarısı görüşmelerinde söz alarak, geçen oturumda Komisyon Başkanı'nın; “*Bu kanun, sosyal konut kanunu tasarısıdır.*” ifadesini kullandığını belirtmiştir. Kanun kapsamının daha geniş olduğunu ve arsaların, arazilerin istimlak edilebileceğini ve kamulaştırılabileceğini söylemiştir.³⁹²

Arsa Ofisi kanun tasarısının 11. maddesinin görüşülmesi esnasında TBMM'ye bir önerge sunmuştur. Bu önerge ile ilgili açıklama yapmış olup, önergesi kabul edilmemiştir. Önergenin metni aşağıdaki gibidir:

“Sayın Başkanlığa

11. maddenin ikinci satırındaki “üzerine satış şartlarına uygun” ibaresinin “üzerlerindeki satış şartlarına uygun” şeklinde düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

*Gümüşhane
Sabri Özcan San”³⁹³*

10 Şubat 1969'da görüşülen “15.07.1965 tarih ve 654 Sayılı Toplum Zabıtası kurulması hakkında Kanuna ek kanun tasarısı” ile ilgili söz almıştır. Bu kanunla birlikte istenilen polis kadrosunun 5.575 olduğunu belirten San, bu sayının az görünmekle birlikte, ülke imkânı ve ölçüsüne göre bu sayının tespit edildiğini dile

³⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXI, 20 Ocak 1969, Toplantı:4, s.160,162.

³⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXII, 31 Ocak 1969, Toplantı:4, s.31.

³⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXII, 31 Ocak 1969, Toplantı:4, s.33.

³⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXII, 31 Ocak 1969, Toplantı:4, s.35-36.

getirmiştir. Toplum polisi hizmetlerinin çok ağır ve zor olduğuna dikkat çekmiştir. Konuşmasının devamında, bu kadrolara alınacak memurların kifâyetli olmaları, toplum psikolojisinden, halk psikolojisinden, fert psikolojisinden az da olsa anlamaları gerektiğini belirtmiştir.³⁹⁴

18 Şubat 1969'da görüşülen “Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Ege, Hacettepe, İstanbul Üniversiteleri ile İstanbul Teknik Üniversitesi 1969 yılı bütçeleri” münasebetiyle söz almıştır. Meslek okulu mezunlarının da yüksek öğrenime devam imkânı verilmiş olmasını memnuniyetle karşılamıştır. İlkokul öğretmenlerinin de meslek okulu mezunlarına dâhil olduğunu belirterek sözlerinin devamında; “...Zaten bugün de ilkokul öğretmenleri, fark imtihanı vermek suretiyle yüksek öğrenime devam edebiliyorlardı. Acaba tüzükle tâyin ve tesbit edilen imtihanla bugünkü imtihan arasında fark var mıdır, bu fark nedir? Bunu öğrenmek istiyorum.” diyerek bu konuya açıklık getirilmesini talep etmiştir. Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem, konuyla ilgili olarak bir öğretmen okulu mezununun, lise mezunu olabilmesi için lise son sınıfın bütün derslerinden imtihana girmesi gerekirken yeni sınıf geçme ve imtihan yönetmeliğine göre altı dersten imtihana tabi olduğunu açıklamıştır.³⁹⁵

14 Mart 1969'da “Bayburt Savcısı'nın bazı olaylar karşısındaki tutumuna dair” bir demeç vererek, Bayburt Savcısı'nın iki farklı hadisedeki tutumuna dikkat çekmiştir. Çevredeki iddiaya göre, savcının maksadının vatandaşın meselelerine Hükümet'in alakasız kaldığı fikrini halka telkin etmek olduğunu belirtmiştir. Adaletin, vatandaşların son ümidini bağladığı ve güven duyduğu bir müessese olduğunu belirterek, vatandaşların adalet mensuplarını eksiksiz ve hata yapmaz yüce kişiler olarak bildiklerini dile getirmiştir.³⁹⁶

1969 senesinin Mart ayı içerisinde dönemin Ticaret Bakanı Ahmet Türkel ile birlikte Sabri Özcan San'ın da üyesi olduğu Parlamento Plan Bütçe Komisyonu heyet olarak bir hafta kadar bazı sanayi müesseseleri ziyaret etmişlerdir. Sırasıyla Karabük Demir ve Çelik Fabrikası, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikası, İzmit Kâğıt Fabrikaları, Yarımca Seramik Fabrikası'nı ziyaret ettiklerini belirten San, özel teşebbüslerin

³⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXII, 10 Şubat 1969, Toplantı:4, s.471-472.

³⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXIII, 18 Şubat 1969, Toplantı:4, s.592.

³⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem:II, C.XXXV, 14 Mart 1969, Toplantı:4, s.20-21.

sermayelerini, emeklerini ve cesaretlerini ortaya koymasıyla birlikte Türkiye'nin hızlı bir şekilde sanayileştiğini ifade etmiştir. Son olarak İktisadi Devlet Teşekkülleri'nin amacının, özel teşebbüslerin yetersiz olduğu konularda teşebbüsü devlete yaptırmak ve ekonomiyi rahata kavuşturmak olduğunu vurgulayan Sabri Özcan San, İkinci Beş Yıllık Planı'nda öngürüldüğü gibi kamu ve özel sektörün elele vererek güç birliği yapmasının önemli olduğunun altını çizmiştir.³⁹⁷

10 Nisan 1969'da "Eğitmen ve geçici öğretmenlerin durumu hakkında" gündem dışı bir demeç vermiştir. İsmet İnönü'nün, vaktiyle İzmir'de yaptığı bir konuşmada; "*Ben 10 liraya öğretmen bulurum.*" sözü üzerine, askerden sıra çavuşu olarak terhis olup da arzu edenlerin çok kısa bir kurstan geçirilmek suretiyle, "Eğitmen" olarak köylere gönderildiklerini belirtmiştir.³⁹⁸

Eğitmenlerin, kendi güçlerince ve tek başlarına üç sınıflı köy okullarında hizmet ettiklerini belirtmiştir. Eğitmenlerin öğretmenlere tanınmış olan hiçbir haktan faydalanmadığını ifade etmiştir. Bu konu hakkında vermiş olduğu kanun teklifinin, Bütçe Komisyonu'nda görüşüldüğünü dile getirerek, teklifin kanunlaşmasıyla, uzun yıllar milli eğitimde karınca kararınca hizmet etmiş olanların bu küçük yardımdan istifade etmiş olacaklarını belirtmiştir.³⁹⁹

15 Nisan 1969 tarihinde görüşülen "İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin, "İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi" adı altında Ege Üniversitesi'ne katılması hakkında kanun tasarısı" münasebetiyle söz alarak, mevcut ticari ilimler akademilerinin hemen hepsinin müstakil fakülte olmak istediklerini belirtmiştir. Konuşmasında, bu taleplerin İzmir İktisadi İlimler Akademisi'nin yaptığı gibi, üniversite ile anlaşmak suretiyle bir fakülte haline dönüşmelerinin daha isabetli olacağını aktarmıştır. Böylece, taleplerinin hem daha kolay gerçekleşeceğini hem de maksatlarının elde edilmiş olacağını ifade etmiştir.⁴⁰⁰

Demokrat Gümüşhane'ye verdiği ve 19 Haziran 1969'da yayınlanan bir demecinde Gümüşhane'ye ilişkin çeşitli konularda beyanatlarda bulunmuştur. Gümüşhane olarak bütün ümitlerinin madenler olduğunu vurgulayan Sabri Özcan

³⁹⁷ **Demokrat Gümüşhane**, 1 Mayıs 1969, No.1672, s.1; 5 Mayıs 1969, No.1673, s.5; 8 Mayıs 1969, No.1674, s.5; 12 Mayıs 1969, No.1675, s.5; 15 Mayıs 1969, No.1676, s.5.

³⁹⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXXV, 10 Nisan 1969, Toplantı:4, s.546.

³⁹⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXXV, 10 Nisan 1969, Toplantı:4, s.547.

⁴⁰⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dönem:II, C.XXXV, 15 Nisan 1969, Toplantı:4, s.673-674.

San, ikinci milletvekilliği döneminde bizzat Enerji Bakanlığı ile görüşerek 1968 ve 1969 yılında Gümüşhane çevresinde 1000 km’lik alanda maden arama faaliyetlerinde bulunulduğunu belirtmiştir. Her ne kadar ümit verici sonuçlar alınsada hemen hemen bütün madenlerin şahısların elinde olması ve bu şahısların imkânlarının sınırlı olması nedeniyle madenlerin kapatıldığına altını çizmiştir. Madenleri işleten şahısların bir araya gelerek bir şirket haline gelmelerinin önemli olduğunu ifade etmiştir.⁴⁰¹

Parlamentoda Bütçe Plân Komisyonu Üyesi de olan San, 1969 yılındaki bütçe müzakerelerinde Milli Eğitim Bakanlığı Raportörü olarak verdiği üç ayrı önerge ile bu yılki köy okulları inşaatı faslına 50 milyon, yetiştirme yurtlarına 3 milyon, ortaokul yaptırma derneklerine 2 milyon ilave para verilmesini sağlamıştır.⁴⁰²

XIII. Dönem milletvekilliği görevinin ardından 12 Ekim 1969 seçimleri için AP’den Gümüşhane aday adayı olarak başvuruda bulunmuştur. Fakat o esnada Ankara’dan Gümüşhane’ye giderken Sungurlu’da bir trafik kazası geçirmiştir. Kaza sonrası bir süre tedavi gören San, AP’nin kesin aday listesinde yer alamamıştır.⁴⁰³

1969 yılında yayınladığı bir açık mektup ile o süreçle ilgili şunları söylemiştir:

“Sayın Hemşehrilerim,

Ben her milletvekili seçimlere girerken, daha evvel aldığı oyları helal edip etmediğinin hesabını vermelidir diye düşünüyorum. Bu düşünce ile bu açık mektubu 1969 Milletvekili Seçimleri’nden önce yazmayı tasarlamıştım. Kısmet olmadı. Çünkü meclis tatil edildikten sonra Gümüşhane’ye gelmiş, bir milletvekilini ilgilendiren memleket işlerini yerinde görmüş, bazı işlerin sonuçlandırılması için tekrar Ankara’ya dönmek zorunda kalmıştım.

Ankara’da beş gün kadar kaldıktan sonra, yeniden Gümüşhane’ye dönerken, Sungurlu’da geçirdiğim trafik kazası beni uzun süre yatağa bağladı. Her ne kadar politika heveslisi bazı kişilerin köylerimizde dolaşıp: ‘Özcan Bey’e yoklamalarda oy vermeyin. Artık ondan fayda yok. Kazanırsa Avrupa’ya gidecek, bacaklarını kestirecek. Oylarınız boş gitmesin.’ demişler ise de umdukları olmamış. Benim sadece sağ diz kapağım kırılmıştı. Ama kırık bu, tedavisi uzun sürdü. Bu arada

⁴⁰¹ **Demokrat Gümüşhane**, 19 Haziran 1969, No.1686, s.1-6.

⁴⁰² **Kuşakkaya**, 8 Ağustos 1969, No.220, s.4.

⁴⁰³ SAN, **Vadideki Gümüşhane...**, s.188; **Kuşakkaya**, 11 Temmuz 1969, No.212, s.1.

*yoklamalar geldi geçti. Seçimler geldi geçti. Ben hiçbirisiyle ilgilenemedim. Yapacağım iş AP adayı olan arkadaşlarımın kazanmasına dua etmekten ibaret kaldı...*⁴⁰⁴ diyerek seçim atmosferi içerisinde olaylara dikkat çekmiştir.

Milletvekilliği görevi sonrası 1970 yılında “Açık Mektup” adında Gümüşhaneli hemşehrilerine bir mektup yazmış ve yayınlamıştır. Bu mektupda siyasi faaliyetlerinden, mecliste yaptığı konuşmaların konu başlıklarından ve Gümüşhane’ye yapılan hizmetlerdeki olan katkısından bahsetmiştir.⁴⁰⁵ Mektubunun devamında ise şunları kaleme almıştır:

“Aziz Hemşehrilerim

Çok değerli oylarınızla iki devre milletvekilliği yaptım. Bu şerefli görevin bana yüklediği sorumluluğu daima göz önünde tuttum. Onun büyük şerefine gölge düşürecek davranışlardan uzak bulunmaya son derece dikkat ettim. Hemşehrilerime lâyük olacak hizmetlerde bulunmaya çalıştım. Bir milletvekilinin asıl görevi olan meclise, komisyonlara, grup toplantılarına devam etmekte kusur etmedim. Meclis toplantılarında çok zaman geç vakitlere kadar kalan çok az milletvekilinden birisi de bendim. Bütçe Plan Komisyonu’nda yaptığım konuşmalar Ankara Radyosu tarafından günü gününe verilmiştir.

...Meclis çalışmalarım dışında, seçim çevreme ve seçmenlerine yaptığım hizmetler, eserler halinde ortadadır. Vilayetimizin merkezinde, her ilçesinde, bucağında ve köyünde bir hizmetim, bir teşebbüsüm ve bir hatıram vardır. Bir gün kısmet olursa bu hizmetleri vesikaları ile birlikte isim isim sıralayarak bir broşür halinde yayınlayacağım. O zaman görülecektir ki, bugün meselâ en modern otobüslerle Ankara ve İstanbul seferleri yapmanın tadını çıkararak Şiranlı hemşehrilerimiz, ben milletvekili olmadan evvel, Kelkit-Şiran arasındaki yirmi yedi kilometrelik yolu kamyonlarla yedi sekiz saatte giderken, hele yağmurlu havalarda ciplerini, kamyonlarını öküzlere çektirirken, bu gün o mesafeyi yarım saatte alıyorlar. Bu hizmet şerefinin kime ait olduğunu, o zaman Belediye Reisi Sayın İbrahim Öztin’in teşşekkür telgrafı ispat eder. Bu yolun bir an evvel bitirilmesi için İbrahim Öztin’in gösterdiği gayreti, işçileri teşvik için onlara yaptığı yardımları burada açıklamayı bir vicdan borcu sayarım.

⁴⁰⁴ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.188-189.

⁴⁰⁵ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.189-190.

Torul'da Manastır yolunu, Çit Deresi yolunu nasıl başlattığımı, yıkılacak bahçe ve tarla duvarlarının yaptırılmasını sağlamak için şahsen sorumluluğu üzerime aldığımı, gerektiği zaman bu yollar için cebimden para verdiğimi, bu köylerdeki idareciler her zaman söylemek kadirşinaslığını göstermektedir.

Bir zamanlar Türkiye'de yalnız beş nahiyede ortaokul varken, altıncısını Kürtün'e, Kürtünlülerin de yardımlarıyla nasıl yaptırdığımı politikayla bulaşık olmayan Kürtünlü hemşehrilerim her zaman söyler. Torul'un merkez köylerinde derneklere yardım yoluyla yaptırdığım okulların sayısını bugün ben de unuttum.

Gümüşhane merkezinde Kapalı Spor Salonu, Öğretmen Okulu, Erkek Sanat Enstitüsü, Lise, Yetiştirme Yurdu,(Hele bu Yetiştirme Yurdu'nun her iki binasının da yaptırılmasının hikâyesi uzundur. Birinci bina için ilk ağızda sadece yirmi beş bin, ikincisi için sadece seksen altı bin lira bulabilmişim. Tek bina başlasın, sonrası gelir düşüncesiyle böyle yapmışım. Nitekim sonrası geldi. Kapalı Spor Salonu'na da böyle başlamıştık.) İmam Hatip Okulu ile Bayburt Lisesi'nin açılmasında bana son derece müzaheret⁴⁰⁶ gösteren eski Milli Eğitim Bakanı Sayın Orhan Dengiz'e teşekkür borcumuz olduğunu Sayın Hemşehrilerime duyurmak isterim.

Erkek Sanat Enstitüsüne bir Yapı Ustası Şubesi ilave ettirmek için ısrarlı ricalarım üzerine Teknik Öğretim Müsteşarı Gümüşhane'ye kadar gelmiş, arsa meselesi yüzünden bu iş gecikmiştir.

Köse, Nivene, Kısanta Ortaokullarını gerçekleştirmek; Hart, Posus, Şiran'da Korzaf ortaokullarını gerçekleştirme yoluna koymak ayrı ayrı ve sıkı takip edilmek isteyen işlerdi, bunlar da oldu. Yalnız Korzaf'taki hazırlık henüz bitirilememiştir.

Son hizmetim, hem de milletvekilliğini kaybettikten sonra yaptığım hizmet, Gümüşhane Merkez Ortaokulu'nun sarpa saran ihalesini hastaneden 39 derece ateş içinde takip etmiş olmamdır. İhale durdurulacak, memleket bir hizmetten mahrum olacak diye korkular geçirdim. Çünkü önümde İmam Hatip Okulu örneği vardı. Bin bir zorlukla inşaatını programa aldığım İmam Hatip Okulu'nun yapılmasını durdurmak için, sebebini hâlâ anlamadığım gayretler sarf edilmiştir. Ankara'ya heyetler gönderilmiş, Başbakana, MEB'e, Planlama Müsteşarlığı'na, ilgili makamlara telgraflar çekilmiş, bu hareketin karşısında olduğum için telgrafla bana

⁴⁰⁶ Müzaheret: Yardım etme, arkalama, arka çıkma. Bkz. TDK, *Türkçe Sözlük, C.II...*, s.1064.

sitemler edilmiş ve neticede; içindeki mescidi, kaloriferi, dershaneleri ve büyük salonlarıyla memleket modern ve güzel bir binadan mahrum edilmiştir.

...Şimdi okullar konusunda bir iki noktaya daha temas etmek isterim. Bugün Türkiye’de seksen yedi öğretmen okulu vardır. Bunlardan yalnız on iki tanesinde kapalı spor salonu yapılmıştır ki, on ikincisi Gümüşhane’dedir.

Gümüşhane Merkez Lisesi pansiyon imşaatı evvelce 1971 yılı için planlanmış olduğu halde bakıyoruz ki bugün yapılmış, bitmiş. Allah’a şükür hizmete de girmiştir. Lise ve ortaokullarımızın ders araçları, öğretmen kadroları, emsali okullarla kıyaslanırsa, övünme payı bize düşer. Bütün bunlar kendiliğinden olmuş işler değildir. Bıkmadan, usanmadan, yorgunluk duymadan devamlı ve ısrarlı takip edilerek elde edilen neticelerdir.

Okul deyip geçmeyelim. Bu okulların Gümüşhane’imizin sosyal, ekonomik ve ticari hayatına getirdiği canlılık ortadadır. Bu ciheti, okulların yapılmasından evvelki Gümüşhane’yi bilenler iyi takdir ederler. Bugün, Gümüşhane’de apartman yapma yolu açılmış ise içlerinde başka kaygıları olmayan herkes takdir eder ki; ben de iftiharla söylerim ki; bu okulların Gümüşhane’ye getirdiği imkânlar sayesinde. Elbette ki her türlü imkân ellerindeyken memlekete bir çivi çakmamış olanlar bu okulların pırıl pırıl manzaraları karşısında rahatsız olacaklardır. Ben 1959 yılında Ankara’da Gümüşhane Yüksel Tahsil Öğrencileri için Turgut Reis Caddesi’nde aldığım bina dolayısıyla da bu kişilerin bu gibi rahatsızlıklarının şahidi olmuştum.

Son milletvekilliğimde bir ayağım daima Maden Teknik ve Arama Enstitüsü’nde olmuştur. Yoksul vilayetimizde bütün ümitlerimizin madenlerimizde olduğunu bilerek bu işe önem verdim. Sayın Başbakanımızın da emirleriyle, ilgililerin alâkaları vilayetimiz üzerinde toplanmış, 1968 yılında bir Japon Profesörün başkanlığında dokuz Türk jeolog ve yardımcıları Torul’da aramalar yapmışlar, çok ümitli sonuçlar almışlardır. Önümüzdeki yaz Birleşmiş Milletlerin de para, malzeme ve teknik yardımlarıyla daha esaslı araştırmalar yapılacaktır.

Milletvekili olarak seçim bölgemin bu ve buna benzer bütün işleriyle çok yakından ilgilendim. Pulur Yolu, Mormuş Ovası Sümür işi, Hart, Zargidi Davası, (Bu dava çözümlenemediği için de, iki köyün duyduğu üzüntüyü ben de yürekten duymaktayım.) Köy okulları, köy yolları, köy içme suları, köprüleri, sulama kanalları, su baskınları, taşkınlar, heyelanlar, köy nakilleri, komşu illerle olan yayla

davaları, Gümüşhane, Torul, Kelkit turistik otel işler (Gümüşhane'nin sadece belgesi alınmıştır.) Şiran, Torul, şehir içme suları ve bu gibi işlerin hepsini burada saymak mümkün değildir. Bu işi yayınlayacağım vesikalar broşürüne bırakıyorum.

Yalnız şunu belirteyim ki ben milletvekili iken Ankara'ya gelen bütün hemşehrilerimin önlerine düşmüş, parti farkı gözetmeden "ki bunu Allah benden sormayacak." Bakanlık Bakanlık dolaşmış, gördüğümüz işlerden, iş sahiplerinin duydukları sevinci ben de onlar kadar duymuşumdur. Hasta olarak Ankara'ya tedavi için gelen hemşehrilerimizin ellerinden tutmuş, dertlerine derman aramış, yoksul olanlarını parasız tedavi ettirmenin yollarını bulmuş, dualarını almışumdur.

Sayın Başbakan'a vilayetimizin durumunu anlatmış, Almanya'ya gidecek işçi kontenjanının %35 artırılmasını sağlamışumdur. Onun için vilayetimizden Almanya'ya gidecek işçi sayısı komşu illerin nüfusuna oranla daha fazladır.

Burada bir hatırama temas etmek isterim: 1957 sonbaharı idi. Bizim vilayetime de verilen otuz kuruşluk ucuz buğday otuz beş kuruşa çıkarılmıştı. Mecliste Menderes'e Gümüşhane'nin içinde bulunduğu durumu anlattım. Rahmetli hemen orada o zamanki Ticaret Vekili Abdullah Aker'i yanına çağırdı: 'Sabri Bey ne diyorsa onu yapınız.' diye emir verdi. Bu emir üzerine ucuz buğday Karadeniz Bölgesi'ne ve Gümüşhane'ye gene otuz kuruştan verilmeye devam edilmişti.

Şimdi sözlerimin sonuna geliyorum. Ben 1954 seçimlerinde kimlerden oy alıp, Demokrat Parti Milletvekili olmuşsam 1965 Seçimlerinde de aynı hemşehrilerimden oy alarak Adalet Partisi Milletvekili oldum. Onun için bu iki partiye oy vermiş olanların bazılarının düşündüğü gibi ben ayrı gayrı düşünmedim. Bunları birbirlerinden ayrı saymadım. Milletvekili seçildikten sonra da hangi partiden olursa olsunlar, semtime düşen, bana başvuran her hemşehrimin hizmetine koştum. Muhterem memur arkadaşlarımın huzur içinde çalışmalarını hem iktidarımın, hem memleketimin yararına saydığım için gönülden arzuladım. Davranışlarımı ona göre ayarladım. Bütün hemşehrilerimi sevdim. İşlerine baş açıp koştum. Memleket işlerini istekle, arzuyla, zevk alarak, şevk duyarak, heyecanla yaptım. Allah da bana yardım etti.

Bugün: "Evet bu zat milletvekili olarak elinden geldiği, gücünün yettiği kadar çalışmıştır." hükmünü muhterem hemşehrilerimin vicdanlarına bırakmış olmanın verdiği mutluluk ile her partiden yeni seçilen değerli milletvekili arkadaşlarımın

başarıları için ve memleketimin mutluluğu için duacı olmuştayım."⁴⁰⁷ diyerek Gümüşhane halkına ve seçmenine yapılan hizmetlerinin süreçlerinden ve karşılaştığı zorluklardan bahsetmiştir.

Politikada aktif görevdeyken Gümüşhane'nin 510 köyünden 410'nunu gezdiğini belirtmiştir. Köylerde, köylüler ile yiyip içtiğini, yattığını, oyunlarına, düğünlerine ve törenlerine katıldığını vurgulamıştır. Gümüşhane halkının teveccühleriyle iki dönem milletvekilliği yaptığını hatırlatarak, Gümüşhane halkının kendisini muhtar olması için davet ettiği takdirde köy muhtarlığı için bile seçimlere girebileceğini vurgulamıştır.⁴⁰⁸

9 Aralık 1969'da Kuşakkaya Gazetesi'nde, Gümüşhane Bölge Okulu Yaptırma ve Yardım Derneği Başkanı Şerif Kaymak'ın Gümüşhane halkına 'Bölge Yatılı Okulu' müjdesini verdiği demeçte; "*Çare olarak Yatılı Bölge Okulları düşünülmüş, Bakanlığa bildirilmiştir.*" ifadesini kullandığını belirtmiştir.⁴⁰⁹

Şerif Kaymak'ın ifadesinin yanlış olduğunu vurgulayan Sabri Özcan San, Hükümet'in, geçen yıl Yatılı Bölge Okulları'nın yapılması için gerekli şartların daha çok Güneydoğu Anadolu illerinde bulunduğunu düşünerek bu bölgenin 16 ilinde bu okulların yapılmasına karar verdiğini belirterek Gümüşhane'ye Yatılı Bölge Okulu'nun kazandırılması için gerçekleştirdiği girişimlerini şöyle özetlemiştir:

*"...Ben bu durumu öğrenince ilgililere gittim. Bölge okulları için aranan şartların daha çok Gümüşhane'de olduğunu biliyordum. Kendisi ve karısı sınıf arkadaşım olan Sayın İlköğretim Genel Müdürü ile bu konuda uzun uzun konuştuk. İyi bir anlayış gösterdi. Makamında bu 16 vilâyet ile Gümüşhane'nin şartlarını birer birer, rakam rakam karşılaştırdık. Rakamlar benim iddiamı haklı çıkardı. Bu rakamlar elimde, durumu o zamanki Milli Eğitim Bakanı, bizim de eski valimiz Sayın İlhami Ertem'e anlattım. Ayrıca çok eski ve çok samimi arkadaşım olan Bakanlık Baş Müsteşarı Sayın Ferit Saner'e meseleyi izah ettim. Bir çıkar yol, bir formül aradı. Emirler verdi, tetkikler yaptırdı, uzun uğraşmalar ve didinmeler sonra bir formül bulundu. Ve Gümüşhanemiz bu 16 vilâyet arasına girmiş oldu..."*⁴¹⁰ diyerek

⁴⁰⁷ SAN, *Vadideki Gümüşhane...*, s.190-193.

⁴⁰⁸ **Kuşakkaya**, 19 Temmuz 1977, No.1020, s.1; 11 Kasım 1968, No.145, s.4.

⁴⁰⁹ **Kuşakkaya**, 30 Aralık 1969, No.260, s.2.

⁴¹⁰ **Kuşakkaya**, 30 Aralık 1969, No.260, s.2.

Gümüşhane'ye Yatılı Bölge Okulu'nun kazandırılması için sarfettiği çabaya değinmiştir.

Sabri Özcan San, milletvekilliği görevinin ardından siyaset ile ilgilenmeye devam etmiştir. Nitekim, bunu ülke içindeki siyasi gelişmelerine ilişkin düşüncelerini kaleme aldığı "Siyaset Dünyamızdan" adlı eserinde görmekteyiz. Örneğin, 12 Mart 1971'deki muhtıra ile ilişkin yazmış olduğu dizeler şu şekildedir:

"DÖRTLÜ MUHTIRA

"Yürümekle yollar aşınmaz" dedik

Ülkemizi ona göre yönnettik

Su uyur da düşman uyumaz imiş

Olan vurdu, biz yolumuza gittik.

Olur, olmaz önergeler verdiler,

Temelleri altan alta oyduklar

Nisap bulun, bize yol verin dedik,

Demokratik olan yolu gösterdik.

Bu yol ise onlar için çıkmazdı,

Anarşi bu yüzden azdikça azdı,

Bu davranış bir noktaya geldi ki

*Dört imzalı bir muhtıra ile gittik."*⁴¹¹

12 Mart 1971'de TSK, bir muhtıra ile Süleyman Demirel başkanlığındaki AP Hükümeti'ni istifaya zorladığını belirtmiştir. Dönemin Kuvvet Komutanları'nın imzasıyla Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a verilen ve TRT'de yayınlanan muhtırada, parlamento ve hükümetin ülkeyi toplumsal kargaşaya sürüklediği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğinin ağır bir tehlike içine düşürüldüğüne dikkat çekmiştir. Çözüm için güçlü bir hükümetin kurulması istenildiğinin altını çizen San, Demirel Hükümeti'nin muhtıranın hemen ardından istifa ettiğini ve muhtıranın öngördüğü partiler üstü hükümetlerin ilkinin 26 Mart'da Nihat Erim tarafından kurulduğunu ifade etmiştir.⁴¹²

⁴¹¹ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.41.

⁴¹² SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.77.

Muhtıra sonrasında AP'nin Genel İdare Kurulu üyelerinden ve önde gelen isimlerinden Sadettin Bilgiç, Faruk Sükan, Yüksel Menderes, Mehmet Turgut, Cihat Bilgehan ve Ali Naili Erdem istifa etmiştir. Yaşanan bu ayrılıkların ardından 18 Aralık 1970'de Demokratik Parti'nin kuruluşu ilan edilmiştir. AP'lilik ruhunun zedelendiğini ileri sürerek istifa eden Ferruh Bozbeyli, genel başkanlığa seçilmiştir. Kuruluşundan itibaren 12 Mart 1971'e kadar geçen süreçte kırk iki ilde örgütlenmesini tamamlayan DP, İzmir ve Adana'da yaptığı toplantılarda büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. DP kurulduğu sırada TBMM'de 41 üyesi bulunuyordu.⁴¹³

Yeni oluşumun adı olan DP'nin kurucuları arasında yer alan ve DP Divan Üyesi görevini üstlenen Sabri Özcan San, İçel'den bir arkadaşının kendisine Demokrat Parti ve Adalet Partisi'nin kuruluşlarında bulunduğunu, diğer partilerin kuruluşlarını takip ettiğini söylediğini ve Serbest Cumhuriyet Fırkası dışında böyle bir arzuyu, heyecanı görmediğine dair bir demeci olduğunu ifade etmiştir. Halkın, bir kurtuluş sığınağı olarak inandıkları DP'ye koştuğunu belirterek, illerden takım takım heyetlerin gidip geldiğini ve hepsinin hizmet yarışında ve hizmete talip olduklarını ifade etmiştir.⁴¹⁴

DP Genel Başkanı Bozbeyli'nin kişisel özelliğinin bu coşku ve heyecanın ortaya çıkmasındaki rolünün büyük olduğunu belirtmiştir. Ciddiliği, macera adamı olması, kanun severliği, demokrasiye gönülden inanmış olması ve demokratik müesseselere saygı göstermesi Bozbeyli'nin aydın çevrelerce sempati ile karşılanmasını sağladığını ifade etmiştir. Bugün bir bunalım geçirmekte olan halkın ve aydınların DP'de belirmiş olan ümit ışığının verdiği ferahlık ile elele olduğunu söyleyen San, bu yüzden Sadettin Bilgiç'in Hatay'da '*İktidara biz aday olacağız.*' dediğini ve DP olarak da gidişatın bu yönde olduğunu ayrıca belirtmiştir.⁴¹⁵

Kuşakkaya gazetesinin 5 Mayıs 1972 tarihli haberine göre, aralarında Sabri Özcan San'ın da bulunduğu DP'li yöneticilerin ve milletvekillerinin bir program kapsamında yurt gezisine çıktıkları belirtilmiştir. DP'nin bu gezileri sırasında

⁴¹³ Sedef BULUT, "27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılmalı Demokrat Parti Mirası", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19, Mayıs 2009, s.81-82.

⁴¹⁴ **Kuşakkaya**, 12 Şubat 1971, No.372, s.1; **Demokrat Gümüşhane**, 24 Aralık 1970, No.1840, s.1.

⁴¹⁵ **Kuşakkaya**, 12 Şubat 1971, No.372, s.4.

teşkilatlarıyla ve halkla temaslarda bulunacakları ve ülke sorunlarıyla ilgili olarak görüşlerini açıklayacakları ifade edilmiştir.⁴¹⁶

DP, yurt gezilerinin yanı sıra bir yandan da teşkilatlanma çalışmaları devam etmiştir. DP Gümüşhane İl Teşkilatı'nın kurulmasına yönelik çalışmalar ise bizzat DP Divan Üyesi Sabri Özcan San tarafından yürütülmüştür. Hazırlıkların tamamlanmasıyla birlikte 29 Ekim 1972'de düzenlenen bir törenle İl Teşkilatı kurulmuştur. Teşkilât Başkanlığı'na da Sabri Özcan San getirilmiştir.⁴¹⁷

Kendisi 1969 seçimleri sonrası siyasi gelişmeleri, Adalet Partisi içerisindeki parti içi muhafeti ve Demokrat Parti'nin kurulması ile ilgili süreci şu dizelerle ifade etmiştir:

“MEHMET TURGUT PLANI

Gerçek bir milliyetçi Sayın Mehmet Turgut'dur

Mehmet Bey'in altında sinek lekesi yoktur.

İyi bir yazar olma en kuvvetli yanıdır

Her zaman aranacak bir devlet adamıdır.

Süleyman Bey'e karşı plandan söz ederler

Planın baş mimarı Mehmet Turgut'dur, derler

Uygulama işi de Bilgiç'e bırakılmış

Adım adım AP'de çıkışa yaklaşılmış.

Bütçe konuşmaları hararetli şiddetli

Kırmızı oylar olmuş, bu sefer iki katlı

Böyle olunca sonuç, düşmüş oldu hükümet

Buna karşı Demirel, tedbir de aldı elbet.

AP'li kırk bir Mebus partisinden kovuldu

Demokratik Parti de böylelikle kuruldu

Birkaç başlı partide, ben de Kurucu idim

Nasrettin Hoca gibi kardan helvayı yedim.

Bir daha siyaset mi? Geç aslanım uzaktan

Ayırmayı bilmedim, Sabri karayı aktan.

⁴¹⁶ Kuşakkaya, 5 Mayıs 1972, No.495, s.1.

⁴¹⁷ Kuşakkaya, 24 Ekim 1972, No.544, s.1; 31 Ekim 1972, No.546, s.1.

*Saflığın sürdü gitti, sen yarı yolda kaldın.
Boyunun ölçüsünü ahbablarından aldın.*⁴¹⁸

Bu şiirinden anladığımız kadarıyla, 1969 seçimlerinin ardından AP Hükümeti'nin hazırlamış olduğu 1970 yılı bütçesi için yapılan görüşmeler sonunda oylama yapıldığını belirterek, bu oylamada kırmızı oyların daha fazla çıkmasıyla Demirel Hükümeti'nin düşürüldüğüne dikkat çekmiştir. Bunun üzerine AP'li 41 milletvekili partiden ihraç edildiğine ve bu ihraç edilen milletvekillerinin Demokrat Parti'yi kurduğunu ayrıca belirtmiştir. Kendisinin de bu yeni siyasi oluşumun içinde olduğunu anladığımız Sabri Özcan San, 1973 yılındaki genel seçimler için DP listesinden milletvekili aday adayı olmuştur. Parti içerisinde yapılan ön seçimlerde kesin aday listesinde yer alamamış ve girişimlerinin sonuçsuz kalmasıyla birlikte siyasetten çekilmiştir.⁴¹⁹

3. SABRİ ÖZCAN SAN'IN YAŞAMININ SON YILLARI

Daha öncede belirtildiği üzere parlamenterlik görevine X. Dönem'den sonra ara veren Sabri Özcan San, parlamento sonrasında, bir süre, Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nda Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Bu görevde iken, XIII. Dönem'de AP'den ve aynı seçim çevresinden milletvekili seçilmiştir. Parlamento görevi sona erince bir süreliğine Bolu Suni Tahta Fabrikası ile Karabük Demir ve Çelik İşletmeleri Yönetim Kurulu üyeliklerine ve Denizcilik Bankası Denetçiliğine getirilmiştir.⁴²⁰

Bu tarihten sonra her ne kadar aktif siyasette yer almasa da, "*Güneş Motel Hükümeti*", "*Ecevit Demiş Ki*", "*Buda mı İktidar*", "*Sevsinler*", "*Nasıl Oluyor*", "*Farkı Ne*", "*Yetmiş Cent*" gibi şiirleriyle ülkenin o dönemki siyasi gelişmeleri hakkındaki düşüncelerini ifade etmiştir.⁴²¹

Siyasi faaliyetlerinin ardından Sabri Özcan San'ın ismi Gümüşhane'nin tarihine, kültürüne ve gelenek-göreneklerine ilişkin yazmış olduğu eserleriyle ön planda olmuştur. Gümüşhane'nin yerel gazetelerinde köşe yazıları kaleme almasının

⁴¹⁸ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.33.

⁴¹⁹ *Demokrat Gümüşhane*, 20 Ağustos 1973, No.2111, s.1; 3 Eylül 1973, No.2115, s.1.

⁴²⁰ ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.360.

⁴²¹ SAN, *Siyaset Dünyamızdan...*, s.42-65.

yanı sıra katılmış olduğu sempozyumlarda bildirileri de bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 13-17 Haziran 1990 tarihinde gerçekleştirilen “Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu”nda yer alan “*Gümüşhane Müstakil Sancağı’ndaki Mahalleler, Aileler ve Efsaneler, Hikâyeler*” başlıklı bildirisidir.⁴²² İkincisi ise, 11-12 Temmuz 1992 tarihinde gerçekleştirilen “Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî Sempozyumu”nda yer alan “*Bir Hadisçi Olarak Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî*” başlıklı bildirisidir.⁴²³

Şinasi Özdenoğlu, Sabri Özcan San’ın vefatından üç gün önce ziyaretine gittiğini belirterek o güne dair şunları söylemiştir:

“...Kendisini ziyaretine gittiğimde solgun ve bitkindi. Sesimi duyunca, birden kendine geldi ve söylediği tek cümle şuydu: “Anadolu Kulübü’ne, senin için Cenap Şahabettin’in Avrupa Mektupları’nı bıraktım. Kitabı aldın mı?” Ölüme en yakın mesafede, son yayını düşünüyordu. Hayata veda ederken bile, kitabının elime geçmemesi ihtimali, onu rahatsız ediyordu...”⁴²⁴ diyerek Sabri Özcan San’ın eserlerinin kişilere ulaşmasına verdiği öneme dikkat çekmiştir.

Daha öncede ifade edildiği üzere, Kızılay Derneği Gümüşhane Şubesi Başkanlığı (10 yıl) yapan Sabri Özcan San, Gümüşhane Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Verem Savaş Derneği Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Yine daha önce ifade edildiği gibi Ankara’da Türk Ocakları Genel Merkez Yönetim Kurulu ile Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Türk Dil Kurumu, Türk Parlamenterler Birliği, Demokratlar Kulübü, Kemalist Atılım Birliği, İLESAM (Türkiye Kültür ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), Folklor Araştırmaları Kurumu üyeliklerinde bulunmuştur.⁴²⁵

Kemalist Atılım Birliği, 1990 yılında Ankara’da Sabri Özcan San’ın hayatının, sanatının ve eserlerinin konu alındığı bir toplantı gerçekleştirmiştir. Dönemin Adalet Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu’nun da hazır bulunduğu toplantının başkanlığını şair Şinasi Özdenoğlu üstlenmiştir. Toplantıya birliğin Genel Başkanı

⁴²² SAN, “*Gümüşhane Müstakil Sancağı...*”, s.119-140.

⁴²³ Sabri Özcan SAN, “Bir Hadisçi Olarak Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî”, *Ahmet Ziyâüddîn Gümüşhanevî Sempozyum Bildirileri*, İstanbul 1992, s.51-60.

⁴²⁴ *Kuşakkaya*, 18 Temmuz 1997, No.2254, s.3.

⁴²⁵ ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.360.

şair Dr. Sami Ateş, şair Yahya Akengin, şair Güzide Tarancıoğlu, şair Nurettin Özdemir, şair Enver Tunçalp, şair Sabahattin Çankaya ve diğer davetliler katıldı. Toplantıda, son olarak Sabri Özcan San, bir teşekkür konuşma gerçekleştirmiştir.⁴²⁶

İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), 20 Şubat 1993'de Sabri Özcan San için, 80. yıl jübilesi düzenledi. Törende, eski bakanlar, milletvekilleri, emekli generaller, müsteşarlar, valiler, şairler, ilim ve sanat adamlarından oluşan davetliler hazır bulunmuştur. Törene katılanlardan Kemalist Atılım Birliği Genel Başkanı Dr. Sami Ateş, Sabri Özcan San'ın eserleri hakkında bir konuşma gerçekleştirmiştir.⁴²⁷

Aralık 1967'de 10.751.13 sicil numarası ile emekliye ayrılan Sabri Özcan San, Ankara'da, yazarlık yaparak geçirmekte olduğu emeklilik yaşamını, 5 Şubat 1997'de noktalamıştır. 6 Şubat 1997'de TBMM önünde yapılan törenden sonra Kocatepe Camii'nden kaldırılıp, Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.⁴²⁸

Kuşakkaya gazetesi, 07 Şubat 1997 tarihli gazetesinde, Sabri Özcan San'ın ölümünü; "*Gümüşhane Sevdalısı Sabri Özcan San'ı Kaybettik*" başlığı ile duyurmuştur.⁴²⁹

Şinasi Özdenoğlu, Sabri Özcan San'ın mezarı başında bir konuşma gerçekleştirerek, özetle şunları dile getirmiştir:

"O, Gümüşhane'mizin folklorünü, halk şiirlerini, masallarını ve tarihini yazdı. Böylece, kendiside tarihleştirdi. Böylece, Gümüşhane'mizin sembollerinden biri oldu. Gümüşhane'mizin kültür kimliğini kitsplaştıran Özcan San; üreten, eser yaratan, kendisini her an kanıtlayan çalışkan bir insandı. Böyle insanların ölümüne inanmak kolay değil." diyen Özdenoğlu, son olarak Sabri Özcan San için yazdığı şu dizeyi söylemiştir:

*"Bir önder toplumuna nasıl sunarsa iymân
Öyle sundu bizlere ilk bilgiyi bir insan
Minnet borcumuz büyük, sevgilerimiz sonsuz
Seni unutmayız ey hocamız Özcan San"*⁴³⁰

⁴²⁶ Kuşakkaya, 18 Mayıs 1990, No.1894, s.1,3.

⁴²⁷ TUĞLU, *Gümüşhane'de İz Birakanlar...*, s.108-109; Kuşakkaya, 19 Mart 1993, No.2037, s.2.

⁴²⁸ ÖZTÜRK, *Türk Parlamento Tarihi...*, C.II, s.361.

⁴²⁹ Kuşakkaya, 7 Şubat 1997, No.2232, s.1.

Sabahattin Kömürcüoğlu ise Sabri Özcan San'ın vefatı üzerine; “...Sevgili öğretmenim de her ölümlü gibi yaşayıp bu dünyadan göçtü. Ama o, ardından kendisini unutturmayacak çok değerli eserleri bırakarak gitti. O, artık binlerce öğrencisinin, okuyucusunun ve kadirbilir hemşehrilerinin gönlünde yaşayacaktır. Gümüşhane ile ilgili birçok kitabının yanında, son günlerde bile hasta olmasına karşın kültür yaşamımıza bir şeyler daha katmanın çabası içindeydi...”⁴³¹ diyerek Sabri Özcan San'ın vefatının ardından duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir.

Şair Mustafa Nihat Malkoç, Sabri Özcan San'ın vefatı üzerine duyduğu üzüntüyü şu dizeleri kaleme alarak belirtmiştir:

“Zamamın altın bilip elinde yoğurmuştu
 Millete hizmet için vakfetmişti kendini
 Dakikalar gün olup yılları doğurmuştu
 Damla damla çoğalıp çiğnemişti bendini
 Gümüşhane ufkundan doğan bir güneşti o
 Gökyüzünü süsleyen yıldızlara eşti o
 Sabri, Eyüp'den mülhem nurlu bir yadıgardı
 Özcan'ıydı vatanım benliğin ötesinde
 Sanki ölümsüzlüğe yol alan bir çınardı
 Tarihin çığlıkları duyulurdu sesinde
 Karanlıkla savaşan asil bir münevverdi o
 Ön saflarda koşturan kahraman bir erdi o
 Meclis'te Gümüşhane ahlâkını yaşattı
 Bir karınca misali her an çalışıp durdu
 Etrafını samimi dostlarıyla kuşattı
 Merhamet iksiriyle dolduruverdi yurdu
 Gümüşhane'nin arşa yükselen sesiydi o...”⁴³²

⁴³⁰ Kuşakkaya, 21 Şubat 1997, No.2233, s.2.

⁴³¹ Kuşakkaya, 28 Şubat 1997, No.2234, s.2.

⁴³² Kuşakkaya, 7 Mart 1997, No.2235, s.1.

SONUÇ

Sabri Özcan Bey, 1912 yılında Gümüşhane ili merkezinde yer alan Camii Kebir’de (Süleymaniye Mahallesi) dünyaya gelmiştir. Rusların I. Dünya Savaşı esnasında 19 Temmuz 1916’da Gümüşhane’yi işgal etmeleri çocukluk dönemini etkileyen en önemli hadiselerden birisi olmuştur. Zira bu dönemde babasını kaybetmiş ve ülkenin diğer yerlerinde olduğu gibi Gümüşhane’de de yaşanan kıtlığa, açlığa ve yoksulluğa şahit olmuştur.

Rus işgalinin devam ettiği dönemde ailesi ile birlikte daha güvenli olması nedeniyle Yeşildere Köyü’ne göç etmişlerdir. Bu köyde başladığı eğitim hayatına yine Gümüşhane’de ilk ve ortaokul öğrenimini tamamlayarak devam etmiştir. O dönemde Gümüşhane’de lise bulunmaması ve kendisinin de rahatsızlığı sebebiyle, lise öğrenimine bir süre ara vermek zorunda kalmış ve ardından Trabzon Eğitim Enstitüsü’nde öğrenim görmüştür. 1931 yılından itibaren Gümüşhane’de çeşitli okullarda öğretmenlik görevini sürdürmüştür.

1938 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nde öğrenimini tamamlayarak ortaokullarda öğretmenlik yapmaya başlayan Sabri Özcan San, Gümüşhane Ortaokulu’nda Türkçe öğretmenliğinin yanı sıra çeşitli idari görevlerde de bulunmuş olup, 1954 yılına kadar bu okulda mesleğini icra etmeye devam etmiştir.

Bu çalışmada Sabri Özcan San’ın eğitimci kimliğinin yanı sıra, siyasi faaliyetleri de incelenmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanda gerçekleştirilen inkılâplara karşı benimseyici bir tavır sergilemiştir. 1946 yılındaki milletvekili genel seçimlerinde Gümüşhane ili bağımsız milletvekili adayı olarak ilk kez siyasete atılmıştır. Ardından 1954-1957 (X. Dönem) Demokrat Parti’den ve 1965-1969 (XIII. Dönem) Adalet Partisi’nden Gümüşhane milletvekili seçilerek siyasi faaliyetler içerisinde bulunmuştur.

Milletvekili olduğu dönemler içerisinde çalışmalarında öğretmenlerin sorunları ve talepleri gibi milli eğitim başlıklı konularda meclis kürsüsünde düşüncelerini ve çözüm önerilerini dile getirmiştir. Gümüşhane’nin sorunlarına ve kalkınmasına yönelik yatırım planlarını ayrıca gündeme getirerek, şehrin taleplerine yönelik bir fiil çalışma içerisinde bulunmuştur. Milletvekilliği yanı sıra içinde

bulunduğu dönemde meydana gelen siyasi olaylara karşı düşüncelerini kaleme aldığı köşe yazılarında ve şiir kitabında ayrıca ele almıştır.

Bu çalışma, biyografi çalışması olmasının yanı sıra, aynı zamanda bir yakın tarih çalışmasıdır. Bu kapsamda Gümüşhane'nin tarihçesinden bahsedilmiş olup, Sabri Özcan San'ın siyasi hayatının izinden gidilerek çok partili siyasi hayata geçiş, DP iktidarı yılları, öncesi ve sonrasıyla 1960 Darbesi gibi 1946-1969 döneminin önemli siyasal olaylarına da ayrıca değinilmiştir.

Kendisi Gümüşhane'ye olan ilgisini ve sevgisini mesleki ve siyasi hayatında yapmış olduğu çalışmaları ve hizmetleriyle göstermiştir. Yaşamının diğer döneminde ise gerek bilgi birikimi gerekse araştırmaları sonucunda elde ettiği sonuçlardan hareketle Gümüşhane şehri ve tarihi için önem arz eden birçok eser yazmıştır.

Eserlerin başında "*Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları*" gelmektedir. Ayrıca 1916'daki Rus işgalinin tarihçesinin, işgal sonrası yörede yaşanan ağır tahribatın ve yöre halkının o günlere ilişkin anılarının yer aldığı "*Rusların Gümüşhane İlini İşgali*" kitabı diğer bir önemli eseridir. Kaleme aldığı diğer eserleri ise Âşık Hicranî, Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler, Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane Sancağı, Siyaset Dünyamızdan, Cenap Şahabettin'in Avrupa Mektupları ve Vadideki Gümüşhane'dir.

Yaşamı boyunca Türkçe'nin doğru telaffuzu ve kullanımına özen gösteren San, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış yazıların, anıların ve eserlerin günümüz Türkçesi'ne çevrilmesini de bir sorumluluk olarak hissetmiştir. Zaman zaman Gümüşeli, Demokrat Gümüşhane ve Kuşakkaya gibi yerel gazetelerde yerel ve ulusal ölçekteki gelişmelere ilişkin köşe yazıları kaleme alarak, kültürel alandaki bu çalışmalarına yaşamı boyunca faal bir şekilde devam etmiştir.

Kendisi kurmuş olduğu ve bizzat başkanlığını da yaptığı derneklerin yanı sıra üyeliklerinin bulunduğu kurumlar ile de ön planda olmuştur. Nitekim resmi olarak görev aldığı ilk kurum 24 Şubat 1933'de coşkulu bir merasimle açılmış olan Gümüşhane Halkevi olmuştur. Halkevi bünyesinde gerçekleştirilen müsamerelere, konferanslara eşlik etmesinin yanı sıra Halkevi'nin çeşitli şubelerinde de başkanlıklar yapmıştır.

Evli ve 3 çocuk babası olan Sabri Özcan San, 05 Şubat 1997 tarihinde hayata gözlerini yummuş, yaklaşık 11 yıl sonra da eşi Fatma Fahamet San, 31 Ocak 2008 tarihinde vefat etmiştir. Sabri Özcan San'ın kabri Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'nda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA**ARŞİVLER**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Beyazıt Devlet Kütüphanesi
Milli Kütüphane

YAYINLANMIŞ RESMİ BELGELER

Cumhuriyetin 50. Yılında Gümüşhane:Gümüşhane 1973 İl Yıllığı, Ankara, 1974.

TBMM Albümü (1920-2010), C.II, Ankara, 2010.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/I.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/V.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/X.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/XIV.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/XVII.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/XVIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/XX.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/I.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/V.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/VII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XVI.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XVII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XVIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XIX.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XX.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXVIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXX.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXXI.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXXII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXXIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXXV.

TBMM Zabıt Ceridesi, II/XXXVIII.

Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Ankara, 2012.

SÜRELİ YAYINLAR

I-GAZETELER

Akşam

Cumhuriyet

Demokrat Gümüşhane

Gümüşeli

Hürriyet

Kuşakkaya

II-DERGİLER

Akademi Bakış Dergisi

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi

Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi

Belgi Dergisi

Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi

Karadeniz İncelemeleri Dergisi

Modern Türklük Araştırmaları Dergisi

SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi

Yapıt Dergisi

SÖZLÜKLER

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, I-II, Ankara, 1988.

HATIRALAR

SAN, Sabri Özcan, Anılarım, (Hazırlayan: Ali Ülkü Özener), Ankara, 2013.

ŞAHABETTİN, Cenap, Avrupa Mektupları, (Hazırlayan: Sabri Özcan San), Ankara, 1996.

ARAŞTIRMA ESERLERİ

AHMAD, Feroz, Demokrasi Sürecinde Türkiye:1945–1980, (Çeviren: Ahmet Fethi), İstanbul, 1992.

AKŞİN, Sina vd, Türkiye Tarihi:Çağdaş Türkiye (1908-1980), IV, (6.Basım), İstanbul, 2000.

AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi: M.Ö. 1000-M.S. 2011, (21. Baskı), Ankara, 2011.

ALTUNOĞLU, Mustafa, Geçmişin Yüküyle Yenilik Arayışı;CHP’de Lider, Tavan, Taban Analizi, Ankara, 2014.

ARSLAN, Zühtü, Türk Parlamento Tarihi (TBMM XI. Dönem 1957-1960), III, Ankara, 2013.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, İkinci Adam, II, İstanbul, 1967.

BAYRAM, Cumaali, Karamanoğulları Tarihi, Ankara, 2016.

BAYUR, Yusuf Hikmet, Türk İnkılâbı Tarihi, III/3, Ankara, 1983.

BİLGİÇ, Sadettin, Türkiye’de Seçimler ve Seçim Kanunları, İstanbul, 1995.

BİLGİN, Mehmet, Rus İşgalinde Trabzon Direnişi, Trabzon, 2008.

BİNARK, İsmet, Türk Parlamento Tarihi (TBMM X. Dönem 1954-1957), I, Ankara, 2010.

BÖRKLÜOĞLU, Levent, 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahale Sonrası Türkiye’de Ordu-Siyaset İlişkisi (1960-1965), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale 2010.

ÇAVDAR, Tevfik, Türkiye’nin Demokrasi Tarihi:1950’den Günümüze, Ankara 2008.

ÇİĞDEM, Süleyman, **Eskiçağ’dan Ortaçağ’a Gümüşhane**, Gümüşhane, 2012.

ÇİL, Yücel, Erzurum Kongresi’ne Katılan Delegationlar, Erzurum, 2015.

DOĞAN, Orhan, Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi, (2. Baskı), Ankara, 2010.

ERDOĞAN, Ümit, Demokrat Parti ve 1960 İhtilali, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2006.

EROĞUL, Cem, Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi, Ankara, 2014.

FIÇICI, Nazım, Gümüşhane Halkevleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2013.

HALE, William, Türkiye’de Ordu ve Siyaset:1789’dan Günümüze (Çeviren: Ahmet Fethi), İstanbul, 1996.

HAYAL, İsmail, Gümüşhane Eğitim Tarihi, Trabzon, 2014.

İNAN, Süleyman vd., Yakın Dönem Türk Politik Tarihi, (2.Baskı), Ankara, 2007.

KALKIŞIM, Muhammet Muhsin, SAYLAN, Kemal, Gümüşhane’nin Kültür ve Sanat Hayatından:40 Biyografi, Gümüşhane, 2013.

KARADAĞ, Ahmet vd., Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’de Siyasal Hayat, Ankara, 2013.

KARPAT, Kemal H., Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller, İstanbul, 1996.

KILAĞIZ, Nuran, Türk Siyasi Hayatında 1965 Seçimleri, Ankara, 2007.

KOCA, Salim, Anadolu Türk Beylikleri Tarihi, Ankara, 2012.

KOCABAŞ, Süleyman, T.C. Devleti Tarihi 5:Menderes Dönemi (Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yol), Kayseri, 2011.

KOCABAŞ, Süleyman, 27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yolda Yeşilhisar-Kayseri Olayları (17 Şubat-3 Nisan 1960), Kayseri, 2010.

KURAT, Akdes Nimet, Türkiye ve Rusya, Ankara, 1990.

MERÇİL, Erdoğan Müslüman-Türk Devletleri Tarihi, Ankara, 1993.

MIHÇIOĞLU, Cemal, Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları, Ankara, 1988.

NAZIR, Bayram, SAYLAN, Kemal, **Gümüşhane Tarihi**, Gümüşhane, 2016.

ONAR, Mustafa, Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları, I, Ankara, 1995.

ÖZEL, Sabahattin, Milli Mücadelede Trabzon, Ankara, 1991.

ÖZKAN, Haldun, YURTTAŞ, Hüseyin, **Ortaçağ’dan Günümüze Gümüşhane**, Gümüşhane, 2012.

ÖZMENLİ, Mehmet, Eskiçağ’da Gümüşhane ve Bayburt, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1996.

ÖZTÜRK, Kazım, Türk Parlamento Tarihi (TBMM X. Dönem 1954-1957), II, Ankara, 2000.

SAN, Sabri Özcan, Aşık Hicranî, Ankara, 1987.

-----, Gümüşhane’li Eski Şairler ve Türküler, Ankara, 1990.

-----, Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları, Ankara, 1990.

- , Sabri Özcan, Rusların Gümüşhane İlini İşgali, İstanbul, 1993.
- , Sabri Özcan, Siyaset Dünyamızdan, Basım Yeri Yok, 1995.
- , Trabzon Salnameleri'nde Gümüşhane Sancağı, Gümüşhane, 1992.
- , Vadideki Gümüşhane, (Hazırlayan: Ali Ülkü Özener), Gümüşhane, 2014.
- SAYLAN, Gürkan Fırat, Piroğlu Fahrettin (Erdoğan) Bey:Cenübi Garbi Kafkas Hükümeti Hariciye Nazırı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2003.
- SAYLAN, Kemal, Gümüşhane:İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih (1850-1918), İstanbul, 2014.
- SELVİ, Haluk, Milli Mücadelede Erzurum (1918-1923), Ankara, 2000.
- SÜMER, Faruk, "Karamanoğulları", İslâm Ansiklopedisi, XXIV, Ankara, 2001.
- SÜRGİT, Kenan, DİNÇER, Nabi, KÖKSAL, Ülker, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Mezunları Hakkında Bir Araştırma, Ankara, 1968.
- TEMİZHAN, Oğuz, Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
- TOKGÖZ, Müge, 1950 Seçimlerinin Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecindeki Yeri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008.
- Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi:Osmanlı Devri, Birinci Dünya Harbi, İdari Faaliyetler ve Lojistik, X, Ankara, 1985.
- TUĞLU, Turan, Gümüşhane'de İz Bırakanlar, Gümüşhane, 2013.
- TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasi Partiler, I, İstanbul, 1984.
- TUNCER, Erol, 1950 Seçimleri, Ankara, 2010.
- TURAN, Şerafettin, Türk Devrim Tarihi:Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950), Ankara, 1999.
- TURAN, Şerafettin, Türk Devrim Tarihi:Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980), Ankara, 2002.
- UZUNÇARŞILI, İbrahim Hakkı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, 1984.
- , Osmanlı Tarihi, II, Ankara, 2006.
- YALÇIN Durmuş vd., Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, I-II, Ankara, 2012.
- YÜCEL, M.Serhan, Demokrat Parti, İstanbul, 2001.
- YÜKSEL, Murat, Gümüşhane Kitabeleri, İstanbul, 1997.

YILDIRIM, Murat, Milli Egemenlik Kavramı ve Türkiye’de Seçim Sistemleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2001.

YILMAZ, Hüseyin, Seçim Sistemleri ve Türkiye, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon, 2004.

BİLDİRİLER VE MAKALELER

AKINCI, Abdulvahap, “Türkiye’nin Darbe Geleneği:1960 ve 1971 Müdahaleleri”, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, IX/2, Nisan 2014.

BİRECİKLİ, İhsan Burak, “Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet’in İlanı Üzerine Bir İnceleme”, Akademi Bakış Dergisi, II/3, Ankara, Kış 2008.

BOZKURT, Birgül, “Türkiye’de ‘Milli Şef’ Dönemi CHP Politikalarının Eğitim Sistemine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, Belgi Dergisi, S.2, Yaz 2011.

BULUT, Sedef, “27 Mayıs 1960’tan Günümüze Paylaşılmayan Demokrat Parti Mirası”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.19, Mayıs 2009.

ÇELİK, Kemal, “Milli Mücadele’de İç İsyenlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.40, Kasım 2007.

KURAN, Ercüment, “Cumhuriyet Devrinde Gümüşhane’nin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Gelişmesi”, Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane, Ankara, 1991.

OLGUN, Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, XXVII/79, Ankara, Mart 2011.

PAMUK, Şevket, KEYDER, Çağlar, “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Üzerine Tezler”, Yapıt Dergisi, S.8, Ankara, 1984.

SAN, Sabri Özcan, “Bir Hadisçi Olarak Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî”, Ahmet Ziyâüddîn Gümüşhanevî Sempozyum Bildirileri, İstanbul, 1992.

-----, “Gümüşhane Müstakil Sancağı’ndaki Mahalleler, Aileler, Efsaneler, Hikâyeler”, Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane, Ankara, 1991.

SAYDAM, Abdullah, “Milli Mücadelede Gümüşhane”, Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu, 13-17 Haziran 1990 Gümüşhane, Ankara, 1991.

UZUN, Hakan, “Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları”, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, VI/3, Ankara, 2009.

YÜKSEL, Ayhan, “Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Giresun”, Karadeniz İncelemeleri Dergisi, S.17, Güz 2014.

İNTERNET ADRESLERİ

<http://www.tfv.org.tr/belgeler/behramKursunoglu.pdf>

EKLER

Ek-1:Sabri Özcan Bey'in İlkokul Diploması	136
Ek-2:Sabri Özcan San'ın Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Diploması.....	137
Ek-3:Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekilliği Tercüme-i Hali	138
Ek-4:Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekilliği Mazbatası.	139
Ek-5:Suni Tahta Fabrikarı Türk Anonim Şirketi İdari Meclisi Azası Sabri Özcan San'ın Türkiye Demir-Çelik İşletmeleri Azalığı'na Tayin Edilmesine Dair 17.02.1959 Tarihli Kararname.....	140
Ek-6:Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem (Millet Meclisi II. Dönem) Milletvekilliği Tercüme-i Hali.....	141
Ek-7:Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem (Millet Meclisi II. Dönem) Milletvekilliği Mazbatası.....	142
Ek-8:Sabri Özcan San'ın Oğlu Ercan San'ın İmzaladığı Tutanak.....	143
Ek-9:Sabri Özcan San'ın Ağabeyi Mahmut San'ın Kızı Ayla San'ın İmzaladığı Tutanak	144
Ek-10:Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu'nun İmzaladığı Tutanak	149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR BAKANLIĞI

Gazi
Orta Muallim Mektebi
ve Terbiye Enstitüsü

MEZUNİYET DIPLOMASI

Özcan San

Enstitüümü *Türkçe Edebiyat B.* şubesine devam ederek bu şubede okunan derslerden yapılan imtihanı kazanmış olduğundan bu diploma kendisine verilmiştir.

ADI VE SOYADI	ÖZCAN SAN
BABASININ ADI	ESAT
DOĞDUĞU YER	GÜMÜŞHANE
DOĞDUĞU YIL	1326
DİPLOMA NO:	752
	25-9-938
	KUTUĞE GEÇİRİLMİŞTİR.

KÜLTÜR BAKANI

Ö. D. İsmailoğlu

ENSTITÜ DİREKTÖRÜ

Ş. H. H.

Ş. H. H.

Ek-2: Sabri Özcan San'ın Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü
Diploması

10. Ekim
2018

OTURDUĞU YER (*)	
ANKARA'DA	DIŞARIDA
Yenişehir Selçuk sokağı No: 25/2	
Telefon: _____	Telefon: _____
(*) Adres değişikliği vakit geçirmeden Ulusal Kütüphane bildirmesi rica olunur.	

TERCÜMEHAL (Kısa)			
İntikap durumu	Gümüşhane	Evlilik durumu ve kayıtlı bulunduğu yer	evli, nişanlı
Adı ve soyadı	Sabri Özcan San	Mevcut bir seçimde evliliği sona erdirmiş mi?	Gümüşhane ortaokulu öğrenciliği
Esoanım ve unvanın adı	Ersoy, Lütfiye	İntikap durumu ve son zamanlardaki tarihi	70. 1.3.1954
Buğuluğu yer ve tarihi	Gümüşhane 1326	Mevcut diğer seçiminin tarihi ve son durumu	-
Tahsil	Gazi Eğitim Enstitüsü Salihiye Bölgesi	Evlilik durumunda mevcut seçiminin tarihi ve intikap durumu	-
Bildiği diller	-	Yeni Sabay bu sınıfta, sınıfta ve özel numaralı	Teğmen
İhtisas	-	Kayıtlı bulunduğu Adreslik bilgileri ve numaraları	Gümüşhane
Kararları	-	Seçim kapsamı tarihi	4.5.1954
İlin durumu	-	Kayıt ve seçim durumu	38429
İki ve üçü	altınca	Mevcut durumda tarihi	.

1326 Tarihinde Gümüşhanede doğdum. Tahsilimi Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Salihiye Bölgesinde yaptım. Öğretmenlik mesleğinde 22 senelik hizmetim vardır. Otta okulda 2-3 senelik idareciyim.

S. Özcan

Ek-3: Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekilliği Tercüme-i Hali

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117-sab. FK

Gümüşhane İli

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIGI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyete olup olmadığı	DBşinceler
			Rakamla	Yazı ile				
Özcan San	Gümüşhane 1326	Ortaokul Müdürü	38429	Ottuzsekizbin dört yüz yirmi dokuz	93541	80051	Yoktur	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda 38429 oy ile Özcan San'ın ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kararlınız tarafınızdan kendisine verildi. 4 / 5 / 95⁴

Başkan: Yusuf Ziya Bayburtlu
Üye: Ramiz Akkoyunlu
Üye: Şükür Giresunlu
Üye: Süleyman Bozkır
Üye: Devriş Temren
Üye: Süleyman Sunburun

Üye: Muhlis Yanıkoşun
Üye: Ahmet Kantek
Üye: Ramiz İltay
Üye: Arif Öztürk
Üye: Ahmet Karasarslan

NOT: Başkan ve üyelerin imza edebilecekleri yerlerin altına ayırtıcı ve ilizlele soyadları yazılacaktır.

Ek-4: Sabri Özcan San'ın X. Dönem Milletvekilliği Mazbatası

2-Dönem
548

Seçildiği yıl	Gümüşhane	Eski seçim alanları ve bağları hakkında	Evlü: 3/2 sanık
Adı ve soyadı	Sabri Özcan SAN	Mevcut ist. seçime göre seçimi alan tarafa	Yüksük Erkek Teknik Öğretmen Okulu Madya-Elektrik Est. Öğretmeni
Balkanlar ve karadeniz kökeni	Esoz ve Lüflüye	İstiklal hareketi ve em. hareketi ilişkisi tarihi	1287 1.10.1985
En yüksek parti ve tarihi	Gümüşhane 1986	Mevcut defile istiklal hareketi ve em. hareketi ilişkisi tarihi	X. Dönem Gümüşhane
Tarifi	Gazi Eğitim Enstitüsü ve Atatürk Araştırma Merkezi		
En yüksek derece			
İstisna			
Seviri		Kurucu Meclis üyesi olduğu tarihi	
İlim ve sanat		Kişiyle ilgili bilimsel ve sanatçı olduğu tarihi	
İş ve mesleği	Öğretmen	Kurucu Meclis üyesi olduğu tarihi	

HAL TERCÜMESİ (Kısası)

1986'da Gümüşhane'de doğan, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünde mezun. Tarihçe ve Atatürk Araştırma Merkezi Enstitüsünde çalışmıştır. Akademiğini Erzurum'da Top. An. Yurda yedek öğretmen olarak yapmıştır. Mesleğini öğretmenlikte, Mühürat Okul Müdürlüklerinde sürdürmüştür. 1984'de X. dönem Gümüşhane Milletvekili olarak seçilmiştir. Karabük Demir ve Çelik İşletmeleri İşare Meclisi üyesi olduğu yapmıştır. Yüksük Erkek Teknik Öğretmen Okulu Madya-Elektrik Est. Öğretmeni olarak 10 Ekim 1985'te seçmelerinde Ap Gümüşhane Milletvekili olmuştur.

Ek-6: Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem (Millet Meclisi II. Dönem) Milletvekilliği Tercüme-i Hali

Yasa M. 306/34, değişik 33
447/1
556

Örnek : 96

MİLLİ SEÇİM ÇEVRESİNDE ~~Çevresinde Seçilmiş Üyeliklerine~~ SEÇİLMİŞ OLANLARA
Milletvekilliğine
VERİLECEK TUTANAK

Seçim çevresi (il) : GÜMÜŞHANE

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında şikâyet ve itiraz olup olmadığı	D Ü Ş Ü N C E L E R
San Sabri Özcan		Öğretmen	Adalet Partisi		

306, 447, 533 ve 656 sayılı yasalar gereğince Yüksek Seçim Kurulunca Millî seçim çevresinde yapılan işlemler sonunda San Sabri Özcan . . . nin Gümüşhane . . . seçim çevresinden ~~Çevresinde Seçilmiş Üyeliklerine~~ seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kendisine verildi. Örneklerden biri ~~Çevresinde Seçilmiş Üyeliklerine~~ Başkanlığına gönderilerek iki örneği Kurulumuzda saklandı.

14 / 10 / 1965

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı v.

Adil Dündar

Üye

Kaya Karalmaz

Üye

Halil Ertem

Üye

Kâni Vrana

Üye

Şevket Püre

Üye

Nezhat Martı

Üye

Aydın Tunçoğu

Ek-7: Sabri Özcan San'ın XIII. Dönem (Millet Meclisi II. Dönem) Milletvekilliği
Mazbatas1

Sabri Özcan San'ın Oğlu Ercan SAN

Babasının adı Esat, annesinin adı ise Lütfiye'dir. Mehmet, Hamit, Mahmut, Münire, Leyla adlarında beş kardeşi vardır. Babam, ikiz olarak doğmuştur. Ancak ikiz kardeşinin ömrü uzun olmamıştır. İlk tahsilini Gümüşhane'de tamamladıktan sonra Trabzon Muallim Mektebi'nde bitirmiştir. Buradan mezun olduktan sonra Beşkilise Köyü İlkokulu, Gazipaşa İlkokulu'nda görev yapmıştır. 1935'de İstanbul Çapa Muallim Mektebi mezunu olan bir hanımefendi ile evlenmiştir.

Yedek Subaylığı'nı Topçu Teğmen olarak yapmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde tamamladıktan sonra Türkçe öğretmeni olarak Gümüşhane Ortaokulu'nda görev yapmıştır. 1954 yılına kadar öğretmen, müdür yardımcısı, müdür olarak bu okulda görev yapmıştır.

1946 yılı genel seçimlerinde bağımsız milletvekili adayı oluyor. O günkü şartlarda bunu gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Babam, 1954 yılında Demokrat Parti'den milletvekili seçilmiştir. Bu dönemde Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Türkiye ve Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü'nü bitirdi. 1957'de de aday olmuştur ancak az bir oy farkı ile seçilememiştir. 1957-1960 arası Karabük Demir-Çelik Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. 1960 İhtilâli'nin ardından dönemin yönetimi tarafından görevinden alındıktan sonra öğretmenli görevine devam etmiştir. 1965 seçimlerinde AP'den milletvekili olarak seçilmiştir. 1969 seçimlerinde tekrar aday olmuştur. Ancak geçirdiği trafik kazası sonrası ön seçimini kazanamamıştır. Ankara'da emekliliğine devam eden babam 1997 yılında vefat etmiştir.

Babam, çok iyi bir Türkçe öğretmeni idi. Babam yardımseverdi. Öğretmen iken Torul'da bir öğrenciye yardım etmiştir. O öğrenci Prof. Dr. Behram Kurşunluoğlu'dur. Kurşunluoğlu, NASA'da Fizik Profesörü olarak görev yapmıştır. Babama ciddi bağlılığım vardı. Babam, ailesine düşkün, eşine sevgiyle bağlıydı.

07.10.2015

Yukarıdaki bilgilerin bana ait olduğunu beyan ederim.

Ek-7: Sabri Özcan San'ın Oğlu Ercan San'ın İmzaladığı Tutanak

Sabri Özcan San'ın Ağabeyi Mahmut San'ın Kızı Prof. Dr. Ayla SAN

Amcamın yazdığı günlükten öğrendiğim kadarıyla; Kızılköy (bugünkü Çamlıca Mahallesi) Gümüşhane şehrinin kuzeyindeki yamaçta 35-40 hane kadardı. Kızılköy'de evinin ahşap merdivenlerini ve Ziron Bostanı'nı hiç unutmadığını kendisi söylerdi. Köyü üç Ali'nin kurduğu söylenmektedir. Pir Ali "Pirili" (Aşağı Mahalle), Hamza Ali "Hamzalı" (Orta Mahalle), Kirli Ali "Kırlalı" (Yukarı Mahalle). Nenem, ona; *"bir gücük ayında doğdun"* dermiş. Yani Şubat ayında ama hangi gününde doğduğu bilinmiyor. Doğum yılı nüfus kağıdında 1330 olarak yazılıyormuş, bu tarih de net değil. Aslında 1328 (1912) yılında doğduğunu tahmin etmektedir, çünkü babası yani dedem o tarihte Balkan Savaşı'na katılmış. 5 yaşında babasını kaybetmiş, babasız kalmanın acısını ömür boyu çektiğini dile getirmektedir. Çocukken, muhtemelen savaş stresi altında kaldığı için karanlıktan korktuğunu yazmaktadır.

Çocukluğunda oyuncaklarının silah, fişek, barut olduğunu yazmaktadır. 6-7 yaşındayken Rusların evlerini bastığını anlatmaktadır. Kısacası; varlık ve yokluk günlerini daima annesiyle hatırladığını, yıkılan duvarları annesinin onardığını dile getirmiştir. Pencerelerinde cam çerçeve olmadığı için ay ışığında ders çalışmış.

Babası Esat Bey, Annesi Fatma Lütfiye Hanım'dır. Annesine herkes fakirler annesi dermiş. Babasını beş yaşındayken kaybettiği için fazla hatırlamıyor. Esmer orta boylu bir adam olduğundan bahsedilirmiş. Kolunda ve sırtında şarapnel yaraları varmış. İsimlerini bildiğim kardeşleri; Münire, Leyla, Hamit ve babam Mahmut San'dır. Kardeşlerini kitabında aşağıdaki şekilde tanımlamıştır:

"En büyük ağabeyimiz Mehmet, Birinci Dünya Savaşı'nda Sarıkamış Muharebesi'ne gitmiş ve bir daha dönmemiştir. Annem bana 'Tekne kazıntısı' dedi. Kapı komşumuz ve akrabamız Şerife Hatun rüyasında görmüş; bana 'Sabri', ikizime 'Sabriye' demişler. İkiz kardeşim benden önce doğmuş. O hemen ömrünü bana vermiş, ölmüş. Annemin on bir çocuğu olmuş. İçlerinde Kızılköy'de doğan yalnız biz ikizlermişiz. Diğer kardeşlerimin hepsi eski şehirdeki, eski Gümüşhane'deki evimizde doğmuşlar. Ailem kışın eski şehirde, yazın Kızılköy'de"

otururlarmış; onun için benim de nüfus kâğıdında doğum yeri Camii Kebir (Şimdiki adı Süleymaniye Mahallesi) Hane No: 107, Cilt: 1 Sayfa: 55 olarak yazılıdır.

Kızılköy'e ailem ne münasebetle gelmiştir? Bunu bilmiyorum ama Hamzalı'ya ilk yerleşen Mehmet Sanioğulları olduğunu söylerler. Bizim aile seçeremiz de, arazilerimiz de bunu gösterir."

Kişisel zevkleri; toprakla uğraşmak, çiçek yetiştirmek, antika eşya merakı, pul koleksiyonu, Türk sanat müziği ve halk müziğini sevdiğini dile getirirdi. Klasik batı müziğinden, opera, bale müziğinden hoşlanırdı. Keman dersi aldığından kitaplarında bahseder. Kırlarda, çayırarda ıslık çalarak, melodi mırıldanarak, şiirler söyleyerek yürümek onun için büyük zevkti. Gençken zevk için kayak yapmıştır. Çok kitap okurdu. Elinde kalem ve defter kitapla görürdük. Daima yazardı.

Ağabeyleri önemli rol oynamışlardır. Bir tanesi Mahmut San, ki benim babamdır, diğeri ise Büyük Amcam Hamit San'dır (1899-1972). Hamit Amcam 17 yaşında asker olmuş. Değişik cephelerde uzun yıllar savaşmış. Çok çileler çekmiş. Ermeni Harbi'nden dönünce geri hizmette çalışan kimselerde İstiklal Madalyası görmüş, kendi hak ettiği madalyayı reddetmiştir. Kalabalık ev halkının geçimini ise tek başına ve zor şartlar altında çalışan babam üstlenmiştir. Babamın yapmadığı iş kalmamış, amcam ve babam birlikte çok çalışmış ve çok büyük işler başarmışlardır.

Severek evlendiği eşi Fahamet San öğretmendi. Fatma Fahamet Alanç; İstanbul Çapa Öğretmen Okulu'nda okuduktan sonra aynı okuldan üç genç arkadaşı ile birlikte Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu'nda vazifeye başladı. Okula canlılık getirmişlerdi. Bu sırada amcamla tanışmışlar, ardından amcamla evlenmişlerdir. Yengem çok değerli, temiz kalpli, sevecen, kısacası çok iyi, herkesin sevdiği bir insandı.

Biri kız, üç çocuğu vardır. Betül San, TRT Dış Yayınlar Daire Başkanlığı'ndan program yapımcısı olarak çalıştı . Şu anda emeklidir. Betül San, şiir kitapları, şarkı sözleri yazmaktadır, edebiyata çok düşkündür.

Erdal San TRT Dış Yayınlar Daire Başkanlığı Teknik Müdürlük'ten emeklidir. Erdal San, emekli olduktan sonra gemi maketleriyle yoğun bir şekilde hobi olarak uğraşmaktadır.

Ercan San da Anadolu Ajansı'nda Müdür Yardımcılığı, RTÜK üyeliği ve TRT'de Daire Başkanlığı yaptı ve bu kurumdan emekli oldu. Ercan San, gazeteci olduğu için meslektaşları ile Gazeteciler Cemiyeti'nde vakit geçirmektedir.

Her kesimden insanı kucaklayabilen, herkesi seven, özellikle doğup büyüdüğü memleketi Gümüşhane'ye âşık, onun hakkında yazılar yazan, ailesine bağlı, biz yeğenlerini çocuklarından ayırt etmeyecek kadar çok seven bir insandı.

Amcamın öğretmenliği hakkında yazılanları özetleyecek olursak; kimseye fiske vurmayan, tatlı ser ve çelik gibi tiz sesiyle gösterilen çabaları güç beğenen sıkı bir eğitimciydi. Güzel yazıya önem verirdi. Kompozisyonla Türkçe'yi çabuk, yalın ve en güzel bir biçimde öğretmek için son derece titiz davranırdı. Kelimesi kelimesine ve en inceliklerine dek öğretip hazmettirmeye uğraşırđı. Sıfırcı denecek kadar notu kıt ve demir leblebi olup, dersinden sınıf geçmek dipsiz kuyuların dibinden kurtulmak kadar zordu.

Kendi yöresini çok iyi bilen ve halkının kültür düzeyini yükseltmek için Halkevi etkinliklerine ilişkin girişimci yönü ile bir öncü idi. Kendini ilin yayın hayatındaki çalışmalara adanmış ve yetiştirdiği pek çok öğrencisiyle geride çok eserlerde bırakmıştır. Yörede kültürlü bir halk oluşturma çabaları, inanç, gelenek ve görenekleriyle tüm toplumsal değerleri konusundaki örnek çalışmaları ve güzel sanatlara verdiği değerle bir mihenk taşı oluşturur.

Milletvekilliği görevi bitse de memleketini sevmekten vazgeçmemiş, hemşehrilerinin işleri için koşturmuştur. Örneğin; Ankara'ya tedaviye gelen Gümüşhanelilerin ellerinden tutmuştur.

Gençlik yıllarından itibaren araştırmak, okumak, yazmak, günlük tutmak, belge biriktirmek onun doğal özelliği idi. Hayatı boyunca kitabı ve kalem elinden hiç düşmedi. Tuttuğu günlükleri kitap haline getirmiştir.

Kitapları:

1. **Âşık Hicranî**-Kültür Bakanlığı yayınlamıştır (277 sayfa)
2. **Rusların Gümüşhane İlini İşgali**-1. Baskı Gümüşhane Belediyesi,
2.Baskı Milli Eğitim Bakanlığı (166 sayfa)

3.Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları-Kültür Bakanlığı yayınlamıştır (577 sayfa) (En değerli kitaplarından biridir).

4.Gümüşhaneli Eski Şairler ve Türküler-Adalet Bakanlığı Kültür Dairesi yayınlarından (264 sayfa).

5.Trabzon Salnamelerinde Gümüşhane Sancağı-Gümüşhane'yi Sevenler Hizmet Vakfı tarafından yayınlanmıştır (151 sayfa).

6.Siyaset Dünyamızdan-1950 yılından beri olagelen siyasi olaylardan bazılarının ve bazı siyasileri mizah yoluyla ele alan bir taşlama kitabı (80 sayfa).

7.Ölümünün 60. Yıldönümü Nedeniyle Cenap Şahabettin'in Avrupa Mektupları-Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır.

8.Vadideki Gümüşhane-(Kuruluşu, Gelişmesi, Bugünü) (320 sayfa).San S.Ö, Vadideki Gümüşhane, T.C. Gümüşhane Valiliği Yayınları. 19, Gümüşhane 2014, Sayfa: 194-195.

9.Anılarım-Sabri Özcan San'ın günlüğünden, yayına hazırlayan: Ali Ülkü Özener, Baskı: Alp Ofset Matbaacılık, Basım Yılı: Mayıs 2013, San Aile Vakfı tarafından bastırılmıştır.

Amcamın mezarı Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda bulunmaktadır. Benim amcam çok asil bir insandı. Kelimelerle tarif edilemez. Bana daima "Büyük doktor!" diye seslenirdi. Bu söylem benim çok hoşuma giderdi, alışmıştım.

1978 yılında, o zamanlar ülkemizde bazı huzursuzluklar vardı. O sırada doçentlik sınavım için Ankara'da bulunmaktaydım. Oradan İstanbul'a geçmem gerekiyordu. Ankara'ya geliş nedenim esasen hocalarıma sınavımın olduğu gün teşekkür edip etmeyeceklerini sormak içindi. Ancak ne oldu bilmiyorum, amcam benimle gelmek istedi. Sebebini sorduğumda cevap alamamış, doğrusu bir anlam da verememişim. "*Bir gazetede bir doçentin otomobiline bomba kondu, yazısı gördüm.*" Bunu söylediğimde seninle ilgisi yok diyerek gazeteyi saklamıştı. Amcam benimle üniversiteye kadar gelmişti. Bu durum beni şaşırtmıştı. İstanbul'a da benimle gelince şaşkınlığım ikiye katlandı, ama çekindiğim için neden benimle geldiğini sormadım. Ben imtihana girerken sunumumu izledi. Dışarıya çıktıktan sonra Ankara'ya dönmedik. Beni Bursa'ya götüreceğini söyledi. Uludağ'a gittik. Çok güzel bir geziydi. Mevsimlerden Yaz'dı. Taksi ile Uludağ'dan inerken ev

satışlarından bahsedildi. Ben de şoföre benim otomobilim bir ev eder mi diye sorunca, amcam konuya girdi: “*Senin otomobilin yok, bombalandı.*” dedi. Ben; “*Amca bana neden zarar vermek istesinler? Bana şaka mı yapıyorsunuz?*” diye sordum. “*Hayır, çok ciddiylim.*” deyince, bana verdiği destek karşısında ne kadar inanılmaz bir insan olduğunu bir kez daha gördüm. Çok kibar, nezih ve zeki bir insandı. Kısacası olağanüstüydü.

Unutamadığım diğer bir anım da Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tahsil hayatımın ilk dört yılında amcamların evinde kaldım. O zamana kadar hiç domates yemezdim, bana bu sebzeyle sevdiren kişi de amcamdır.

15.12.2015

Yukarıdaki bilgilerin bana ait olduğunu beyan ederim.

Ek-9: Sabri Özcan San'ın Ağabeyi Mahmut San'ın Kızı Ayla San'ın İmzaladığı Tutanak

**TBMM XVII, XVIII, XIX ve XX. Dönem Gümüşhane Milletvekili, Adalet ve
Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan SUNGURLU**

Sabri Özcan San, 1910 yılında Gümüşhane’de doğmuştur. Gümüşhane’nin Kızılköy’ündendir. Bu köye Pirli Köyü’de denilmiştir. Rivayete göre Osmanlı ile yapılan savaşı kaybedince Karamanoğulları’ndan Pir Ahmet, Gümüşhane’ye göç etmiştir. Geldiği muhitin Kızılköy olduğu sanılmaktadır. Yine rivayet odur ki, ailesinin kökeni Karamanoğulları’ndan Pir Ahmet’e kadar uzandığı varsayılmaktadır. Pir Ahmet, Gümüşhane’de vefat etmiştir. Türbesi ise bugün ki Pirahmet Köyü’nde bulunmaktadır.

Babası, Mehmet Sanioğulları’ndandır. Rus işgalleri sırasında babasını kaybedince genç yaşta yetim kalmıştır. Zor şartlarda okumuştur. İlkokul ve ortaokulda öğretmenlik yapmıştır. Meslektaşı olan bir hanımefendi ile evlendi. Birçok değerli edebi eserler yazmıştır. Ancak benim en çok önemsemiğim eseri “Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları”dır. Ayrıca, Sabri Özcan San’ın yazdığı, basılmasını istemediği ve sadece aile fertlerinde bulunan bir kitabı da vardır. Bu kitabı benim okuma şansım oldu. Kitap da Sabri Özcan San, kendi hayatından bahsetmektedir. Zamanında çekmiş olduğu yokluğa, sıkıntılara değinmiştir. Bir ineklerinin olduğu ve Rusların bu ineğe el koyduğundan bahsetmektedir.

San ailesi, zamanla Gümüşhane’nin en önemli tüccarlarından biri haline gelmişlerdir. Kardeşleri Sabri Özcan San’ı okutuyor. Ancak öğretmen olmasını istemiyorlar. Sabri Bey’e de Gümüşhane’deki dükkânların hisselerin birçoğunu vermişlerdir. Ancak kendisi bu hisseleri abisinin oğluna devrederek öğretmenliği tercih etmiştir.

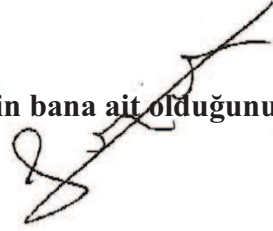
1946 yılından beri siyasete hevesli olan Sabri Özcan San, 1954-1957 ve 1965-1969 yılları arasında Gümüşhane milletvekilliği yapmıştır. 1946 yılında Gümüşhane bağımsız milletvekili aday olmuştur. Ancak dönemin şartlarından olsa gerek Sabri Özcan San’ın adı oy pusulasına konulmamıştır. Yeniköy’de bir kadı Sabri Özcan San’ın adı olmadan oy kullanmayacağını belirtmiştir ve ardından da oyunu kullanmıştır. 1954 seçimlerinde kardeşlerinin aracılığı ve desteğiyle Demokrat Parti’den Gümüşhane milletvekili aday olmuştur. O dönemde iki turdan oluşan

seçimler söz konusu idi. Sabri zcan San, delege seçimlerinde ilk sırada yer almasına rağmen kesin aday listelerinde ilk sırada yer almamıştır. Nitekim Sabri zcan San, 1954 genel seçimlerinde Gümüşhane milletvekili olmuştur. 1954-1957 yılları arasında siyasette n plānda değildi. 1957 genel seçimlerinde de aday olmasına rağmen seçilememiştir. Bu zaman içerisinde Ankara Lisesi'nde öğretmenlik yapmıştır. 1965 genel seçimlerinde yeniden milletvekili olmuştur. Bu yasama döneminde daha aktif bir siyaset izlemiştir. Gümüşhane Valiliği de yapmış olan İhhami Ertem, bu dönemde Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Sabri zcan San, bu dönemde Milli Eğitim Komisyon yeliği'ne seçilmesiyle Gümüşhane'ye hizmetlerin getirilmesini sağlamıştır. Gümüşhane ğretmen Okulu'na yeni bir bina kazandırılması ve bunun gibi çeşitli okulların yapılmasında katkılar sağlamıştır. İmam Hatip Okulu yapılmasını da programa koydurmuştur. Ancak bu girişimi engellenmiştir. Aradan geçen süreçten sonra bu okulun Gümüşhane'ye kazandırılması bana nasip olmuştur.

Ben ortaokulda iken Sabri zcan San, ğretmenimiz olmuştu. "Kim güzel şiir okuyor?" diye bir soru sormuştu. O gün ben de bir şiir okumuştum ama beğenmemişti. Daha sonraki yıllarda bir aile toplantısının da benden bahsederek "O başka idi. Milletvekili olacak" diye bir beyanı olmuştur.

09.10.2015

Yukarıdaki bilgilerin bana ait olduğunu beyan ederim.

Ek-10:Adalet ve Milli Savunma Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu'nun
İmzaladığı Tutanak

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf-1:İlkokul Yıllarında Sabri Özcan Bey.....	152
Fotoğraf-2:Gençlik Yıllarında Sabri Özcan San	153
Fotoğraf-3:Trabzon Muallim Mektebi 1931 Yılı Mezunları	154
Fotoğraf-4:Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu Öğretmenleri (1935)	155
Fotoğraf-5:Sabri Özcan San ve Ailesi.....	156
Fotoğraf-6:X.Dönem Gümüşhane Milletvekillerinden Sabri Özcan San ve İsmail Hakkı Baykal (1955)	157
Fotoğraf-7:Son Yıllarında Sabri Özcan San'ın Yazım Faaliyetleri	158
Fotoğraf-8:Sabri Özcan San'ın Kaleme Aldığı Eserler	159
Fotoğraf-9:Sabri Özcan San ve Eşi Fatma Fahamet San'ın Ankara Cebeci Asri Mezarlığındaki Kabirleri	160

Fotoğraf-1:İlkokul Yıllarında Sabri Özcan Bey

Fotoğraf-2:Gençlik Yıllarında Sabri Özcan San

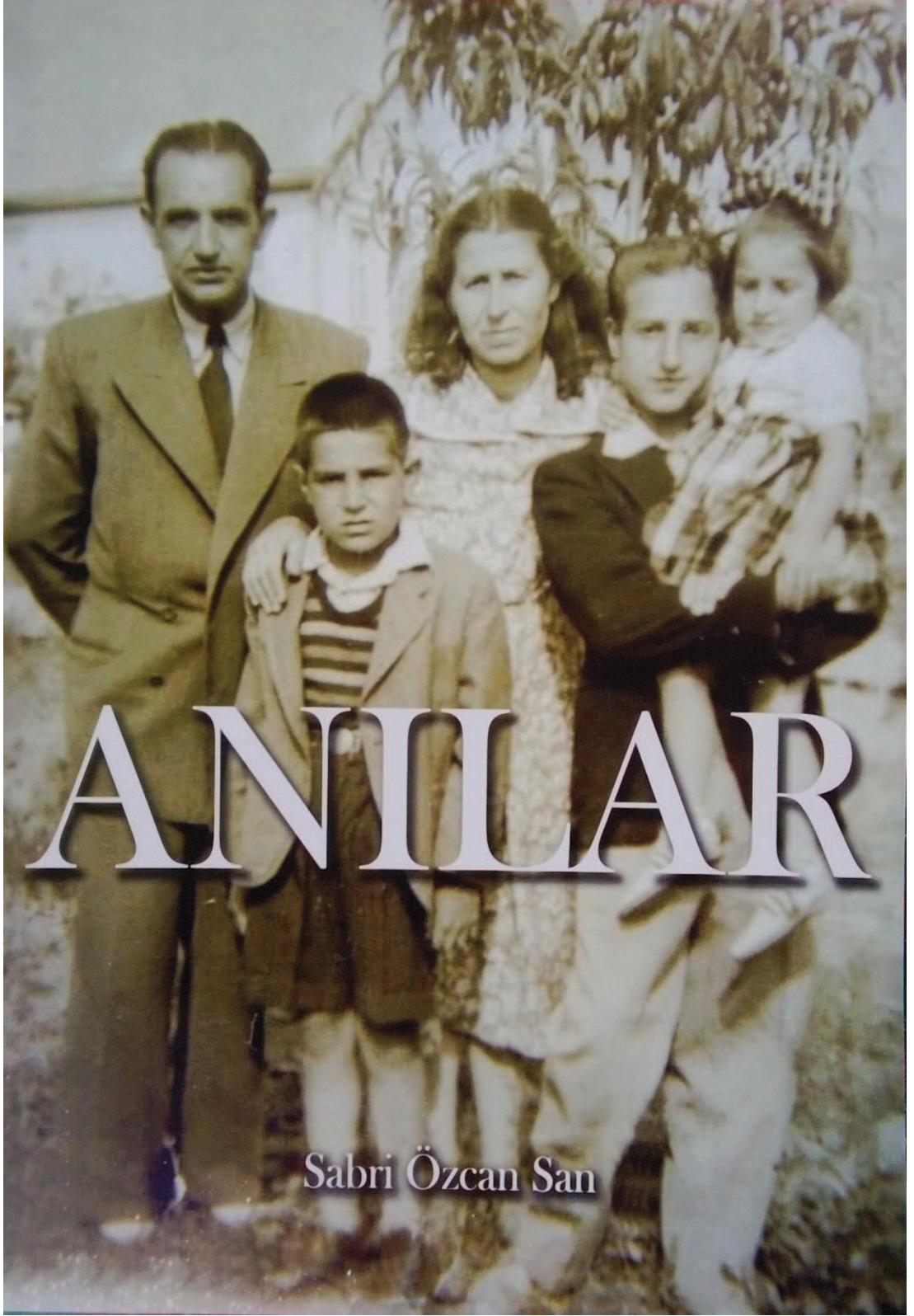

Fotoğraf-3:Trabzon Muallim Mektebi 1931 Yılı Mezunları

(☆: Sabri Özcan Bey)

Fotoğraf-4:Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu Öğretmenleri (1935)
(1:Sabri Özcan San, 2:Fatma Fahamet San)

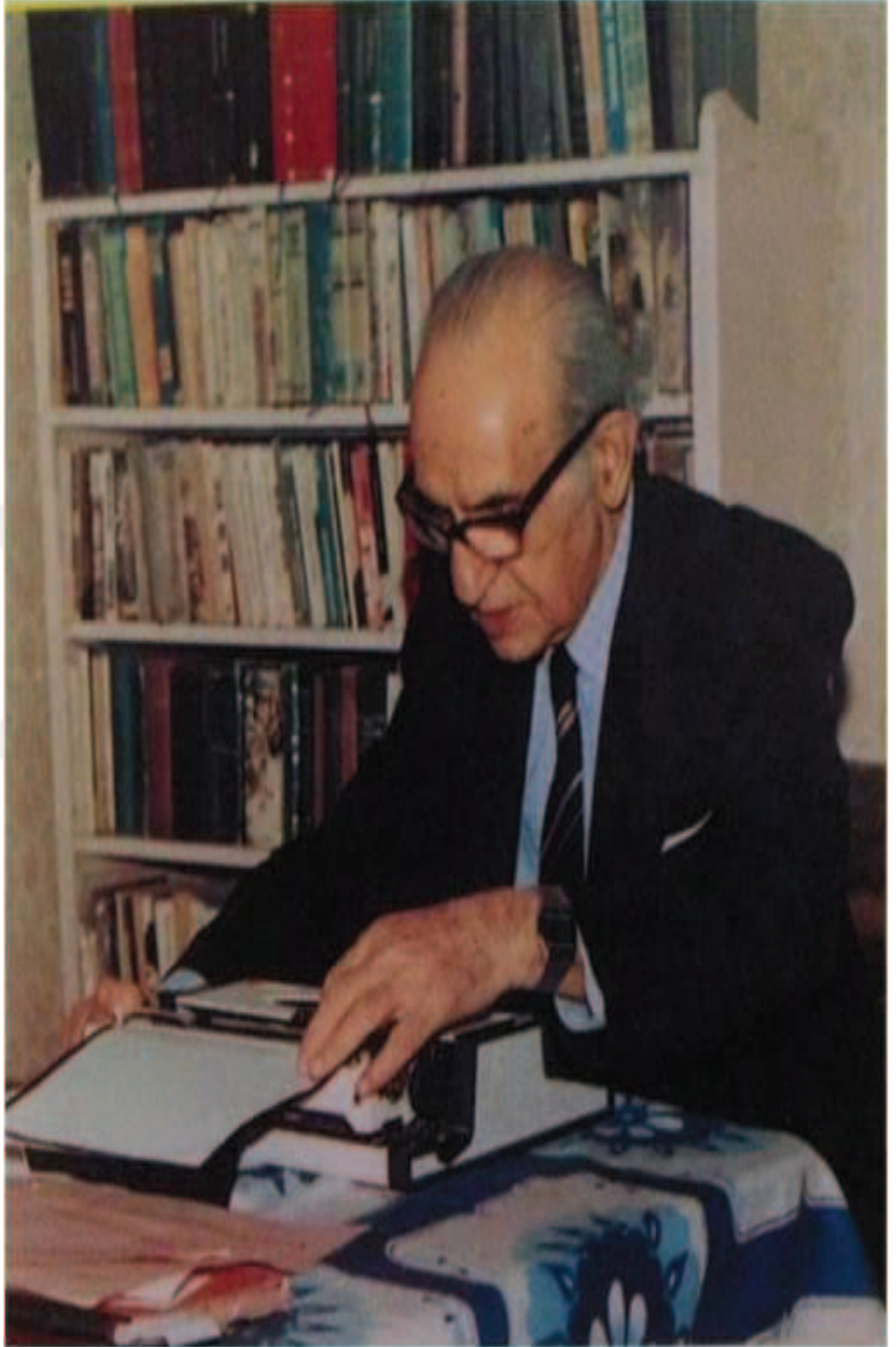

Fotoğraf-5: Sabri Özcan San ve Ailesi

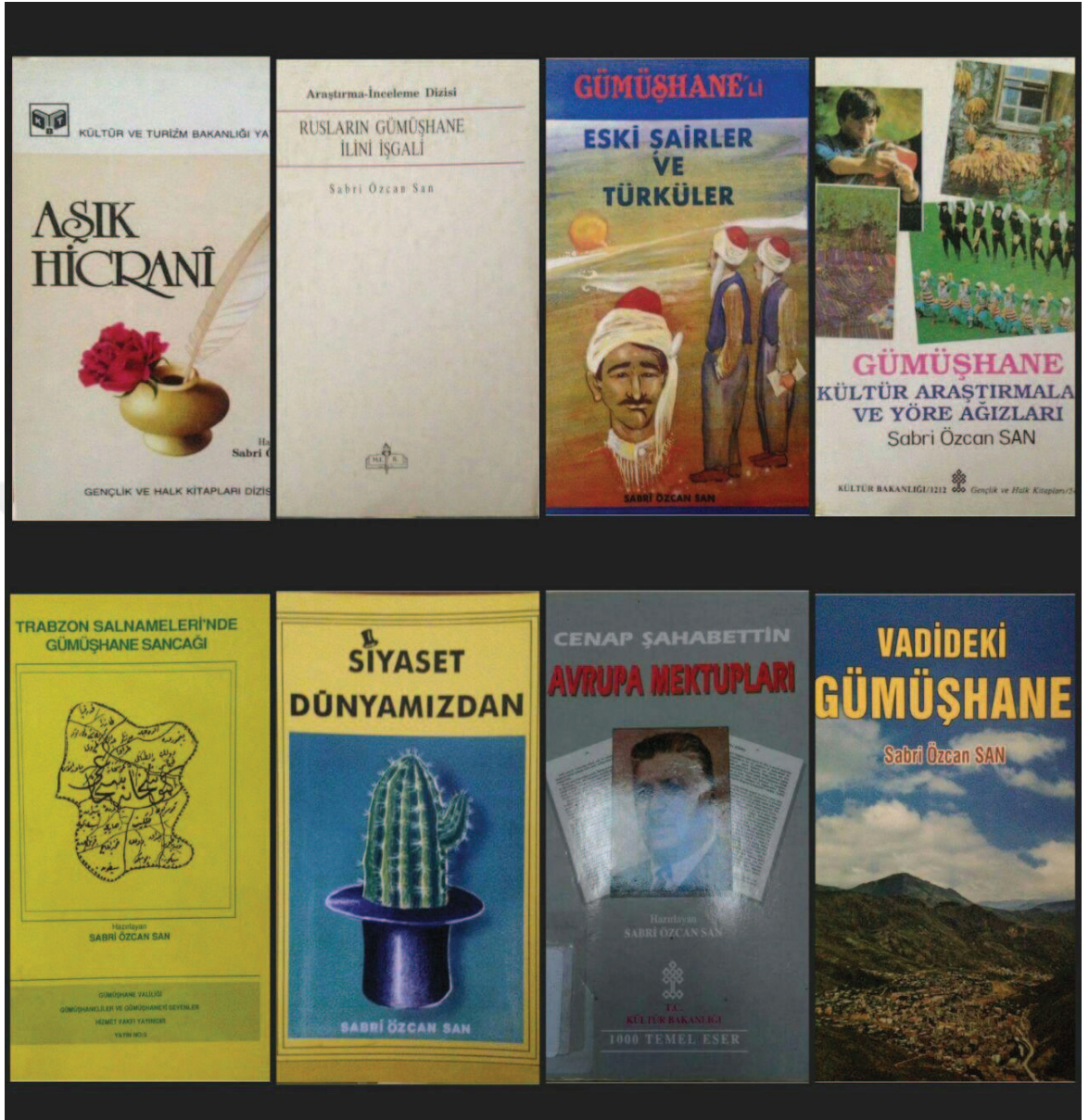

Fotoğraf-6:X.Dönem Gümüşhane Milletvekillerinden Sabri Özcan San ve İsmail Hakkı Baykal (1955) (☆ :Sabri Özcan San)

Fotoğraf-7:Son Yıllarında Sabri Özcan San'ın Yazım Faaliyetleri

Fotoğraf-8: Sabri Özcan San'ın Kalemeye Aldığı Eserler

Fotoğraf-9: Sabri Özcan San ve Eşi Fatma Fahamet San'ın Ankara Cebeci Asri Mezarlığındaki Kabirleri

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Antalya’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Antalya’da Şehit Kahraman Çelikbaş İlköğretim Okulu’nda tamamladı. Lise öğrenimini yine Antalya’da Konyaaltı Lisesi’nde tamamladı. 2010 yılında girdiği Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünden 2014 yılında mezun oldu. 2014 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

